

UNDERDÅNIG BERÄTTELSE

ÖFVER

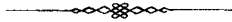
ELEMENTARLÄROVERKENS I FINLAND

TILLSTÅND OCH VERKSAMHET

under läsåren 1870—1875.

Afgifven af Öfverstyrelsen för Skolväsendet.

HELSINGFORS,

Finska Litteratur-sällskapets tryckeri,

1876.

Underdånig Berättelse

Öfver

elementarläroverkens i landet tillstånd för tiden ifrån den 1
Juli 1870 till den 1 September 1875, afgifven af
Öfverstyrelsen för skolväsendet.

Öfverstyrelsens verksamhet under den tid af fem år, som förflutit sedan dess inrättande, har företrädesvis uppgått i tillämpandet af nya och genomgripande åtgärder. Först från närvarande tidpunkt, då numera skolverkets reform är till sina väsendtligaste delar afslutad, kan en lugnare och mera regelbunden förvaltning göra sig gällande. Den antydda karaktären af i fråga varande tidskifte har gjort det svårt och nästan omöjligt att under pågående reformverksamhet på ett tillfredsställande sätt tidigare fullgöra föreskriften i 10 §:s 1:sta mom. af Eders Kejsersliga Majestäts Nådiga Förordning den 24 November 1869 angående inrättande af en Öfverstyrelse för skolväsendet m. m., enligt hvilken föreskrift det åligger Öfverstyrelsen att hvar tredje år till Eders Kejsersliga Majestät inkomma med utförlig berättelse om läroanstalternas verksamhet. I betraktande häraf har Eders Kejsersliga Majestäts Senat för Finland i skrifvelse från Ecklesiastik-Expeditionen den 25 Februari 1875 bifallit till Öfverstyrelsens underdåniga anhållan, att nu afgifvande berättelse finge utsträckas till utgången af sistförflutna läseår. Af samma orsak har det, enligt Öfverstyrelsens underdåniga mening, befunnits lämpligt att under en allmän öfersigt meddela viktigare åtgärder i lagstiftnings- och förvaltningsväg rörande skolverket samt der efter under de enskilda skolorna redogöra för med dem och deras lärarepersonal timade förändringar. Och då Öfverstyrelsen i denna sednare afdelning ansett sig böra fullständigt angifva alla åtgärder i och för nya skolors inrättande och de äldres omorgani-

sation, samt dessutom lemna några antydningar om skolornas yttre förhållanden vid den tid, då Öfverstyrelsen emottog förvaltningen af landets skolväsende, har i följd deraf närvarande berättelse erhållit ett omfång, som framdeles icke torde blifva af nöden.

I. Allmän öfversigt.

Öfverstyrelsen
för skolväsendet.

Sedan jemlikt Eders Kejsrerliga Majestäts Nådiga Förordning om inrättande af en Öfverstyrelse för skolväsendet i Storfurstendömet Finland och dermed sammanhängande förändringar af inspektionen öfver läroanstalterna, den 24 November 1869, nämnda Öfverstyrelse sålunda organiserats, att Kejsrerliga Alexanders-Universitetets tjenstförrättande vice Kansler, Generallöjtnanten Friherre Casimir von Kothén såsom ordförande samt Senatorerne Samuel Henrik Antell och Johan Philip Palmén, äfvensom under-tecknade Öfverinspektorer, Cygnæus för folkskolorna, Frosterus, Bergroth och Synnerberg för elementarläroverken, såsom ledamöter deri inträdt från den 1 Januari 1870, vidtogos ifrån denna tid intill den 1 Juli samma år, då enligt § 20 i åberopade Nådiga Förordning, den samma trädde i full gällande kraft, åtskilliga förberedande åtgärder. För de viktigare af dessa redogöres i det följande i sammanhang med Öfverstyrelsens verksamhet i öfrigt.

Förening af
högre elementar-
skola och gym-
nasium.

Då redan från år 1860 fråga varit väckt om förening af högre elementarskola och gymnasium till fullständigt elementarläroverk i likhet med dem, som inrättades 1862 i Jyväskylä och 1863 i Uleåborg samt jemväl 1862 i Wiborg, ehuru dess slutliga organisation uppskjöts, och i följd af Nädig föreskrift den 11 Februari 1869 Domkapitlen till Eders Kejsrerliga Majestät inkommit med uppgjorda förslag i ämnet från de läroverk, hvilkas förening stod i fråga, äfvensom Domkapitlen i Borgå och Kuopio hvardera för sin del deröfver afgifvit underdåniga utlåtanden, öfverlemnade Eders Kejsrerliga Majestäts Senat genom skrifvelse från Ecklesiastik-Expeditionen af den 22 December 1869, bland annat, till Öfverstyrelsens handläggning dessa ärenden jemte till dem hörande handlingar.

Sedan ytterligare upplysningar inhemtats genom underteck-

nade Öfverinspektors för elementarläroverken under Februari, Mars och April månader 1870 verkställda resor i landets särskilda delar, hemställde Öfverstyrelsen den 22 April 1870 i underdånighet om begynnandet af denna reform sålunda, att vid den i slutet af pågående läsetermin skeende uppflyttning af elever en femte skolklass skulle bildas, men deremot gymnasii lägsta klass försvinna, så att, sedan på enahanda sätt skolans klasser under de tvenne följande läseåren ökats och gymnasiets klasser indragits, föreningen vore slutligen genomförd vid utgången af vårterminen 1872. Vidare föreslog Öfverstyrelsen att, i händelse Eders Kejserliga Majestät nådigst tacktes bifalla till en dylik successiv förening af högre elementarskola och gymnasium i Åbo, Tavastehus, Nikolaistad, Borgå och Kuopio städer, rektorsembetet för hvardera af dessa läroanstalter emellertid finge handhafvas på dittills vanligt sätt, till dess föreningen vore fulländad, hvarförrinnan Öfverstyrelsen ansåg sig kunna framlägga förslag till nya stadganden i ämnets hela vidd.

Jemlikt Kejserliga Senatens bref den 28 April 1870 anbefalldes en successiv förening af gymnasium och högre elementarskola enligt nyss nämnde grunder, hvarjemte Öfverstyrelsen på gjord underdånig anhållan erhöll tillstånd, „att efter för handen varande omständigheter reglera fördelningen af lärarenes timmar och undervisningsskyldighet äfvensom för öfrigt vidtaga de af läroverkens förening påkallade jemkningar i lärokurser och metoder icke allenast vid de nu närmast i fråga varande läroanstalterne, utan äfven vid andra skolor, såvidt sådant med afseende å läroverkskomplexen blefve nödigt.“ I följd häraf anbefalldes Öfverstyrelsen i skrifvelse af den 11 derpå följande Maj, med bifogande af de till Domkapitlen inlemnade förslag, rektorerna vid gymnasierna i Åbo, Tavastehus, Borgå, Nikolaistad och Kuopio att, innan gymnasii och högre elementarskolans lärare vid snart derpå inträffande sommarferier åtskiljdes, i samråd med dem uppgöra nya, efter möjligen förändrade förhållanden afpassade förslag till läroverkens sammanslagning och undervisningens fördelning emellan lärarene för följande läseår, och de samma vid Juli månads ingång till Öfverstyrelsen insända. Härvid föreskrefs, att läroämnena borde i läroplanen upptagas i hufvudsaklig öfverensstämmelse med bestående förhållanden, dock utan att den stad-

gade fördelningen af gymnasiet's högsta klass behöfde vidmakthållas, samt att, till undvikande af utgifter för tillökad lärarepersonal, vid bestämmandet af timantalet för hvarje lärare stadgandet i 5:te anm. till den i Nådiga Kungörelsen den 30 Januari 1862 intagna provisoriska tillökningsstat, enligt hvilket stadgande de, som undfått lönstillökning, vore skyldige att åtaga sig en derefter lämpad vidsträcktare undervisningsskyldighet, borde tjena till efterföljd.

De af bemälda rektorer infortrade förslag inlemnades inom föreskrifven tid och föranledde till åtskilliga förändringar inom lärarepersonalen, hufvudsakligast indragning af flera duplikantbefattningar, för hvilka förändringar under resp. läroverk närmare skall redogöras. Äfven vidtogos några jemkningar uti lektionsplanen, särskildt för gymnasier's högsta klass, äfvensom uti de dittills bestående kurserna för latinet och matematiken, hvilka genom bref till samtliga rektorer vid de sammanslagna läroverken och högre elementarskolorna den 7 Augusti 1871 anordnades i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de sedermera jemlikt Kejserliga Senatens bref till Öfverstyrelsen den 4 Januari 1873 fastställda lärokurserna för landets lyceer.

Rörande den grund, enligt hvilken inskrifnings- och terminsavgifter borde erläggas för de klasser, som tillkommo vid under utvidgning varande högre elementarskolor, bestämde Kejserliga Senaten, på Öfverstyrelsens hemställan, den 24 Augusti 1870, att berörde avgifter borde af eleverna erläggas i öfverensstämmelse med hvad i 14 punkten af Nådiga Kungörelsen den 30 Januari 1862 angående högre elementarskolan i Jyväskylä finnes uti enahanda afseende stadgadt.

Då i fråga varande förening vid utgången af läsåret 1871—1872 komme att slutföras, anmodade Öfverstyrelsen i skrifvelse af den 11 April 1872 gymnasii-rectorerne att anordna val af rektor och prorektor, för att tillsvidare handhafva vården om de sammanslagna läroverken; i detta val deltog enligt 42 och 43 §§ af Nådiga Gymnasii och Skolordningen den 7 April 1856, jemförde med 5 mom. i Nådiga Kungörelsen den 30 Januari 1862 samtliga till collegium gymnasticum och scholasticum hörande ordinarie och tjenstförrättande lärare, hvaremot endast ordinarie lärare voro valbare.

I cirkulär af den 8 Juli 1870 meddelade Öfverstyrelsen samtliga läroverks föreståndare och föreståndarinnor följande till iakttagande och efterföljd:

Cirkulär den 8
Juli 1870.

1:o att, till befordrande af undervisningens jemna gång de i §§ 67, 68, 69, 73, 74 och 78 af Nådiga Skolordningen den 7 April 1856 stadgade fordringar för elevers inträde, uppflyttning till högre klass och kvarblifvande vid läroverket, jemte det vid sistnämnda § gjorda tillägg i Nådiga Kungörelsen den 17 Maj 1866 borde strängt vidhållas;

2:o att endast efter noggrann pröfning, på sätt i mom. 6 af Nådiga Kungörelsen den 30 Mars 1865 föreskrifves, medellösa elever måtte befrias från erläggande af de i §§ 71 och 72 af ofvannämnda Gymnasii- och Skolordning samt 17 mom. af Nådiga Kungörelsen den 30 Januari 1862 stadgade skolasgifter;

3:o att det förslag till läseordning, hvarom § 38 i merberörda Gymnasii- och Skolordning förmåler, borde inom förra hälften af September månad till Öfverstyrelsens pröfning och fastställelse insändas, samt vid dess uppgörande, så vidt möjligt vore, iakttagas att matematiska och historiska läroämnen äfvensom gamla språk skulle läsas före middagen och moderna språk samt religion efter middagen.

4:o att förslag till kvartalsrequisitioner af lärarenes löner och öfriga förmoner samt läroverkens anslag årligen borde före medlet af Februari, Maj, Augusti och November månader till Öfverstyrelsen insändas.

Bland de till Öfverstyrelsens handläggning nådigst öfverlemnade ärenden befunnos äfven det år 1867 i Helsingfors hållna andra allmänna skolläraremötets tryckta förhandlingar, jemte ordförandens vid sagde möte, professorn i pedagogik och didaktik vid Kejserliga Alexanders-Universitetet Z. J. Cleves deröfver till Eders Kejserliga Majestät afgifna underdåniga utlåtande, äfvensom de ifrån Domkapitlen på nådig föreskrift i samma ärende inkomna betänkanden. Den i nämnda handlingar berörda frågan om reorganisationen af landets elementarläroverk var af så omfattande beskaffenhet, att Öfverstyrelsen icke utan tidsutdrägt kunde medhinna att framlägga fullständiga förslag till slutlig reglering af landets skolförhållanden och till ny skolordning. Då emellertid läraretjenster kunde blifva lediga, om hvilka tvifvelaktigt vore, huruvida de framdeles blifve behöfliga och hvilkas besättande kunde för reorganisationens genomförande ställa betänkliga hinder, erhöll Öfverstyrelsen genom Kejserliga Senatens bref den 25 Maj 1870 nådigt tillstånd att under mellantiden, vid inträffande ledighet af lärarebefattning, pröfva om den samma, så-

Lediga lärare-
tjenster.

som för framtiden med säkerhet kvarstående, borde ordinariter besättas eller tillsvidare af vikarie bestridas. Men då Öfverstyrelsen på mångfaldigt sätt kom till erfarenhet af de olägenheter, som voro en nödvändig följd deraf, att många och viktiga lärartjänster (vid utgången af läseåret 1871—1872 inalles tjugutre), äfven flere vid samma läroverk, sköttes af lärare, hvilka endast en kort tid kvarstannade vid samma tjänst, och då enligt 1 § af den emellertid emanerade Nådiga Kungörelsen den 30 November 1871 läroverkens ombildning borde försiggå efterhand och i den mon statsverkets tillgångar det medgäfve samt med ledning af hvad erfarenheten kunde gifva vid handen, hvarigenom sagde förhållande sannolikt komme att fortfara en längre tid, förklarades, på derom af Öfverstyrelsen gjord framställning, i Nådigt Bref den 31 Oktober 1872 vikarierna vid sådana skoltjänster, som i anledning af förestående och redan påbegynt ombildning af elementarläroverken i Finland lemnats och fortfarande lemnades obesatta, berättigade att ifrån dåvarande läseårs början och intill dess läroverkens slutliga organisation blifvit genomförd, få utan tillämpning af 2 § mom. c. uti Nådiga Reglementet för finska ecklesiastik- och skolstatens enke- och pupillkassa den 21 April 1864 oafkortadt tillgodonjuta alla med tjänsterna förenade löneförmoner, likväl sålunda att kassan vid hvarje sådan genom såkallad ren vakans ledig skolläraretjänst borde erhålla ett års lönebesparing och vikarien först derefter komma i åtnjutande af samtliga med tjänsten förenade löneförmoner.

Under senare hälften af år 1870 inlemnades till Öfverstyrelsen från Domkapitlen i landet läroverkens stater jemte styrkta afskrifter af särskilda Nådiga Bref, Resolutioner, Kejsrerliga Senatens skrivelser m. m., borgesförbindelser af rektorer, skolföreståndare och föreståndarinnor, samt årsexamens handlingar och räkenskaper, Domkapitlens vitsord öfver vid läroverken anställda lärares förhållande i tjänsten äfvensom förteckningar öfver lediga tjänster. Med afseende på sistnämnda omständighet anbefalldes Öfverstyrelsen i skrifvelse af den 15 Oktober 1870 vederbörande föreståndare för lägre elementarskolorna att inkomma med utredning, huruvida de för pågående läsetermin tillförordnade lärare vore lämplige och villige att fortfara med sin tjänstgöring,

hwarefter för de tjänstförrättande lärare, om hvilka slik anmälan ingått, förordnanden, gällande tillsvidare, efter hand utfärdades.

Enligt 15 § af Nådiga Förordningen den 24 November 1869 skall Öfverstyrelsen för skolväsendet biträdas af ett för hvarje skola särskildt eller för flera gemensamt Skolråd, bestående af tre till fem ledamöter, hvilka för en tid af tre år i sänder utnämnas af Öfverstyrelsen bland personer, som dertill blifva föreslagne genom af kommunen valda elektor. Då i fråga varande skolråds verksamhet redan under derpå följande sommarferier kunde blifva nödig, anhöll Öfverstyrelsen i skrivelser af den 22 April 1870 hos samtliga Guvernörer om åtgärd, att stadskommunerna vid snart skeende kyrkostämma måtte sättas i tillfälle att icke allenast yttra sig angående behovet af ett eller flera skolråd å hvarje ort, utan ock bestämma antalet af elektor och medlemmar i skolråden, samt välja elektorerne, hvilka derefter egde att föreslå skolrådsmedlemmarne till större antal, än hvad församlingen i sådant afseende funnit inom kommunen vara för verklig tjänstgöring behöfligt. Sedan Öfverstyrelsen genom Guvernörerne fått emottaga såväl de vid kyrkostämmorna förda protokoll, som uppgift på de af elektorerne inom hvarje stadskommun föreslagna personer, utfärdades kallelsebefref för de af Öfverstyrelsen utnämnde medlemmarne i skolråden, för att dem genom vederbörande Guvernörsembete tillställas. Derefter blefvo inom skolråden ordförande för hvar och ett af dem utsedde. I enahanda ordning har ny utnämning af skolråd skett för tiden från den 1 September 1873 till Augusti månads utgång 1876.

Skolråd.

Skolrådets medlemmar äro under de skilda skolorterne nedanføre angifna.

Jemlikt Civil-Expeditionens skrifvelse af den 10 Maj 1870 beviljades porto- och assurancesfrihet för Öfverstyrelsens bref, paket- och penningarremisser, äfvensom enahanda förmon vid brefvexling med Öfverstyrelsen förunnades skolråden. Uti skrifvelse till Postdirektören den 15 Juli 1870 anhöll Öfverstyrelsen om åtgärd, att skolföreståndare måtte åtnjuta fribrefsrätt för embetskrifvelser till Öfverstyrelsen, liksom förut till Domkapitlen. Men då i följd af Nådiga Kungörelsen angående särskilda embetsverk, myndigheter och inrättningar tillkommande fribrefsrätt, den 19

Porto-afgifter.

December 1871, den skolråden förunnade fribrefsrätt upphört, hafva portoafigifterna för såväl skolrådets som föreståndarnes för skolorna officiella korrespondens med Öfverstyrelsen blifvit bestridda ur respektive läroverks kassor, enligt af Öfverstyrelsen i cirkulär den 21 November 1872 meddelad föreskrift; den i åberopade Nådiga Kungörelse gymnasierna medgifna fribrefsrätt skall dock, jemlikt 4:de mom. af Eders Kejsrerliga Majestäts Nådiga Kungörelse den 16 Januari 1874 tillkomma de af gymnasierna och högre elementarskolorna sammansatta elementarläroverk, sjuklas-siga lyceer och fyrklassiga realskolor.

Cirkulär den
10 November
1870.

Med särskildt afseende å skolrådets verksamhet och nödiga förberedande åtgärder för en stundande skolreform meddelades af Öfverstyrelsen i cirkulär till samtliga elementarläroverks skolråd, föreståndare och föreståndarinnor samt lärare och lärarinnor den 10 November 1870 följande:

1:o. Hans Kejsrerliga Majestäts Nådiga Förordning af den 24 November 1869 om inrättande af en Öfverstyrelse för skolväsendet i Finland stadgar i § 15 att Öfverstyrelsen vid öfvervakandet öfver elementarläroverken skall biträdas af Skolråd, bestående af tre till fem ledamöter, hvilka af Öfverstyrelsen utnämnas på tre års tid bland af kommunen dertill föreslagna lämpliga personer. Sedan dessa skolråd numera blifvit i föreskrifven ordning tillsatte för landets samtliga elementarläroverk och ordförande i desamma jemväl utsedde, anser Öfverstyrelsen, som i landets officiella tidningar kungjort skolrådets sammansättning, sig böra här antyda den nya institutionens ställning såväl till respektiva läroverk och kommuner som till Öfverstyrelsen, äfvensom skolrådets viktigaste åligganden.

Skolråden ega att utöfva lokalinspektionen öfver dem ombetrodda läroanstalter samt utgöra förmedlande myndigheter emellan skolorna och Öfverstyrelsen. Det tillhör derföre skolrådets medlemmar att genom täta besök i respektive läroverk och sorgfälligt aktgifvande isynnerhet på elevernas moraliska vandel utom skolan förvärfva sig noggrann kännedom om alla skolan rörande förhållanden, för att kunna tillhandagå läroverkens föreståndare med upplysningar och råd, särskildt i sanitärt hänseende, samt för dem underlätta möjligheten att äfven utom skolan upprätthålla ordning och god sed bland ungdomen, äfvensom att vid visitationer lemna visitorator samvetsgranna upplysningar om allt, som rör läroverken, fästa hans uppmärksamhet såväl vid möjliga brister eller på skolan och dess ungdom menligt verkande förhållanden jemte medlen att afhjelpa dem, som ock vid åtgärder, hvarigenom skolans och ungdomens gagn, trefnad och välbefinnande kunde befordras; samt slutligen att, der i något afseende snar och kraftig åtgärd vore önskvärd, derom

omedelbart hos Öfverstyrelsen hemställa. Men skolråden hafva äfven en annan vigtig uppgift sig förelagd. Sjelfva skolan behöver nemligen, för att kunna motsvara sin bestämmeelse, stöd af allmänhetens förtroende och får icke stå isolerad eller fremmande för sin omgivning; ett nära samband bör ega rum icke allenast emellan skolan och elevernas föräldrar eller målsmän, utan ock emellan skolan och hela kommunen. Såsom skolans representant bör skolrådet väcka kommunens intresse för skolans sak och dymedelst bidraga att nedrifva den skiljemur, som till ömsesidig skada ännu synes stå emellan skolan och allmänheten.

Alla skolhögtidligheter böra skolrådets Ordförande och ledamöter öfvervara. Vid det offentliga årsförhöret, hvartill, derest icke Öfverstyrelsen i saken förordnat, dag utsättes af skolrådet, eger dess Ordförande, såframt ej någon ledamot af Öfverstyrelsen är tillstädes att, der han så för godt finner, efter inhemstad underrättelse om under läsåret genomgångna läroämnen, bestämma i hvilka af dem ungdomen skall förhöras. Likaså tillkommer det bemälda Ordförande att vid andra tillfällen fullgöra de åligganden, hvilka enligt Nådiga Gymnasii- och Skolordningen tillhört läroverkens Inspektorer.

Af det anförda borde skolrådets stora vikt och betydelse för landets skolväsende tillräckligt framgå, för att den nya institutionen må af hvarje skolans och fosterlandets vän samt särskildt af alla dem, som arbeta i skolans tjänst, med förtroende emottagas såsom kraftigt verkande till att befordra skolans bästa öfverhufvud och särskildt bidragande till att lifva allmänhetens intresse för den samma. För egen del hyser Öfverstyrelsen stora förhoppningar om det nyttiga inflytande denna institution, genom enig och nitisk samverkan med Öfverstyrelsen å ena sidan samt med skolornas föreståndare och lärare å den andra, skall utöfva på den finska skolan och derigenom äfven på hela fosterlandet.

Men för att dessa förhoppningar må realiseras, ligger största vikt deruppå, att de myndigheter, som hafva skolans väl sig anförtrödt, äro genomträngda af medvetandet att de alla arbeta för samma mål och betrakta sig såsom solidariskt ansvariga för resultaten af det gemensamma arbetet. Ett sådant medvetande om gemensamhet i mål och intressen bör emellan de spridda arbetarene knyta det band af ömsesidigt förtroende och framkalla den kraftiga samverkan, hvilka utgöra ett nödvändigt vilkor för det höga målets uppnående. Genom detta medvetandes manande röst måste alla de små missljud, som af rent personliga intressen eller andra underordnade motiver möjligen någonstädes ville gifva sig luft, ovilkorligen förstummas och redan uti födseln bortdö. För sin del känner Öfverstyrelsen lifligt behovet af en förtroendefull medverkan från underlydande skolmyndigheters sida, för att lyckas i verkligheten genomföra de reformer uti landets skolväsende, hvilkas vikt och nödvändighet allaredan blifvit allmänt insedd och erkänd, men som fått anstå tills en för hela landet gemensam skolstyrelse blifvit inrättad. Ty om Öfverstyrelsen ock vid dessa reformer förfar med all den

varsamhet, sakens vikt kräfver, för att icke införa annat än af erfarenheten bepröfvade förbättringar, så skola likväl äfven dessa blifva endast döda bokstäfver på papperet, derest icke öfriga skolmyndigheter och särskildt landets lärarekorps genom nitisk och allvarlig samverkan gifva dem lif och verklighet.

2:o. Som de nuvarande lägre elementarskolorna snart torde komma att indragas, och i stället borgare- eller realskolor med två eller fyra klasser i mon af behof inrättas uti landets större städer, samt icke allenast sistnämnda skolor, utan äfven lärdoms- eller högre elementarskolorna framdeles böra grundas på folkskolans i städerna gemensamma botten, enär för inträde i statens skolor andra kunskaper ej fordras, än sådana, som kunna inhämtas i den högre folkskolan (för hvars läroplan den i Jyväskylä seminarii normalskola gällande kan tjena till förebild), har Öfverstyrelsen velat härom på förhand underrätta skolråden i de städer, der folkskolor ännu icke finnas, på det att kommunerna må i god tid genom skolråden förberedas på den snart förestående nödvändigheten att, jemlikt stadgandet i § 102 af nådiga folkskoleförordningen den 11 Maj 1866 inrätta en eller flera folkskolor, för hvilket ändamål årligt statsbidrag ur bevilningsmedlen kan erhållas.

3:o. Med anledning af hvad §§ 37 och 38 i Nådiga Gymnasii- och Skolordningen påbjuda angående läroböcker, kurser och metoder, får Öfverstyrelsen härmedelst anmoda samtliga elementarläroverks föreståndare och föreståndarinnor att inom förra hälften af nästkommande Januari månad till Öfverstyrelsen insända fullständiga uppgifter om de läroböcker, som för närvarande vid undervisningen begagnas, jemte kort antydning om dervid följda metoder, och vill Öfverstyrelsen af förekommen anledning, i afseende å lärometoden på de lägre stadierna, till vederbörande lärares iakttagande framhålla de på sant pedagogiska principer grundade föreskrifter, som härom gifvas i anm. 2 till tab. A i Nådiga Gymnasii- och Skolordningen den 7 April 1856. Likaså emotser Öfverstyrelsen uppgift å de ämnen, hvilka föredragas på finska i de svenska läroverken, äfvensom å dem, hvilka i de finska undervisningsanstalterna meddelas på svenska.

4:o. Till vederbörandes kännedom varder härigenom meddeladt, att sedan de genom Nådiga Kungörelsen den 30 Januari 1862 i särskilda kategorier beviljade lönetillökningsanslag för lärare och lärarinnor vid elementarläroverken blifvit medelst Nådiga Kungörelsen den 15 April 1869, utöfver föregående begränsning till visst antal inom särskilda stift, utsträckta till hvarje lärare eller lärarinna, som i tio år oförvitligen tjenstgjort, eger den, som önskar komma i åtnjutande af dylik löneförhöjning, sin skriftliga ansökan derom jemte officiellt bestyrkt meritförteckning eller tjenstebevis ingifva till Öfverstyrelsen, hvilken i slutet af Mars och September månader årligen företager dylika ansökningar till handläggning. Dock kommer enahanda åtgärd undantagsvis jemväl i medlet af nästinstundande December månad att ega rum i afseende å de

ansökningar om löneförhöjning, hvilka dittills blifvit till Öfverstyrelsen behörigen ingifna.

5:o. Den samverkan emellan vederbörande, hvarom ofvan förmäls, är redan påkallad genom det bland skolungdomen beklagligtvis alltmer öfverhandtagande tobaksrökandet. Detta måste af hvarje tänkande människa stämplas såsom en både fysiskt och moraliskt förderflig osed; men svårigheten vid dess utrotande ligger dels i omöjligheten för lärare att öfvervaka lärjungarnes förhållande i detta afseende, dels ock uti den ringa medverkan från hemmens sida, som härutinnan kommit skolan till del. Öfverstyrelsen är dock förvissad derom att, i fall skolråden uti denna maktpåliggande angelägenhet lemna lärarekollegierna kraftigt bistånd samt, på grund af sin förmedlande ställning emellan skolan och kommunen, söka att för saken intressera icke allenast respektive föräldrar och målsmän, utan äfven ortens kommunala myndigheter, något verksamt botemedel emot denna kräfta inom skolorganismen väl skall kunna påfinnas, i hvilket afseende uppmuntrandet af fria föreningar bland ungdomen torde förtjena att nämnas, och varda alltså vederbörande skolråd, skolföreståndare och lärare härigenom uppmanade att, i samråd med hvarandra, vidtaga lämpliga åtgärder för ifrågavarande ändamål“.

Sedan Kejsrerliga Senaten den 8 Juni 1871, på derom af Statistiska Central-Kommissionen gjord underdånig framställning, fastställt sju särskilda formulär för statistiska tabeller rörande elementarläroverken, tillsände Öfverstyrelsen läroverkens föreståndare och föreståndarinnor med ledning af nämnda formulär uppställda blanketter för införande af de deri infordrade uppgifter samt föreskref i cirkulär af den 21 November 1872 att sagde uppgifter årligen borde inom September månad för det senast förflutna läsåret till Öfverstyrelsen insändas. I följd af flerfaldiga svårigheter vid sammandragets upprättande har den föreskrifna statistiska öfversigten hittills icke kunnat årligen utgifvas, utan kommer ofördröjligen en sådan att af Öfverstyrelsen offentliggöras, omfattande de sednast förflutna fem åren.

Statistiska tabeller rörande elementarläroverken.

I underdånig hemställan af den 9 Mars 1871 inlemnade Öfverstyrelsen till Eders Kejsrerliga Majestät fullständigt förslag till ny skolordning, åtföljdt af lektionsplaner och stater för de skilda slagen af läroverk, *lyceer*, *realskolor* och *fruntimmersskolor*. Dervid framhöll Öfverstyrelsen i underdånighet, att sedan noggrannare kännedom inhemtats af elementarläroverkens tillstånd och åtskilliga förändringar redan vidtagits i en del skolors organisation, åsyftande mer eller mindre omfattande re-

Förslag till ny skolordning jemte motiver.

former uti landets skolväsende, Öfverstyrelsen ansett de nödiga förbättringarne böra uppfattas i ett sammanhang, hvaraf nämnda förslag till ny skolordning blifvit den närmaste följden. — Hvad skolornas inrättning i allmänhet beträffade, hade lägre elementarskolorna, uti hvilka enligt 1856 års skolordning undervisades i de för hvarje samhällsmedlem nödvändigaste kunskapsstycken, befunnits minst motsvara sitt ändamål. Undervisningen i dem syntes, med afseende å för handen varande behof, hellre kunna inrättas i det syfte, att förbereda eleverna till framtida verksamhet inom särskilda yrken, för hvilka de sedermera skulle vidare utbilda sig uti specialanstalter, såsom tekniska och navigations-skolor m. m. I sådant afseende borde lägre elementarskolorna förvandlas till borgare- eller realskolor. Men då man ej ännu i vårt land varit i tillfälle att samla någon erfarenhet rörande detta slags skolor och det öfverallt gällde såsom obestriddig sanning att när nya skolor inrättades, detta borde ske sålunda, att den vunna erfarenheten toges till råds vid deras slutliga organisation, föreslogs med hänsyn till den härvid nödiga varsamhet, att realskolor med det snaraste och, om möjligt, redan ifrån nästföljande läseårs början, borde öppnas endast i städerna Helsingfors, Åbo, Wiborg och Tammerfors, jemte det dervarande lägre elementarskolor successivt indroges. Och då det likaledes vore nödigt att den vigtiga frågan om behöfligt antal af olika slags skolor och deras placering till viss grad lemnades beroende af den erfarenhet, som under reformens fortgång kunde vinnas, och de ännu okända behof, som utan tvifvel på många håll skulle visa sig, ansåg Öfverstyrelsen ett förslag till definitiv fastställelse i detta hänseende ej kunna uppgöras. För att emellertid icke lemna den vigtiga finansiella sidan beroende af obestämbara möjligheter, bilades i underdånighet en tablå, utvisande läroverkens i Finland dåvarande och föreslagna nya placering jemte kostnaderna för desamma, beräknade i enlighet med de förhållanden, som sannolikt komme att blifva reformens slutresultat, såvidt detsamma kunde på förhand bestämmas. Detta approximativa förslag var hufvudsakligen uppgjordt i ändamål att ådagalägga, det kostnaderna för skolverket framdeles och åtminstone under en längre tid ej komme att öfverstiga de då utgående anslagen.

— Beträffande skolornas antal och placering ansågos följande an-

ordningar kunna i fråga komma, att framdeles efter särskild pröfning af för handen varande omständigheter genomföras: den finska afdelningens vid normalskolan i Helsingfors förflyttning till Tavastehus, enär sagda afdelning icke kunde anses nödvändig för ortens behof af lärdomsskolor och tillika ett dubbelt normallyceum, med afseende å den dryga kostnaden af omkring etthundra trettioett tusen mark, knappast syntes tänkbart; vidare skulle af den redan i närmaste framtid behöflig ansedda realskolans i Tammerfors framgång få bero, huruvida ett lyceum med fyra klasser på samma ort borde bibehållas, och komme, ifall den nya realskolan utvidgades till fyra klasser, lyceet att indragas, men i motsatt fall den förra att inskränkas till två klasser; enahanda ansågs förhållandet kunna blifva med den föreslagna realskolan i Wiborg, af hvars framgång likaledes skulle bero, huruvida sagde stads behof vore fylldt af ett lyceum med fyra klasser; en sannolik följd af den förordade realskolan i Åbo vore jemväl att dervarande elementarläroverks begge afdelningar kunde sammanslås till ett enda sjukklassigt lyceum; dock torde, när Åbo stads folkskoleväsende blifvit fullständigt organiseradt, äfven en finsk realskola derstädes behöfva öppnas; för östra Finlands behof syntes, i händelse blott ett fyraklassigt lyceum skulle visa sig nödigt i Wiborg, ett fullständigt lyceum med sju klasser böra inrättas och orten för det samma lämpligast kunna blifva Nyslott, på grund af denna stads centrala läge, äfvensom för den billiga lefnadskostnaden och de jemförelsevis lättare kommunikationerna, men i motsatt fall skulle högre elementarskolan i Nyslott komma att bestå såsom lyceum med fyra klasser. — Sålunda komme, enligt det approximativa placeringsförslaget, fullständiga lyceer, utom de båda normallyceerna i Helsingfors och Tavastehus, att finnas till ett antal af sju, nemligen i städerna Åbo, Borgå, Kuopio, Wiborg (eventuellt), Nikolaistad, Jyväskylä, Uleåborg, samt fyra lyceer med fyra klasser i GamlaKarleby, Björneborg, Nyslott (eventuellt) och Tammerfors (eventuellt). Vidare till en början fem realskolor med fyra klasser, nemligen i Helsingfors, Åbo, Wiborg, Nikolaistad och Joensuu, sedan på det sist nämnda stället den nuvarande högre elementarskolan hunnit dertill förändras. Realskolor med två klasser ansågos blifva nödiga omkring fjorton, nemligen i Uleåborg, Jakobstad, Kristinestad, Björneborg,

Nystad, Ekenäs, Tammerfors (eventuellt), Lovisa, Sordavala, St. Michel, Heinola, Kuopio, Torneå och Mariehamn. — Härtill skulle ännu komma större fruntimmersskolan i Helsingfors, äfvensom fem fruntimmersskolor med fyra klasser i Åbo, Wiborg, Kuopio, Nikolaistad och Uleåborg. — För den händelse att Eders Kejsersliga Majestät i nåder tacktes förordna om inrättande af förenämnda realskolor i Helsingfors, Åbo, Wiborg och Tammerfors, anhölls tillika att det måtte lemnas Öfverstyrelsen öppet att framdeles, allt eftersom omständigheterna medgäfve, i underdånighet hemställa icke allenast om öfriga såsom möjliga förutsatta förändringar, utan ock om realskolors öppnande på andra orter i sammanhang hvarmed lägre elementarskolornas indragning på hvarje ort skulle ställas, hvaremot för de städer, hvilka komme att sakna af statsverket bekostade skolor, en viss termin skulle utsättas, inom hvilken de borde hafva organiserat folkskolor och efter hvars förlopp de derstädes nu bestående lägre elementarskolorna skulle ingå. — Kostnaden för de närmast i fråga varande realskolorna ansågs kunna bestridas genom indragning af lägre elementarskolorna på samma orter samt den klenit besökta högre elementarskolan i Lovisa. Besparingar kunde äfven göras vid de sammanslagna läroverkens ombildning till lyceer med sju klasser. Lärare vid nya realskolor skulle icke från början tillsättas såsom ordinarie, men deras arvoden ställas i öfverensstämmelse med bestämmingarne i förslaget till normalstat för dessa skolor, såvidt omständigheterna sådant tilläte. — Angående förslag till normalstater för de skilda arterna af läroverk uttalades, alldenstund lönerna voro bestämda till något högre belopp än hittills blifvit skollärare beviljadt, den underdåniga mening, att der statsverkets tillgångar icke medgäfve några nya utgifter i och för skolväsendet, utväg till förbättrande af lärarenes löner borde beredas genom indragning af läroverk, som lättast kunde undvaras, på det att åt de öfriga, om ock till antalet färre, all möjlig omsorg måtte kunna egnas. Och förhoppningen att de föreslagna lönerna till oafkortadt belopp skulle i nåder beviljas, styrktes så mycket mera deraf att, enligt hvad ofvannämnda tablå utvisade, totalkostnaden för landets skolor med ny löneberäkning icke komme att öfverstiga det, som enligt dåvarande års stat utginge för samma ändamål, ifall hyresbeloppen för lärover-

kens lokaler, belöpande sig till omkring femtiotusen mark, icke toges med i beräkning. Dessa hyror komme nemligen, såsom i § 113 vore föreslaget, att bestridas ur den genom elevernas terminsafgifter bildade skolfond, hvars årliga inkomster förmodades skola i följd af bestämningarne uti 25 §, åtminstone fördubblas. — I händelse grundprinciperna för sjelfva förslaget till ny skolordning lyckades vinna nådigt bifall, vågade Öfverstyrelsen såsom en fördel för sin verksamhet framhålla, om det samma, så snart Eders Kejsrerliga Majestät pröfvade omständigheterna sådant medgifva, blefve till allmän efterföljd fastställt; ty derigenom skulle större enhet och stadga i det pågående reorganisationsarbetet vinnas samt reformen säkrare och möjligen inom kortare tid kunna föras till en lycklig lösning. Särskildt utbad sig Öfverstyrelsen att, med afseende å de till förslaget hörande lektionsplaner, få i underdånighet vidhandengifva att, som den tid skolan kunde egnas åt undervisningen, enligt det i § 15 af förslaget intagna stadgandet om ledighet för eleverne hvarje onsdags eftermiddag, icke finge öfverstiga trettiofyra timmar i veckan, hvari såsom rekreation inberäknats timmarna i sång och gymnastik, borde största vikt läggas derpå, att denna kortmätta och dyrbara tid icke förspilldes på några för skolans egenliga ändamål mer eller mindre främmande ämnen, utan tvärtom efter noggrant afvägande egnades åt de för befordrande af elevernas allvarliga utveckling nödvändigaste lärostycken sålunda, att hvarje ämnes relativa vikt och betydelse för skolan derjemte sorgfälligt afsåges. Derigenom hade uppgörandet af dessa lektionsplaner varit en likaså svår som viktig uppgift, och deraf framginge äfven såsom en nödvändig följd att de samma endast i sin närvarande gestalt möjliggjorde tillämpningen af de lärokurser, som Öfverstyrelsen allaredan uppställt i möjligast helgjutna form och hvilka genom framdeles utfärdande särskilda reglementen skulle vid läroverken införas.

Härvid inlemnades af Ordföranden, Friherre C. von Kothén och ledamoten i Öfverstyrelsen Senatorn S. H. Antell skilda reservationer i fråga om tillsättandet af rektorer vid de större läroverken samt för öfrigt innehållande ifrån pluralitetens förslag helt och hållet afvikande lektionsplaner och en i flere väsendtliga delar annan placering af de olika slagen af skolor; i sist

nämndt afseende förordades i båda dessa reservationer ett sjuklassigt lyceum i St. Michel äfvensom en på moderna språk grundad fullständig läroanstalt i Wiborg.

Utlåtande angående undervisningsspråken.

Den 16 Mars 1871 afgafs af Öfverstyrelsen infordradt underdånigt utlåtande i anledning af ett den 7 Januari inlemnadt underdånigt betänkande från den komité, som enligt Eders Kejsarliga Majestäts nådiga förordnande, blifvit nedsatt för att afgifva yttrande, huruvida finska språket redan uppnått den utveckling, att vetenskaplig undervisning derå kunde utan svårighet meddelas, samt i hvad mon och vid hvilka läroverk sådant utan olägenhet ansåges kunna ske: hvarvid af Öfverstyrelsen finskan förordades såsom undervisningsspråk vid de föreslagna borgareller realskolorna inom de kommuner, der sagda språk allmänt talades, men vid lärdomsskolor för närvarande, utom det redan bestående finskspråkiga elementarläroverket i Jyväskylä, endast vid ett finskt normallyceum i Tavastehus, äfvensom vid det sammanslagna läroverket i Kuopio, „sedan från denna ort den infordrade upplysningen om befolkningens önskan såväl der som i ktingliggande trakt hunnit inhemtas och pröfvas“. För öfrigt föreslog Öfverstyrelsen i underdånighet att § 5 i Nådiga Förordningen den 20 Februari 1865, innefattande föreskrifter i afseende å finska språkets införande till bruk vid landets domstolar och embetsverk, skulle erhålla den förklaring, att finska språket i landets lärdomsskolor finge användas såsom undervisningsspråk endast vid detta språks inlärande på de högsta klasserna. Slutligen utbad sig Öfverstyrelsen att, rörande möjligheten att framdeles införa finska språket såsom undervisningsspråk vid lärda och dermed beslätade skolor utöfver de nu föreslagna gränserna, i underdånighet få vidhandengifva, att så länge det närvarande förhållandet med finska språket i afseende å vetenskap och högre kultur i landet qvarstode och så länge den bildade klassen ännu icke till betydligare del utbytt svenskan emot finskan, en utsträckning utöfver antydda grad icke torde anses förenlig med odlingens verkliga intresse. Ett af erfarenheten, genom likartade fall hos andra folk, framhållet verksamt medel, ja, måhända det verksammaste att lyfta det finska språket till den högre ställning, som hvarje fosterlandets vän tillönskade det samma, låge uti den framgång, som bemödandena för den finska

litteraturen vunne, äfvensom i denna litteraturs riktande genom originala skapelser, motsvarande vår tids fordringar. Men dessa bemödanden fölle utom den offentliga administrationens och de publika läroverkens område samt vore i allo öfverlätna åt den enskilda verksamheten. På framgången af dessa sträfvanden, på finska språkets höjande genom egna krafter till en betydelsefullare ståndpunkt och erkännande i en framtid, äfvensom å en annan sida på uppkomsten af en talrikare klass medborgare, lyckligare lottad i ekonomiskt afseende och vidhållande finskt språk, ansåg Öfverstyrelsen det förnämligast ankomma, hvilken plats detta sist nämnda vid den lärda undervisningen framdeles skulle erhålla, medan af blotta yttre föreskrifter, syftande att påskynda en sådan framtid, de emotsedda fördelarne ej kunde väntas, utan sannolikare ogynsamma verkningar befaras.

Den 30 November 1871 emanerade Eders Kejsrerliga Majestäts Nådiga Kungörelse angående reorganisation af elementarläroverken i Finland, åtföljd af stat för ett lyceum med sju klasser i St. Michel, äfvensom för realskolor med fyra och två klasser, hvarmedelst i nåder förordnades som följer:

Nådig Kungörelse den 30 November 1871 angående reorganisation af elementarläroverken.

1:o De allmänna elementarläroverken i Finland skola utgöras af Lyceer, hvilka hufvudsakligast afse grundläggandet af den vetenskapliga bildningen, samt Realskolor, hvilka hafva till ändamål att fortsätta och utvidga folkskolans kurser.

Denna ombildning af elementarläroverken bör försiggå efter hand och i den mån statsverkets tillgångar det medgifva samt med ledning af hvad erfarenheten vid handen gifver, till följe hvaraf till en början

a) i St. Michels stad skall inrättas ett lyceum med sju klasser och svenskan såsom undervisningsspråk enligt nädigst godkänt förslag till stat, slutande sig å fyratiosjutusen tvåhundra mark;

b) i Helsingfors stad skall likaledes inrättas ett lyceum med sju klasser, afsedt att bereda tillfälle till inhemtande af grundliga insigter i ryskan och andra moderna språk: och borde förslag till organisation af detta läroverk, som komme att stå uuder Ordförandens i Skolöfverstyrelsen inseende, af en särskild utaf General-Guvernören i landet utseende komité uppgöras samt sedermera i vanlig ordning till Eders Kejsrerliga Majestäts Eget Höga godfinnande insändas.

Förenämnda lyceer i Helsingfors och St. Michel skola öppnas den 1 September 1872, till en början dock endast med två klasser hvardera, samt sedan årligen likaledes hvardera utvidgas med en klass; och öfverlemnades åt Kejserliga Senaten att söka anskaffa de härtill erforderliga medel;

c) den svenska afdelningen vid högre elementarskolan i Kuopio skall indragas sålunda, att från följande läseårs början den lägsta klassen och sedermera årligen en klass af sagda afdelning ingår.

2:o Åt Öfverstyrelsen för skolväsendet öfverlemnades att, uppå i hvarje särskildt fall hos Kejserliga Senaten gjord framställning, vidtaga åtgärd om att i de städer, i hvilka folkskolor redan äro eller framdeles blifva inrättade, de nuvarande lägre elementarskolorna efter hand och i den mån statsverkets tillgångar medgäfvé, omorganiserades till realskolor i enlighet med i nåder godkända förslag till stat för dylika skolor.

3:o Läroverkens lektionsplaner och lärokurser skola af Öfverstyrelsen för skolväsendet uppgöras samt af Senatens Ekonomie-Departement i samråd med General-Guvernören fastställas. Är uti dylik fråga General-Guvernören af olika mening med Senatens pluralitet, skall ärendet öfverlemnas till Eders Kejserliga Majestäts Eget Höga afgörande.

4:o I de nya läroverken skall ryska språket utgöra ett obligatoriskt läroämne med så många lärotimmar, som för dess grundliga inhemtande nödvändigt erfordras. För de båda inhemska språken åter borde anslås det antal lärotimmar, som ansåges nödigt för bibringande af teoretiska insigter uti de samma.

5:o Rektor vid lyceer och vid realskolor med fyra klasser skall utnämnas af Senatens Ekonomie-Departement på framställning af Öfverstyrelsen för skolväsendet. Prorektor vid fullständiga lyceer samt rektor vid realskolor med två klasser tillförordnas af Skolöfverstyrelsen.

9:o Ryske språklärare, hvilka utnämndes vid högre elementarskolorna, medan dessa skolor ännu befunne sig i sitt dåvarande skick, skulle åtnjuta i lön tvåtusén fyrahundra mark och i hyresmedel åttahundra mark om året.

7:o Åt en särskild komité, hvilken General-Guvernören egde utse, skulle öfverlemnas att utarbета och i vanlig ordning in-

komma med förslag till de förändringar, som i afseende å de tvenne afdelningarna vid normalskolan befunnas nödiga; samt

8:o Kejsrerliga Senaten egde inkomma med förslag till ny skolordning, uppgjort med iakttagande af hvad Eders Kejsrerliga Majestät i förestående mätto nådigst förordnat.

Genom Nådigt bref af samma dag anbefalldes Öfverstyrelsen att i sinom tid till Eders Kejsrerliga Majestät inkomma med ej mindre underdånigt förslag till ny skolordning, uppgjort i öfverensstämmelse med i ofvan anförda Kungörelse fastställda grunder, än ock de förslag och framställningar rörande elementarläroverkens i landet successiva reorganisation äfvensom till lektionsplaner och lärokurser vid de samma, som derstädes omför-mälades.

Nådigt bref af samma dag angående förslag till ny skolordning m. m.

Äfvenledes den 30 November 1871 emanerade Eders Kejsrerliga Majestäts Nådiga Kungörelse angående undervisningsspråket vid lärdoms-, real- och folkskolorna i Finland, jemlikt hvilken

Nådig Kungörelse af den 30 November 1871 angående undervisningsspråket.

1:o § 5 i Nådiga Förordningen om finska språkets införande vid domstolar och embetsverk, gifven den 20 Februari 1865, förändrades sålunda, att uti hvarje af landets lärdomsskolor ett enda undervisningsspråk, vare sig det svenska eller finska, skall begagnas, och att det andra inhemska språket endast vid det sammas inlärande på högre klasser må såsom undervisningsspråk och till talöfning begagnas, samt

2:o Kejsrerliga Senaten tilläts att, sedan vederbörande blifvit hörde, efter omständigheterna reglera undervisningsspråket i real- och lärdomsskolor, hvaremot det samma i folkskolorna sjelffallet borde rättas efter befolkningens tungomål.

I följd af åberopade nådiga föreskrift och i enlighet med fastställda grunder omarbetades det förut inlemnade förslaget till ny skolordning, och öfverlemnades derefter ånyo den 20 April 1872 till Eders Kejsrerliga Majestät underdånigt förslag till författning i ämnet. Nämnda omarbetning inskränkte sig hufvudsakligast till lektionsplanerna och dermed sammanhängande omständigheter.

Omarbetadt förslag till ny skolordning.

Särskildt framhölls att i fråga om ryska språkets införande vid lyceerna som obligatoriskt läroämne Öfverstyrelsen, med afseende derå att de öfriga hufvudämnenas timantal icke kunnat förminskas och lärotimmarne i veckan utan elevernas öfveran-

strängning ej heller tålt att ökas, endast funnit den utväg möjlig att förlänga sjunde klassens kurs till tvåårig, hvarigenom förhöjning i lyceernas förut beräknade stat kunde undvikas. Den sålunda förlängda lärotiden hade ock medgifvit möjlighet att utöfver de i Öfverstyrelsens förra förslag till skolordning upptagna läroämnen inrymma plats för undervisning i franska språket, hvilket Öfverstyrelsen dock ansett böra medgifvas blott sådana elever, som efter pröfning fullgjort stadgade kurser i skolans egentliga hufvudämnen.

Härvid afgafs af undertecknade Öfverinspektorer *) reservation, hvari från pluralitetens afvikande förslag till stater för de skilda läroverken jemte dermed sammanhängande lektions- och timfördelningsplaner framlades; beträffande särskildt staten för lyceum med sju klasser bibehölls i nämnda reservation samma totalbelopp, som det i staten för ett enahanda lyceum i St. Michel uti Nådiga Kungörelsen den 30 November 1871 fastställda belopp.

Nådig Skolordning den 8 Augusti 1872.

Nådig Kungörelse angående rättighet till pension för afskedstagande lärare och lärarinnor.

Nådigt bref angående lärares och lärarinnors bibehållande vid deras innehafvande förmoner.

Fruentimmersskolorna.

I enlighet med de af pluraliteten i Öfverstyrelsen afgifna förslag utfärdades Eders Kejsrerliga Majestäts Nådiga Skolordning för Storfurstendömet Finland den 8 Augusti 1872, afvensom samma dag Nådig Kungörelse angående ändring i vissa delar af Nådiga Kungörelsen den 7 April 1856 om rättighet till pension för afskedstagande lärare och lärarinnor vid elementarläroverken i Finland, hvarjemte Eders Kejsrerliga Majestät i Nådigt bref till Öfverstyrelsen, afvenledes af den 8 Augusti 1872, i nåder förordnade, att dåvarande lärare och lärarinnor vid elementarläroverken skulle bibehållas vid deras dittills gällande löneförhörjning och rättigheten att vinna denna förmån, intill dess de tillträdde lön efter ny stat, samt anbefalldes Öfverstyrelsen att beträffande verkställigheten af läroverksregleringen, såvidt lyceer och realskolor med fyra klasser anginge, i hvarje särskildt fall göra framställning hos Kejsrerliga Senaten, hvilken det ålåge att med underdånig hemställan i ämnet inkomma. — Och då de uti 22 § af den nya skolordningen föreskrifna högre fordringar för elevers intagning i fruentimmersskolornas i landet lägsta klass, gjorde en snar reglering af lärokurserna äfven i dessa läroverk nödvändig,

*) Frosterus, Bergroth och Synnerberg; Cygnaeus hade icke deltagit i ärendets behandling.

hemställde Öfverstyrelsen om tillstånd att, i den mon omständigheterna sådant tillåte samt såvidt det med afseende å den nuvarande lärarepersonalen kunde anses för skolornas bästa ändamålsenligt och nyttigt, få ifrån och med följande läsårs början vidtaga förändringar i de för dessa läroanstalter bestämda kurser i enlighet med ofvan åberopade skolordning, intill dess utförligt förslag rörande deras organisation kunde framläggas, hvartill bifall meddelades i Ecklesiastik-Expeditionens skrivelse af den 12 December 1872.

För att förbereda högre elementarskolornas och de fullständiga elementarläroverkens ombildning till lyceer med fyra och sju klasser, inlemnade Öfverstyrelsen förslag till lektionsplaner och lärokurser för nämnda slag af läroverk. Och då i fråga varande reform, såvidt den anginge lektionsplanerna, ansågs kunna genomföras, innan förändringar skett inom lärarepersonalen och de nya staterna tillämpats, anhöll Öfverstyrelsen att redan under pågående läseår få vidtaga nödiga jemkningar i de delvis från hvarandra skiljaktiga lektionsplaner, hvilka vid elementarläroverken följdes. I sammanhang härmed och då Nådiga Skolordningen icke innehöll någon särskild bestämning om tidpunkten för dess tillämpande och densamma förty borde ifrån tiden, då den promulgerats, träda i gällande kraft, men några deri införda stadganden vore af den beskaffenhet, att de, innan läroverken blifvit på föreskrifvet sätt omorganiserade, syntes böra vid tillämpningen i någon mon modifieras, hemställdes om nödiga föreskrifter i sådant afseende. Dessa föreskrifter om tiden och sättet för tillämpningen af Nådiga Skolordningen den 8 Augusti 1872 meddelades i Eders Kejsrerliga Majestäts Nådiga Kungörelse den 4 Januari 1873; jemlikt Kejsrerliga Senatens bref till Öfverstyrelsen samma dag fastställdes lektionsplaner och lärokurser för lyceer, att redan under pågående läseår och derefter successivt i tillämpliga delar införas vid högre elementarskolorna och sammanlagda elementarläroverken, såvidt sådant kunde ske utan tillökning i de för dessa läroanstalter gällande stater.

Sedan Öfverstyrelsen med anledning häraf i cirkulärbref af den 9 Januari 1872 anbefallt rektorerna för sist nämnda läroverk, att i samråd med lärarene uppgöra och derefter utan tidsutdrägt till Öfverstyrelsens granskning och stadfästelse insända

Nädig Kungörelse den 4 Januari 1873 angående tiden och sättet för tillämpning af Nådiga Skolordningen den 8 Augusti 1872.

Kejsrerliga Senatens bref angående fastställda lektionsplaner och lärokurser för lyceer.

Tillämpningen af lyceernas nya lektionsplan.

förslag uti förberördt afseende, gjordes början med den nya lektionsplanens och de nya kursernas tillämpande under vårterminen 1873, så att de samma redan under påföljande läsåår kunde till alla väsendtligare delar genomföras. Härtill bidrogo i icke ringa mon de modifikationer, som tidigare af Öfverstyrelsen i samma afseenden vidtagits såväl vid ingången af läsååret 1870—1871, då föreningen af gymnasium och högre elementarskola påbörjades, som äfven genom det ofvan nämnda cirkulärbrevet af den 7 Augusti 1871.

Kejserliga Senatens bref den 23 Maj 1873 med lektionsplaner och lärokurser för realskolor.

Genom Kejserliga Senatens bref till Öfverstyrelsen den 23 Maj 1873 fastställdes lektionsplaner och lärokurser för realskolorna i landet att tjena till efterföljd, utom vid den fyrklassiga realskolan i Helsingfors, för hvilken en något afvikande lektionsplan derförinnan blifvit fastställd, samt genom Kejserliga Senatens bref den 2 Oktober samma år för fyrklassiga fruntimmersskolor.

Kejserliga Senatens bref den 2 Oktober 1873 med lektionsplaner och lärokurser för fruntimmersskolorna.

I skrivelse från Ecklesiastik-Expeditionen i Kejserliga Senaten den 16 Januari 1873 anbefalldes Öfverstyrelsen att inkomma med förslag till en allmän dislokationsplan för elementarläroverken i hela landet, på det att de skilda landsorternas behof af undervisningsanstalter måtte kunna behörigen afses vid den efter hand skeende läroverksregleringen. Till åtyldnad häraf inlemnade Öfverstyrelsen till Eders Kejserliga Majestät den 13 derpå följande Februari underdånigt förslag, upprättadt i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de af Öfverstyrelsen förut uttalade grunder rörande samma ämne, dock i enskilda delar med tillgodogörande af senare vunnen erfarenhet. Sålunda föreslogs att, sedan enligt Eders Kejserliga Majestäts Nådiga Kungörelse den 16 Maj 1872 ett reallyceum med sju klasser blifvit inrättadt i Helsingfors och den 1 September samma år vidtagit sin verksamhet med två klasser, och enligt Nådiga Kungörelsen den 10 September 1872 den svenska afdelningen af normalskolan skulle såsom normallyceum bibehållas i Helsingfors och den finska afdelningen, såsom normallyceum med finskt undervisningsspråk, förflyttas till Tavastehus, hvars förra sammanslagna elementarläroverk komme att indragas, samt Eders Kejserliga Majestät uti Nådiga Kungörelse den 30 November 1871 förordnat, bland annat, att ett lyceum med sju klasser och svenskan såsom undervisningsspråk skulle inrättas i S:t Michels stad, hvilket den 1

Dislokationsplan för elementarläroverken.

September 1872 öppnats med två klasser, de efter verkställd sammanslagning af högre elementarskola och gymnasium i städerna Borgå, Åbo, Kuopio och Nikolaistad befintliga sjukklassiga elementarläroverken äfvensom den tidigare med gymnasiaklasser utvidgade högre elementarskolan i Wiborg och de förut bestående elementarläroverken i Jyväskylä och Uleåborg borde bibehållas såsom lyceer med sju klasser, af hvilka det i Åbo med två afdelningar; vidare att högre elementarskolorna i Björneborg, Joensuu och Gamlakarleby måtte ombildas till lyceer med fyra klasser samt ett dylikt läroverk med svenskan till undervisningsspråk inrättas vid sidan af det sjukklassiga lyceet i Kuopio, hvars undervisningsspråk enligt Nådiga Kungörelsen den 30 November 1871 komme att blifva finskt. Sedan vidare Eders Kejsrerliga Majestät genom Nådigt bref till Öfverstyrelsen den 16 Januari 1873 förordnat att en realskola med fyra klasser från derpå följande läseår skulle träda i verksamhet i Helsingfors, ansågos för öfrigt följande orter böra erhålla dylik läroanstalt, nemligen: Ekenäs, Åbo (svensk), Wiborg, Nikolaistad, Uleåborg samt, i stället för de derstädes bestående högre elementarskolorna, Lovisa och Nyslott, å hvilka två sist nämnda orter en tvåklassig skola till en början kunde inrättas, för att i mon af behof derefter utvidgas till fyrklassig. Realskolor med två klasser föreslogos i följande städer: Åbo (finsk), Nystad, Raumo, Björneborg, Mariehamn, Fredrikshamn, Willmanstrand, Kexholm, Sordavala, Heinola, Kuopio, Kristinestad, Jakobstad, Torneå och Kajana samt, utom en sjukklassig fruntimmersskola i Helsingfors, fyrklassiga sådana i Åbo, Wiborg, Kuopio, Nikolaistad och Uleåborg, hvarjemte den tvåklassiga fruntimmersskolan i Fredrikshamn, såsom fyllande ett på orten kännbart behof, ansågs tills vidare kunna förblifva i sitt närvarande skick; och framhölls äfven nu att förslaget mindre afsåge en dislokationsplan till definitiv fastställelse, än en öfersigt af de förhållanden, hvilka kunde anses såsom den pågående reformens sannolika resultat, i det att erfarenheten frandeles kunde göra vissa modifikationer nödvändiga, särskildt hvad den betydelse och det inflytande vidkomme, som de för vårt land helt och hållet nya realskolorna kunde hafva. I sådant afseende ansågs, utom vid de omnämnda realskolorna i Lovisa och Nyslott, en snar utvidgning äfven af den föreslagna

finska tvåklassiga realskolan i Åbo till fyrklassig kunna i fråga sättas.

Dislokations-
plan för realsko-
lorna.

Sedan Öfverstyrelsen efter hand hemställt om inrättande af realskolor i städerna Helsingfors, Ekenäs, Åbo, Tammerfors, Nyslott, Heinola, Wiborg, Lovisa, Nystad, Raumo och Kristinestad, äfvensom den 27 November 1871 att i öfriga städer, uti hvilka realskolor föreslagits att inrättas, lägre elementarskolorna måtte efter hand indragas och realskolor öppnas, underrättades Öfverstyrelsen i skrifvelse från Ecklesiastik-Expeditionen af den 27 Februari 1874, att Kejsrerliga Senaten under samma dag fastställt följande dislokationsplan för realskolorna i landet:

Fyrklassiga realskolor:

i Helsingfors (svensk), Lovisa, Ekenäs, Åbo (svensk), Wiborg, Nyslott, Heinola, Tammerfors, Nikolaistad, Kuopio, Uleåborg eller inalles elfva;

Tvåkassiga realskolor:

i Helsingfors (finsk), Borgå, Åbo (finsk) Raumo, Nystad, Björneborg, Mariehamn, Fredrikshamn, Willmanstrand, Kexholm, Sordavala, Tavastehus, Kristinestad, Jakobstad, Brahestad, Kajana, Torneå, eller inalles sjutton.

Nya realskolor.

Den 1 September 1873 öppnades realskolor i städerna Helsingfors, Ekenäs, Åbo och Tammerfors; den 1 September 1874 i städerna Nyslott, Heinola, Lovisa, Wiborg, Nystad, Raumo, Kuopio, Nikolaistad, Kristinestad och Uleåborg.

Vidare är nådig befallning utfärdad om öppnande från den 1 September 1875 af enahanda skolor i Brahestad, Björneborg och Sordavala.

Öfverflyttning
af kollega från
högre elementar-
till realskola.

I Kejsrerliga Senatens bref till Öfverstyrelsen den 20 Maj 1874 mom. 3 bestämdes, att „då kollega vid högre elementarskola, som indragits, öfverfördes till motsvarande befattning vid realskola å samma ort eller der han vid indragningen sig bosatt, skulle honom tilläggas lön i den nya befattningen efter de i 65 § af Nådiga Skolordningen den 8 Augusti 1872 stadgade grunder såsom om han oafbrutet varit i samma läroverk anställd, dock att vid realskolan förut anställde ordinarie kollegers rätt i afseende å redan innehafvande löneförmoner derigenom icke måtte förnärmas.“

Arvodestjenster
vid läroverken.

Vid de nya realskolorna hafva åtskilliga arvodestjenster, hufvudsakligast i teckning blifvit besatta med fruntimmer och

då Öfverstyrelsen sett sig nödsakad att till sådana tjänsters bestridande förordna äfven lärarinna, som icke visat sig ega tillstånd att utan hinder af sitt kön vinna befordran till läraretjänst, hemställdes, om icke Öfverstyrelsen kunde tillåtas, att framdeles i enahanda fall efter omständigheterna förfoga, på det att undervisningen i något ämne icke helt och hållet måtte afbrytas. Med anledning häraf förordnade Kejsrerliga Senaten i skrifvelse från Ecklesiastik-Expeditionen den 16 Oktober 1873, att Öfverstyrelsen, då omständigheterna föranleda vidtagande af enahanda åtgärd i liknande fall, borde derom hos Kejsrerliga Senaten anmäla.

Särskilda skolråd hafva äfven af Öfverstyrelsen i föreskrifven ordning blifvit utnämnda för realskolorna i Lovisa, Wiborg, Heinola, Nikolaistad, Kristinestad, Uleåborg, Brahestad, Raumo, Nystad och Nyslott. Skolråd för realskolorna.

Utom lägre elementarskolorna i ofvan uppräknade städer, som dels genast, dels successivt blifvit indragna eller komma att indragas, hafva lägre elementarskolorna i Nådendal och Willmanstrand upphört med läsåret 1873—1874 och den i Kaskö med läsåret 1874—1875. Lägre elementarskolor.

De fullständiga och sammanslagna elementarläroverkens äfvensom högre elementarskolornas i Björneborg, Joensuu och Gamla Karleby utbildning till sju- och fyrtklassiga lyceer trädde i verket, efter af Öfverstyrelsen för hvarje läroverk skildt gjord hemställan, den 1 September 1874, hvarvid af de tvenne afdelningarne i Åbo endast den ena definitivt organiserades och den andra tills vidare bibehölls såsom provisionel. På det att läraretjänsterna vid de utbildande läroverken måtte varda med fullt lämplige och skicklige personer besatte, underrättades Öfverstyrelsen i skrifvelse från Ecklesiastik-Expeditionen den 4 Juni 1874 att Kejsrerliga Senaten velat fästa Öfverstyrelsens uppmärksamhet på angelägenheten deraf, att flera sådana likartade läraretjänster, till hvilka blott ett mindre antal fullt lämplige sökande kunde förväntas, icke samtidigt, utan efter hand och på sätt Öfverstyrelsen lämpligast funne, kungjordes lediga till ansökning och besattes. — Och enär åtgärd angående rektorsembetets besättande vid nämnda läroverk före läsårets början ej kunde vidtagas, föreskref Öfverstyrelsen att de dåvarande rektorerna egde att med sina befattningar tills vidare fortfara. Rektorer utnämndes af Lyceer.
Lediga läraretjänster vid de utbildade läroverken.
Rektorer.

Kejsrerliga Senaten den 8 April 1875, hvarefter prorektorcr af Öfverstyrelsen tillförordnades.

Fruentimmersko-
lornas omorga-
nisation.

Äfven rörande fruentimmerskolorna har Öfverstyrelsen efter hand hemställt om en fullständig och slutlig omorganisation, hvilken från och med den 1 September 1875 kommer att sättas i verket vid nämnda skolor i Åbo, Kuopio, Nikolaistad och Uleåborg, hvaremot fruentimmerskolorna i Helsingfors och Wiborg tills vidare förblifva i deras förra skick.

Nädig Kungö-
relse och Förord-
ning den 29 Maj
1873 angående
normallyceer.

Sedan Öfverstyrelsen till åttlydnad af föreskriften i Nädiga brefvet den 10 September 1872 inlemnad underdånigt förslag till organisation af normallyceerna i Finland, utfärdades den 29 Maj 1873 Eders Kejsrerliga Majestäts Nädiga Förordning i ämnet äfvensom Nädig Kungörelse angående särskilda iakttagelser i afseende å nämnda organisation, i följd hvaraf ett normallyceum med finskan till undervisningsspråk öppnades i Tavastehus den 1 September 1873 med två klasser, medan samtidigt de två lägsta klasserna vid det sammansatta elementarläroverket dersammastädes indrogos.

Nädig Förord-
ning den 10 Juli
1873 angående
blifvande skollä-
rars bildning.

Den 10 Juli 1873 utfärdades Eders Kejsrerliga Majestäts Nädiga Förordning angående blifvande skollärars bildning vid Alexanders-Universitetet och de kunskapsprof, som af sökande till skollärarettjenst skola afläggas, hvarigenom Förordningen angående samma ämne af den 24 November 1869 upphäfdes.

Nädig Kungö-
relse den 16 Ja-
nuari 1874.

I Eders Kejsrerliga Majestäts Nädiga Kungörelse angående närmare förklaring och tillämpning af särskilda, de förra gymnasierna i Finland rörande förordnanden den 16 Januari 1874 stadgas och förordnas följande:

1:o Hvad som i §§ 1, 2 och 3 af Nädiga Kungörelsen angående särskilda för blifvande civile tjenstemän i Finland föreskrifna lärdomsprof och sättet för anställande af vissa examina vid landets gymnasier, den 7 April 1856, äfvensom i 6 mom. af Nädiga Kungörelsen angående organisation af Evois forstinstitut finnes stadgad om examina vid gymnasierna för sökande till mindre tjenester vid de lägre uppbördsverken och andra grenar af den civila förvaltningen äfvensom för blifvande landtmätare och forstmän samt vilkor för intagning i forstinstitutet, skall framdeles tillämpas icke allenast på sammansatta elementarläroverk och sjukklassiga lyceer, utan jemväl på fyrklassiga realskolor;

2:o Stadgandet i 4 § af först nämnda Nådiga Kungörelse af den 7 April 1856, angående erhållande af sådant kunskapsbetyg, som erfordras för inträde i tjänst eller såsom studerande vid Alexanders-Universitetet, eger tillämpning på fullständiga elementarläroverk och sjukklassiga lyceer, samt i först berörda afseende på fyrklassiga realskolor, hvarvid Kejsrerliga brevet till Domkapitlen i landet den 14 Oktober 1861, angående afgifterna för sådan examen, förblifver gällande: börande derjemte de, hvilka hädanefter anmäla sig till undergående af ännämnda examina vid läroverket, för rektor förete intyg, utvisande hvarrest och af hvem de derförinnan njutit undervisning;

3:o Den afgift, femtio kopek silfver, motsvarande två mark, som enligt Nådiga Förordningen angående expeditionstaxa, den 31 Maj 1858, under N:o 25, Domkapitlen och Gymnasierna, är bestämd för examensbetyg, skall gälla äfven för sådant betyg, utfärdadt af rektor vid fullständigt läroverk, sjukklassiga lyceer och fyrklassiga realskolor; samt

4:o Den uti Nådiga Kungörelsen den 10 December 1871 de förra gymnasierna tillerkända fribrefsrätt skall tillkomma de af gymnasium och högre elementarskola sammansatta elementarläroverk äfvensom sjukklassiga lyceer.

Enskilda ställen i den nya skolordningen hafva vid tillämpningen föranledt till ändringar eller närmare förklaringar, hvilka här anföras:

Ändringar och
förklaringar till
Nådiga Skolord-
ningen den 8 Au-
gusti 1872.

Rörande stadgandet i 94 § att vid lärarekollegii samman- § 94.
träden protokollet föres af den yngsta läraren förklaras i Nådigt
bref till Öfverstyrelsen af den 21 November 1873 att „af orda-
lydelsen och sammanhanget uti i fråga varande § af skolordningen
tydliga framgår, att med uttrycket „yngste läraren“ bör förstås
den „yngste i kollegium“ eller den som sitter ytterst i kollegium
och vid omröstningar derstädes har att först yttra sig.“

I Eders Kejsrerliga Majestäts Nådiga Kungörelse den 20 Ja- § 39.
nuari 1874 gifves den närmare förklaring till § 39, mom. 8,
„att vid elevers förvisning från läroanstalt på kortare eller längre
tid med rättighet för den förviste att till inträde i läroanstalten
sig ånyo anmäla, det må ankomma på den eller dem, som för-
visningsstraffet ådömt, att jemväl taga i öfvervägande och bedöma
huruvida sådan elev tillika skall vara skyldig att under förvis-

ningstiden lemna orten samt bestämma det afstånd från den samma, hvarest det i slikt fall må vara honom tillåtet att uppehålla sig.

§ 57. Enligt Kejsrerliga Senatens bref till Öfverstyrelsen den 29 Januari 1874 med föranledande af stadgandet i § 57 om viss profid af tvenne år, „kan sökande till läraretjenst, som allaredan vid läroverket tjenstgjort, oberoende deraf huru lång tjenstgöringstiden varit, till tjensten utnännas utan föreläggande af profid, såframt hans praktiska duglighet för lärarekallet genom tjenstgöringen finnes vara utredd, äfvensom sökande, hvilken vid skolverket redan två år tjenstgjort och hvars lärareförmåga sålunda måste vara utrönt, icke vidare må till profjentstgöring förordnas.

§ 114. I Eders Kejsrerliga Majestäts Nådiga Kungörelse den 25 Februari 1875 upphäfsdes det i sista momentet af § 114 förekommande stadgandet om skyldighet för rektor vid lyceum och realskola att för uppbörden och förvaltningen af om händer hafvande läroverksmedel ställa borgen.

§§ 49, 51 och 58. I Eders Kejsrerliga Majestäts Nådiga Kungörelse den 13 Augusti 1875 meddelas följande ändringar uti och tillägg till samt förklaring af §§ 49, 51 och 58, nemligen:

1:o Vid §§ 49 och 51:

a) För kompetens till de läraretjenster i moderna språk vid landets elementarläroverk, som enligt fastställda stater åtföljas af arvoden, fordras endast tillförlitligt intyg öfver grundliga teoretiska insigter i språket äfvensom att sökanden, derest Öfverstyrelsen så pröfvar nödigt, antingen aflagt godkänt praktiskt prof, på sätt uti § 9 af Nådiga Förordningen den 10 Juli 1873 finnes stadgadt, eller ock genom en eller flere proflektioner vid det läroverk, som för tillfället utses, visat sin praktiska lärareförmåga, hvarvid vederbörande Öfverinspektor eller, då fråga är om ryska språket, tillförordnade examinatorn för sagda språk bör närvara.

b) Till bestridande af sådana läraretjenster i religion vid elementarläroverken, som åtföljas af arvoden, kunna personer, hvilka vunnit inträde i presttjenst, utan vidare prof antagas.

c) Sökande till läraretjenst vid elementarläroverk kan af Öfverstyrelsen, efter derom framställd begäran, beviljas den i 51 § 3 mom. omnämnda anståndstid för afläggande ej blott af praktiskt lärareprof, utan ock af de kunskaps- och lärdomsprof i öfrigt, som för kompetens till den ansökte tjensten erfordras.

2:o Vid § 58:

Den uti sednare momentet af denna § omnämnda rättighet för lärare i vissa ämnen att, efter Öfverstyrelsens bepröfvande, på en gång innehafva skilda lärarebefattningar, utsträckes jemväl till emot arvode antagne religionslärare.

I anledning af Öfverstyrelsens gjorda framställning om utfärdande af närmare instruktion angående sättet för anställande vid normallyceum af det i 9 § af Nådiga Förordningen den 10 Juli 1873 omnämnda praktiska prof för blifvande skollärare, förklarade Kejsrerliga Senaten uti skrifvelse för den 13 Mars 1874 det tillkomna Öfverstyrelsen att, om så nödigt finnes, ålägga vederbörande normallycei rektor att i behörig tid hos Öfverstyrelsen anmäla, då praktiskt lärareprof komme att anställas samt att derjemte meddela de närmare bestämningarne rörande det samma; dervid borde den för profvet uppgjorda plan äfvensom de ändringar deri, hvilka af Öfverstyrelsen skäligen kunde göras, i god tid meddelas speciminanten och af alla vederbörande noggrant iakttagas. På grund häraf meddelade Öfverstyrelsen i skrifvelse den 1 April, till iakttagande och vederbörandes förståndigande, rektor vid normallyceum i Helsingfors A. Kihlman, att den, som önskar aflägga lärareprof, skall hos normallyceets rektor derom skriftligen anmäla senast fjorton dagar före den tid, då han kan till profvets afläggande sig infinna, samt att det åläge rektor att derefter fordersammast till Öfverstyrelsen insända fullständigt förslag, omfattande såväl tiden och uppgifterna för profvet som de klasser, med hvilka förhör skall af speciminanten anställas, hvilket förslag af Öfverstyrelsen granskas och med de modifikationer, som kunna finnas lämpliga, till efterföljd fastställles samt rektor tillhandahålles, för att speciminanten delgifvas. Vidare fann Öfverstyrelsen nödigt, alldenstund det inträffat, att sökande till läraretjenst, som bör inom viss förelagd tid till Öfverstyrelsen inlemna intyg om aflagdt praktiskt lärareprof vid härvarande normallyceum, men sådant icke fullgjort, föreburit sig icke hafva egt kännedom om de bestämningar beträffande dylika profs afläggande Öfverstyrelsen i skrifvelse för den 1 April 1874 meddelat, att den 4 November anmoda bemålde rektor, på det anledning till slik undskyllan framdeles ej måtte förefinnas, att genom tillkännagifvande i landets officiella tidningar samt genom

Praktiskt lärareprof.

anslag på lämpliga tider å lyceets anslagstafla bringa dessa bestämningar, såvidt de anginge tiden och sättet för sökandes anmälan hos rektor, till vederbörandes kännedom. Och då af ofvan anförd anledning besvär öfver skoltjensts besättande genom Öfverstyrelsen blifvit i Kejsrerliga Senaten anmälda, fann Kejsrerliga Senaten genom bref från Ecklestik-Expeditionen den 29 Januari 1875 skäligt att, som i fråga varande föreskrift innebure en nog stor inskränkning af den sökande till läraretjenst uti Nådiga Skolordningen den 8 Augusti 1872 § 51 medgifva specimationistid och icke heller blifvit i vederbörlig ordning allmänheten till kännedom promulgerad, anbefalla Öfverstyrelsen att taga i öfvervägande om icke någon förkortning af omförmälda anmälnings-tid hos vederbörande normallycei rektor kunde ske: åliggande det Öfverstyrelsen att befodra sitt i saken vidtagande beslut till allmänhetens kännedom meddelst införande deraf i Finlands författningssamling i den ordning Kejsrerliga Förordningen den 28 November 1869 härom föreskrifver.

Det pedagogiska
resestipendiet.

Det genom Nådiga Kungörelsen den 30 Januari 1862 mom. 2 till befrämjande af pedagogisk bildning och erfarenhet beviljade resestipendiet af fyratusen mark att årligen utgå för en lärare turvis inom landets tre stift, tilldelades af Kejsrerliga Senaten den 22 Mars 1871 lektorn vid elementarläroverket i Uleåborg mag. P. G. Hallfors. Genom Nådigt bref den 27 Juni 1872 bifölls Öfverstyrelsens framställning, att sagda stipendium skulle för framtiden årligen anslås till ansökning bland landets samtliga skollärare samt disponeras sålunda, att ett understöd af tretusen mark årligen beviljades för utrikes resa på minst sex månaders tid, med förbindelse för sökanden att jemte ansökningen till Öfverstyrelsens granskning och fastställelse ingifva förslag till reseplan och efter återkomsten aflemna reseberättelse, som i tryck offentliggöres, samt att tvenne mindre understöd om femhundra mark hvardera finge af Öfverstyrelsen efter anslag tilldelas skollärare för att minst tvenne månader vid normalskolan följa undervisningens gång i något visst uppgifvet ämne och vinna kännedom om nyare lärometoder. Derefter har det större stipendiet tilldelats den 19 September 1872 lektorn vid normalskolan i Helsingfors dr J. G. Geitlin; den 12 Juni 1875 föreståndarinnan för fruntimmersskolan i Helsingfors E. Blomqvist; den 23

April 1874 lektorn vid lyceum i Nikolaistad dr E. J. Mellberg och den 26 Mars 1875 öfverläraren vid normallyceum i Helsingfors mag. C. J. Lindeqvist. De mindre stipendierna hafva tilldelats följande lärare:

1872 kollegan vid högre elementarskolan i Björneborg K. E. Granqvist och kollegan vid elementarläroverket i Kuopio K. A. Therman;

1873 kollegan vid högre elementarskolan i Tammerfors F. E. Jernberg och läraren vid lägre elementarskolan i Mariehamn J. Thölberg;

1874 kollegan vid högre elementarskolan i Lovisa G. W. Calonius och kollegan vid realskolan i Ekenäs B. F. Nylander;

1875 kollegan vid realskolan i Nyslott E. F. Lackström och kollegan vid realskolan i Heinola W. Hoffström.

Reseunderstöd,

För öfrigt hafva, såvidt Öfverstyrelsen har sig bekant, följande reseunderstöd för pedagogiskt ändamål blifvit beviljade: 1871 åt gymnastikläraren V. Heikel tvåtusen mark; den 26 April 1872 åt gymnastiklärarinnan A. Langhoff ettusen mark; den 6 Juni 1872 åt lärarinnan vid döfstumskolan i Kuopio A. Roos ettusen mark; åt filosofie kandidaten Hendell, för att utbilda sig till lärare för döfstumma, ettusen tvåhundra mark samt ytterligare den 20 Februari 1873 sexhundra mark; den 15 Maj 1873 t. f. direktorn för normallyceum i Helsingfors K. A. Crusell ettusen tvåhundra mark; den 10 Juli 1873 öfverinspektorn C. Synnerberg åttahundra mark för att besöka verldsutställningen i Wien; den 11 Juni 1874 läraren i teckning vid normalskolan i Helsingfors mag. E. Lagerblad åttahundra mark; den 6 November 1874 åttahundra mark åt lektorn vid elementarläroverket i Wiborg A. E. Modeen för att bivista geografiska kongressen i Paris.

Den 15 Juni 1870 förordnade Kejsrerliga Senaten, på Öfverstyrelsens framställning, professorn vid Kejsrerliga Alexanders-Universitetet A. F. Nordqvist att öfvervaka ryska språkundervisningen vid landets elementarläroverk mot åtnjutande, enligt af bemälde professor till Öfverstyrelsen inlemnadt åtagande, af honom jemlikt gällande resereglemente tillkommande ersättning. Från detta uppdrag entledigades professorn Nordqvist på gjord ansökning den 8 Maj 1873, hvarefter före detta läraren i ryska språket vid civilgymnasium i Tavastehus, lektorn Gustaf Ferdinand

Examinator för
ryska språket.

Canth af Kejserliga Senaten den 18 December 1873 utsågs och förordnades att, i det afseende 79 § af Nådiga Skolordningen den 8 Augusti 1872 omförmåler, såsom examinerator öfvervaka undervisningen i ryska språket vid landets elementarläroverk, emot årligt arvode af tvåtusén femhundra mark, räknadt från den 1 Januari 1874, samt ersättning i åttonde klassen af resereglementet för de resor han i nämnda befattning verkställer.

Lönefrågor.

Angående lärarnes vid elementarläroverken löneförhållanden hafva utom Eders Kejserliga Majestäts Nådiga Kungörelse den 8 Augusti 1872, Eders Kejserliga Majestäts Nådiga bref till Öfverstyrelsen den 8 Augusti 1872 och den 31 Oktober 1872, hvilka redan ofvanförelse blifvit anförde, följande bestämmingar utfärdats:

Enligt Eders Kejserliga Majestäts Nådiga bref den 18 Januari 1871 fastställdes att tillförordnade biträdande lärare vid lägre elementarskolorna framdeles varda befriade från bidrag till pensionskassan i form af lönebesparing.

I Eders Kejserliga Majestäts Nådiga bref af den 16 November 1871 förordnades, att sedan införsel i skollärares lön blifvit af Öfverstyrelsen beviljad och innehafvare af införselrätt, enligt honom meddelad underrättelse, anmält sig hos Öfverstyrelsen och med öfverlemnande af de till saken hörande handlingar anhållit att få komma i åtnjutande af den förmån sagde rätt medför, Öfverstyrelsen ålåg att verkställa i fråga varande uträkning och den i lönerequisitionslistan observera samt derjemte å det hos Öfverstyrelsen förvarade utslag, hvarå fordran grundats, låta anteckna den skedda utassigneringen, hvaremot utbetalningen till införselhafvaren, emot dennes qvitto å aflöningslistan, verkställas å landtränteriet.

I Eders Kejserliga Majestäts Nådiga Kungörelse den 5 September 1873, angående närmare förklaring af Nådiga Reglementet för ecklesiastik- och skolstatens enke- och pupillkassa den 21 April 1864 § 2 mom c. i frågan om kassans rättighet till inkomst från lediga skolläretjenster i Finland, stadgas:

1:o att ecklesiastik- och skolstatens enke och pupillkassa eger vid inträffande ren vakans af läretjenst vid elementarläroverken och finska kadettkorpsen åtnjuta alla med tjensten förenade löneförmåner under ett år från det tjensten blef ledig och

jemväl derutöfver intill dess förordnande om tjenstens bestridande på prof meddelats, med skyldighet likväl för kassan att till den, som tjensten förestår, utbetala fastställt arvode;

2:o att den, som förordnats att tjenst på prof bestrida, är berättigad att, sedan ett år förlidit efter det tjensten blifvit ledig, komma i åtnjutande af fulla beloppet af de tjensten åtföljande löneförmåner; samt

3:o att derest den, som på prof tjensten förestått, icke var der med fullmakt försedd, är pupillkassan berättigad att ånyo, enligt de i momenten 1 och 2 upptagna grunder, uppbära aflöningen vid tjensten.

I Eders Kejserliga Majestäts Nådiga Kungörelse den 21 November 1873 fastställdes särskilda ändringar och tillägg i Nådiga Reglementet för ecklesiastik- och skolstatens enke- och pupillkassa den 21 April 1864 samt Nådiga Instruksen för sagda kassa af samma dag.

I Kejserliga Senatens bref den 6 Februari 1874 föreskrefs att, alldenstund årsafgiften till enke- och pupillkassan, jemlikt 6 § af Nådiga Reglementet för den samma, beräknades efter ecklesiastik-år, inbetalningen af de enligt Nådiga Kungörelsen den 21 November 1873 förhöjda afgifterna icke kunde i fråga komma förrän med nästa ecklesiastik-års början den 1 Maj 1874.

I Kejserliga Senatens bref till Öfverstyrelsen den 20 Maj 1874 meddelades den förklaring, att ordinarie lärare, som antingen öfverföres från äldre till ny aflöningsstat eller, der olika löner för enahanda grad finnas bestämda, tillträder förmonligare aflöning med kvarstående i hvardera fallet vid samma slags tjenst, kan, enär tjensten i antydd fall hvarken anslås ledig eller ny fullmakt derå utfärdas, ej anses skyldig att för sådant tillskott i lön erlægga lönebesparing till enke- och pupillkassan, äfvensom den ofvanför (sid. 24) anförda förklaringen till § 65 af Nådiga skolordningen.

Kejserliga Senatens bref af den 6 Augusti 1874 är af följande lydelse:

„Uti underdänig skrifvelse af den 29 Maj 1874 hafven i förmålt, hurusom vid tillämpningen af 4 § i Nådiga Reglementet för ecklesiastik- och skolstatens enke- och pupillkassa olika uppfattning uppstått, ithy att I vid requisition af sådane skollärares

löneförmoner, som åtnjuta löneförhöjning, för dem beräknat årsafgiften till enke- och pupillkassan i den afdelning, hvartill de, då lön och löneförhöjning sammanslås, borde i afseende å utfallande pension höra, hvaremot Direktionen för kassan ansett löneförhöjning, såsom varande ett blott personelt anslag, ej kunna i omförmäldt afseende hänföras till aflöningen, utan att lörens ursprungliga belopp härvid borde vara bestämmande; och hafven I, till förekommande af förvecklingar, i underdånighet anhållit om föreskrift, huru härutinnan rätteligen borde förfaras; uti hvilket ärende Direktionen infordradt underdånigt utlåtande aflönat. Kejsrerliga Senaten, som i dag låtit detta ärende Sig föredragas, har funnit i fråga varande § i enke- och pupillkassans reglemente vara tydlig och klar deri, att personlig löneförhöjning ej medför rätt till förökad pension ur kassan. Hvilket Eder till svar och esterrättelse härigenom meddelas.“

Vikariatsarvoden för läraretjenster vid lyceer och fruntimmersskolor hafva blifvit fastställda enligt Kejsrerliga Senatens bref den 20 Maj 1874 (för sjukklassiga lyceer till samma belopp som för lyceum i S:t Michel enligt Kejsrerliga Senatens bref den 21 November 1872); vid realskolorna enligt Kejsrerliga Senatens bref den 27 Mars 1874 (till enahanda belopp som för realskolan i Helsingfors enligt Kejsrerliga Senatens bref den 16 Januari 1873), samt för reallyceum enligt Kejsrerliga Senatens bref den 4 December 1873.

Vården om skolbyggnader.

Rörande vården om skolbyggnaderna hade Byggnadsöfverstyrelsen af förekommen anledning hemställt om närmare förklaring och bestämmande, huruvida landets skolbyggnader, på grund af stadgandet i 109 § af 1872 års skolordning borde betraktas såsom ställda under Öfverstyrelsens för skolväsendet förvaltning, eller om vården om de samma, jemlikt § 4 mom. 5 i Nädiga Instruksen för Byggnadsstyrelsen den 27 Oktober 1865, åläge nästnämnda styrelse; med anledning häraf förklarade Kejsrerliga Senaten i bref till Öfverstyrelsen den 20 Mars 1873 att, som Nädiga Skolordningen utkommit senare än förberörda Instruksen för Byggnadsstyrelsen, Kejsrerliga Senaten funnit återopade 109 § i Skolordningen böra uti i fråga varande fall tjena till esterrättelse. Härtill meddelades i skrifvelse från Ecklesiastik-Expeditionen den 2 Oktober 1873 den närmare förklaring, att Bygg-

nadsstyrelsen eger låta vid de årliga syner, hvilka enligt 4 § i Nådiga Förordningen den 23 Januari 1872 skola verkställas å kronans, under Byggnadsstyrelsens omedelbara inseende ställda byggnader, verkställa dylika syner jemväl å skolbyggnaderna i närvaro af vederbörande skolråd och andra, som saken angå kan: egande Skolöfverstyrelsen, ifall byggnadsskador emellertid yppa sig af så allvarsam beskaffenhet, att en byggnads bestånd deraf hotas, genast låta vidtaga provisionella åtgärder för deras botande och derom sedan hos Byggnadsstyrelsen anmäla, samt yttermera i skrifvelse från sagda Expedition den 4 Februari 1875, att de i fråga komma, genom Byggnadsstyrelsens försorg årligen verkställande synerna å skolbyggnaderna böra sträcka sig till dessa byggnader i deras helhet.

Följande läroböcker hafva blifvit till begagnade vid elemen- Läroböcker.
tarläroverken tillåtna:

Den 10 Juni 1870: „Lärobok i nyare tidens historie af H. L. Melander,“ hvarjemte författaren hugnats med ett honorarium af ettusen tvåhundra mark.

Den 2 September 1870: „Käytännöllinen Johdanto latinan lauseopin oppimiseen toimittanut Doktor J. G. Geitlin,“ hvars författare hugnats med ett honorarium af fyrahundra mark.

Den 8 December 1870: Lärobok i tyska språket, innefattande grammatik oeh en i två kurser fördelad läsebok med tillhörande lexikon, utarbetad af H. Paul, hvarjemte tvåusen mark i honorarium beviljats författaren med vilkor att arbetet hålles allmänheten tillhanda till ett pris, beräknadt efter högst tjugu penni för tryckt ark.

Den 10 Maj 1871: „Elementarkurs i räkning af J. R. Relander,“ jemte det för samma bok den 22 Juni s. å. beviljats ett honorarium af fyrahundra mark med vilkor, att den samma komme att säljas till ett pris af en mark för inbundet exemplar.

Den 16 November 1871: „Lärobok i geografin, bearbetad efter Ed. Erslev af A. E. Modeen,“ samt „Allmän geografi för folkskolor och den första undervisningen af Ed. Erslev, bearbetning efter danskan af E. A. Modeen,“ hvarjemte författaren tillagts ett honorarium af sexhundra mark.

Den 23 November 1871: „Vanhan ajan historia“ i två delar af A. F. Rosendal, jemte ett honorarium af fyrahundra mark.

Den 21 Februari 1872: „Lärobok i gamla tidens historia af H. L. Melander“ andra upplagan.

Den 30 Maj 1872: „Fransk språklära, bearbetad efter C. Ploetz“, att begagnas vid landets fruntimmersskolor, hvarjemte för detta arbete lärarinnan H. Simelius erhållit ett honorarium af femhundra mark.

Den 21 Juni 1872: „Finska språkets satslära af A. W. Jahnsson“, att tills vidare begagnas å elementarläroverkens högre klasser.

Den 28 November 1872: „Lärobok i geometri, bearbetad efter Mundt af J. E. Bergroth“, att vid den geometriska undervisningen införas i realskolorna uti dess helhet och i öfriga elementarläroverk vid undervisningen i rymdgeometrin och stereometrin, medan i plangeometrin tills vidare och intill dess en ny upplaga af den Mundt'ska läroboken framdeles utkomme, äfven Euklides' lärobok finge begagnas af de lärare, hvilka icke genast önskade utbyta den förut följda läroboken emot den nya.

Den 13 Februari 1873: „Rysk läsebok af E. V. Palander.“

Den 8 Mars 1873: „Lärobok i medeltidens historie af H. L. Melander.“

Den 23 Maj 1873: „Latinsk elementarbok af C. J. Lindeqvist“, hvarjemte författaren den 4 Juni 1874 tilldelats ett honorarium af ettusen mark, dock med förbehåll af vissa ändringar i en kommande ny upplaga.

Den 19 Juni 1873: „Svensk språklära för den första undervisningen i modersmålet“, att införas vid fruntimmersskolorna i landet, samt „Uusi suomalainen lukemisto, suomalais-ruotsalaisen sanakirjan kanssa“ af A. Ablqvist, som tillika hugnades med ett författarehonorarium af åttahundra mark.

Den 17 September 1873: „Förberedande kurs i ryska språkets första grunder jemte läsebok“, „Valmisteleva oppikirja venäjän kielen alkeissa ynnä lukemisto“, „Praktisk lärobok i ryska språket i tre kurser“, för hvilka bearbetningar (äfven den sist nämnda på finska språket) Filosofie magistern C. M. Lindforss den 19 November 1874 tilldelades ett honorarium af ettusen sexhundra mark.

Samma dag: Engelsk elementarbok efter Doktor C. Crüger, bearbetad och utgifven af P. F. Sivers (Stockholm 1874), En-

gelsk läsebok med ordbok af A. Furuhjelm, Englannin kieliooppi ynnä lukemisto ja sanakirja toimittanut R. M. Oppman, hvilken sist nämnde författare den 3 December 1874 tillades ett honorarium af fyrahundra mark.

Den 1 Maj 1874: „Kristlig religionslära af U. S. Ullman,“ utgifven i Sverige.

Den 3 December 1874: „Lärobok i aritmetik af J. R. Re-lander.“

Den 30 April 1875 en till finskan gjord bearbetning af H. Pauls lärobok i tyska språket.

Följande understöd för utgivande af läroböcker och hjelp-medel vid undervisningen i elementarläroverken hafva dessutom beviljats:

Den 28 Juni 1870, ettusen trehundra mark för tryckning af C. F. Lützens zoologi, öfversatt till finska af J. F. Canth.

Den 13 Juli 1871 åttahundra mark till bestridande af kostnaden för tryckning af en ny billigare och till innehållet fördubblad upplaga af de utaf sångläraren vid elementarläroverket i Wiborg för skolornas behof tidigare utgifna sångböcker „Valda Psalmer“ och „Koulu-lauluja.“

Den 18 December 1873 tretusen mark åt vice landtmätaren I. J. Inberg för utgivande af en utaf honom utarbetad „Uusi Suomen suuriruhtinaanmaan kartta“ å fyra blad, med vilkor att försäljningspriset icke bestämdes högre än till femton mark.

Den 26 November 1873 beviljade Kejsrerliga Senaten 1:o ett anslag af ettusen tvåhundra mark att såsom honorarium tilldelas den författare, som inom af Öfverstyrelsen framdeles bestämmande tid inlemnadt och af Öfverstyrelsen vunnit godkännande för en på svenska språket utarbetad läsebok i fäderneslandets och nordens historia att begagnas å realskolans första och andra klasser, med författaren förbehållen förlagsrätt till arbetet, och 2:o ett annat anslag af åttahundra mark att af Öfverstyrelsen på anfördt sätt och under enahanda vilkor utgifvas åt författaren till en lärobok, innehållande en kortare kurs i allmän historie att begagnas å realskolans högre klasser; i fråga varande läse- och läroböcker voro afsedda att föreslås till begagnande jemväl vid landets fruntimmersskolor. — Sedan Öfverstyrelsen tillkännagifvit att den eller de, som önskade komma i åtnjutande af sagda ho-

norarier, borde i sådant afseende erforderliga arbeten senast före den 1 Maj 1875 till Öfverstyrelsen inlemna, har det sednare honorariet tilldelats Öfverläraren H. L. Melander för en af honom i ännämndt syfte författad lärobok, hvaremot det förra ånyo anslagits till ansökning före den 1 Maj 1877.

Den 16 Januari 1875 beviljades åt lektorn L. L. Laurén ett tryckningsbidrag af fyrahundra mark för ett läroboksförsök „Den finska kyrkans förnämsta öden,“ samt den 22 Januari trehundra mark åt kollegan C. J. Blomstedt för förra delen af en bearbetning till finskan af C. J. Lindeqvists latinska elementarbok.

Genom skrivelse från Ecklesiastik-Expeditionen den 17 Mars 1874 meddelades Öfverstyrelsen, att Kejsrerliga Senaten funnit godt förbjuda införandet vid de offentliga läroverken och folkskolorna af professorn G. Z. Forsmans på svenska och finska språken utgifna lärobok „Finlands historie för folkskolornas behof.“

Medelst särskilda cirkulär har Öfverstyrelsen anordnat begagnandet af läroböcker med hänsyn till de nya kurserna, och begagnas för närvarande i landets lyceer, realskolor och fruntimmersskolor följande läroböcker *):

Religion.

Luthers lilla katekes.

Biblisk historia af K. G. Leinberg.

Kristlig religionslära af U. S. Ullman.

* Lärobok i teologi af A. E. Norbeck.

A. E. Norbekin Jumaluusoppi suom. M. Akiander.

Lärobok i Kyrkohistoria af C. A. Cornelius.

Kirkkohistoria C. A. Corneliuksen mukaan toimittanut K. G. Leinberg.

Kristlig sedelära af A. F. Granfelt.

Kort inledning till den Heliga Skrifts kännedom af G. F. Helsingius.

---

*) De läroböcker, hvilka komma att utgå och ersättas med andra, till successivt införande anbefallda eller afsedda att med det snaraste införas, äro utmärkta med *

Lyhyt johdanto Pyhän Raamatun tuntemiseen kirj. G. F. Helsingius, suom. J. Grönberg.

Vid fruntimmersskolorna i Helsingfors, Wiborg och Uleåborg: Biblisk historia af Hübner-Eklund; vid lyceum i Jyväskylä: Barth, Biblian historia; vid lyceum i Joensuu, normallyceum och elementarläroverket i Tavastehus: * Kristlig religionslära af J. H. Kurtz. (På finska: Kristinopillinen Uskonoppi suom. J. W. Murman).

Logik.

Lärobok i logiken af F. G. Afzelius.

Svenska.

Ruotsalais-Suomalainen kurssi kirj. F. Ahlman;

K. Collans läseböcker.

Svensk rättskrifningslära af D. A. Sundén eller Rättstafningslära af Almqvist, samt följande grammatikaliska läroböcker:

1) i lyceerna: Lärobok i allmän och svensk grammatik af H. F. Sohlberg;

2) i normallyceum i Helsingfors och realskolorna: Svensk språklära i sammandrag af D. A. Sundén; Ruotsalainen kielioppi kirj. D. A. Sundén, kääntänyt O. C.

3) i fruntimmersskolorna: Svensk språklära för den första undervisningen i modersmålet af K. V. Bremer.

Finska.

Lärobok i finska språket af V. R. Kockström.

Finska språkets formlära af G. E. Eurén.

Suomalainen kielioppi kirj. G. E. Eurén.

Finska språkets satslära af A. W. Jahnsson.

Uusi suomalainen lukemisto af A. Ahlqvist.

Pääskysen pakinat af E. Salmelainen.

Kalevala.

Latin.

Latinsk elementarbok af C. J. Lindeqvist.

Alkuharjoituksia latinan kielessä toim. K. Blomstedt.

Latinsk elementargrammatik af E. af Brunér.

Latinan kielioppi kirj. J. G. Geitlin.

Latinska extemporalieböcker af Törnebladh och Frigell samt de af J. G. Geitlin utgifna öfningsböcker (Lukuharjoituksia, Käytännöllinen johdanto, Latinainen lukukirja).

I normallyceum i Helsingfors dessutom:

Latinsk språklära af Ellendt och Seyffert, öfversatt af R. Ehrnberg, samt Latinsk öfningsbok af H. Säwe.

Tillgängliga texteditioner jemte kommentarier till de till läsning anbefallda författarne.

Grekiska.

Grekisk grammatik af G. Cannelin.

Kreikan kielioppi kirj. G. Cannelin.

I normallyceum i Helsingfors dessutom:

Griechische Formenlehre af Ahrens och Läseöfningar af M. Hackzell. — I Wiborg: Grekisk grammatik af Lange. — I Borgå: Grekisk grammatik af R. Kühner.

Tillgängliga texteditioner jemte kommentarier.

Ryska.

Förberedande kurs i ryska språkets grunder;

Praktisk lärobok i ryska språket;

Rysk grammatik af M. Akiander.

De samma på finska språket.

Dels Palanders dels Grots eller Baranoffskis krestomatier.

I normallyceum i Helsingfors: Lärobok i ryska språket af E. W. Palander i stället för „Praktisk lärobok.“

Tyska.

Tysk språklära af H. Paul.

Saksan kielioppi ynnä lukemisto kirj. E. Lyth, suomentanut J. G. Geitlin.

Pauls eller *Svedboms läseböcker.

I fruntimmersskolor för de praktiska öfningarne: Lärobok i tyska språket efter Ollendorffs metod af J. U. Grönlund.

Franska.

Fransk lärobok af J. Guinchard.

Praktisk lärobok i franska språket af J. U. Grönlund.

I normallyceum i Helsingfors dessutom:

Fransk lärobok af Noël et Chapsal;

Vid elementarläroverket i Tavastehus: Lärobok i Franska språket af C. v. Schoultz och Oldes grammatik.

Vid lyceum i Nikolaistad: Lärobok i franska språket af L. L. Laurén.

Vid fruntimmersskolorna: C. Ploetz, Syllabaire français, Conjugaison française, Fransk språklära för skolor, bearb. efter Ploetz.

Dels Vinet's krestomati dels andra lämpliga läseböcker.

Geografi.

Lärobok i geografi af Erslev bearb. af A. E. Modeen.

Modeen'in oppikirja maantieteessa E. Erslevin mukaan, tills vidare äfven *Hallstens lärobok.

Vid fruntimmersskolorna dessutom: Lärobok för den förberedande undervisningen i geografi af D. Hahl.

Historie.

H. L. Melanders läroböcker i allmän historie; tillgängliga äfven på finska språket.

För gamla och medeltiden *Eklunds och *V. T. Renvalls lärokurser samt i finsk öfversättning *Pütz' allmänna historie.

Tillstånd har meddelats att begagna Vanhan ajan historia af A. F. Rosendal såsom läsebok.

Lärobok i Finlands historie af A. G. J. Hallsten (äfven på finska).

Grube's karaktersskildringar ur historien och sagan (Kertomuksia ihmiskunnan historiasta A. W. Grube'n mukaan).

I realskololorna hafva vid den förberedande historiska läsningen tills vidare genomgått valda stycken ur *Fäderneslandets historia af G. H. Mellin samt ur Kertomuksia Suomen historiasta af J. Krohn (numera utkommen äfven på svenska språket).

För öfrigt har i realskololorna Hallstens Finlands historie samt för den allmänna historien tills vidare en af samma författare utgifven kortare kurs varit föreskrifna. Men då numera ett af Öfverläraren H. L. Melander utarbetadt kompendium för nämnda skolor vunnit godkännande, kommer det samma att från instundane läseår efter hand införas.

I fruntimmersskolorna har för historisk läsning begagnats *Bredow-Renvalls lärobok i allmän historie, *Berättelser ur all-

männas historien af Nösselt, * V. T. Renvalls världshistorie i femtiotvå lefnadsteckningar och Grube's karaktersskildringar äfvensom * Hallstens och Melanders (nya tiden) läroböcker; i Finlands och Sveriges historia Hallsten, * Mellin och * Hägerman (läro- och läsebok för folkskolor). Det af H. L. Melander utarbetade kompendium i allmän historie är afsedt att jemväl vid fruntimmersskolorna successivt införas.

Matematik.

- Elementarkurs i räkning af B. A. Nyberg. I. Hufvudräkning. Lärobok i aritmetik af J. R. Relander.
- Luvunlaskun oppikirja, toimittanut E. Bonsdorff.
- Elementarkurs i algebran af J. E. Bergroth.
- Ylialkeislasku, toimittanut H. Pantsar.
- Lärobok i plan trigonometri af C. E. Mundt, öfversatt af J. E. Bergroth.
- Tasannes-Kolmiomitanto, kirj. Pekka Aschan.
- Elementarkurs i geometrisk formlära och teckning af J. E. B.
- Elementarkurs i geometrin af C. E. Mundt, bearb. af J. E. Bergroth.
- * Euklides' lärobok i geometrin, bearb. af Henr. Heikel.
- C. E. Mundt'in Tasapinta-Mitannon oppi, suom. P. Aschan
- * Euklideen alkeista kuusi kirjaa, suom. Pekka Aschan.

Fysik.

- * Elementarlärobok i fysiken af J. E. Bergroth.
- * Grunddragen af allmänna fysiken af A. H. Fock, på realskolornas högre klasser.
- * Fysikens grundsanningar efter Dr. Crüger af L. Laurén, på realskolornas lägre klasser och vid fruntimmersskolor *).

Naturhistorie.

- Begynnelsegrunderna af zoologin af C. F. Lütken, bearb. af K. J. Unonius; den finska öfversättningen af J. F. Canth.

---

*) I stället för dessa läroböcker komma att till införande föreslås Fysikens första grunder af M. M. Floderus, och Lärobok i naturlära af G. M. Celander.

Inledning till botaniken af N. J. Andersson, 1 och 3 häftena.

N. J. Anderssonin Johdatus kasvi-oppiin, suom. B. F. S.

Vid växtexaminering begagnas Hartmans Flora samt E. Lönnrots „Kasvio.“

Jemte ofvan uppräknade läroböcker begagnas ännu vid en del läroverk följande äldre förut till begagnande tillåtna skollböcker:

Lärobok i räknekonsten af P. A. Zweigbergk, vid lyceerna i Borgå, Kuopio, Joensuu, elementarläroverket i Tavastehus och fruntimmersskolan i Kuopio. Elementarkurs i stereometrin af J. E. Bergroth, vid lyceerna i Åbo och Nikolaistad.

Lärobok i plan trigonometri af Fab. Langenskiöld, vid elem. lärov. i Tavastehus.

Lärobok i zoologin af Milne-Edwards, vid lyceum i Joensuu.

Berlins Naturlära och Agardhs Naturkunnighetens första grunder, vid fruntimmersskolan i Wiborg.

Schödlers Naturens bok, vid fruntimmersskolan i Helsingfors.

Växtexaminering sker vid några läroverk enligt Alcenii Finlands Kärnväxter.

Jemte skrifvelse från Ecklesiastik-Expeditionen den 10 December 1870 tillställdes Öfverstyrelsen sjuttiofem exemplar af „Bref från General-Guvernörer och Landshöfdingar i Finland“ utgifna af K. K. Tigerstedt, att efter Öfverstyrelsens bepröfvande till läroverkens bibliotek distribueras och i skrifvelse från samma Expedition den 10 Oktober 1872 meddelades, att Kejsarliga Senaten funnit godt att med allmänna medel inlösa ett antal exemplar af professor A. W. Ingmans arbete „Raamatun Selityksiä“, hvaraf fyra delar i fem häften då utkommit, samt att ett exemplar af sagda arbete tillsändts hvarje sammansatt elementarläroverk och högre elementarskola i landet äfvensom folkskollärarseminariet i Jyväskylä.

Den 8 Maj 1875 biföll Kejsarliga Senaten att för under-
visningen i naturkunnighet och teckning vid realskolorna nödig läromateriel, enligt af Öfverstyrelsen uppgjorda förteckningar, sige anskaffas samt anvisade en summa af trettioettusen sexhundra mark att för ändamålet användas, hvaremot från skolkassorna tiotusen sjuhundrafemtio mark komma att till stats-
Läromateriel.

verket inlevereras. Och har docenten vid Kejserliga Alexanders-Universitetet A. F. Sundell erhållit i uppdrag att, mot en af Kejserliga Senaten beviljad resekostnads ersättning af ettusen femhundra mark, i utlandet inköpa de förtecknade effekterna.

Inspektions-
resor.

Utom de af undertecknade Frosterus, Bergroth och Synnerberg under vårterminen 1870 företagna resor till de flesta af landets städer för att vinna närmare kännedom af läroverkens tillstånd, och hvarvid städerna Åbo, Jyväskylä och Kuopio gemensamt besöktes samt af Frosterus städerna Tavastehus, Willmanstrand, Wiborg, Fredrikshamn och Lovisa, af Bergroth städerna Joensuu, Nyslott, St. Michel, Heinola och Tammerfors, af Frosterus och Bergroth Borgå samt af Synnerberg städerna Nystad, Raumo, Björneborg, Kristinestad, Nikolaistad, Nykarleby, Jakobstad, Gamlakarleby, Brahestad och Uleåborg, hafva följande visitationer och inspektioner under tiden från hösten 1870 till våren 1875 blifvit verkställda:

Af undertecknad Frosterus: vårterminen 1871 i Wiborg, höstterminen 1871 i Heinola, Nyslott, Kuopio, Joensuu, Jyväskylä vårterminen 1874 i Ekenäs, Åbo, Nystad, Raumo, Björneborg, Kristinestad, Nikolaistad, Nykarleby, Jakobstad, Gamlakarleby, Brahestad, Uleåborg, höstterminen 1874 i Tavastehus och Tammerfors samt vårterminen 1875 i Borgå.

Af undertecknad Bergroth: vårterminen 1871 i Kuopio, Nyslott, Heinola och Willmanstrand, höstterm. 1871 i Åbo, Björneborg, Kristinestad, Nikolaistad, Jakobstad, Gamlakarleby, Brahestad och Uleåborg, höstterminen 1872 i Tammerfors, vårterminen 1873 i Wiborg, höstterminen 1873 i Åbo och Ekenäs, höstterminen 1874 i Ekenäs och Mariehamn samt vårterminen 1875 i Heinola, Tavastehus, Tammerfors och Jyväskylä.

Af undertecknad Synnerberg: vårterminen 1871 i Åbo, Nystad, Raumo, Björneborg, Nikolaistad, Nykarleby, Gamlakarleby, Brahestad, Uleåborg; höstterminen 1871 i Wiborg; höstterminen 1872 i Åbo; vårterminen 1873 i Borgå; vårterminen 1874 i Borgå, Wiborg, Willmanstrand, Nyslott, Kuopio; höstterminen 1874 i Lovisa, Fredrikshamn, Kexholm, Sordavala, St. Michel, Heinola; vårterminen 1875 i Åbo, Raumo, Björneborg, Kristinestad och Nikolaistad.

Följande förändringar hafva inom Öfverstyrelsen inträffat: Förändringar
inom Öfversty-
relsen.
 Den 8 Maj 1872 entledigades dåmera Prokoratorn Palmén, på derom gjord ansökan, i nåder från hans befattning såsom ledamot i Öfverstyrelsen och utsågs och förordnades Senatorn Viktor von Haartman i nåder till ledamot. Efter friherre von Kothens afgång under sommaren 1873 och sedan Senatorn, geheimerådet Antell erhållit åtta månaders tjänstledighet för sjuklighet den 28 Oktober 1873, innehades ordförandeplatsen af senatorn von Haartman, intill dess referendarie sekreteraren, statsrådet Carl Johan Jägerhorn den 18 Mars 1874 förordnades att under senatorn von Haartmans frånvaro, hvilken sedermera icke inträdde i Öfverstyrelsen, vara ledamot och ordförande derstädes. Genom Eders Kejsrerliga Majestäts Nådiga Kungörelse den 12 Augusti 1874, angående särskilda ändringar i Nådiga Förordningen om inrättande af en Öfverstyrelse för skolväsendet m. m. den 24 November 1869, har Öfverstyrelsen erhållit sin närvarande organisation. I enlighet härmed har Eders Kejsrerliga Majestät i nåder utnämnt undertecknade, Lorenz Leonard Lindelöf den 16 (4) September 1874 till Öfverdirektör, August Nybergh den 7 November (16 Oktober) s. å. till Öfverdirektörsadjoint och C. J. Jägerhorn s. d. till konsultativ ledamot i Öfverstyrelsen.

Sekreterarebefattningen innehades från Öfverstyrelsens första organisation af j. u. kand., magister Georg Jakob Rosenius intill den 19 September 1872, då honom på begäran afsked beviljades; den 5 December 1872 förordnades vice häradshöfdingen Carl Svibergson att tills vidare förestå i fråga varande befattning, hvarå han erhöll fullmakt den 30 Oktober 1873; tjensten bestriddes under mellantiden af senatskanslisten Carl Selim Estlander. — Notariebefattningen innehades af fil. mag. Gustaf Ranken intill den 25 Januari 1872, då han på begäran erhöll afsked, hvarefter till notarie tills vidare antogs senatskanslisten C. S. Estlander, som qvarstod till den 1 Januari 1875. Från denna tid innehafves tjensten af Carl Edvard Wegelius, som derå erhöll fullmakt den 1 Mars 1875.

Den 30 Juni 1874 beviljade Kejsrerliga Senaten ettusen sexhundra mark till aflönande af en kamrerare, och har till denna befattning antagits förste kammarförvanden Berndt Ferdinand Sjöström.

II. De enskilda läroverken och lärarepersonalen.

Helsingfors.

1. Normalskolan. (*Normallyceum*).

I skrivelser från Ecklesiastik-Expeditionen d. 9 Sept. och 5 Okt. 1870 förordnade Kejserliga Senaten, af förekomna anledningar, att det tillkomme Öfverstyrelsen att upptaga och pröfva ansökning om tjänstledighet för lärare vid normalskolan, samt att Öfverstyrelsen framdeles, tills derom annorlunda stadgades, egde utnämna ordinarie lärare vid samma skola, med tillämpning af hvad angående ordningen för besättande af skolläraretjänster i allmänhet funnes föreskrifvet. Och med föranledande af rektor A. Kihlmans hos Öfverstyrelsen gjorda förmlan, att han på anförda skäl sett sig förhindrad att i afseende å normalskolan tillämpa andra stadganden än dem, som särskildt rörde nämnda skola, förklarade Kejserliga Senaten i skrifvelse till Öfverstyrelsen d. 7 Nov. 1872 att Nådiga Skolordningen d. 8 Aug. 1872 skulle för normalskolan i tillämpliga delar lända till efterrättelse, hvilka delar Skolstyrelsen egde tills vidare och intill dess derom annorlunda förordnades, bestämma. I följd häraf förständigades rektor, att stadgandene i merberörda skolordning förty borde, med bibehållande tills vidare af det väsendtligaste i anstaltens dåvarande organisation, hufvudsakligast följas i afseende å läro-tid och ferier samt skoldisciplin, men deremot de förordnanden, som dittills gällt angående elevens intagning och afgifter samt lärarelöner och arvoden, tills vidare förblifva i kraft.

Med anledning af en utaf inspektor och öfverlärarene gjord underdåning framställning om behovet af en primärklass äfvensom om åtgärd att lärareprof beträffande undervisningen i kemi kunde vid anstalten i behörig ordning afläggas, och sedan Öfverstyrelsen i affordradt underdånigt utlåtande tillstyrkt inrättandet af en förberedande klass med afseende å lärarekandidaternas fullständiga utbildning, meddelades i bref från Ecklesiastik-Expeditionen d. 19 Okt. 1870, att Kejserliga Senaten funnit lärareaspiranterns förberedelse och praktiska prof i afseende å primär-undervisningen framgent kunna å normalskolans första klass ega rum samt att inspektors och öfverlärarenes framställning i öfrigt ej föranledde till någon åtgärd.

Sedan Kejsrerliga Senaten d. 27 Apr. 1872 förordnat att, med bibehållande af det bestående antalet af fyra klasser, finska afdelningens dåvarande första klass skulle vid utgången af läseåret upphöra och en femte klass bildas af de elever, som ifrån fjerdre klassen uppflyttades, stadgande Eders Kejsrerliga Majestäts Nådiga Kungörelse den 10 September 1872, att den svenska afdelningen skulle såsom normallyceum bibehållas i Helsingfors och den finska, såsom normallyceum med finskt undervisningsspråk, förflyttas till Tavastehus, hvars förra sammanslagna elementarläröverk komme att efter hand indragas. Och sedan genom Nådigt bref s. d. Öfverstyrelsen anbefallts att inkomma med underdånigt förslag till normallyceernas slutliga organisation, emenerade Eders Kejsrerliga Majestäts Nådiga Förordning angående normallyceer i Finland jemte Nädig Kungörelse angående särskilda iakttagelser i afseende å organisation af normallyceerna, hvardera af den 29 Maj 1873, i hvilken sist nämnda rörande *normallyceum i Helsingfors* stadgades, att klassbildningen å dess finska afdelning, som då bestod af en tredje, fjerdre, femte och sjette klass, skulle utan tillkomst af nya klasser nedifrån successivt fortgå till dess de dåvarande fyra klasserna hvar i sin ordning blifvit högsta klass och derefter upphöra, då hela denna afdelning skulle vara indragen; ankommande det å Kejsrerliga Senaten att med allmänna medel bestrida kostnaderna för den samma efter särskild utgiftsstat, hvarmed Öfverstyrelsen hvarje läseår egde inkomma.

Då Öfverstyrelsen derjemte anbefallts att anmäla hvad för organisationens genomförande vidare kunde blifva af nöden, förordnade Kejsrerliga Senaten, på Öfverstyrelsens framställning, den 5 derpå följande Augusti, att de för öfriga lyceer i landet fastställda lektionsplaner och lärokurser skola vara gällande jemväl för normallyceerna. Och hafva de samma från läseåret 1873—1874 efter hand införts. Då sjunde klassen, som omfattar tvåårig kurs, under sagda läseår befunnits komma att bestå af 53 elever och i den för läroverket upphyrda lokal något rum ej fanns, som kunde inrymma ett så stort antal, biföll Kejsrerliga Senaten d. 20 Okt. 1873, att den svenska sjunde klassens båda afdelningar finge förläggas i skilda rum och undervisas å skilda klasser, samt att den för en sådan anordning erforderliga kost-

naden 4,200 mark blefve af allmänna medel utanordnad. Enahanda tillstånd har d. 6 Aug. 1874 beviljats för finska afdelnings sjunde klass beträffande de ämnen, der en dylik tudelning af klassen vore af behovet oundgängligen påkallad. Eleverna hafva nemligen på föregående klasser i flera ämnen blifvit undervisade efter skilda läroböcker. Kostnaden för mera nämnda finska afdelnings fyra klasser utgick under läsåret 1874—1875 med 19,402 mark.

Den 16 Jan. 1874 fastställde Kejserliga Senaten ett af Öfverstyrelsen inlemnadt förslag till öfvergångsstat för normalycei svenska afdelning, slutande sig å 65,820 mark, eller 5,320 mark utöfver läroverkets uti Nådiga Förordningen den 29 Maj 1873 fastställda definitiva stat å 60,500 mark, hvilket tillskott betingades deraf, att 1:o öfverläraren Melander förbehållit sig att varda bibehållen vid sin förra lön, hvilken jemte det honom förunnade personella anslag öfverstiger löneförmonerna enligt nya staten med 320 mark; 2:o för sjunde klassens tudelning fortfarande erfordrades ett anslag af 4200 mark; 3:o anslaget till oförutsedda behof, 1000 mark, likaledes fortfarande behöfdes, så länge läroanstalten vore kombinerad med de ännu återstående klasserna af den finska afdelningen, alltså tillhoppa ett öfverskott af 5,520 mark, hvarifrån dock afgick 200 mark, hvarmed öfverläraren Kihlmans förra lön, den han önskat bibehålla, understiger motsvarande lön enligt ny stat. Beträffande tillämpningen i öfrigt af i fråga varande öfvergångsstat bestämdes, att den samma, så vidt den rörde lyceets ordinarie lärare, skulle räknas såsom gällande från och med den 1 Juni 1873 och Öfverstyrelsen tilllätas att å läroverkets anslag för första kvartalet 1874 till liqvid upptaga hvad nämnde lärare sålunda ytterligare kunde tillkomma, men att anslagen till ved och ljus 1,200 mark, till böcker med mera 1,200 mark, samt rektorsarvodet likaledes 1,200 mark skulle utgå från den 1 Januari 1874, från hvilken tidpunkt elevernas inskrifningsavgifter skulle ingå till läroverkets kassa, samt att ej mindre omförmälda anslag i och för sjunde klassens tudelning, än anslaget till oförutsedda behof skulle, det sist nämnda så länge någon finsk klass vid lyceet kvarstode, fortfarande utbetalas.

Derjemte biföll Kejserliga Senaten till följande af Öfverstyrelsen, efter inhemtadt utlåtande af läroverkets rektor och öfver-

lärare, gjorda framställningar: 1:o att följande läraretjänster måtte anslås lediga, nemligen: en lektorstjänst med undervisnings-skyldighet i naturalhistorie, geometrisk formlära och kalligrafi, en kollegatjänst i första klassens samtliga läroämnen med undantag af ryska, geometrisk formlära och kalligrafi, en kollegatjänst i latin, finska och svenska språken samt läraretjänsterna i sång och teckning;

2:o att med besättande af öfrige ordinarie tjänster finge tills vidare anstå samt de med sagda tjänster förenade löneanslag emellertid användas till aflönande af timlärare, intill dess ordinarie lärare till bestämdt antal kunde blifva i behörig ordning utnämnda, hvartill allt anslagen, enligt uppgjord approximativ kalkyl, blefve tillräckliga;

3:o att rektorn vid före detta högre elementarskolan i Helsingfors mag. K. R. Lindberg, hvilken vid sagda skolas år 1866 skedda indragning förordnats att tills vidare såsom tysk språklärare tjänstgöra vid den då inrättade normalskolan, skulle från och med då varande läseårs utgång uppföras på indragningsstat med åtnjutande af sina löneförmoner 4,500 mark utan vidare tjänstgöringsskyldighet vid normallyceum.

I enlighet med dessa bestämmingar har den nya staten vid läroverket tillämpats; rörande den del deraf, som utgått för timlärare, föreskref Kejsrerliga Senaten d. 7 Jan. 1873 att redovisningen framdeles borde åtföljas af rektors intyg derom att ingen af de timmar, för hvilka betalning erlagts, blifvit af vederbörande lärare genom förfall eller uraktlåtenhet försummad.

Den 16 Jan. 1873 biföll Kejsrerliga Senaten att af det å normalskolans stat upptagna anslaget till stipendier åt lärarekandidater finge användas de för år 1872 odisponerade 850 mark till tvenne understöd å 425 mark för skollärare, som önskade under minst sex veckor följa undervisningen derstädes. Dessa understöd tilldelades af Öfverstyrelsen, efter anslag i vanlig ordning, kollegerne vid elementarläroverken i Nikolaistad H. J. Witherander och i Tavastehus J. A. Hahnsson.

Den 14 Okt. 1871 tillade Kejsrerliga Senaten af sina dispositionsmedel lektorn dr J. G. Geitlin för året 1872 ett anslag af 1,200 mark och ytterligare d. 30 Jan. 1873 ett enahanda belopp, intill dess normallycei nya stat skulle varda tillämpad.

Undervisningen har handhåfts af följande ordinarie lärare: de tidigare utnämnde *öfverlärarne* Henrik Leopold Melander, Karl Johan Lindeqvist och Alfred Kihlman, samt *lektorn* dr Johan Gabriel Geitlin och före detta skolrektorn Karl Reinhold Lindberg; d. 23 Febr. 1871 utfärdades af Öfverstyrelsen fullmakt för fil. mag. Axel Fredrik Laurell att vara *öfverlärare* i matematik och naturvetenskaper; d. 27 Juni 1874 för fil. mag. Karl Johan Wilhelm Unonius att vara *lektor* i naturalhistorie, geometrisk formlära och kalligrafi och för ped. kand. Johan Henrik Tranberg att vara *kollega* i latin samt svenska och finska språken; d. 31 Aug. s. å. för fil. mag. Viktor Reinhold Kockström att vara *kollega* med undervisning i första klassens samtliga ämnen utom geometrisk formlära, ryska och kalligrafi; d. 27 Juni s. å. konstitutorial för fil. mag. David Hahl å *sångläraretjensten* och för fil. mag. Elis Lagerblad å *läraretjensten i teckning*.

För öfrigt hafva timlärare varit anställda till erforderligt antal.

Tjenstledighet har åtnjutits af öfverläraren Lindeqvist under läsåret 1870—1871, för utarbetande af en latinsk elementarbok, samt från den 1 Februari 1872 till vårterminens slut, då han såsom prestandets sekreterare tjenstgjorde vid pågående landtdag, och hafva hans tjensteåligganden såsom öfverlärare derunder bestridits af lektorn dr Geitlin. Tjenstledighet har jemväl åtnjutits af lektorn Geitlin under vårterminen 1873, då han innehade det pedagogiska resestipendiet; tjensten förestods af fil. kand. A. Tavaststjerna.

Den 28 Maj 1874 utnämndes lektorn Geitlin till öfverlärare i latin och grekiska vid normallyceum i Tavastehus, och har, medan Geitlin under läsåret 1874—1875 bestridde vikariatet för nämnda tjenst, hans lektorstjenst föreståtts af universitetsdocenten J. J. F. Perander.

Rektorsembetet, som efter öfverläraren J. E. Bergroths utnämning d. 22 Dec. 1869 till öfverinspektor för elementarlärerverken och ledamot af Öfverstyrelsen för skolväsendet öfvertogs af prorektor, öfverläraren Kihlman, innehades, på grund af val, under trienniet 1871—1874 af bemälda öfverlärare, som jemväl af Kejsrerliga Senaten den 1 Maj 1874 dertill utnämndes. Från och med den 1 Sept. 1874 och så länge den finska af-

delningen fortfarande att vara förenad med normallyceum, har af Kejsrerliga Senaten tillagts rektor Kihlman ett särskildt extra arvode för rektorsvården vid nämnda afdelning, efter beräkning af 175 mark för hvarje klass om året.

Prorektor var, enligt val, öfverläraren Melander åren 1871—1874, hvarjemte han under vårterminen 1872, då rektor Kihlman såsom ledamot af prestaståndet var vid pågående landtdag närvarande, äfvensom derefter, då Kihlman för andra uppdrag under kortare tid åtnjutit ledighet, handhaft föreståndareskapet; utnämndes af Öfverstyrelsen till prorektor d. 26 Apr. 1875.

Skolan har fortfarande saknat egen lokal och varit inrymd i kommunalrådet Stråhles gård i denna stad, om hvilken kontrakt sednast uppgjordes d. 16 Jan. 1873 på tre år emot en årlig hyra af 13,000 mark. I skrifvelse från Ecklesiastik-Expeditionen den 19 Juni 1873 anbefalldes Öfverstyrelsen att efter samråd med Byggnadsstyrelsen uppgöra och till Kejsrerliga Senaten inkomma med förslag öfver erforderliga lokaler för normallyceum, för hvilket af Hans Excellens General-Guvernören plats blifvit bestämd på den mellan Unions-, Bernhards- och Fabiansgatorne härstädes belägna tomt. Sådant fullgjordes äfven af Öfverstyrelsen, efter inlemnadt utlåtande af läroverkets rektor och lärarekollegium. Derefter har dock Öfverstyrelsen uti affordradt underdånigt utlåtande med afseende å de olägenheter tomtens medförde, hvilken var bestämd att äfven till en del upptagas af en ny militärmanége, sett sig nödsakad att afstyrka utförandet af ett för öfrigt lämpligt befunnet projekt till normallyceihus, uppgjordt af Byggnadsstyrelsen.

Skolråd: för tiden från d. 1 Sept. 1870 till den 1 Sept. 1873: professorn Z. J. Cleve, ordförande, assistent-läkaren doktor S. O. Wasastjerna och universitetskamreraren N. K. Westermarck. Från d. 1 Sept. 1873 till d. 1 Sept. 1876: professorn Z. J. Cleve, ordförande, lagmannen C. Brummer (afiden), doktor S. O. Wasastjerna, universitets-kamreraren N. K. Westermarck och komministern O. A. Stenroth.

2. *Reallyceum.*

Denna nya anstalt öppnades, enligt Eders Kejsrerliga Majestäts Nådiga Kungörelse af den 16 Maj 1872, den 1 September

s. å. med två klasser och en förberedande klass, hvilken sistnämnda enligt samma Kungörelse skulle ega bestånd endast de två första åren. Dock erhöles i Nådigt bref den 16 Januari 1874 tillstånd till dess bibehållande ännu under läseåret 1874—1875 och ytterligare den 25 Februari 1875 ända till dess anstalten blifvit fullständigt organiserad.

Särskilda anslag hafva beviljats till uppköp af möbler, inventarier, läromateriel m. m., nemligen 1872: 4,016 mark 69 penni; 1873: 3,952 mark och 1875: 1,624 mark, afvensom tullfri införsel af de för läroverkets behof nödiga effekter, som komma att från utlandet införskrifvas,

Reallyceum har under läseåren 1872—1873 och 1873—1874 varit inrymdt i rådmans-enkan Crohns' gård för en hyra af 3,500 mark, hvarefter kontrakt uppgjordes med friherrinnan A. De la Chapelle om upphyrande af erforderliga lokaler i hennes vid Kaserntorget belägna gård på tre år mot en årlig hyra af 6,500 mark.

På befallning af Kejserliga Senaten inlemnades af Öfverstyrelsen d. 27 Sept. 1873 förslag angående nödiga lokaler i ett tillämnadt nytt läroverkshus, sedan för lyceets räkning gården N:o 10, kvarteret Pantern, i hörnet af Marie- och Kyrkogatorne i denna stad af statsverket inlösts.

Vid läroverkets öppnande antogs jemlikt § 12 mom. II i anförda Nådiga Kungörelse af dåvarande Ordföranden följande lärare: fil. mag. och ped. kand. Karl August Theodor Crusell till t. f. föreståndare och lärare i historie och geografi, till yngre lärare: f. d. gardes-underlöjtnanten Lars Theodor Neovius i matematik, schweiziske infödingen Jean Bardy i franska och arkivarien vid Generalguvernements-kansliet Alexander Lindgrén i ryska; gymnastikläraren Wilhelm Ludvig Bergholm till lärare i gymnastik och artisten Sigfrid August Keinänen till lärare i teckning. Den ²²/₁₀ April 1874 utnämndes af Eders Kejserliga Majestät magistern Crusell att från ³¹/₁₀ Maj vara *direktor*, d. 7 Maj 1874 utfärdades af Öfverstyrelsen fullmakter för Bardy och Neovius å de af dem på profid bestridda *yngre läraretjensterna*, hvarefter de d. 31 Aug. 1874 förordnades att bestrida motsvarande *äldre läraretjenster*, å hvilka fullmakter för dem utfärdades d. 1 Apr. 1875. Genom Kejserliga Senatens bref

d. 13 Juni 1874 erhöill arkivarien Lindgrén tillstånd att fortfarande vara vid lyceet anställd såsom tillförordnad lärare. Från början af läseåret 1873—1874 antogs fil. mag. och ped. kand. Johan Adhemar Streng till yngre lärare i historie och geografi på två profår; för öfrigt hafva vid lyceet från samma tid tjenstgjort: konsistorij-amanuensen mag. G. Rancken såsom lärare i religion och professorn A. F. Nordqvist såsom lärare i ryska språket, samt under läseåret 1874—1875 G. Lönnbeck såsom lärare i sång. Den 3 Juni 1875 förordnades privatläraren Leon Gabriel Biaudet att under två profår, räknadt från d. 1 Sept., bestrida yngre läraretjensten i franska språket och fil. mag. Karl Henrik Wettersten att på enahanda sätt bestrida yngre läraretjensten i matematik.

Af Hans Excellens General-Guvernören inkallades den 10 Maj 1873 till ledamöter i skolrådet öfverdirektören, generalmajoren J. Mickwitz, t. f. medicinal-direktören, statsrådet F. von Willebrand, expeditionschefen vid Generalguvernements-kansliet, statsrådet, friherre L. A. Sackleen, professorn dr H. Råbergh, öfverstelöjtnanten B. L. Forsstén samt assessoren i General-Tulldirektionen F. Krogus.

Under inrättningens tillväxt har skildt för hvarje år, på Öfverstyrelsens framställning, stat blifvit af Kejserliga Senaten fastställd, äfvensom kurser för de nyinrättade klasserna. Staten uppgick för läseåret 1872—1873 till 18,300 mark, för 1873—1874 till 28,460 mark och för 1874—1875 till 37,950 mark.

3. *Lägre elementarskolan. Realskolan.*

Domkapitlet i Borgå hade i följd af Nädig föreskrift den 21 April 1869 till Eders Kejserliga Majestät insändt, jemte eget utlåtande, ett af inspektorn för lägre elementarskolan i Helsingfors, professorn Z. J. Cleve i samråd med skolans lärare upprättadt förslag angående sagda skolas förändring till borgar- eller realskola. Detta förslag öfverlemnades genom skrifvelse från Ecklesiastik-Expeditionen d. 1 Dec. 1869 till Öfverstyrelsens handläggning. I följd häraf inlemnades af Öfverstyrelsen till Eders Kejserliga Majestät ett nytt förslag i enahanda syfte, men väsendtligen enligt de grunder, hvilka sedermera i 1872 års skolordning och Kejserliga Senatens bref den 23 Maj 1873 faststälts

för realskolornas organisation. Med afseende å sättet för ombildning af skolan, som då bestod af fem klasser, af hvilka de två lägsta hade tre afdelningar hvardera, två svenska och en finsk, föreslog Öfverstyrelsen, att vid derpå följande läseårs början nya elever icke vidare skulle intagas å första klassen, hvars tvenne svenska parallel afdelningar sålunda kunde sammanslås till en, jemte det endast den andra klassen behölle en finsk afdelning; vid sagda läseårs slut, den 1 Juni 1871, kunde första klassen helt och hållet och andra klassens finska afdelning indragas, hvar efter på framdeles bestämmande tid med skolans återstående elever skulle anställas förhör till utrönande af å hvilken af borgarskolans fyra klasser hvarje elev vid början af höstterminen sistsagda år kunde vinna inträde; och skulle härigenom lärareduplikanterne vid de under mellantiden indragna afdelningarne efter hand entledigas. I öfverensstämmelse härmed förordnade Kejserliga Senaten d. 4 Aug. 1870 att, innan något vidare i ärendet tillgjordes, nya elever vid instundande läseårs början icke skulle i skolans första klass intagas, samt den 18 Januari 1871 att nya elever å nämnda klass tills vidare icke komme att intagas, men att med skolans ombildning till borgarskola skulle anstå, sedan Helsingfors kommun vägrat att ikläda sig hyreskostnaden för den föreslagna skolan och dess lärarepersonal. Då emellertid elevantalet, som under läseåret 1870—1871 öfverstigit 240, under derpå följande läseår nedgick till 140, och elever, som afslutat sin kurs i högre folkskolan, saknat tillfälle till vidare utbildning samt stadens folkskolor besöktes af mer än 300 gossar, anhöll skolrådet hos Öfverstyrelsen om åtgärd i afseende å lägre elementarskolans fullständiga ombildning till realskola med fyra klasser. Med föranledande deraf inlemnade Öfverstyrelsen d. 8 Mars 1872 ånyo till Eders Kejserliga Majestät hemställan i sagda syfte. Och sedan Kejserliga Senaten anbefallt Öfverstyrelsen att fordersammast inkomma med nytt förslag till fyrklassig realskola, af fattadt i fullkomlig öfverensstämmelse med den emellertid utfärdade Nådiga Skolordningen af d. 8 Aug. 1872, och kommunen i afseende å en realskola iklädt sig enahanda förbindelser, som i afseende å lägre elementarskolau, förordnades i Nådigt bref den 16 Januari 1873 att en *realskola med fyra klasser* skulle inrättas i Helsingfors den 1 derpå följande September, i stället för

den der befintliga lägre elementarskola, hvilken vid samma tid komme att indragas, hvarjemte åt Kejsrerliga Senaten öfverlemnades att vidtaga de i och för denna reglering nödiga åtgärder. I bref till Öfverstyrelsen af s. d. fastställde Kejsrerliga Senaten af Öfverstyrelsen uppgjorda förslag till lektionsplan och öfversigt af lärokursernas omfång äfvensom beloppet af vikariatsarvoden vid läraretjensterna samt anbefallde Öfverstyrelsen att i afseende å de vid lägre elementarskolan anställde två ordinare lärare, hvilkas tjänster med skolans upphörande komme att indragas, ställa sig till efterrättelse Nådiga Förordningen den 3 Februari 1868 samt att hos Kejsrerliga Senaten hemställa om de åtgärder, hvilka dels i följd deraf, dels angående läroverksregleringen i öfrigt blefve af nöden.

I Nådigt bref den 8 Maj 1873 förordnades, på Öfverstyrelsens framställning, att rektorn vid lägre elementarskolan Melart komme att från 1 September s. å. uppföras på indragningsstat, intill dess framdeles vid annat tillfälle lämplig lärarebefattning kunde honom erbjudas, och läraren Cederhvarf anställas från samma tid såsom ordinarie kollega vid realskolan, med undervisningsskyldighet i svenska, finska och sång, samt att religions- och sånglärarearvodena, tillsammans 1,300 mark, singe användas såsom arvode för en lärare i tyska språket och tre kollegatjänster anslås lediga, hvarvid undervisningen i religion skulle förenas med den i historie och geografi, dock med vilkor att framdeles utbytas mot undervisning i svenska språket.

I enlighet med dessa anordningar trädde realskolan i verksamhet den 1 September 1873 med fyra klasser, till hvilka elever från de återstående tre högsta klasserna af lägre elementarskolan blifvit öfverförda. För att underlätta denna öfvergång hade Öfverstyrelsen bemyndigat skolrådet att för vårterminen 1873 vidtaga några ändringar i lektionsplanen samt på skolkassans bekostnad anställa tvenne timlärare i naturalhistorie och teckning.

Den 26 April 1873 beviljade Kejsrerliga Senaten ur landets skolfond ett anslag af 7,000 mark till anskaffande af materiel för undervisningen i fysik, zoologi, botanik och teckning vid realskolan.

Undervisningen vid lägre elementarskolan handhades af rektor fil. mag. Anders Wilhelm Melart och läraren hist. fil. mag.

Gustaf Magnus Cederhvarf, den sistnämnde äfven i egenskap af sånglärare, samt *sju lärareduplikanter*, hvilkas antal för läsåret 1870—1871 minskades med två och för hvardera af de två följande läsåren med en, så att vid skolans fullständiga indragning tre kvarstodo, hvilka då äfvenledes afgingo. — På skild framställning tillades rektorn Melart för hvarje af läsåren 1870—1871, 1871—1872 och 1872—1873 i ersättning för rektorsvården ett extra arvode af 600 mark. Den 7 Augusti 1871 förordnades fil. mag. J. E. Amnell att tills vidare vara biträdande lärare vid lägre elementarskolan.

Wid realskolan hafva följande lärare anställts: läraren Cederhvarf, *kollega* i svenska och finska språken samt sång, befullmäktigad d. 5 Juni 1873; fil. magg. Jakob Emil Amnell och Mårten Magnus Wilhelm Brenner, *kolleger*, den förre i matematik och fysik, den sednare i aritmetik, geometrisk formlära och bokföring, befullm. d. 19 Febr. 1874; rektorn vid lägre elementarskolan i Willmanstrand fil. dr August Reinhold Hirn, *kollega* i historie och geografi, befullm. d. 13 Dec. 1873; *språklärarne* August Furuhielm för engelska språket och Karl Anders Herlin för tyska språket, *läraren i teckning*, arkitekten Karl Theodor Höijer, förordnade d. 7 Aug. 1873, fil. mag. Maurits Agathon Waenerberg, *lärare i gymnastik*, förord. d. 25 Aug. 1873, fil. mag. Daniel Johannes Wadén i *ryska språket* på grund af särskilda förordnanden.

Vikariatet för kollegatjensten i historie och geografi handhades under läsåret 1873—1874 af fil. mag. Theodor Walde-mar Erich.

Den 4 Nov. 1874 utnämndes kollegan Hirn till lektor i historie vid lyceum i Borgå och den 7 Maj 1875 kollegan Amnell till lektor i matematik och fysik vid lyceum i Åbo; d. 6 Juli 1875 befullmäktigades fil. mag. Oskar Hertzberg till *kollega* i historie och geografi och d. 2 Aug. förordnades fil. mag. G. W. Liljefors att bestrida vikariatet vid samma tjänst samt d. 16 Aug. fil. mag. K. F. Slotte att bestrida vikariatet vid kollegatjensten i matematik och fysik. Den 18 Sept. 1874 entledigades gymnastikläraren Waenerberg, hvarefter för fil. mag. Otto Engström d. 18 Jan. 1875 konstitutorial å tjensten utfärdades.

Den 20 Aug. 1873 förordnades utn. kollegan Brenner af Kejsrerliga Senaten att vara *rektor* vid realskolan.

Skolråd, för lägre elementarskolan från d. 1 Sept. 1870 till skolans indragning: professorn A. J. Malmgren, ordförande, kirurgie magistern A. E. Hirn och civil ingenjören E. L. Bergroth.

För realskolan: från d. 1 Sept. 1873 till d. 1 Sept. 1876: professorn A. J. Malmgren, ordförande, medicine doktorn C. Qvist, civil ingenjören E. L. Bergroth och handlanden F. Kiseleff (numera afliden).

4. *Fruentimmersskolan.*

Genom Nådigt bref af den 18 Januari 1871 fastställdes för skolan ny lektionsplan jemte delvis förändrad fördelning af lärotimmarne emellan lärarinnorna och lärarne att tills vidare tjena till efterföljd. Vidare förordnades, att terminsafgifterna för betalande elever från följande läseårs början skulle böjas från 30 till 50 mark, hvarjemte högsta antalet elever i hvarje klass bestämdes till 35, deraf högst 5 å hvarje klass finge, på grund af intyg om föräldrarnes synnerliga medellöshet, åtnjuta befrielse från terminsafgiften, och skulle nämnda bestämning af elevers antal på nybildade klasser afvenledes från följande läseår successivt iakttagas. Å skolans stat beviljades ett tillskottsanslag af 2,000 mark.

I följd af denna nya lektionsplan anskaffades under våren 1871 en egen gymnastiklokal och inköptes för 400 mark en i den samma förut uppställd apparelj. Den 13 Juli 1871 beviljades ett anslag af 460 mark för nämnda lokals eldning och städning afvensom till musik vid gymnastiköfningarne samt 376 mark till inredning af ett läsrum för den dubbla kursen i moderna språk. Den 16 Maj 1872 beviljades ytterligare 692 mark 78 penni för inredning af ett läsrum och till bestridande af kostnaden för ett nytt gasur m. m.; mindre anslag till tillfälliga reparationer hafva afven beviljats. Från d. 1 Okt. 1870 erhöå andre läraren A. W. Floman löneförhöjning, och genom Nådigt bref den 22 Juni 1870 tillades grekisk-ryska religionsläraren pastorn Nikolai Popoff en löneförhöjning af 200 mark från den 1 Jan. s. å.

Förutom det statsverket tillhöriga hus, hvori fruntimmersskolan är inrymd, har en lokal i den derinvid belägna, litografen Liewendal tillhöriga gård varit upphyrd. Kontrakt angående den samma fastställdes sednast d. 16 Jan. 1873 emot en årlig hyra af 2,300 mark i tre års tid. För gymnastiköfningarne har en större sal i handlanden Rohdes gård varit upphyrd för en årlig hyra af 1,000 mark, hvilken hyra från d. 1 Juni 1873 höjdes till 1,200 mark.

Den 27 Juni 1874 inlemnades af Öfverstyrelsen på nådig befallning förslag öfver erforderliga lokaler för fruntimmersskolan, med afseende å uppförandet af nytt lärohus, sedan för sådant ändamål gården och tomten n:o 20 vid Boulevardsgatan i denna stad af statsverket inköpts.

Wid ingången af läseåret 1870—1871 var lärarepersonalen följande: *Lärarinnor*: Elisabeth Blomqvist (föreståndarinna), Emilia Olivia Gustavson, Emilia Fredrika Bergstadi; *biträdande lärarinnor*: Augusta Pipping, Amanda Mathilda Nygrén, Anna Sofia Meron; *förste lärare*: fil. mag. Israel Joachim Sucksdorff; *andre lärare*: hist. fil. mag. Anders Wilhelm Floman; *biträdande lärare*: fil. mag. Jakob Leonard Boehm, Karl Viktor Bremer; *språklärare*: Helena Kristina Simelius (franska), Sofia Sjögrén (engelska), Sofia Jelistratoff (ryska), fil. mag. Valentin Anders Alexander Boehm (tyska), fil. mag. Anton Fredrik Almberg (finska), *sånglärare*: hist. fil. mag. Gustaf Magnus Cederhvarf.

Inom nämnda lärarepersonal hafva följande förändringar inträffat: Den 28 Sept. 1871 utnämndes andre läraren Floman till direktor vid folkskolelärarinne-seminariet i Ekenäs; d. 27 Juli 1871 beviljades mag. V. A. A. Boehm afsked från tyska språkläraretjensten. Tjenstledighet bar åtnjutits af nämnde språklärare under läseåret 1870—1871, då tjensten bestriddes af fil. mag. V. W. Öhberg, af lärarinnan Jelistratoff läseåret 1870—1871 samt oafbrutet från höstterminen 1873, hvarunder ryska språkundervisningen handhafs af d:lle S. Sjögrén; af bitr. läraren J. L. Boehm från den 6 Mars 1874 till terminens utgång samt under hela läseåret 1874—1875; af läraren Almberg under läseåret 1874—1875; af föreståndarinnan Blomqvist från d. 19 Juni 1874 på sex månader. Den 27 Apr. 1871 förordnades Alma Charlotta Langhoff att tills vidare förestå *gymnastik-lärarinne-*

tjensten; d. 31 Aug. 1871 privatlärarinnan Anna Catharina Blomqvist att tills vidare förestå tyska språkläraretjensten, d. 9 Nov. s. å. fil. mag. D. Hahl att tills vidare förestå andra läraretjensten, d. 19 Juni 1873 tredje lärarinnan Bergstadi att till årets utgång handhafva föreståndarinnebefattningen och t. f. gymnastiklärarinnan Langhoff under samma tid föreståndarinnans lektioner; d. 6 Mars 1874 fil. magg. Hedström och Brotherus att under återstoden af läseterminen bestrida biträdande läraren Boehms *tjenst*, d. 17 Juni s. å. fil. mag. A. Wialén att under påföljande läseår bestrida lektionerna i finska språket å läroanstaltens fyra högsta klasser samt privatlärarinnan Alma Floman under samma tid på tredje klassen; d. 18 Aug. och 2 Dec. fil. mag. V. F. Brotherus att under läsåret 1874—1875 förestå läraren Boehms *tjenst*. För öfrigt hafva under kortare tid några andra lärarinnor och lärare vid skolan vikarierat.

I underdånig skrifvelse af d. 18 Jan. 1875 hemställde Öfverstyrelsen om den nya statens införande samt inlemnade förslag till öfvergångsstat, slutande sig å 38,559 mark. Till svar härå meddelades i Kejserliga Senatens bref d. 8 Maj 1875 att, emedan fruntimmersskolan i Helsingfors nyligen erhållit sin nuvarande organisation med sju klasser, der undervisningen vore ändamålsenligt och i öfverensstämmelse med nu gällande skolordnings fordringar ordnad, och då den af Öfverstyrelsen föreslagna öfvergångsstat afsåge att med 7,059 mark öfverstiga den i skolordningen fastställda nya stat och med 7,919 mark den nuvarande staten, hade Kejserliga Senaten för närvarande icke velat bifalla till denna framställning annorlunda, än att förste läraren vid skolan I. J. Sucksdorff, som i tjugutvå års tid derstädes *tjenstgjort*, tillades från och med d. 1 Sept. 1875 löneförmoner enligt 1872 års normalstat.

Skolråd: för tiden från d. 1 Sept. 1870 till d. 1 Sept. 1873: professorn Z. Topelius, ordförande, universitetsbibliotekarien K. Collan och professorskan J. Pipping. För tiden från d. 1 Sept. 1873 till d. 1 Sept. 1876: professorerne Z. Topelius, ordförande, J. Pippingskiöld och H. Råbergh samt senatorskan E. Norrmén och demoiselle E. Berghom.

Borgå.

1. *Gymnasium och Högre elementarskolan (Sammanlagda elementarläroverket), Lyceum.*

Jemlikt Nådigt förordnande af den 28 April 1870 och i enlighet med föreskrifterna i Öfverstyrelsens ofvanför meddelade skrifvelse den 11 derpå följande Maj vidtog föreningen af gymnasium och högre elementarskola med början af läseåret 1870—1871, hvarvid en lärareduplikantsbefattning vid högre elementarskolan indrogs och tudelningen af samma skolas första klass vid läseårets slut upphörde. Nämda förening afslutades med läseåret 1871—1872. Under sommaren 1871 anordnades rum för samtliga klasser i gymnasiets, kronan tillhöriga hus, hvarifrån Domkapitlets embetslokal flyttades till det af högre elementarskolan förut begagnade s. k. gamla gymnasiihuset.

Vid utgången af läseåret 1869—1870 voro vid gymnasium anställda: *lektorerne* fil. magg. Alexander Ferdinand Borenus, (matematik), August Lindfors (latin), teol. dr Samuel Johan Gustaf Smalén (grekiska), fil. dr Otto Mauritz Nordström (historie), fys. math. mag. Johan Elias Strömborg (naturvetenskaper) och teol. kand. August Wilhelm Frosterus (teologi), *Gymnasiiadjunkten*, fil. mag. Fredrik Julius Petersen, *lärarne* Karl Reinhold Ferdinand Serlachius (ryska), Theodor Eberhard Kalm (franska), hist. fil. mag. Rudolf Lindblad (tyska), Selim Gabriel Linsén (sång), Johan Knutson (ritning), Henrik Åkerman (gymnastik); vid högre elementarskolan: *rektorn* fil. mag. Karl Henrik Forsius, *kollegerne*, fil. magg. Henrik Filip Modeen (matematik och naturalhistorie), Konrad Fredrik Ottelin (latin, svenska, finska och tyska), Karl Axel Bergholm (latin), Johan Magnus Salenius (historie och geografi), samt *lärarne* Niklas Gulin (ryska), S. G. Linsén (sång) och *lärareduplikanten* Berndt Emil Holmerus. Gymnastikundervisningen handhades af rektorn Forsius.

Den 8 Sept. 1870 utfärdades af Öfverstyrelsen afskedsbref för lektorn Smalén, hvilken Kejsrerliga Senaten d. 24 Aug. tillagt en pension af 2,600 mark, motsvarande hela hans innehafvande lön. Tjänstledighet åtnjöts af lektorn Nordström från höstterminen 1870 till d. 1 Maj 1872, då han, såsom utnämnd kyrkoherde i Säckjärvi, tillträdde nämnda pastorat; af lektorn Bo-

renius, som utsetts till ledamot i Domkapitlet, från hösttermin 1870 till d. 4 Sept. 1873, då han på begäran erhöll afsked med en af Kejsrerliga Senaten af 20 Aug. beviljad listidspension af 3,400 mark, af gymnasii-adjunkten Petersen under läseåret 1870—1871, hvarefter Petersen d. 6 Juli 1871 utnämndes till e. o. professor vid Alexanders-Universitetet, af franske språkläraren Kalm vårterminen 1872.

Den 25 Aug. 1870 förordnades hist. fil. dr Karl Eugen Grönlund att tills vidare förestå lektorstjensten i grekiska, d. 7 Aug. 1871 fil. mag. Bernhard Viktor Theodor Selling att under prosten Borenius tjenstledighet förestå lektorstjensten i matematik och fysik, sedan fil. mag. August Fredrik Sundell, som från d. 1 Sept. 1870 bestridt nämnda vikariat, derifrån på begäran entledigats, hvilket förordnande förnyades tillsvidare d. 9 Okt. 1873; d. 14 Dec. 1871 stud. Alarik Linsén att under vårterminen 1872 förestå franska språklärare-tjensten; d. 31 Aug. 1871 fil. mag. Otto Wilhelm Viktor Hohenthal att tills vidare fortfarande bestrida gymnasii-adjunktstjensten, d. 13 Juli 1872 kollegan Bergholm, som äfven varit lektorn Nordströms vikarie, att tills vidare förestå lektorstjensten i historie.

Den 17 Okt. 1872 beviljades afsked åt språkläraren Gulin, som Kejsrerliga Senaten d. 3 Okt. tillagt en listidspension af 600 mark; d. 9 Okt. 1873 åt kollegan Ottelin för sjuklighet med en af Kejsrerliga Senaten d. 17 Sept. honom beviljad listidspension af 700 mark; dennes tjenst blef icke vidare besatt, utan fördelades den dermed förbundna undervisning på några af läroverkets öfrige lärare; d. 13 Juli 1872 förordnades fil. mag. Nils Ferdinand Spolander, som jemväl förut bestridt samma befattning, att tills vidare förestå kollegatjensten i latin. I Näddigt bref af d. 19 Dec. 1872 förklarades läraretjensten i ryska språket vid förra högre elementarskolan indragen från d. 1 Nov. s. å., hvarjemte ryska språkläraren vid f. d. gymnasium Serlachius tilldelades från sagde tid för förökad undervisningsskyldighet ett tillskottsarvode af 400 mark, samt ytterligare d. 2 Okt. 1873 en personel lönetillökning af 400 m. årligen, att räknadt från d. 1 Okt. 1873 tillgodonjutas, intill dess den i 1872 års skolordning fastställda stat kunde varda vid läroverket tillämpad. Den 23 Jan. 1873 biföll Kejsrerliga Senaten att f. d. kollegan vid

högre elementarskolan i Helsingfors dr K. E. Grönlund, som förestod lediga lektorstjensten i grekiska, finge, så länge han med vikariatet fortfore, utöfver sina löneförmoner å indragningsstat, af lektorslönen uppbära 1,800 mark, motsvarande det belopp ecklesiastik- och skolstatens enke- och pupillkassa åläge att till vikarierande lektor vid gymnasium i Borgå utbetala.

Löneförhöjning tilldelades från d. 1 April 1872 lektorn Frosterus och kollegan Ottelin.

Rektorsvården vid gymnasium var ombetrodd lektorn Strömborg, på grund af val, som d. 2 Maj 1871 förnyades för tiden intill läroverkets fullständiga indragning; prorektor var under sistnämnda tid lektorn Frosterus, medan dessförinnan prorektorn, lektor Nordström åtnjutit tjänstledighet. I enlighet med föreskrifterna i Öfverstyrelsens ofvanför meddelade bref d. 11 Apr. 1872 valdes d. 2 Maj s. å. f. d. skolrektorn Forsius till rektor och lektorn Strömborg till prorektor för det sammanslagna läroverket.

I ersättning för ökad arbete vid rektorsvården under högre elementarskolans pågående utvidgning tillade Kejsrerliga Senaten d. 31 Okt. 1872 rektorn Forsius en summa af 400 mark. Den 29 Nov. 1871 meddelade Kejsrerliga Senaten tillåtelse att de lektorer vid Borgå gymnasium, hvilka den 1 Juli 1870 innehade prebende hemman, fortfarande finge innehafva och besitta de samma, tills de från sina befattningar afginge, hvarefter sagda hemman skulle återfalla till kronans disposition.

Med anledning af gjord förfrågan, huruvida bland eleverna vid elementarläroverket vissa sammankomster eller s. k. konvent vore tillåtna, meddelade Öfverstyrelsen d. 9 Okt. 1873 rektor Forsius, att några med uppgjorda stadgar och bestämda permanenta afgifter bildade föreningar, antingen de omfattade läroverkets samtliga elever eller ock åsyftade vissa klassers särskiljande från de öfriga och uppresande af redan aflägsnade skrankor emellan eleverna vid läroverket, icke vore tillåtna, men att deremot rektor, hvilken lika med andra lärare enligt gällande skolordning vid sitt embetes utöfning i förhållande till lärjungarne intog faders ställe, egde pröfva och bedöma, huruvida och på hvad sätt åt ungdomen under fristunderna tillfälle till sammanvaro i bildande och förädlande syfte måtte stundom ef-

ter omständigheterna beredas. Denna skrifvelse blef, i andamål att äfven vid andra läroverk tjena till efterrättelse, införd i landets officiella tidningar.

I Nådigt bref till Öfverstyrelsen den 4 Juni 1874 biföll Eders Kejsrerliga Majestät i nåder till sammanslagna elementarläroverkets i Borgå definitiva ombildning till ett *sjukklassigt lyceum* från och med den 1 derpå följande September med en öfvergångsstat, slutande sig å 54,600 mark. Jemlikt Kejsrerliga Senatens bref s. d. fastställdes följande af Öfverstyrelsen föreslagna åtgärder i och för nämnda ombildning:

1:o att lektorstjensten i naturvetenskaperna, ehuru enligt nu gällande skolordning öfverkomplett, komme att bibehållas, så länge innehafvaren deraf, lektorn J. E. Strömborg qvarstode, samt att rektorn K. H. Forsius utnämndes till lektor efter ålder i tjenst, hvaremot arvodet för rektorsvikarien tills vidare och så länge sju lektorer komme att vara vid läroverket anställde, skulle kronan besparas;

2:o att en biträdande lärare med årligt arvode af 2,000 mark och undervisningsskyldighet i finska språket skulle tillsättas i stället för yngste kollegan, hvarigenom en besparing af 800 mark uppkomme;

3:o att läraren i ryska språket K. R. F. Serlachius, som utan giltiga skäl vägrat emottaga en kollegatjenst i samma språk vid lyceet och sålunda borde enligt Nådiga Förordningen den 3 Februari 1868 undfå afsked från tjensten med pension, finge tills vidare bibehållas mot åtnjutande af sina nuvarande löneförmoner, tillsammans 3,600 mark;

4:o att af öfrige lärare lektorerna Strömborg och Frosterus, kollegan Modeen, lärarne, i tyska språket Lindblad, i franska språket Kalm, i teckning Knutson och i sång Linsén, enligt deras egen önskan, finge åtnjuta sina löneförmoner och rättigheter enligt gammal stat, hvarigenom i näst äldste kollegans aflöning, som enligt tjensteålder tillkomme Modeen, en besparing af 855 mark skulle uppstå.

5:o att de vid elementarläroverket befintlige gymnastiklärare-befattningar med tillsammans en aflöning af 1,000 mark skulle indragas och endast en gymnastiklärare tillsättas mot det i den nya staten bestämda arvode af 800 mark;

6:o att de lärare vid läroverket, hvilka såsom vordne leddamöter i Domkapitlet i Borgå äro i åtnjutande af prebende hemmans räntor, bibehållas, så länge de vid lyceet komme att kvarstå, vid samma räntor;

7:o att vid elementarläroverket anställde hist. fil. doktorn K. E. Grönlund, som i egenskap af kollega vid förra högre elementarskolan i Helsingfors var uppförd å indragningsstat, finge utan vidare utnämnas till en honom erbjuden lektorstjänst i grekiska och latinska språken, den han förklarar sig villig emottaga;

8:o att vid lyceum tvenne lektorstjänster, den ena med undervisningsskyldighet i historie och svenska språket och den andra i matematik och fysik samt en biträdande läraretjänst i finska finge anslås lediga till ansökning.

För öfrigt föreskref Kejsarliga Senaten att uti den efter ofvan uppgifna grunder uppgjorda öfvergångsstat, som från den 1 September 1874 skulle tillämpas, efter hand sådana förändringar borde göras, som af omständigheterna påkallades, till dess den uti 1872 års skolordning för sjukklassiga lyceer fastställda stat kunde till alla delar göras gällande.

Den 17 Juni 1874 utfärdades fullmakter för rektorn Forsius å en lektorstjänst i religion och kalligrafi, samt för hist. fil. dr K. E. Grönlund å en lektorstjänst i grekiska och latinska språken. Den 18 Aug. förordnades kollegan Bergholm och fil. mag. B. V. Th. Selling att under följande läseår bestrida vikariatet, Bergholm för en lektorstjänst i historie och svenska språket och Selling för enahanda tjänst i matematik och fysik; s. d. fil. mag. Uno Wilhelm Telén att under samma tid bestrida biträdande läraretjänsten i finska språket (förordnad tills vidare d. 12 Maj 1875), och fil. mag. N. F. Spolander kollegan Bergholms tjänst; d. 4 Jan. 1875 befullmäktigades kollegan vid realskolan i Helsingfors fil. dr A. R. Hirn att vara lektor i historie och svenska språket och lektorn vid folkskollärarynne-seminariet i Ekenäs fil. mag. B. A. Nyberg att vara lektor i matematik och fysik; d. 18 Aug. 1874 konstituerades f. d. stabskaptenen H. Åkerman att vara lärare i gymnastik; d. 25 Sept. 1874 beviljades på begäran afsked åt franske språkläraren Th. E. Kalm. Tjensten har tills vidare förrättats af tyske språkläraren Lindblad.

Den 8 April 1875 utnämnde Kejsrerliga Senaten på Öfverstyrelsens framställning lektor Forsius till *rektor* för lyceet och förordnades d. 26 i s. m. af Öfverstyrelsen lektorn Strömborg till *prorektor*.

Lokalen är rymlig och tillräcklig för lyceets behof, men då buset är uppfördt för ett treklassigt gymnasium, kan det samma icke anses ändamålsenligt anordnad för ett sjukklassigt läroverk. Läromateriel och samlingar äro delvis rikhaltiga, möblerna deremot föråldrade och högst olämpliga, hvarföre Kejsrerliga Senaten d. 13 Aug. 1874 beviljat 3,160 mark till anskaffande af nya möbler. Skild gymnastiklokal finnes å tomten uppförd. I det å samma tomt uppförda laboratoriehuset hafva tvenne obehöfliga rum, enligt Kejsrerliga Senatens föreskrift d. 16 Jan. 1874, blifvit åt enskild person uthyrda. På samma gång meddelades äfven befallning att f. d. gymnasium tillhöriga kemiska instrumenter m. m. skulle öfverlemnas till polytekniska skolan i Helsingfors.

Skolråd: för tiden från d. 1 Sept. 1870 till d. 1 Sept. 1873: stadsläkaren G. Wallgren, ordförande, rektorskan S. Strömborg, kollegiirådinnan W. Nordman, apotekaren K. J. Hougberg och guld- och silfverarbetaren L. Lönnqvist.

För tiden från d. 1 Sept. 1873 till d. 1 Sept. 1876: stadsläkaren G. Wallgren, ordförande, apotekaren J. K. Hougberg, språkläraren N. Gulin, lektorskan S. Strömborg samt guld- och silfverarbetaren L. Lönnqvist.

2. *Lägre elementarskolan.*

Undervisningen har bedrifvits af *läraren* Otto Fredrik Linderos och tre *lärareduplikanter*. Förste lärareduplikant var intill utgången af vårterminen 1872 språkläraren K. R. F. Serlachius, derefter studeranden Henrik Leonard Allenius, förordnad d. 2 Aug. 1872; andre lärareduplikant är fortfarande vice pastornu Adolf Thure Schulman; tredje var under läseåret 1870—1871 studeranden Berndt Emil Holmerus och från den 31 Augusti 1871 studeranden Viktor Leonard Cajander. Sånglärare: Selim Gabriel Linsén.

Skolan, som består af tre stigande afdelningar, af hvilka en med parallel afdelning, har fortfarande befunnit sig i det från andra lägre elementarskolor något afvikande skick, som hon un-

der Domkapitlets förvaltning erhållit. Den tredje eller högsta afdelningens lärokurser gå nemligen utöfver det för lägre elementarskolan bestämda omfång och motsvara till en del fordringarne på en mindre borgarskola: så förekommer äfven en kort kurs i bokhålleri. — Den af staden upplåtna lokal är inskränkt och föga ändamålsenlig, möblerna högst bristfälliga. Af läromateriel finnes det nödvändigaste, till en del i godt skick.

Skolråd: det samma som för lyceet.

Lovisa.

Högre elementarskolan, Lägre elementarskolan. Realskolan.

Vid ingången af läsåret 1870—1871 voro vid högre elementarskolan anställda: *rektorn*, fil. mag. Gustaf Oskar Theodor Nordström, *kollegerne*: Henrik Daniel Poppius (historie och geografi), hist. fil. magg. Gustaf Willehad Calenius (matematik och naturalhistorie), Karl Gustaf Levander (latin, svenska, finska och tyska), Viktor Emil Linderoos (latin); *lärarne*: Kuno Jakob Olivier Björkstén (ryska), Karl August Nyberg (sång) och K. G. Levander (gymnastik). Den nya lektionsplanen infördes fullständigt från vårterminen 1873.

Tjänstledighet åtnjöts af ryske språkläraren Björkstén från början af vårterminen 1873 till utgången af vårterminen 1874; under året 1873 bestridde han dock en del af den honom tillkommande undervisning, deri biträdd af rektorn Nordström. Den 2 Okt. 1873 beviljades af Kejsrerliga Senaten ett tillskott af 1000 mark under då pågående läseår till det förut bestämda arvodet 920 mark för vikarien vid ryska språkläraretjensten, hvilket vikariat under vårterminen 1874 bestreds af f. d. gymnasiiläraren Alfred Mollin.

Afsked beviljades d. 6 Febr. 1873 åt kollegan Poppius, hvilken af Kejsrerliga Senaten d. 23 Jan. tillagts en listidspension af 1,960 mark. Vikariatet vid sagda kollegatjenst har på grund af skilda förordnanden fortfarande handhafts af fil mag. Karl Konstantin Nyström.

Löneförhöjning beviljades kollegan Linderoos från d. 1 Okt. 1870, kollegerne Calenius och Levander från d. 1 Apr. 1871, samt sånglärareu Nyberg från d. 1 Jan. 1873.

Den 2 Maj 1872 blefvo, vid anställdt val, rektorn Nordström och konrektorn Poppius återvalde, hvilket val af Öfverstyrelsen den 8 Maj stadfästes.

Uti lägre elementarskolan handhades undervisningen fortfarande af *rektorn* Karl Gustaf Ruuth och *lärareduplikanten* Eva Sofia Elisabeth Stenbäck. Skolan upphörde fullständigt med läsåret 1874—1875. Båda klasserna voro inrymda uti en sal i det för ändamålet af staden upplåtna hus, der äfven rektor hade sin bostad.

Jemlikt Eders Kejsersliga Majestäts Nådiga bref d. 20 Januari 1874 förordnades, att i Lovisa stad skulle från derpå följande läsårs början inrättas en *fyrklassig realskola*, hvilken borde efterhand kompletteras med det bestämda antalet klasser i samma mån som de i nämnda stad befintliga högre och lägre elementarskolor successivt indroges, åliggande det stadskommunen att för realskolan bestrida de kostnader §§: 105 och 107 af skolordningen omförmåla, hvarjemte åt Kejsersliga Senaten i nåder öfverlemnades att vidtaga de i och för omförmålda läroverks reglering nödiga åtgärder. I sådant afseende anbefalldes Kejsersliga Senaten d. 27 Mars 1874, jemte föreskrift att svenskan skulle vid realskolan begagnas såsom undervisningsspråk, på Öfverstyrelsens förslag följande:

1:o att af lägre elementarskolan tills vidare skulle bibehållas den lägre afdelningen såsom en förberedande klass till den blifvande realskolan, hvaremot den högre afdelningen äfvensom första klassen af högre elementarskolan skulle vid läsårets slut indragas och i stället vid följande läsårs början öppnas en första klass af realskolan, hvilken sedan årligen komme att tillväxa med en klass, under det högre elementarskolan samtidigt minskades med motsvarande klass, intill dess den förra vid utgången af läsåret 1876—1877 blifvit fullständigt organiserad;

2:o att åt rektorn vid lägre elementarskolan K. G. Ruuth, hvars tjänst komme att indragas, skulle från den 1 Sept. 1874 jemte rektorsvården vid realskolan erbjudas en kollegatjänst der sammastädes i matematik och fysik med undervisningsskyldighet tills vidare äfven i religion och kalligrafi, hvarjemte vid det nya läroverket en lärare i teckning från sagde tid borde anställas;

3:o att undervisningen i öfriga ämnen vid realskolan skulle meddelas af lärarne i samma ämnen vid högre elementarskolan i ersättning för den minskning i undervisningstimmar, som i följd af nästnämnda skolas successiva indragning komme dem till godo;

4:o att i de återstående klasserna af högre elementarskolan undervisningen fördelades, i enlighet med fastställda lektions- och timfördelningsplaner, på de vid denna skola kvarstående lärare;

5:o att vid utgången af läsåret 1874—1875 kollegerne G. W. Calonius och K. G. Levander föras på indragningstat, hvarjemte åt Calonius skulle erbjudas kollegatjensten i naturkunnighet och elementär matematik samt åt Levander kollegatjensten i tyska, finska och kalligrafi vid realskolan, med skyldighet för hvardera att, enligt af Öfverstyrelsen fastställd fördelning, meddela undervisning äfven å de återstående klasserna af högre elementarskolan;

6:o att rektorn vid högre elementarskolan G. O. Th. Nordström, kollegan V. E. Linderoos och läraren i ryska språket K. J. O. Björkstén vid utgången af läsåret 1876—1877 skulle föras på indragningsstat, likväl sålunda att Nordström framgent bestridde religionsläraretjensten och Björkstén ryska språkläraretjensten vid realskolan, i hvars stat de för dessa tjänster upptagna arvoden, 800 mark för hvardera, komme att kronan besparas; och skall derjemte vid realskolan då anställas lärare i sång och gymnastik samt, i fall af behof, i engelska språket;

7:o att under realskolans fortgående utveckling rektorsarvodet utginge med 150 mark för första året och ökades med samma belopp för hvarje af de följande åren, till dess det i staten upptagna årliga arvode af 600 mark uppnåddes;

Slutligen anbefalldes Öfverstyrelsen att särskildt för hvarje läseår inkomma med förslag till den stat, som borde tillämpas.

Den 16 Juli 1874 utfärdades fullmakt för rektorn Ruuth å ofvan nämnda kollegatjenst och d. 31 Aug. s. å. förordnades eleven af slöjdskolan i Stockholm Maria Elisabeth Selenius att under tvenne profår förestå läraretjensten i teckning, hvarefter första klassen af realskolan i behörig ordning öppnades den 1 September 1874 med 24 elever och högre elementarskolans första klass samtidigt upphörde.

Sedan kollegerne Calonius och Levander förklarar sig vil-
liga att emottaga de dem erbjudna kollegatjenster, hafva full-
makter derå för dem utfärdats d. 22 Mars 1875.

Den 3 Sept. 1874 tillät Kejserliga Senaten att lägre ele-
mentarskolans kassa, utgörande omkr. 6000 mark, finge till real-
skolan öfverföras och användas till anskaffande af läromateriel.

Realskolan är inrymd i samma lokal som högre elemen-
tarskolans återstående klasser. Denna lokal, som befinner sig i
ett af staden för skolan upplåtet tvåvånings-trähus, hvars nedra
våning utgör rektorsbostad, är tillräcklig för en mindre fyrklas-
sig skola. Läromaterielen motsvarar väl behovet på realskolans
lägre klasser; möblerna, ehuru icke af nyare konstruktion, äro
användbara utan större olägenhet för undervisningen. Skild gym-
nastiksal finnes inredd uti en på gården befintlig byggnad.

Skolråd för högre och lägre elementarskolorne för tiden
från d. 1 Sept. 1870 till d. 1 Sept. 1873: v. pastorn K. A. Hack-
zell, ordförande, stadsläkaren A. Elfving och v. konsuln A. Björk-
stén. Från d. 1 Sept. 1873 för alla tre läroinrättningarne ge-
mensamt till d. 1 Sept. 1876: v. pastorn K. A. Hackzell, ord-
förande, professorn K. H. Lindeqvist och v. konsuln A. Björkstén.

Ekenäs.

Lägre elementarskolan. Realskolan.

Den 7 Nov. 1872 hemställde Öfverstyrelsen med föränle-
dande af stadgandet i Nådiga Kungörelsen angående reorganisa-
tion af elementarläroverken i Finland d. 30 Nov. 1871 mom. 2
om inrättande i Ekenäs af en fyrklassig realskola, hvarefter Eders
Kejserliga Majestät i Nådigt bref d. 12 Juni 1873 förordnade
att, sedan nämnde stads innevånare åtagit sig de på kommunen
för en realskola ankommande åligganden, en *realskola med fyra
klasser* skulle inrättas i Ekenäs d. 1 Sept. 1873, i stället för
den der befintliga lägre elementarskola, hvilken vid samma tid
komme att indragas. Derjemte öfverlemnades åt Kejserliga Se-
naten att vidtaga öfriga i och för denna reglering nödiga åtgär-
der, och sedan Öfverstyrelsen enligt meddeladt förordnande in-
kommit med fullständigt förslag i förberördt syfte, biföll Kejser-
liga Senaten d. 5 Aug. till följande åtgärder:

1:o att vid början af läsåret 1873—1874 andra och tredje klasserna vid lägre elementarskolan finge ombildas till en första och andra klass af realskolan, hvarvid dock, enär någon undervisning i naturkunnighet och teckning icke förekommit å lägre elementarskolans andra klass, en modifikation uti kurserna för dessa läroämnen blefve under de första åren nödig, äfvensom att de å elementarskolans första klass qvarblifna elever finge under nämnda läseår, enär dertill erforderliga lärarekrafter funnes att tillgå, bilda en förberedande klass, hvari äfven nya elever kunde intagas;

2:o att de vid lägre elementarskolan anställde ordinarie lärarne, *rektorn* Johan Fridolf Grönroos, *förste läraren* fil. mag. Karl Malin och *andre läraren* Bruno Fabian Nylander finge utan vidare utnämnas till kolleger på ordinarie stat vid realskolan samt förses med fullmakter å de nya tjänsterna, Grönroos i finska och tyska språken samt kalligrafi, Malin i historie, geografi och svenska språket samt Nylander i naturkunnighet och en del af de matematiska vetenskaperna;

3:o att läraretjänsterna i teckning, sång och gymnastik finge genast anslås lediga till ausökning, men deremot den fjerde kollegatjänsten äfvensom läraretjänsten i ryska språket besättas först efter det en tredje klass tillkommit;

4:o att rektorsvården vid realskolan tills vidare finge ombetros rektor Grönroos mot det i staten upptagna rektorsarvode;

5:o att hela det i staten förslagsvis till 300 mark upptagna anslag till böcker och undervisningsmateriel redan för första året finge oafkortadt utgå.

I enlighet med dessa föreskrifter öppnades realskolan med två klasser och en förberedande klass d. 1 Sept. 1873, sedan d. 7 Aug. fullmakter utfärdats för Grönroos, Malin och Nylander å ofvannämnda kollegatjänster, samt d. 25 Aug. förordnanden för kollegan Malin att vara lärare i gymnastik, för sångläraren Johan Fredrik Möller att bestrida läraretjänsten i sång och d. 29 Sept. för folkskollärarinnan Hilma Lindström att under då pågående läsetermin handhafva undervisningen i teckning vid realskolan.

Den 6 Mars 1874 utfärdades konstitutorial å läraretjensten i teckning vid realskolan för lärarinnan Augusta Evelina Soldan och d. 31 Aug s. å. fullmakt för fil. kand. Fredrik Albert Ossian Lundenius å en kollegatjenst i matematik och fysik; vikariatet vid sistnämnde tjenst bestriddes under höstterminen 1874 af fil. mag. Edvard Maunulin och under följande vårtermin af fil. mag. Johan Fredrik Schybergsson. Den 3 Aug. 1874 förordnades enke-öfverstinnan Emelie Malm att under tvenne profår bestrida läraretjensten i ryska språket. Under den tid af sex veckor vårterminen 1875, då kollegan Nylander åtnjöt tjenstledighet för auskultering vid normallyceum, bestriddes hans tjenst af studeranden Bernhard Madsén. Den 19 Maj 1875 förordnades fil. mag. J. F. Schybergsson att, i anseende till utnämnde kollegan Lundenius beviljad tjenstledighet, under derpå följande läseår bestrida kollegatjensten i matematik och fysik, samt d. 16 Aug. fru I. Hornborg att tills vidare förestå läraretjensten i gymnastik. — Realskolan är med utgången af läseåret 1874—1875 fullständigt organiserad och lärarepersonalen fulltalig med undantag af lärarne i religion och engelska. Religionsundervisningen har tills vidare handhåfts af rektorn Grönroos; engelsk språkundervisning förekommer endast på högsta klassen, som träder i verksamhet från läseåret 1875—1876, och har för denna undervisning lämplig person hittills icke kunnat erhållas.

Realskolan har begagnat samma lokal som förra lägre elementarskolan, men då den samma icke befunnits i allo motsvara ändamålet, har kommunen, på derom af Öfverstyrelsen genom Guvernörs-embetet i Nylands län gjord påminnelse, förbundit sig att låta vidtaga nödiga ändringar för läseåret 1875—1876, hvar efter ny lokal kommer att anskaffas.

Skolråd: för lägre elementarskolan för tiden från d. 1 Sept. 1870 till d. 1 Sept. 1873: borgmästaren K. H. Råbergh, ordförande, stadsläkaren A. Aschan och kontraktsprosten H. F. Sohlberg.

För realskolan för tiden från d. 1 Sept. 1873 till d. 1 Sept. 1876: provincialläkaren O. Hornborg, ordförande, v. pastor O. Reuter och lektorn B. A. Nyberg.

Åbo.

1. *Gymnasium, Högre elementarskolan (Sammanlagda elementarläroverket), Lyceum.*

Jemlikt Nådigt förordnande af d. 28 April 1870 och i enlighet med föreskrifterna i Öfverstyrelsens skrivelse af d. 11 Maj s. å. vidtog föreningen af gymnasium och högre elementarskola, hvarvid dubbla afdelningar bibehöllos vid samtliga klasser, *) från läseåret 1870—1871, och afgingo då i följd af den nya timfördelningen fem vid gymnasium förut anställda biträdande lärare och vid högre elementarskolan tre lärareduplikanter. De till aflöning af dessa beviljade anslag, resp. 7,067 och 3,600 mark, indrogos jemväl från nämnde tid, hvaremot till aflönande af en biträdande lärare, som komme att meddela undervisning i svenska och franska språken 16 timmar i veckan, ett anslag af 1,600 mark beviljades att utgå ifrån den 1 Sept. 1870. Föreningen af de båda läroverken afslutades vid utgången af vårterminen 1872. Från läseåret 1873—1874 hafva, med afseende å den för läroverkets högsta klass föreskrifna tvååriga kurs, de elever på hvardera afdelningen af berörde klass, som läsa samma årskurser, vid undervisningen varit förenade till en klass.

På framställning af Öfverstyrelsen biföll Kejsrerliga Senaten d. 19 Juni 1872, att från följande läseårs början en biträdande lärare med skyldighet att undervisa i latin och svenska språket finge vid elementarläroverket anställas mot årligt arvode af 1,600 mark, och d. 7 Mars 1873 beviljades ytterligare ett enahanda arvode till aflönande af en biträdande lärare i matematik från d. 1 Sept. 1873. Vid utgången af läseåret 1870—1871 voro vid gymnasium anställde: *Lektorerne* fil. magg. prosten Frans Wilhelm Gustaf Hjelt (romerska litteraturen), Wilhelm Engelbert Neovius (matematik), teol. dr Johan August Lindelöf (teologi), fil. dr Karl Konstantin Tigerstedt (historie), fil. mag. Karl Jakob Arrhenius (naturvetenskaperna) och hist. fil. dr Karl August Krook (grekiska); *Gymnasii-adjunkten* fil. mag. Gustaf Adolf Schultz samt *lärarene* Wilhelm Ferdinand Tallgren (ryska), fil. mag. Edwin Titus Feodor Reuter (tyska), Lars Adolf Mathias Lefrén (franska),

*) Under föregående läseår voro de tre lägsta skolkasserna delade i tre afdelningar.

Karl Gustaf Wasenius (sång), Karl Olof Ullberg t. f. (ritning), kirurg. mag. Gustaf Daniel Grönlund (gymnastik); vid högre elementarskolan: *Rektorn* fil. mag. Knut Legat Lindström, *Konrektorn* fil. mag. Karl Wilhelm Hjelt, *Kollegerna* fil. magg. Anders Liljefors (religion), Frans Jakob Polviander (latin), Wolmar Theodor Renvall, (historie och geografi), Nils Anton Backman (matematik och naturalhistorie); *biträdande kollegerna* Gustaf Wilhelm Malmström (latin), Robert Wilhelm Wennerberg (historie o. geografi), Gustaf Adolf Rosendahl (matematik och naturalhistorie), fil. mag. Axel Wilhelm Wessel (latin); *läraren* Knut Ferdinand Ridderström (ryska), *biträdande läraren* hist. fil. mag. Berndt Magnus Walfrid Alftan (franska och svenska), samt för sång och gymnastik de samma som vid gymnasium.

Den 2 Jan. 1872 afled lektorn Neovius, hvarefter under nådarstiden, som utgick d. 1 Maj 1875, tjensten bestriddes af fil. kand. Karl Henrik Wettersten; d. 1 Maj 1872 afgick lektorn Lindelöf till kyrkoherdelägenheten i Hauho; d. 3 April s. å. hade förordnande utfärdats för tyske språkläraren Reuter att tills vidare förestå lektorstjensten i teologi och för magistern Alftan tyska språklärare-tjensten. — Tjenstledighet åtnjöts af lektorn, prosten Hjelt, i egen-skap af representant vid 1872 års landtdag, under vårterminen 1872, då hans tjenst bestriddes af rektorn vid lägre elementarskolan i Åbo fil. mag. Karl Gustaf Bärlund, åt hvilken Kejserliga Senaten för nämnda vikariat beviljade ett särskildt anslag af 600 mark. Den 13 Juli 1872 beviljades afsked åt prosten Hjelt, hvilken Kejserliga Senaten tillagt en listidspension af 3,400 mark, och förestods tjensten 1872—1873 fortfarande af rektorn Bärlund och 1873—1874 af fil. doktorn Adolf Waldemar Jahnsson. — Den 17 Aug. 1870 förordnades fil. mag. Axel Wilhelm Wessel att under följande läseår förestå en biträdande kollegatjenst i latin, hvilket förordnande sedermera tills vidare förnyades, samt hist. fil. mag. Berndt Magnus Walfrid Alftan till biträdande lärare i svenska och franska språken. — Tjenstledighet åtnjöts under höstterminen 1870 af kollegan Backman, som afled den 12 Nov. s. å., af biträdande kollegan Malmström från höstterminen 1870 till den 11 Sept. 1873, då han för sjuklighet erhöi afsked med en af Kejserliga Senaten honom beviljad pen-

sion af 1,860 mark. Kollegatjensten i matematik och natural-historie bestreds af fil. mag. Karl Johan Wahlström på grund af skilda förordnanden från hösten 1870 till d. 1 Sept. 1874; biträdande kollegatjensten i latin 1870—1871 af studeranden Julius Konstantin Lönnbeck, under höstterminen 1871 af studeranden Gustaf Alexander Cygnaeus, samt derefter af fil. kand. Karl August Erik Almberg. — Den 2 Mars 1871 beviljades afsked åt kollegan Polviander, hvilken Kejsrerliga Senaten tillagt en lifstidspension af 1,400 mark, och förestods tjensten under vårterminen 1871 af fil. mag. Evald Ferdinand Jahnsson samt derefter af fil. kand. Ernst Johan Lönnberg på grund af skilda förordnanden. Den 29 Nov. 1873 afled biträdande läraren i franska och t. f. tyske språkläraren Alftan, hvarefter hist. fil. mag. Abraham Nylander förordnades att tills vidare bestrida tyska språkläretjensten och de franska timmarne öfvertogs af språkläraren Lefrén. — Den 5 Sept. 1872 förordnades fil. kand. Oskar Fredrik Borg att bestrida en biträdande läretjenst i latin och svenska språket och d. 24 April 1873 fil. kand. Johan Fredrik Schybergsson en enahanda tjenst i matematik. — Till grekisk-rysk religionslärare efter pastorn Alexander Lebedeff, som d. 25 Nov. 1873 aflidit, blef pastor Alexander Netschajeff af rektor antagen, hvarom bref från Öfverstyrelsen afgått till grekisk-ryska andliga styrelsen i Finland.

Löneförhöjning tillades af Kejsrerliga Senaten från den 1 Juli 1872 lektorn dr Krook.

Den 29 Nov. 1871 meddelade Kejsrerliga Senaten tillåtelse att de lektorer vid Åbo gymnasium, hvilka d. 1 Juli 1870 åtnjutit prebendehemmans räntor, finge vid de samma till då innehafdt belopp bibehållas, så länge de uti sina befattningar qvarstode, hvarefter sagde räntor, i den mån lektorerne afgå, skulle till kronan indragas.

Rektor vid gymnasium var på grund af tidigare anställdt val prostén Hjelt, prorektor lektorn Neovius, hvilken under Hjelts frånvaro såsom bankrevisor och landtdagsman i början och slutet af året 1871 handhade rektorsvården. Efter Neovii död d. 2 Jan. 1872 öfvertogs prorektoratet ad interim af lektorn Tigerstedt, till dess, vid den 15 i samma månad anställdt prorektorsval, sagda befattning uppdrogs åt lektorn Arrhenius, som

derefter förestod läroverket till dess upphörande med utgången af läseterminen.

I egenskap af föreståndare handhade rektorn Lindström vården om högre elementarskolan under dess utvidgning till slutet af vårterminen 1872, då på grund af d. 2 Maj anställdt val af rektor och prorektor för det sammanslagna läroverket, den förra befattningen öfvertogs af lektorn Arrhenius och den sednare af t. f. lektorn Reuter.

I skrifvelse af d. 20 Febr. 1873 förordnade Kejsrerliga Senaten om indragning af rektorstjensten vid högre elementarskolan och rektorn Lindströms uppförande på indragningsstat, hvarjemte honom tillades ersättning för frångångne inskrifningsavgifter med 200 mark för året, räknadt från d. 1 Sept. 1872, intill dess han kommit i åtnjutande af lön på indragningsstat. Den 5 Juni förordnades rektor Lindström att tills vidare vid läroverket undervisa i finska språket.

Den 11 Dec. 1873 beviljades åt rektorn Arrhenius en förhöjning af rektorsarvodet, som utgjort 600 mark, med ett lika stort belopp årligen från d. 1 Sept. 1873, så länge läroverket bestode af två parallel afdelningar och intill dess staten för sjukklassigt lyceum blefve tillämpad, hvaremot inskrifningsavgifterna skulle inflyta till läroverkets kassa.

Uti underdånig skrifvelse af d. 19 Febr. 1874 hemställde Öfverstyrelsen, att elementarläroverket i Åbo måtte från d. 1 Sept s. å. fullständigt ombildas till sjukklassigt lyceum med bibehållande af de dåvarande två parallel afdelningarna, dock under en gemensam rektor. I följd häraf förordnade Eders Kejsrerliga Majestät i Nådigt bref d. 23 Juli 1874, att till en början endast den ena af de två parallel afdelningarna skulle definitivt organiseras såsom *sjukklassigt lyceum*, vid hvilket de bland läroverkets ordinarie lärare, som funnes dertill egnade, borde anställas med åtnjutande af lön enligt den för dylikt läroverk nådigt fastställda stat, att utgå från och med d. 1 Sept. 1874, hvaremot den andra afdelningen skulle tills vidare bibehållas samt de ordinarie lärare, hvilka icke blefve vid lyceet anställda och sålunda komme att på indragningsstat uppföras, anvisas att tjenstgöra vid denna provisoriskt bibehållna parallel afdelning af läroverket; och jemte det Kejsrerliga Senaten bemyndigades att vidtaga de åtgärder,

som kunde påkallas i och för i fråga varande läroverks reglering, öfverlemnade Eders Kejserliga Majestät åt Senaten att, derest elevernas antal kunde så nedgå, att bibehållandet af parallel afdelningen icke vore af omständigheterna påkalladt, gå i författning om dess indragande. Derefter bestämde Kejserliga Senaten i bref till Öfverstyrelsen af s. d. att svenskan skulle vid lyceet och dess parallel afdelning såsom undervisningsspråk begagnas, samt godkände den 13 derpå följande Augusti följande af Öfverstyrelsen föreslagna anordningar:

1:o Vid det sjukklassiga lyceet bibehållas a) såsom lektorer: lektorerne Tigerstedt, Arrhenius och Krook, de två sistnämnde enligt gammal stat, med skyldighet för dem att undervisa jemväl å läroverkets provisionella afdelning; b) såsom kolleger: gymnasii-adjunkten Schultz och läraren i ryska språket Ridderström, hvilkas förra tjänster vid elementarläroverket indragas, samt kollegan Renvall; c) följande lärare: i tyska språket Reuter, i franska språket Lefrén, i sång Wasenius och i gymnastik Grönlund, med skyldighet för Lefrén och Wasenius att, emot deras enligt gammal stat innehafvande löneförmoner, undervisa jemväl å provisionella afdelningen, samt för Grönlund att under enahanda villkor derstädes handhafva gymnastikundervisningen mot det i samma afdelnings stat upptagna gymnastiklärare-arvode, 200 mark.

2:o På indragningsstat uppföras, med skyldighet att tjengöra vid den provisionella afdelningen, utom rektor Lindström, om hvars uppförande å nämnda stat förordnande derförinnan meddelats, konrektorn Hjelt, kollegerne Liljefors, Wennerberg och Rosendahl samt ryske språkläraren vid före detta gymnasium Tallgrén.

3:o Lediga anslås att vid lyceet ordinariter besättas: två lektorstjänster, den ena i religion, logik och svenska språket samt den andra i latin; två kollegatjänster, den ena i latin och svenska språket och den andra i matematik, äfvensom läraretjänsten i teckning, hvaremot t. f. läraren i teckning Ullberg anvisas att undervisa å den provisionella afdelningen.

4:o Vid den provisionella afdelningen tillförordnas tillsvidare: två biträdande lektorer, den ena i latin samt den andre i matematik och fysik, hvardera mot årligt arvode af 3,200 mark,

äfvensom två biträdande kolleger, den ene i latin samt den andre i latin och svenska, af hvilka endera kollegan åligger bestrida latinundervisningen äfven på lyceets första klass, mot åtnjutande hvardera af 2,200 mark i årligt arvode.

Vidare biföll Kejsrerliga Senaten Öfverstyrelsens hemställan, att kollegerne Liljefors, Wennerberg och Rosendahl, hvilkas aflöning å indragningsstat utgjorde för enhvar af dem 2,682 mark 50 penni, måtte så länge de handhade undervisningen å den provisionella parallel afdelningen, enhvar tilläggas ett tillökningsarvode af 317 mark 50 penni för året, hvarigenom deras aflöning komme att uppgå till 3000 mark, eller det belopp, som kommit dem till del, ifall den nya staten blifvit vid läroverket fullständigt införd.

I skrifvelse af d. 18 Aug. uppdrog Öfverstyrelsen åt rektor Arrhenius att, med ledning af Kejsrerliga Senatens bestämningar samt rektors egen kännedom af läroanstaltens förhållanden i öfrigt och bepröfvade nitälskan för dess bästa, så anordna undervisningen från terminens början tills vidare, att, så vidt ske kunde, större ändringar under den sammans fortgång förebyggdes. Vidare förordnades d. 18 Sept. språkläraren fil. mag. E. T. F. Reuter att bestrida vikariatet för lektorstjensten i religion, logik och svenska, fil. doktorn A. W. Jahnsson vid lektorstjensteu i latin, fil. mag. E. J. Lönnberg vid kollegatjensten i latin och svenska språket samt fil. mag. K. J. Wahlström vid kollegatjensten i matematik; s. d. förordnades fil. mag. K. A. E. Almberg att bestrida biträdande lektorstjensten i latin och fil. mag. O. F. Borg biträdande kollegatjensten i latin samt d. 4 Nov. ritläraren K. O. Ullberg att tills vidare förestå läraretjensten i teckning och d. 2 Dec. fil. mag. E. Maunulin att bestrida biträdande lektorstjensten i matematik vid den provisionella afdelningen. Den 4 Jan. 1875 utfärdades fullmakter för Reuter och Jahnsson å ofvan nämnda lektorstjenster samt för biträdande kollegan Borg å kollegatjensten i latin och svenska. S. d. utnämndes artisten Torsten Adolf Waenerberg till lärare i teckning, hvilken befattning han från terminens början öfvertog; konstituerad d. 8 Mars. Den 11 Mars 1875 utnämndes t. f. kollegan K. J. Wahlström till kollega i matematik (erhöll fullmakt d. 10 Maj), d. 7 Maj kollegan vid realskolan i Helsingfors J. E. Amnell till lektor i

matematik och fysik (befullmäktigad d. 6 Juli); d. 24 Maj fil. mag. A. W. Wessel till biträdande kollega i latin och svenska vid den provisionella afdelningen samt d. 2 Aug. fil. mag. E. J. Lönnberg att fortfarande bestrida biträdande kollegatjensten i latin vid samma afdelning.

Afsked beviljades d. 1 April 1875 åt språkläraren Tallgrén, hvilken Kejsrerliga Senaten tillagt en listidspension af 2,300 mark. Tallgrén qvarstod vid tjensten till terminens slut. Den 22 April beviljade Kejsrerliga Senaten till aflönande af en biträdande kollega i ryska språket vid provisionella afdelningen ett årligt arvode af 2,200 mark att tills vidare utgå från den 1 Maj 1875. I följd af det stora elevantalet på sjunde klassens yngre afdelningen (omkring 50), beviljades d. 13 Augusti 1875, för skild undervisning i vissa ämnen å denna afdelning under läsåret 1875—1876, 2,900 mark.

Den 8 April 1875 utnämnde Kejsrerliga Senaten på Öfverstyrelsens framställning lektorn Arrhenius till rektor för lyceet, hvarjemte Öfverstyrelsen den 26 i s. m. tillförordnade lektorn Reuter till prorektor.

Läroverket är inrymdt i andra och tredje våningarne af de för gymnasium och högre elementarskolan af statsverket tidigare inlösta hus, hvilka, såsom belägna omedelbart invid hvarandra, erbjuda sammanhängande lokaler. I allmänhet äro lärosalarne vackra och rymliga, men då husen ursprungligen uppförts till privat bruk, vore med afseende å ett så stort läroverks trefnad och bekvämlighet några utvidgningar äfvensom mindre ändringar i rummens nuvarande anordning nödiga för vinnande af flere tamburer, arbets- och mottagningsrum för rektor, äfvensom större utrymme för bibliotek och samlingar. Tillfälle härtill förefinnes, emedan inom lokalen såväl tekniska realskolan är inrymd som äfven bostad upplåten för indragna högre elementarskolans f. d. rektor. Till gymnastiksal användes det midtemot på andra sidan om Aura å belägna gamla skolhuset. Sedan ett gammalt uthus på skoltomten nedrifvits och den samma planerats, är den rymlig och såsom lekplats tillräcklig.

Skolmöblerna äro af nyare tillverkning och öfverhufvud ändamålsenlig konstruktion. Läromateriel och samlingar motsvara

fullkomligt behovet, utom tills vidare för undervisningen i teckning, och äro delvis utmärkta.

Skolråd: för tiden från d. 1 Sept. 1870 till d. 1 Sept. 1873 och från nästnämnda dag till den 1 Sept. 1876: domprosten T. T. Renvall, ordförande, lasaretsläkaren E. Indrenius, politie-borgmästaren H. Höckert, konsuln G. A. Lindblom och prosten K. J. Helander.

2. *Lägre elementarskolan. Realskolorne.*

Vid lägre elementarskolan, hvars tvenne klasser hvardera voro fördelade i tre afdelningar, två svenska och en finsk, handhades undervisningen af *rektorn* mag. Karl Gustaf Bärlund och *lärare* Karl Gustaf Lundenius samt fyra *biträdande lärare*. Under den tid rektorn Bärlund förestod lektorstjensten i romerska litteraturen vid gymnasium och sedermera elementarläroverket, bestred han sjelf fortfarande rektorsvården, hvaremot hans lektioner sköttes under vårterminen 1872 af studeranden M. G. von Essen, under höstterminen 1872 af studeranden J. Silvander, och under vårterminen 1873 af studeranden K. G. Wilenius.

Den 12 Sept. 1872 afled läraren Lundenius, hvarefter läraretjensten vid skolan bestreds till läsårets slut af studeranden A. J. Wennerström samt 1873—1874 af folkskoleläraren C. R. Petterson — Förste biträdande lärare var Johan Gustaf Frithiof Laurén, som af Domkapitlet i Åbo d. 23 Okt. 1872 befullmäktigades till kapellan i Yläne, hvilken befattning han den 1 derpå följande November egde att tillträda, men qvarstod vid skolan till terminens slut, hvarefter tjensten bestreds under vårterminen 1873 af studeranden J. E. Sargrén. — Den 9 Aug. 1870 förordnades för höstterminen fl. magg. Paul Oskar Salenius att förestå andra, Torsten Oswald Ilmoni tredje och Fredrik Albert Ossian Lundenius fjerde biträdande läraretjensten, hvilka förordnaden samtliga den 1 Dec. förnyades tills vidare. Den 12 Dec. 1872 entledigades på egen begäran Salenius, hvars tjänst vårterminen 1873 förestods af studeranden A. K. Sumelius, och d. 19 Juni 1872 Ilmoni, åt hvilken tjänstledighet beviljats under föregående vårtermin, då tjensten bestreds af studeranden O. W. Wennerström. Den 6 Mars 1873 beviljades för återstoden af terminen tjänstledighet

åt biträdande läraren Lundenius, som erhållit offentligt understöd till företagande af en utrikes resa och derefter afgick såsom t. f. direktor för tekniska realskolan i Nikolaistad; tjensten handhades under nämnda tid af stud. K. A. Weckman. — Den 26 Aug. 1873 förordnades fil. kand Gustaf Alfred Nyholm att tills vidare bestrida en läraretjenst vid skolan.

I Nådigt bref till Öfverstyrelsen d. 12 Juni 1873 biföll Eders Kejserliga Majestät i nåder till Öfverstyrelsens hemställan, att i stället för lägre elementarskolan i Åbo stad en *fyrklassig realskola* med *svenskt* och en *tvåklassig* dylik med *finskt* undervisningsspråk skulle derstädes från den 1 derpå följande September öppnas med två klasser i den svenska och en i den finska skolan, då första klassen af lägre elementarskolan skulle indragas, samt att till en början två kolleger vid den svenska och en kollega vid den finska skolan jemte för begge skolorna gemensamma lärare i religion och tills vidare i svenska språket samt sång, teckning och gymnastik finge antagas emot i stat upptagna arvoden. Vid inför Magistraten i Åbo d. 12 Febr. 1873 hållet sammanträde hade vederbörande gårdsegare och borgerskap förbundit sig att ej mindre förse realskolorna med erforderliga lokaler jemte värme och upplysning, än ock tillhandahålla kollegerne fria husrum eller hyresmedel. Sedan Kejserliga Senaten anbefallt Öfverstyrelsen att för verkställigheten af ofvan nämnda nådiga förordnande vidtaga de på Öfverstyrelsen ankommande åtgärder samt hemställa om hvad i saken vidare kunde blifva af nöden, biföll Kejserliga Senaten d. 20 Aug., att rektorn vid lägre elementarskolan Karl Gustaf Bärland, som förklarar sig villig att från den 1 Sept., jemte ledningen och organisationen af realskolorna, öfvertaga en kollegatjenst derstädes med undervisningskyldighet i geografi och historie, svenska och finska språken samt kalligrafi, genast finge med fullmakt å tjensten förses, äfvensom att, enligt rektorn Bärlands gjorda förbehåll, lönen för äldsta kollegatjensten vid den svenska fyrklassiga realskolan redan under första året skulle oafkortad utgå jemte rektorsarvodet, 600 mark, med skyldighet för Bärland att äfven handhafva rektorsvården vid de återstående afdelningarne af lägre elementarskolan, samt att hela anslagen till böcker och undervisnings-

materiel vid de båda skolorna, tillsammans 400 mark, finge utbetalas.

Den 4 Sept. 1873 utfärdades fullmakt för rektorn Bärhund å ofvan nämnda kollegatjenst. Den 25 Aug. och d. 20 Nov. förordnades fil. mag. Gustaf Wilhelm Cannelin att bestrida vikariatet vid en kollegatjenst i matematik, naturkunnighet och bokföring vid den fyrklassiga, och fil. mag. Filip Gerhard Lindforss vikariatet vid en enahanda kollegatjenst, med undervisningsskyldighet tills vidare i geografi och historie, finska språket samt kalligrafi, vid den tvåklassiga realskolan; d. 25 Aug. kapellanen Viktor Dahlberg att tills vidare bestrida läraretjensten i religion, sångläraren Karl Gustaf Wasenius i sång, gymnastikläraren Gustaf Daniel Grönlund i gymnastik och artisten Paul Georg Lindblad under höstterminen i teckning, hvilket sistnämnda förordnade förnyades den 20 Nov. för följande vårtermin.

Sålunda öppnades på föreskrifven tid d. 1 Sept 1873 de båda realskolorna, dock den fyrklassiga, emedan några elever icke anmält sig till intagning å andra klassen, med endast en klass, hvarom Öfverstyrelsen anmälde hos Kejserliga Senaten, som, jemte förordnande att en andra kollegatjenst skulle från följande läseår inrättas vid den tvåklassiga skolan, biföll att den fyrklassiga finge under läseåret 1874—1875 fortgå med två klasser samt andra klassen af lägre elementarskolan indragas vid slutet af samma läseår.

Den 19 Febr. 1874 utfärdades fullmakt å en kollegatjenst i matematik, naturkunnighet och bokföring vid fyrklassiga realskolan för fil. mag. Magnus Kjellman. Den 3 Jan. 1874 förordnades rektorn Bärhund att jemte egen befattning bandhafva rektorsvården vid den tvåklassiga realskolan; d. 17 Juni fil. mag. Axel Johan Malmgren att från d. 1 Sept. under ett års tid bestrida vikariatet vid en kollegatjenst i religion, historie och geografi samt finska och svenska språken vid samma skola, hvilket vikariat enligt förordnande d. 9 Dec. öfvertogs af fil. mag. Theodor Waldemar Erich, som d. 4 Nov. blifvit till tjensten utnämnd och d. 4 Jan. 1875 derå erhöill fullmakt.

Den 3 Aug. 1874 förordnades mag. F. G. Lindforss att under derpå följande läsetermin fortfara med det af honom förut bestridda vikariat, hvilket han för vårterminen afsade sig. Då

det samma derefter varit trenne gånger anslaget ledigt, utan att någon sökande sig dertill anmält, och rektor, hvilken anmodats att för den lediga tjänstens bestridande anskaffa lämplig person, tillkännagifvit att han ej lyckats finna någon vikarie emot det bestämda arvodet, men att Lindforss förklarar sig villig fortfara med i fråga varande vikariat, ifall han erhöile godtgörelse för det afdrag af lönen, som under vikariatstiden tillfaller ecklesiastik- och skolstatens enke- och pupillkassa, beviljade Kejsrerliga Senaten d. 18 Febr. 1875 ett extra anslag af 812 mark 50 penni såsom tillskott i vikariatsarvodet för mag. Lindforss, för hvilken derefter förordnande för pågående vårtermin utfärdades d. 4 Mars.

Den 12 Mars 1875 biföll Kejsrerliga Senaten till inrättandet af ytterligare tvenne kollegatjänster vid fyrklassiga realskolan, der från följande läseårs början en tredje klass träder i verksamhet, den ena i matematik och fysik, den andra i finska, tyska och kalligrafi, äfvensom till anställande af en lärare i ryska språket mot det i staten upptagna arvode, som genast skulle utgå till fullt belopp, samt att vid den tvåklassiga realskolan skilda lärare finge anställas i teckning, sång och gymnastik, hvarigenom denna skola blefve fullständig organiserad.

Den 3 Juni utnämndes fil. mag. Karl Fredrik Slotte till kollegatjänsten i matematik och fysik vid fyrklassiga realskolan, vid hvilken tjänst vikariatet under läseåret 1875—1876 kommer att handhafvas af fil. mag. F. G. Lindforss, och d. 28 s. m. förordnades tyske språkläraren vid realskolan i Helsingfors ped. kand. K. A. Herlin att från d. 1 Sept. bestrida vikariatet vid kollegatjänsten i finska m. m., samt d. 31 Maj sångläraren C. G. Wasenius till lärare i sång och gymnastikläraren C. D. Grönlund till lärare i gymnastik vid tvåklassiga realskolan, äfvensom t. f. läraren P. G. Lindblad till lärare i teckning vid båda realskolorna. Till rysk språklärare har genom skolrådets bemedling t. f. kapellanen K. A. L. Tallqvist tills vidare antagits.

Kejsrerliga Senaten tillät d. 26 Nov. 1873 att den till indragning bestämda lägre elementarskolans medel, uppgående till något öfver 3,800 mark, skulle få öfverlemnas till de nyinrättade realskolorna till sådan delning emellan dessa, som Öfverstyrelsen kunde finna lämpligt efter omständigheterna bestämma.

Lokaler äro för realskolorne upplåtna i det af staden för lägre elementarskolan uppförda rymliga och prydliga skolhuset. I det samma äro äfven en del af stadens folkskolor inrymda. Skolmöblerna äro af nyare konstruktion, läromaterielen för realskolans lägre klasser någorlunda motsvarande behovet.

Skolråd för lägre elementarskolan det samma som för elementarläroverket och lyceum. För realskolorna för tiden från d. 1 Sept. 1873 till d. 1 Sept 1876: prosten A. Lilius (afidnen), ordförande, handlanden T. Rettig, professorn J. F. Elfving, konsult J. Julin och ingenjören E. Stigzelius.

3. *Fruentimmersskolan.*

Undervisningen har handhåfts af *lärarinnorna* Julia Hausen, (första lärarinna och föreståndarinna) Helena Brotherus och Emilia Elisabeth Stråhlman, *lärarene* fil. mag. Johan Simelius och ped. kand. Frans Wilhelm Bergroth, språklärarne Tallgren, (ryska) Lefrén (franska) och rektorn Bärlund (finska) samt sångläraren Wasenius. Den 1 Aug. 1874 beviljades afsked, på begäran, åt första lärarinnan J. Hausen, hvilken Kejsrerliga Senaten tillagt en lifstidspension af 1,340 mark, och d. 18 Aug. förordnades första lärarinnan vid fruentimmersskolan i Kuopio Amanda Krogerus, åt hvilken tjenstledighet förut beviljats ifrån hennes i Kuopio innehafvande befattning, att bestrida föreståndarinne- och första lärarinnebefattningen. Den 25 Sept. 1874 erhöi läraren i finska, rektorn K. G. Bärlund tjenstledighet från den 18 Oktober till läsårets utgång, och förordnades fil. mag. A. J. Malmgren att under sagde tid bestrida nämnda undervisning.

Löneförhöjning beviljades från d. 1 April 1872 åt andre läraren Bergroth.

Den 8 Maj 1875 förordnade Kejsrerliga Senaten, att fruentimmersskolan i Åbo skulle slutligen ombildas till en dylik skola med fyra klasser från och med d. 1 Sept., samt biföll till 1:o att åt lärarinnorna Brotherus och Stråhlman, de der önskade bibehålla sina löneförmoner enligt gammal stat, skulle tilläggas, i ersättning för deras andelar i elevernas terminsafgifter, hvardera ett anslag af 300 mark, samt, i stället för fria husrum, hvardera 400 mark om året; 2:o att språklärarebefattningarne vid skolan med dem åtföljande arvoden skulle indragas, men

deremot ytterligare en kollega äfvensom en lärarinna i gymnastik anställas samt undervisningen ordnas enligt fastställd lek-tionsplan.

Till föreståndarinna utnämndes d. 19 Juli privatlärarinnan Wilhelmina Gripenberg och s. d. fil. mag. A. J. Malmgren till vikarie vid en kollegatjänst i religion, finska och tyska språken.

Kontrakt om den af skolan sedan en längre tid begagnade utmärkta lokalen i restauratören E. L. Wahlströms gård förnyades d. 16 Nov. 1871 på tre år ifrån d. 1 Juni 1872 mot en årlig hyra af 2,600 mark, men då gården genom köp öfvergått i annan mans ego, upphyrdes d. 11 Dec. 1873 i majoren R. J. Maexmontans gård lokal för skolan från d. 1 Juni 1874 på fem år mot en årlig hyra af 2,400 mark. Då denna lokal, som i allmänhet erbjuder ganska rymliga lärum, ej kunde begagnas utan omfattande reparationer, biföll Kejsrerliga Senaten till läse-terminens afslutande d. 1 Juni 1874.

Möblerna äro tillfredsställande, men läromaterielen knapp, såsom äfven vid öfriga fruntimmersskolor är fallet, utom i Hel-singfors och Wiborg.

Skolråd för tiden från d. 1 Sept 1870 till d. 1 Sept. 1876: rektorn K. J. Arrhenius, ordförande, grefvinnan H. E. Creutz lagmanskan E. Gejtel, med. doktorn E. Bonsdorff och handl. J. Österblad.

Nådendal.

Lägre elementarskolan.

Undervisningen vid skolan bestreds af läraren Johan Gustaf Heinonen; åt denne, som blifvit utnämnd till kapellan i Rim-mito, hvilken lägenhet han egde tillräda den 1 Maj 1873, be-viljades tjänstledighet den 16 Mars 1871 för derpå följande Maj månad och afsked från tjänsten, på begäran, den 31 Augusti s. å. Under Heinonens tjänstledighet förestods tjänsten af kapella-nen vice pastorn K. Dahlberg och derefter 1871—1873 af fil. mag. F. G. Lindforss samt 1873—1874 fil. mag. Frans Alexander Lönnmark. Till sånglärare antogs 1870 med Öfverstyrelsens tillstånd klockaren Karl Johan Söderman.

I Nådigt bref af den 6 Juli 1874 förordnade Eders Kej-

serliga Majestät om lägre elementarskolans i Nådendal indragning vid utgången af läseåret 1873—1874, och d. 12 Nov. 1874 bestämde Kejsrerliga Senaten att skolans arkiv skulle öfverlemnas till Nådendals kyrkoarkiv och kassabehållningen inlevereras till Guvernören i Nylands län för att till Finlands skolfond öfverlemnas.

Skolråd för tiden från d. 1 Sept. 1870 till d. 1 Sept. 1873: apotekaren G. Aschan, ordförande, handlanden J. E. Lemberg och guld- och silfverarbetaren G. Sjöstedt. För tiden från den 1 Sept. 1873 intill dess skolan indrogs: med. doktorn F. W. Söderling, ordförande, rådmannen C. Franck och garfvaremästaren K. Lundell.

Nystad.

Lägre elementarskolan. Realskolan.

Vid lägre elementarskolan bestreds undervisningen af *rektorn*, mag. Karl Gustaf Wivolin och *läraren* Alexander Emil Rödlin, samt tvenne *biträdande lärare*. Förste bitr. lärare var 1870—1871 fil. kand. Edvard Maunulin och 1874— höstterminen 1873 lärareaspiranten Nikodemus Hauvonen samt vårterminen 1874 studeranden Frans Ulrik Järnström, hvilken sist nämnde förestått andre bitr. läraretjensten 1870—1873, tills den samma indrogs. Den 5 Mars 1873 utnämndes läraren Rödlin af Domkapitlet i Åbo till kapellan i Wahto, hvilken befattning han tillträdde den 1 Maj 1874. — Löneförhöjning beviljades af Kejsrerliga Senaten från den 1 Juli 1872 åt läraren Rödlin. Sånglärare-befattningen bestreds af rektorn Wivolin.

I Nådigt bref den 12 Febr. 1874 förordnade Eders Kejsrerliga Majestät att, sedan Nystads stadsboer förklarar sig villige att bestrida de stadskommunen för en realskola åliggande utgifter, en *tvåklassig realskola* skulle i Nystad från och med följande läseårs början inrättas i stället för lägre elementarskolan, som komme att indragas, ankommande det dervid på Kejsrerliga Senaten att vidtaga nödiga åtgärder i och för denna reglering. I sådant afseende meddelade Kejsrerliga Senaten d. 20 Maj 1874, jemte bestämmande att finska språket skulle vid undervisningens meddelande i det nya läroverket begagnas, på Öfverstyrelsens främställning följande närmare föreskrifter:

1:o Vid realskolan skulle ifrån följande läseårs början uppsättas endast den första klassen och lägre elementarskolans första klass samtidigt dermed indragas, hvaremot andra klassens svenska och finska afdelningar skulle förenas till en enda förberedande klass, att bibehållas under läseåret 1874—1875 och undervisning derstädes meddelas å hvardera språket för bibringande åt de svenska talande eleverna af sådan kännedom i finska språket, att detta framdeles kunde vid undervisningen uteslutande begagnas.

2:o Vid realskolan besättas från följande läseårs början de båda kollegatjensterna, äfvensom läraretjensterna i teckning och gymnastik med skyldighet för de utnämnde lärarne att jemväl undervisa i den förberedande klassen.

3:o Rektorn vid lägre elementarskolan Karl Gustaf Wivolin transporteras till första kollegatjensten vid realskolan, med skyldighet att undervisa i religion, finska och svenska språken samt historie och geografi, hvarutom åt honom uppdrages sånglärarebefattningen.

4:o Det i realskolans stat upptagna rektorsarvodet samt anslaget till böcker och undervisningsmateriel utgå från och med d. 1 Sept. 1874 till fullt belopp, äfvensom åt rektorn Wivolin under första läseåret, räkuadt från sistnämnda dag, hvarunder han nödgas afstå halfva kollegalönen såsom besparing till ecklesiastik- och skolstatens enke- och pupillkassa, i ersättning derför samt för annan tillfällig förlust beviljas ett extra anslag af 1000 mark.

5:o Lägre elementarskolans kassa, utgörande omkring 4,500 mark, öfverlåtes åt realskolan och ur den samma bestrides kostnaderna för anskaffande af erforderlig och tidsenlig läromateriel för sistnämnda skola.

I enlighet härmed utfärdades d. 8 Juni 1874 fullmakt å ofvan nämnda kollegatjenst för rektorn Wivolin, åt hvilken äfven rektorsvården uppdrogs, och d. 3 Aug. förordnades fil. kand. Karl Alexander Cajander att från d. 1 Sept. under ett år bestrida vikariatet vid kollegatjensten i elementär matematik, naturalhistorie, bokföring och kalligrafi; s. d. konstituerades folkskolläraren Gustaf Londén att vara lärare i teckning och förordnades folkskolläraren Karl Fredrik Wahlman att under följande läseår bestrida läraretjensten i gymnastik, hvartill han utnämndes d. 5 Juli

1875. Den 5 Mars 1875 utfärdades fullmakt för Cajander å ofvan nämnda kollegatjenst; och den 19 Maj förordnades fil. mag. Evald Ferdinand Jahnsson att under två profår bestrida kollegatjensten i religion, historie, svenska och finska språken.

Den 1 Maj 1875 afgick kollegan Wivolin till kyrkoherde-embetet i Pyttis, och förestods till terminens slut hans kollegatjenst af studeranden Järnström och sånglärarebefattningen af folkskollärarinnan Edla Järvelin.

En af åtskillige Nystads stadsboer gjord underdånig anhållan, att vid realskolan jemväl svenska språket finge vid undervisningen jemte det finska begagnas, afslogs af Kejserliga Senaten i resolution af d. 8 Okt. 1874.

Realskolan begagnar förra lägre elementarskolans lokal. Denna, som består af en enda stor, ljus och rymlig sal, fullt tillräcklig för tvenne klasser, jemte ett mindre rum, medför dock den väsendtliga olägenheten, att skilda klassrum icke finnas.

Skolråd för tiden från d. 1 Sept. 1870 till den 1 Sept. 1873: prosten W. Heikel, ordförande, stadsläkaren J. W. Ringbom och handlanden K. G. Sandbäck. För tiden från d. 1 Sept. 1873 till d. 1 Sept. 1876: provincialläkaren D. O. I. Myreén, ordförande, kyrkoherden K. A. Mellberg och handlanden W. Ertman.

Raumo.

Lägre elementarskolan. Realskolan.

Vid lägre elementarskolan hafva varit anställda *rektorn* mag. Gustaf Wilhelm Engelbrekt Rancken och *läraren* Sigfrid Adolf Heurthén samt en *biträdande lärare*. I sistnämnda egen-skap tjenstgjorde 1870—1872 ped. kand. Karl Anders Herlin, höstterminen 1871 studeranden K. J. Söderström samt derefter stud. F. A. Söderholm. Sångläraretjensten bestreds af orgelnisten Johan Fredrik Lindgrén.

Eders Kejserliga Majestäts Nådiga bref den 6 Juli 1874 stadgade att i Raumo stad skulle, i stället för dervarande lägre elementarskola, från d. 1 Sept. 1874 inrättas en *realskola*, till en början *med två klasser*, men som, i händelse omständigheterna sådant påkallade, framdeles finge med två klasser utvidgas.

I bref till Öfverstyrelsen af s. d. bestämde Kejslerliga Senaten, att svenskan skulle såsom undervisningsspråk vid det nya läroverket begagnas, och anbefalldes Öfverstyrelsen inkomma med framställning angående de åtgärder, som i afseende å verkställigheten af i fråga varande läroverks reglering blefve af nöden. Då Öfverstyrelsen derefter, på anförda skäl, föreslagit till en början endast de nödvändigaste åtgärderna, med anhållan att framdeles, sedan vederbörande skolråd och lärare blifvit hörda, få inkomma med fullständigt förslag i ämnet, blefvo de samma d. 23 Juli af Kejslerliga Senaten godkända, sålunda nemligen:

1:o att vid början af läsåret 1874—1875 realskolans första klass inrättades och första klassen af lägre elementarskolan indrogs;

2:o att från samma tid vid realskolan anställdes en kollega i elementär matematik och naturkunnighet, med skyldighet att tills vidare undervisa jemväl i geografi och historie samt de båda inhemska språken äfvensom att handhafva rektorsvården, en lärare i teckning med undervisningsskyldighet tills vidare i kalligrafi, en lärare i sång och en i gymnastik;

3:o att arvodet för läraren i teckning under första året utgick med 800 mark samt arvodet för sångläraren under samma tid med 200 och för gymnastikläraren med 400 mark, hvilka sistnämnda två arvoden årligen ökas hvardera med 100 mark, intill dess de i staten för i fråga varande tjänster fastställda arvodesbeloppen uppnåts, äfvensom rektorsarvodet för hvarje år med 150 mark;

4:o att af det i staten (för fyrklassig realskola) upptagna arvodet för en religionslärare 300 mark för första året samt hela anslaget till böcker och undervisningsmateriel (för tvåklassig realskola) utgått.

Den 18 Aug. 1874 förordnades fil. mag. Gustaf Wilhelm Cannelin att från d. 1 Sept. under ett år bestrida vikariatet vid ofvan nämnda kollegatjänst och vice pastorn Salomon Hirvinen att under samma tid bestrida läraretjensten i gymnastik; d. 25 Nov. förordnades orgelnisten Fabian Lindberg att tills vidare bestrida läraretjensten i sång. Den 16 April 1875 utfärdades fullmakt för mag. Cannelin å merberörda kollegatjänst.

Den 16 Juli 1875 meddelades Kejslerliga Senatens tillstånd

till lägre elementarskolans fullständiga indragning med läsårets utgång, hvarjemte förordnades 1:o att rektorn Rancken och läraren Heurthén singe vid samma tid uppföras å indragningsstat med bibehållande af deras innehafvande löneförmoner, 2:o att lägre elementarskolans inventarier, bibliotek och kassa skulle till realskolan öfverlemnas; 3:o att samtidigt skulle anställas en kollega med undervisningsskyldighet i historie, geografi, religion, svenska och finska språken. — Den 23 Aug. förordnades vice pastorn S. Hirvinen att förestå vikariatet vid nämnda kollegatjenst. Undervisningen i teckning har handhafs af kollegan Cannelin. — Realskolan begagnar lägre elementarskolans förra, staden tillhöriga lokal, hvilken motsvarar behovet.

Skolråd för tiden från d. 1 Sept. 1870 till d. 1 Sept 1873: stadsläkaren J. Collan, ordförande, borgmästaren F. A. Törnroth, och kapellanen S. Hirvinen. För tiden från d. 1 Sept. 1873 till d. 1 Sept. 1876: borgmästaren F. A. Törnroth, ordförande, med. doktorn J. Collan, kapellanen S. Hirvinen och rådmannen A. W. Granström.

Björneborg.

1. Högre elementarskolan. *Lyceum.*

Vid högre elementarskolan handhades undervisningen af *konrektorn* fil. mag. Karl Ferdinand Nordlund samt *kollegerne* fil. magg. Karl Wilhelm Hougberg (historie och geografi), Johan Ismael Tamsén (latin) och Karl Emil Granqvist (matematik och naturalhistorie); kollegatjensten i religion var ledig och bestreds höstterminen 1870 af studeranden E. V. Selin, vårterminen 1871 af fil. mag. J. A. Bergman och 1871—1874 af fil. kand. J. A. Malmgren. Lärare i ryska språket var Nils Gustaf Hammarén, åt hvilken tjänstledighet på ett år beviljades den 6 Febr. 1873 samt ytterligare den 5 Febr. 1874 till terminens slut, och förordnades vid samma tillfällen bankokassören Axel Gripenberg att bestrida ryska språkläraretjensten. Den 13 Okt. 1874 beviljades afsked åt Hammarén, hvilken Kejsrerliga Senaten tillagt en listidspension af 600 mark, motsvarande hälften af hans å stat innehafvande lön. Sångläraretjensten bestreds af Frans August Nordeman, som tillika var t. f. gymnastiklärare.

Den i 5:te mom. af Nådiga Kungörelsen d. 30 Jan. 1862 stadgade fördelning af lönen från indragna rektorstjensten vidtog, enligt Kejsrerliga Senatens beslut d. 29 Sept. 1870, ifrån och med d. 1 Maj s. å., då nådåren efter framlidne rektorn Strömsten tilländagått. Löneförhöjning beviljades från d. 1 Okt. 1871 åt kollegan Hougberg.

Genom val d. 2 Maj 1870 i enlighet med Nådiga Kung. d. 30 Jan. 1862 mom. 5 utsågs på tre år till rektor konrektorn Nordlund och till konrektor kollegan Tamsén. Den 26 April 1873 utnämndes af Kejsrerliga Senaten, enligt § 88 af 1872 års skolordning, rektorn Nordlund att fortfarande vara rektor vid högre elementarskolan emot ett årligt arvode af 600 mark, hvarjemte Kejsrerliga Senaten förordnade att det, jemlikt åberopade Nådiga Kungörelse, i skolans stat upptagna rektorsarvode skulle kronan besparas och inskrifningsafgifterna tillfalla skolkassan. I Nådigt bref af den 4 Juni 1874 förklarades högre elementarskolan i Björneborg för ett *fyrklassigt lyceum*, för hvilket, räknadt från d. 1 Sept. 1874, den för dylikt lyceum fastställda stat skulle med en provisorisk tillökning af 600 mark tillämpas. I sådant afseende bestämde Kejsrerliga Senaten på Öfverstyrelsens förslag följande:

1:o att, alldenstund kollegan i matematik och naturalhistorie K. E. Granqvist, enligt den för fyrklassiga lyceer fastställda lektionsplan, erhöile fullt antal undervisningstimmar i matematik vid lyceum och någon annan af högre elementarskolans dåvarande lärare icke ansetts lämplig att undervisa i naturalhistorie, kollegan Granqvist finge uppflyttas till näst äldste kollega, hvartill äfven den i tjensten äldre kollegan K. W. Hougberg lemnat sitt bifall, med skyldighet för Granqvist att öfvertaga undervisningen i nästberörda läroämne;

2:o att, enär läraren i ryska språket N. G. Hammarén icke velat emottaga den honom erbjudna kollegatjensten i ryska och tyska språken samt kalligrafi, med hvilken tjenst hans förut innehafvande befattning icke kunde anses fullt likartad, Hammarén finge, jemte sin förra undervisningsskyldighet i ryskan, 18 timmar i veckan, bibehållas vid de med nästberörda befattning förenade löneförmoner, samt den besparing å en kollegalön, som sålunda uppkomme, eller 1,200 mark jemte ett tillskott af 400 mark, anvisas åt en tills vidare antagen lärare i tyska och finska språken;

3:o att läraren i sång och gymnastik F. A. Nordeman skulle bibehållas vid sin förra aflöning såsom sånglärare samt att han derjemte finge fortfarande förestå gymnastikläraretjensten emot arvode enligt den nya staten;

4:o att vid lyceum skulle besättas förenämnde biträdande läraretjenst, afvensom lärarebefattningen i teckning.

Derjemte förordnade Kejsrerliga Senaten, att svenskan skulle såsom undervisningsspråk vid lyceet begagnas, afvensom att uti den fastställda öfvergångsstaten efter hand borde göras af omständigheterna påkallade förändringar, till dess den uti 1872 års skolordning för fyrklassiga lyceer fastställda stat kunde till alla delar tjena till efterföljd.

I enlighet härmed förordnades d. 18 Aug. 1874 ped. kand. Axel Berner att under ett års tid ifrån d. 1 Sept. bestrida merberörda biträdande läraretjenst, hvarmed han fortfor till utgången af läseterminen; vårtermin 1875 bestreds samma tjenst af fil. mag. B. F. Savander intill den 19 April, då nytt förordnande utfärdades till terminens slut för studeranden Selim Lagus; d. 4 Nov. 1874 förordnades bankokassören A. Gripenberg att under pågående läseår bestrida undervisningen i ryska språket, samt d. 30 Dec. enkefru Emelie Westzynthius att tills vidare bestrida läraretjensten i teckning, hvartill hon förut af rektor, enligt af Öfverstyrelsen meddeladt bemyndigande, antagits. Att under höstterminen 1875 bestrida vikariatet vid kollegatjensten i ryska, tyska och kalligrafi förordnades d. 7 Jan. 1875 lärarekand. Jakob Björkqvist.

Den 8 April 1875 utnämnde Kejsrerliga Senaten på Öfverstyrelsens framställning rektorn Nordlund att vara rektor för lyceet.

Läroverket begagnade hyrd lokal, för hvilken kontraktet förnyades d. 8 Aug. 1872 på ett år ifrån 1 Juni s. å. mot en hyra af 2,500 mark, hvarefter det samma flyttades till en för dess räkning af statsverket för 20,000 mark inköpt, Finlands Bank då tillhörig gård, hvilken efter verkställda ändrings- och reparationsarbeten erbjuder lämpliga, medelstora läsrum. Till gymnastiksal har en uthusbyggnad blifvit inredd. Möblerna äro afven förnyade, sedan Kejsrerliga Senaten d. 8 Maj 1873 för ändamålet beviljat ett anslag af högst 2,350 mark. Den för handen varande

läromaterielen, äfvensom biblioteket, motsvarar behofvet med de kompletteringar, till hvilka läroverkets anslag bereda tillfälle.

Skolråd för tiden från d. 1 Sept. 1870 till d. 1 Sept. 1873: tulldistriktschefen J. E. Jerngren, ordförande stadsläkarene Th. Tigerstedt och G. Avellan samt handlanderna J. Grönfelt och W. Rosenlew. För tiden från d. 1 Sept. 1873 till d. 1 Sept. 1876: borgmästaren Edvard Molander, ordförande, stadsläkaren Th. Tigerstedt, tullförvaltaren A. Oldenburg och rådmannen O. Wahlman samt vice konsuln K. Björnberg.

2. *Lägre elementarskolan. Realskolan.*

Utom *läraren* Amandus Amatus Achander voro vid skolan anställda tvenne *biträdande lärare*. Förste bitr. lärare har varit Nils Ferdinand Sandelin. Följande hafva förordnats att bestrida andra bitr. läraretjensten: studeranden K. W. Weman för 1870—1871, fil. mag. J. Ticklén för höstermin 1871, studeranden J. Wallén för vårtermin 1872, fil. kand. H. M. Bergroth för 1872—1873 och lärarekand. Alfred Nordgren från hösttermin 1873. — Den 24 Mars 1871 afled läraren Achander och bestreds läraretjensten till terminens utgång af studeranden A. A. Achander; d. 7 Aug. 1871 förordnades dertill lärareaspiranten Karl Leonard Westerberg, som fortfarande handhaft sagde befattning. Sånglärare har varit F. A. Nordeman.

I Nädigt bref till Öfverstyrelsen d. 17 Dec. 1874 fann Eders Kejsrerliga Majestät godt i nåder förordna att, sedan Björneborgs stadsboer förklarar sig villige att utgifva kommunen författningens enligt åliggande bidrag för en *realskola med två klasser*, en sådan derstädes skulle inrättas i stället för lägre elementarskolan, som komme att indragas. I bref af s. d. anbefallde Kejsrerliga Senaten, som bestämt finskan att vara undervisningsspråk i realskolan, Öfverstyrelsen att föreslå tiden för det nya läroverkets öppnande, äfvensom nödiga åtgärder i öfrigt. I sådant afseende föreskref Kejsrerliga Senaten, på Öfverstyrelsens hemställan, den 25 Febr. 1875:

1:o att den lägsta af lägre elementarskolans tre klasser jemte andra lärareduplikantstjensten skulle vid utgången af läsåret indragas och realskolans första klass träda i verksamhet den 1 Sept.

och från denna tid vid realskolan anställas ej mindre en kollega i elementär matematik och naturkunnighet med undervisningsskyldighet tills vidare äfven i geografi och historie samt svenska och finska språken, än och lärare i teckning mot hela det å stat anslagna arvode jemte skyldighet att undervisa äfven i kalligrafi, samt att under första året skulle antagas skild lärare i religion mot arvode af 300 mark och åt sångläraren Frans August Norde-
man uppdragas att leda öfningarna i sång och gymnastik vid realskolan mot åtnjutande af hälften af hvad för berörda befattningar funnes å stat upptaget.

2:o att vid utgången af läseåret 1875—1876 lägre elementarskolans andra klass och första duplikantstjensten vid skolan finge upphöra och andra klassen af realskolan inrättas, då dervid skulle anställas en kollega i geografi, historie och religion samt svenska och finska språken;

3:o att tredje klassen af lägre elementarskolan jemte läraretjensten och sånglärarebefattningen derstädes skulle vid utgången af läseåret 1876—1877 indragas;

4:o att rektorsarvodet vid skolan skulle utgå under första läseåret med hälften och derefter till fullt belopp af hvad staten upptager, men deremot hela anslaget till böcker och undervisningsmateriel m. m. från och med första läseåret disponeras;

5:o att lägre elementarskolans bibliotek, inventarier och kassa skulle till realskolan öfverlemnas.

Till vikarie vid den nya kollegatjensten förordnades d. 27 Maj 1875 fil. mag. F. A. Lönnmark, och den 12 s. m. rektorsdottren Elin Nordlund att under två profår förestå läraretjensten i teckning. Till religionslärare har för nästkommande läseår folkskoleläraren F. V. Sillberg antagits.

Den af staden för lägre elementarskolan anskaffade lokal har i många afseenden varit olämplig och bristfällig, hvarföre den icke kommer att af realskolan begagnas. Skolråd: detsamma som för högre elementarskolan och lyceum.

Mariehamn.

Lägre elementarskolan.

Undervisningen handhafves af *rektorn* Karl Mikael Candolin och *läraren* Johan Thölberg; sånglärarebefattningen bestrides tillika af rektorn Candolin. — Enligt från Domkapitlet i Åbo till Öfverstyrelsen insänd afskrift af Finans-Expeditionens till Domkapitlet d. 24 Maj 1870 aflåtna skrifvelse har ett lönетillskott af 300 mark årligen blifvit tillagdt läraren Thölberg.

Från d. 23 Febr. till den 18 Mars 1873 var skolan tillsluten i följd af en på orten gängse koppepidemi. För skolan upphyres lokal af statsverket mot en årlig hyra af 500 mark; sedan skolrådet, med förmälan att den upphyrda lokalen för ett årligen stigande elevantal snart blefve otillräcklig och att annan lämplig lokal ej stode att erhållas, anhållit att skolkassans tillgångar, 5,272 mark 45 penni, finge användas till uppförande af ett eget skolhus och tillskott för ändamålet af allmänna medel utverkas, insände Öfverstyrelsen till Kejserliga Senaten en på Öfverstyrelsens anmodan genom skolrådet anskaffad, af länearkitekten C. v. Heideken med hänsyn äfven till en blifvande tvåklassig realskolas behof uppgjord ritning jemte kostnadsförslag, slutande sig å 14,000 mark. I skrifvelse från Ecklesiastik-Expeditionen d. 5 Mars 1875 underrättades Öfverstyrelsen att Kejserliga Senaten anbefallt Öfverstyrelsen för allmänna byggnaderna, att i enlighet med fastställd ritning ombesörja uppförandet, så fort sig göra läte, af ett skolhus i Mariehamn.

Skolråd för tiden från d. 1 Sept. 1870 till d. 1 Sept. 1873: prosten W. M. Roslin, ordförande, med doktorn M. M. W. Calenius och navigationsskoleföreståndaren A. Öhberg. För tiden från d. 1 Sept. 1873 till d. 1 Sept. 1876: prosten W. M. Roslin, ordförande, doktorn M. M. W. Calenius, tullförvaltaren K. J. Calenius, konsuln N. Sittkoff och apotekaren M. Montell.

Tavastehus.

1. *Sammanlagda elementarläroverket. Normallyceum.*

Jemligt Nådigt förordnande af den 28 April 1870 och i enlighet med föreskrifterna i Öfverstyrelsens skrifvelse af d. 11 Maj s. å.

vidtog föreningen af gymnasium och högre elementarskola från läsåret 1870—1871 och afslutades vid utgången af vårterminen 1872.

Den 13 Febr. 1872 aflöd lektorn i historie fil. mag. Erik Gustaf Eurén, och bestreds tjensten under vårterminen af fil. mag. Adolf Malin, som dertill var förordnad i egenskap af Euréns vikarie under dennes frånvaro såsom representant vid landtdagen; sagda förordnande förnyades tills vidare den 30 Maj, från hvilken tid Malin fortfarande kvarstätt; tjenstledighet åtnjöts af lektorn i matematik dr Kristian Gustaf Sucksdorff för sjuklighet vårterminen 1873, då tjensten bestreds af fil. kand. Johan Fredrik Schybergson.

Den 4 Dec. 1873 erhöll ryske språkläraren lektorn Gustaf Ferdinand Canth, hvilken Kejsrerliga Senaten tillagt en lifstids pension af 3,100 mark, motsvarande fulla beloppet af hans å stat innehafvande lön, afsked för sjuklighet. Under vårterminen 1874 handhades undervisningen i ryska språket på gymnasialklasserna af f. d. kaptenen Axel Lilius.

Den 25 Aug. 1870 förordnades fil. mag. Johan Ticklén att intill den 1 Maj 1871 förestå konrektorstjensten vid högre elementarskolan under nådårstiden efter aflidne konrektorn Malin och d. 8 Sept. s. å. biföll Öfverstyrelsen till utbyte af läroämnen emellan honom (i finska m. m.) och kollegan i latin mag. Emanuel Theodor Modeen; Ticklén afgick med höstterminen och d. 23 Febr. 1871 förordnades fil. kand. Ernst Johan Lönnerberg att förestå tjensten till den 1 Juni, då i stället för den samma en nyinrättad kollegatjenst i finska språket m. m. tillträdtes af kollegan vid högre elementarskolan i Gamlakarleby, fil. mag. Johan Adrian Hahnsson.

Den 2 Aug. 1872 beviljades afsked åt sångläraren Gustaf Adolf Weckman, hvilken Kejsrerliga Senaten tillagt en lifstidspension af 433 mark 33 penni, och d. 29 Aug. förordnades orgelnisten Johan Henrik Sundblad att tills vidare förestå sånglärarebefattningen; denne kvarstod under hela läsåret 1872—1873, hvarefter denna befattning icke vidare blifvit besatt. Löneförhöjning erhöi från d. 1 Okt. 1870 kollegan Hahnsson.

Rektor vid gymnasium var lektorn i teologi doktorn Gustaf Israel Lindström och prorektor lektorn i naturvetenskaperna mag.

Johan Magnus Gadd. Rektorsvården vid högre elementarskolan handhades af rektorn Viktor Alexander Sundel; till konrektor valdes d. 27 Maj 1871 kollegan Malin. Vid den 2 Maj 1872 anställt val af rektor och prorektor för det sammanslagna läroverket utsågs till den förra befattningen rektorn Sundel och till den sednare lektorn Bergroth.

Den för lyceer fastställda lektionsplan genomfördes äfven här successivt nedifrån: dock genast från vårterminen 1873 fullständigt på de fyra lägsta klasserna, hvarjemte mindre jemknin-gar gjordes i den för de tre högsta dittills gällande läroplan. På dessa sistnämnda, som ursprungligen tillhört ett civilgymnasium, har den egendomlighet förekommit, att ryska och latinska språken varit valbara under läseåret 1872—1873 på klasserna V—VII, under läseåret 1873—1874 på klasserna VI och VII och under läseåret 1874—1875 på klassen VII. Att lemna undervisning i grekiska språket åt elever, hvilka enligt lyceernas lektionsplan på de tre högsta klasserna önskade utbyta ryskan emot nämnda språk, har Öfverstyrelsen, då lärare i grekiska icke finnes vid läroverket anställd, uppdragit åt rektorn Sundel, som dertill förklarar sig villig.

Sedan Eders Kejsrerliga Majestät i Nädig Kungörelse den 10 September 1872 förordnat, bland annat, att finska afdelningen af normalskolan i Helsingfors skulle, såsom normallyceum med finskt undervisningsspråk, förflyttas till Tavastehus, hvars förra sammanslagna elementarläroverk komme att efter hand indragas, utfärdades den 29 Maj 1873 Eders Kejsrerliga Majestäts Nädiga Förordning angående normallyceer i Finland äfvensom Nädiga Kungörelsen angående särskilda iakttagelser i afseende å organisation af normallyceerna. I sistnämnda författning stadgades rörande i fråga varande läroanstalt följande:

1:o *normallyceum i Tavastehus* öppnas d. 1 Sept. 1873, med två klasser och utvidgas sedan årligen med en klass, till dess det blifvit fullständigt organiseradt. Samtidigt med lyceets öppnande indragas de två lägsta klasserna vid det sammansatta elementarläroverket, och derefter årligen den lägsta klassen, eller möjligen flere klasser på en gång, efter omständigheterna, hvarom Senaten eger på Öfverstyrelsens framställning bestämma;

2:o vid lyceet anställas till en början endast två kolleger

på ordinarie stat, afvensom, emot arvode, efter behof lärare i tyska, franska, teckning, sång och gymnastik. Sedan en tredje klass tillkommit, tillsättes en öfverlärare;

3:o rektorsvården handhafves under första året af den bland lärarne, hvilken Öfverstyrelsen finner dertill lämpligast, men sedan öfverlärare blifvit tillsatt, ombetros rektorsvården honom. Af det i staten upptagna rektorsarvodet, 1200 mark, utgår under första året 450 mark, hvilket belopp derefter för hvarje år ökas med 150 mark;

4:o utgiftsstaten för lyceet under dess successiva utveckling bestämmes för hvarje år särskildt af Senaten, på framställning af Öfverstyrelsen;

5:o i anledning af stadgandet i Nådiga Kungörelsen d. 10 Sept. 1872 derom, att vid normallyceum i Tavastehus tillfälle bör beredas lärarekandidater att erhålla såväl teoretisk undervisning som praktisk handledning i pedagogik genom en dertill fullt skicklig person, eger Senaten framdeles, när behovet af en dylik undervisning uppstår, med särskild underdånig framställning i ämnet inkomma,

6:o å Senaten, hvilken det enligt gällande skolordning tillhör att, i samråd med General-Guvernören, pröfva och fastställa af Öfverstyrelsen uppgjorda förslag till lektionsplaner och lärokurser för normallyceerna, ankommer att vidtaga öfriga i och för i fråga varande läroverks reglering nödiga åtgärder.

I sistnämndt afseende bestämde Kejsrerliga Senaten d. 5 Aug. 1873 på Öfverstyrelsens framställning,

1:o att sånglärarearvodet 800 mark från följande läseårs början skulle utgå och denna befattning genast anslås ledig till ansökning, med skyldighet för den dertill utnämnde att undervisa i sång äfven på de återstående klasserna af elementarläroverket i Tavastehus, hvaremot de båda sånglärarebefattningarne vid nästnämnda läroverk, för hvilka sammanlagda aflöningen likaså uppginge till 800 mark, samtidigt komme att indragas;

2:o att af vaktmästarearvodet 200 mark under första året finge utgå, med tillskott af 100 mark för hvarje af de följande åren, till dess det i staten fastställda belopp uppnåts, hvaremot vaktmästarearvodet vid förra högre elementarskolan, 200 mark, komme att kronan besparas;

3:o att anslaget till böcker och undervisningsmateriel vid normallyceet finge under första året utbetalas till hälften med 600 mark, men derefter till hela det i staten bestämda belopp;

4:o att af det till ved och ljus förslagsvis upptagna anslaget, 1000 mark, finge utgå 300 mark för första året och derefter i mon af behof, hvaremot någon besparing i förra högre elementarskolans anslag för samma ändamål komme att uppstå;

5:o att de för öfriga lyceer i landet fastställda lektionsplaner och lärokurser skola vara gällande jemväl för normallyceerna.

För öfrigt hade Öfverstyrelsen hemställt, att den stora salen i högre elementarskolans hus, i hvilken sal skolans fyra klasser dittills varit inrymda, måtte genom afplankning inredas till två klassrum; genom en sådan anordning kunde i sagde byggnad rum beredas för tre klasser, hvaremot, då efter två år en fjärde klass tillkomme, skild lokal för normallyceet behöfde upphyras, så framt åtgärd ej ansåges böra vidtagas till uppförande af en tillbyggnad vid skolhuset på dess rymliga tomt. Med anledning af denna framställning anbefalldes Kejsrerliga Senaten Öfverstyrelsen för allmänna byggnaderna att, efter samråd med Skolöfverstyrelsen, forderrsamast inkomma med projekt till den i fråga satta tillbyggnaden vid skolhuset jemte uppgift om den ungefärliga kostnaden för den samma, i följd hvaraf frågan om afplankning af den stora salen komme att förfalla. Härom underrättades rektorn Sundel, hvilken Öfverstyrelsen förut anmodat att genom tillkännagifvande i vanlig ordning underrätta allmänheten om normallyceets öppnande samt meddela de anvisningar, som deraf kunde blifva en följd, intill dess rektor för det nya läroverket hunnit utses.

Den 19 Aug. 1873 förordnades fil. magg. Karl Johan Blomstedt och Henrik Eliel Hårdh till vikarier, Blomstedt vid en kollegatjänst i latin, modersmålet och det andra inhemska språket, med skyldighet att, ifall af behof, undervisa äfven i religion och kalligrafi, Hårdh i matematik med undervisningsskyldighet tills vidare i geografi, historie och teckning, hvarjemte rektorsvården under första året uppdrogs åt Blomstedt; d. 19 Febr. 1874 utfärdades för dem fullmakter å ofvan nämnda tjänster. Under läsåret 1873—1874 biträdde vid lyceet, i utbyte mot den minsk-

ning i undervisningsskyldighet de vid elementarläroverket erhållit, kollegan Anton Wilhelm Lindgrén såsom lärare i religion, ryske språkläraren Jakob Wilhelm Avellan i ryska och gymnasiiadjunkten Karl Gustaf Renvall i gymnastik. Sånglärarebefattningen kunde, af brist på lämplige sökande, icke besättas, och saknades sålunda under nämnda läseår all egentlig sångundervisning vid de båda läroverken, hvilket förhållande äfven sedan dess forfarit vid elementarläroverket.

Den 28 Maj 1874 utnämnde och förordnade Kejsrerliga Senaten lektorn vid normallyceum i Helsingfors fil. doktorn Johan Gabriel Geitlin att vara öfverlärare vid normallyceum i Tavastehus och den 8 Juni förordnades doktorn Geitlin af Öfverstyrelsen att från d. 1 Sept. under ett års tid bestrida vikariatet vid samma öfverläraretjänst med undervisningsskyldighet i latin och grekiska samt tills vidare i svenska språket.

Sedan Kejsrerliga Senaten d. 27 Febr. 1874 bifallit till anställande från följande läseårs början af en kollega i geografi och historie, hvilken tills vidare egde undervisa jemväl i religion och kalligrafi, samt den 1 Maj s. å. till anställande från samma tid af ytterligare en kollega i ryska språket, med skyldighet för denne att jemte läraren Avellan efter öfverenskommelse gemensamt bestrida ryska språkundervisningen å de återstående klasserna af elementarläroverket, hvaremot läraretjensten i ryska vid f. d. civilgymnasium komme att indragas, förordnades d. 17 Juni fil. mag. och ped. kand. Anders Emil Favén att bestrida vikariatet vid först nämnda kollegatjänst och den 16 Juli länetranslatorsn fil. mag. Edvard Wilhelm Palander vikariatet vid kollegatjensten i ryska språket. Fullmakter å dessa tjänster utfärdades för Favén d. 31 Aug. och för Palander d. 2 Dec. 1874, hvilken sistnämnde af Kejsrerliga Senaten erhållit tillstånd att derjemte qvarstå såsom länetranslator. Den 1 Aug. 1874 förordnades öfverläraren Geitlin att jemte egen befattning tills vidare bestrida sångläraretjensten vid lyceet mot hälften af det i staten för 1874—1875 upptagna arvodet 800 mark, hvaraf andra hälften skulle användas för enahanda ändamål vid elementarläroverket, dock sålunda, att årligen den förra ökades och den sednare minskades med 100 mark, äfvensom s. d. kollegan Blomstedt att jemte egen tjänst tills vidare bestrida gymnastiklärarebefattningen.

Den 18 Febr. 1875 biföll Kejsrerliga Senaten till följande närmare bestämningar för läseåret 1875—1876, nemligen

1:o att då till följd af finska afdelningens vid normallyceum i Helsingfors successiva indragning praktiska lärareprof från nämnda läseårs början ej vidare kunde vid sagda afdelning försiggå, vid normallyceum i Tavastehus finge ifrån samma tid anställas två öfverlärare, den ene i matematik och naturvetenskaper samt den andre i religion med undervisningsskyldighet tills vidare jemväl i de begge inhemska språken; hvaremot med besättandet af öfverläraretjensten i de historiska kunskapsarterna skulle anstå, samt åt kollegan i historie vid lyceet A. E. Favén uppdragas att, enligt eget begifvande, tills vidare deltaga i bedömandet af dylika prof i hvad de samma rörde nyssnämnda kunskapsämnen;

2:o att vid lyceet skulle anställas skilda lärare i teckning och tyska språket, den förre mot åtnjutande af hela det å stat härför upptagna arvode, men läraren i tyska språket mot ett arvode af 400 mark.

Den 16 Juli 1875 utnämndes af Kejsrerliga Senaten lektorn vid seminarium i Jyväskylä fil. doktor Ernst Jakob Waldemar Bonsdorff till öfverlärare i matematik och naturvetenskaper samt lektorn vid lyceum i Uleåborg fil. mag. Karl Ervast till öfverlärare i religion. — Den 22 Mars förordnades kollegan Palander att under följande läseår jemte egen tjänst bestrida tyska språkläraretjensten och den 7 Juni Fredrika Sofia Wetterhoff att under två profår handhafva läraretjensten i teckning. — Normallyceet begagnar förra högre elementarskolans lokal, som utgöres af ett stenhus, innehållande en stor sal, i hvilken nämnda skolas alla fyra klasser varit inrymda, gymnastiksal och ett mindre rum. Genom en provisionel afplankning har den stora salen under sommaren 1874 afdelats i trenne klassrum. Den 4 Nov. 1874 hemställde Öfverstyrelsen om behovet af eget hus för normallyceum samt föreslog, att emellertid gymnastiksalen i det gamla skolhuset skulle inredas till läsrum och annan tjenlig lokal för gymnastiköfningarne vid lyceet i staden upphyras. Med anledning häraf anbefalldes Kejsrerliga Senaten Öfverstyrelsen att inkomma med program öfver de nödiga lokalerna, hvilket program d. 11 Febr. 1875 till Kejsrerliga Senaten inlemnades. Derefter

bar på tre års tid skild lokal för gymnastiköfningarne upphyrts mot årlig hyra af 900 märk.

För de återstående klasserna af elementarläroverket har lokal varit upphyrd i en lektor Euréns sterbhus tillhörig gård, och förnyades kontraktet sednast d. 9 Sept. 1873 på två år från den 1 Juni 1874 emot en årlig hyra af 2,280 märk.

Skolråd: För tiden från d. 1 Sept. 1870 till den 1 Sept. 1873: kyrkoherden E. J. W. Boisman, ordförande, kapellanen P. A. Polviander, landskamreraren K. O. Thermén, borgmästaren A. J. Thermén och stadsläkaren J. G. Hårdh. För tiden från d. 1 Sept. 1873 till d. 1 Sept. 1876: landssekreteraren O. Idestam, ordförande, borgmästaren A. J. Thermén, kyrkoherden E. J. W. Boisman, kapellanen P. A. Polviander och stadsläkaren J. G. Hårdh.

2. *Lägre elementarskolan.*

Undervisningen har fortfarande handhafs af *läraren* Berndt Johan Anthoni och *biträdande läraren* Anton Viktor Appelqvist. Såsom sånglärare har tjenstgjort G. A. Weckman.

Skolråd: det samma som för föregående läroverk.

Tammerfors.

Högre elementarskolan, Lägre elementarskolan. Realskolan.

Vid högre elementarskolan har undervisningen handhafs af följande lärare: *rektorn* mag. Adolf Fredrik Rosendal, *kollegerne*, mag. Frans Evald Jernberg, (finska och tyska), Johan Stolpe (historie och geografi), mag. August Hildén (latin). Kollegatjensten i matematik och naturalhistorie, som varit ledig efter afsidne kollegan Corander, hvars sterbhus åtnjöt tjensteår till den 1 Maj 1871, har bestridts af fil. mag. Axel Gabriel Borg. Rysk språklärare har varit Karl Gustaf Söderlund, åt hvilken tjenstledighet för studier i Ryssland beviljades under läseåret 1872—1873, hvarefter vikariatet vid tjensten, som anslagits ledigt utan att någon kompetent sökande erhållits, lemnades obesatt, sedan rektor upplyst, att några elever vid skolan för nämnda läseår icke anmält sig till erhållande af undervisning i ryska språket. Då från och med vårterminen 1873 den nya lektionsplanen införts

på de två lägsta klasserna, användes, af anförd orsak, de för rysskan anvisade sex timmarne på dessa klasser under nämnde termin till undervisning i andra ämnen. Gymnastiklärarebefattningen har handhafts af kollegan Hildén; sånglärarebefattningen af rektorn vid lägre elementarskolan Edvin Karsten intill d. 18 Febr. 1875, då åt honom tjänstledighet beviljades till utgången af följande läseår och folkskolläraren A. Tervo förordnades att under denna tid bestrida sångundervisningen vid skolan.

Till konrektor för nästföljande trenne läseår utsågs genom val den 2 Maj 1871 kollegan Stolpe, hvilken handhade rektorsvården från d. 1 Oktober 1873 till läsårets slut, då rektorn Rosendal åtnjöt tjänstledighet för sjuklighet, och bestreds rektors undervisningsskyldighet från nämnda tid till utgången af höstterminen 1873 af kollegan Hildén, hvars lektioner öfvertogs af studeranden Otto Rosendal, samt vårterminen 1874 af fil. kand. Magnus Rosendal. För höstterminen 1874, beviljades rektor Rosendal ytterligare tjänstledighet, och besörjdes hans undervisning äfven då af kollegan Hildén.

Vid lägre elementarskolan voro anställde, förutom *rektorn* Klas Edvin Karsten och *läraren* Karl Aron Nyström, såsom *förste lärareduplikant* språkläraren K. G. Söderlund och såsom *andre lärareduplikant* under läsåret 1870—1871 och höstterminen 1871 fil. mag. W. Wegelius, under vårterminen 1872 fil. mag. H. M. Bergroth, samt under läsåret 1872—1873 fil. mag. J. Ticklén. Under språkläraren Söderlunds ofvan nämnda tjänstledighet läsåret 1872—1873 bestreds hans lärarebefattning vid lägre elementarskolan af studeranden G. G. Mustelin. I följd af läraren Nyströms iråkade sjuklighet öfvertogs, enligt af Öfverstyrelsen meddeladt tillstånd, hans undervisningsskyldighet intill läsårets utgång af rektor Karsten och studeranden A. B. Lindholm.

I Nädigt bref d. 5 Aug. 1873 fann Eders Kejserliga Majestät för godt att, efter det Tammerfors stadsboer, i saken hörde, förbundit sig att för den blifvande realskolan ikläda sig de bidrag §§ 105 och 107 i Nädiga skolordningen den 8 Augusti 1872 omförmåla, under förbehåll att staden, som dittills bekostat och underhållit de för högre elementarskolans behof nödiga byggnader och inventarier, blefve från denna skyldighet befriad, i nåder

förordna, att den i Tammerfors stad förlagda högre elementarskola skulle efter hand indragas och den derstädes befintliga lägre elementarskola ombildas till en *realskola med fyra klasser*, äfvensom att denna läroverksreglering skulle successivt genomföras samt taga sin början d. 1 Sept. 1873. I bref till Öfverstyrelsen af s. d. utfärdade Kejsrerliga Senaten i och för nämnda reglering följande närmare föreskrifter:

1:o att vid realskolan finskan skulle begagnas såsom undervisningsspråk;

2:o att på såväl högre som lägre elementarskolans första klasser några nya elever vidare icke skulle mottagas, men i stället vid följande läsårs början en första klass af realskolan inrättas, vid hvilken från samma tid en ordinarie kollega i elementär matematik m. m. och undervisningsskyldighet tills vidare äfven i teckning skulle anställas, men deremot de tvenne lärareduplikantstjänsterna vid lägre elementarskolan såsom öfverflödiga indragas;

3:o att vid första läsårets slut de båda andra klasserna vid såväl högre som lägre elementarskolan upphöra, och vid realskolan, som samtidigt utvidgas med en andra klass, en kollega i matematik och fysik anställas, men att deremot rektorn vid lägre elementarskolan K. E. Karsten och kollegan vid högre elementarskolan A. Hildén, derest tjänst å annan ort ej kunde dem anvisas och af dem mottagas, ställas på indragningsstat;

4:o att vid andra läsårets slut vid högre elementarskolan de kollegatjänster indragas, som innehades af kollegerne Jernberg och Stolpe, åt hvilka motsvarande kollegatjänster vid realskolan skulle erbjudas, nemligen åt Jernberg i tyska och svenska språken samt åt Stolpe i historie och geografi;

5:o att efter utgången af tredje läsåret en lärare i teckning skulle vid realskolan antagas, och derjemte, för den händelse att rektorn vid högre elementarskolan Rosendal kunde å annan ort anvisas tjänst, den han vore villig emottaga, vid realskolan anställas en lärare i religion; i motsatt fall egde Öfverstyrelsen att i sinom tid anmäla om rektor Rosendals uppförande tills vidare på indragningsstat;

6:o att läraren i ryska språket vid högre elementarskolan K. G. Söderlund, åt hvilken enahanda undervisningsskyldighet vid

realskolan uppdrages, bibehålles vid de löneförmoner han å stat dittills åtnjutit.

Sedan derefter Öfverstyrelsen fastställt ny timfördelning emellan de vid högre elementarskolan anställde lärare att gälla under läroverkets successiva indragning, och någon sökande icke anmält sig till ledigt anslagna vikariatet för kollegatjensten i matematik och naturkunnighet vid realskolan, anmodade Öfverstyrelsen rektor Rosendal att gå i författning derom, att den med nämnda tjänst förenade undervisningsskyldighet blefve af någon dertill lämplig och hugad person ombesörjd. I följd häraf bestreds i fråga varande vikariat under höstterminen 1873 af studeranden A. B. Lindholm och under vårterminen 1874 af fil. mag. O. R. W. Wallenius. Till merberörda kollegatjänst utnämndes d. 19 Febr. 1874 fil. kand. Jaakko Rahm, åt hvilken, sedan fullmakt för honom utfärdats den 30 April, afsked beviljades på begäran den 21 derpå följande Maj. Den 16 Juli förordnades fil. mag. Otto Rudolf Borg att under ett års tid förestå vikariatet vid samma kollegatjänst och utnämndes dertill den 18 Febr. 1875 samt erhöll fullmakt den 19 April. Den 9 April 1874 förordnades fil. mag. Axel Gabriel Borg att från d. 1 Sept. handhafva vikariatet vid kollegatjensten i matematik och fysik samt utnämndes till tjensten den 9 April och erhöll fullmakt derå den 17 Juni. — Den 25 Mars 1875 utfärdades fullmakter för kollegerne Jernberg och Stolpe å ofvanför omnämnda kollegatjenster vid realskolan. Den 12 Mars 1875 biföll Kejsrerliga Senaten att läraretjensten i teckning finge besättas redan ifrån nästföljande läseår.

Öfningarne i sång och gymnastik ledas af resp. lärare vid högre elementarskolan.

Rektorsvården vid realskolan handhafves, intill dess denna blifver fullständigt organiserad, af rektorn för högre elementarskolan Rosendal, hvilken såväl för detta sysslomål som äfven i ersättning för genom läroverksregleringen ökad undervisning och frångångna inskrifningspenningar Kejsrerliga Senaten d. 2 Okt. 1873 tillade i årligt arvode 300 mark af det å realskolans stat upptagna rektorsarvode.

Jemlikt Ecklesiastik-Expeditionens skrifvelse d. 5 Mars 1874 uppfördes kollegan Hildén och rektorn Karsten å indragningsstat,

hvarjemte Kejserliga Senaten den 11 Juni beviljade den sednare 400 mark i vederlag för de hyresmedel han af kommunen åtnjöt. Den 27 Juni 1874 utnämndes rektorn Karsten till kyrkoherde i Qveflax imperiela pastorat.

Skolråd för tiden från d. 1 Sept. 1870 till d. 1 Sept. 1873: prosten J. Grönberg, ordförande, stadsläkaren K. O. J. Blåfield, apotekaren E. J. Granberg, kyrkoherden J. V. Nybergh och borgmästaren F. W. Procopé. För tiden från d. 1 Sept. 1873 till d. 1 Sept. 1876: borgmästaren F. W. Procopé, ordförande, vice pastorn A. O. Törnudd, stadsläkaren K. O. J. Blåfield, apotekaren E. J. Granberg och handlanden L. J. Hammarén.

Wiborg.

1. *Med gymnasialklasser utvidgade högre elementarskolan. Lyceum.*

Det härstädes bestående fullständiga läroverket (Gymnasium och kretsskola, förenade 1841) delades genom Nådiga gymnasii- och skolordningen den 7 April 1856 i ett gymnasium för civil tjenstemannabildning och en högre elementarskola. Det förra indrogs (enligt mom. 15 af Nåd. Kung. d. 30 Jan. 1862) med utgången af läseåret 1861—1862, och redan ifrån följande läseårs början vidtog, på underdånig anhållan af åtskillige dels i Wiborg, dels i landsorten deromkring bosatte personer, genom inrättandet af en femte klass, den utvidgning af högre elementarskolan med gymnasialklasser, som stälts i utsigt genom åberopande Nådiga Kungörelse. Samtliga medelst fullmakt eller konstitutorial tillsatte lärare vid det upplösta civilgymnasium, med undantag af teologie lektorn J. K. Lampén, som transporterades till enahanda lektorstjenst vid gymnasium i Kuopio, ställdes till Domkapitlets disposition, för att vid den utvidgade högre elementarskolan i Wiborg eller annat elementarläroverk derstädes, på sätt lämpligast syntes, tills vidare användas. Sålunda hafva vid den med gymnasialklasser utvidgade högre elementarskolan följande lärare tjenstgjort: *rektorn* mag. Karl Wilhelm Ahrenberg, som 1857 transporterats till denna befattning ifrån lektorstjensten i latin vid f. d. gymnasium (det fullständiga läroverket), med bibehållande af sina förra

löneförmoner och undervisningsskyldighet, *konrektorn* fil. mag. Axel Gabriel Corander, som handhaft religionsundervisningen, samt *kollegerne* hist. fil. mag. Karl Severin Emeleus (latin) och ped. kand. Johan Richard Relander (matematik och naturalhistorie), hvaremot kollegatjensten i historie och geografi förblef obesatt; *lärarne*: Kasimir Stråhlman (ryska), Henrik Wächter (sång), lektorn Modeen (gymnastik); af f. d. civilgymnasiets lärare tjenstgjorde vid skolan: *lektorerne*, fil. magg. Alexander Edvard Modeen (historie och geografi), Karl Wilhelm Lille (matematik och fysik), Johan Hugo Emerik Nervander (naturalhistorie och kemi), samt *språklärarne* Petter Wilhelm Thalus (ryska) och Louis Alexandre Perret (franska och tyska). Dessutom hade tillförordnats, från hösten 1868 såsom extra ordinarie lärare hist. fil. doktorerne Wilhelm Gabriel Lagus i grekiska och hebreiska språken och Fredrik Polén i finska språket. Undervisningen i *teckning* bestreds af Selma Scheffer.

Den lägsta klassen var här, liksom vid högre elementarskolan i Borgå, fördelad i tvenne stigande afdelningar; undervisningen på den lägre af dessa sköttes af språkläraren Stråhlman i egenskap af *lärareduplikant* i stället för den honom åliggande undervisningen i ryska språket på skolklasserne, hvilken undervisning upphört i följd af Nådiga Kung. d. 9 Febr. 1863. Denna anordning fortför till utgången af läseåret 1872—1873. Åt Stråhlman, som erhållit kallelse till en kyrkoherdelägenhet i Ingermanland, beviljades på begäran afsked den 9 Jan. 1873, hvarefter under derpå följande vårtermin duplikantbefattningen å första klassens lägre afdelning handhades af studerandene P. Jäppinen och W. Hiekisch gemensamt mot ett arvode af 650 mark, hvilket utgick ifrån den genom Stråhlmans afgang ledig blifna ryska språklärelönen.

Den 5 Sept. 1872 beviljades på begäran afsked åt rektorn Ahrenberg, hvilken Kejsrerliga Senaten tillagt en listidspension af 3,400 mark. Med anledning af rektorn Ahrenbergs anhållan om tjenstledighet från d. 1 Sept., derest afskedet ej kunde honom beviljas före denna tid, anmodade Öfverstyrelsen äldste lektorn A. E. Modeen att, så snart sig göra låte, anordna val af rektor för läroverket, i enlighet med de grunder, som förut vid sammanslagna läroverk tillämpats (se sid. 4). Sedan valprotokollet,

deri lektorn Modeen, som erhållit flesta rösterna, tillkännagitvit att han på angifna skäl önskade blifva befriad från detta uppdrag, till Öfverstyrelsen insändts, förordnades d. 12 Sept. lektorn Modeen att tills vidare handhafva rektorsvården och skulle åtgärd framdeles vidtagas om rektoratets definitiva besättande. I enlighet med den emellertid emanerade nya skolordningen utnämnde Kejsrerliga Senaten d. 16 Jan. 1873, på Öfverstyrelsens framställning, kollegan J. R. Relander att vara rektor mot ett årligt arvode af 1000 mark. Rektorsqvarteret i det s. k. biskopshuset har anvisats åt rektor Relander och det efter Stråhlman lediga mindre qvarter öfverlemnats åt kollegan Emeleus.

Den 26 Sept. 1872 förordnades fil. mag. Ewald Ferdinand Jahnsson att under pågående läseår bestrida undervisningen i latinet på de fyra högsta klasserna.

Då den i högre elementarskolans stat upptagna rektorslön af 2,400 mark och hyresmedel 800 mark, eller sammanlagdt 3,200 mark, så länge rektorsbefattningen innehafts af Ahrenberg, besparats kronan, bestämde Kejsrerliga Senaten d. 28 Nov. 1872, på Öfverstyrelsens hemställan, att sagda lön finge från d. 1 Okt. disponeras i enlighet med stadgandet i 5 mom. af Nådiga Kung. d. 30 Jan. 1862 sålunda, att deraf 800 mark tilldelades läroanstaltens föreståndare samt hvardera af de tvenne vid läroverket anställde kollegerne en löneförhöjning af 200 mark, äfvensom till aflönande af en t. f. kollega vid den efter rektor Ahrenberg lediga lärarebefattning 2000 mark, med afdrag af den lönebesparing af 300 mark ecklesiastik- och skolstatens enke- och pupillkassa borde från i fråga varande kollegatjänst erhålla. Till bestridande af denna tjänst under höstterminen 1873 förordnades fil. mag. Julius Jakob Öhrbom, hvilket förordnande förnyades för vårterminen 1874.

Den nya lektionsplanen infördes vid läroverket fullständigt under vårterminen 1873 på de tre lägsta klasserna; under nämnda tid bestreds undervisningen i ryska språket äfven på dessa klasser af språkläraren Thalus. Den 6 Mars hade fil. mag. Karl Mårten Lindforss förordnads att ifrån d. 1 Sept. bestrida läraretjensten i ryska språket med undervisningsskyldighet å de fyra lägsta klasserna. Åt Lindforss beviljade Kejsrerliga Senaten d. 4 Dec. ett tillskottsarvode för då pågående läseår, under hvilken

tid ecklesiastik- och skolstatens enke- och pupillkassa åtnjöt lönebesparing från tjensten, till belopp af 1080 mark, och derefter årligen 600 mark tills vidare och intill dess de i 1872 års skolordning fastställda nya stater blefve tillämpade, så att hela lönen komme att uppgå till 2,200 mark. Tjenstledighet åtnjöts under läseåret 1873—1874 af e. o. läraren dr Lagus, åt hvilken Kejsrerliga Alexanders-Universitetets konsistorium tilldelat det Backmanska resestipendiet för skollärare, och bestreds tjensten af fil. mag. Adolf Waldemar Streng; samt ifrån början af år 1874 intill d. 15 Okt. af lärarinnan Scheffer, hvarunder läraretjensten i teckning handhades af privatlärarinnan Ida Elfström.

Löneförhöjning tillades af Kejsrerliga Senaten kollegan Re-lander från d. 1 Okt. 1870 och lärarinnan Scheffer från d. 1 Jan. 1875.

Vårterminen 1873 börjades först den 15 Februari i anseende till en å orten utbredd koppepidemi.

I Nädigt bref till Öfverstyrelsen den 4 Juni 1874 täcktes Eders Kejsrerliga Majestät nådigt bifalla dertill, att med gymnasialklasser utvidgade högre elementarskolan i Wiborg finge från och med följande läseårs början eller d. 1 Sept. 1874 ombildas till ett *sjukklassigt lyceum*, hvarjemte ett förslag till öfvergångsstat för lyceet, slutande sig å 56,150 mark, i nåder fastställdes, samt åt Kejsrerliga Senaten öfverlemnades att med tillämpning af nämnda stat vidtaga de åtgärder i öfrigt, hvartill i fråga varande reglering kunde föranleda. I sådant afseende bestämde Kejsrerliga Senaten i bref till Öfverstyrelsen af s. d., att svenskan skulle såsom undervisningsspråk vid lyceet begagnas, samt förordnade, i anledning af hvad Öfverstyrelsen hemställt och föreslagit, i öfrigt följande:

1:o Lektorstjensten i naturvetenskaper, ehuru enligt nu gällande skolordning öfverkomplett, bibehålles, så länge nuvarande innehafvaren deraf, lektorn Nervander vid tjensten qvarstår med åtnjutande, enligt egen önskan, af sina löneförmoner och rättigheter enligt gammal stat.

2:o Af läroverkets öfrige lektorer och ordinarie lärare komma lektorn Lille, lärarene i franska språket Perret och i sång Wächter samt lärarinnan i teckning Scheffer, äfvensom läraren i ryska språket vid förra gymnasium i Wiborg Thalus, den sist-

nämnde såsom äldste kollega vid lyceet och med sin förra undervisningsskyldighet, att bibehållas, enligt deras tillkännagifna önskan, vid sina löneförmoner och pensioner, allt enligt gammal stat.

3:o F. d. konrektorn vid högre elementarskolan i Wiborg Corander, som vägrat emottaga en honom erbjuden kollegatjänst vid lyceet och åt hvilken annan motsvarande befattning icke kunnat anvisas, uppföres å indragningsstat.

4:o Till aflönande af en tjänstförrättande lärare i ryska språket vid lyceet, hvilken åligger meddela undervisning i detta språk å läroverkets fyra lägsta klasser, användes yngste kollegans lön 2,200 mark, hvaremot de med samma tjänst förenade hyresmedel tills vidare besparas kronan.

5:o Öfverstyrelsen eger erbjuda åt e. o. läraren dr W. G. Lagus lektorstjänsten i grekiska och latin vid lyceum och åt e. o. läraren dr F. Polén någon annan lämplig ledig blifvande befattning vid skolverket antingen i Wiborg eller å annan ort, samt att, i händelse de förklara sig villige att de tillbudna befattningarna emottaga, till de samma utan vidare utnämna dessa lärare, äfvensom Öfverstyrelsen eger vidtaga åtgärd till besättande af de ännu återstående lediga läraretjänsterne vid lyceum.

6:o Den efter ofvan uppgifna grunder uppgjorda öfvergångsstat för lyceum i Wiborg skall från och med d. 1 Sept. 1874 tillämpas, dock att deri efter hand sådana förändringar göras, som omständigheterna påkalla, till dess den uti 1872 års skolordning för sjukklassigt lyceum fastställda stat kan till alla delar göras gällande.

Den 17 Juni 1874 utfärdades fullmakt för dr Lagus att från d. 1 Sept. vara lektor i grekiska och latin vid lyceum i Wiborg, och d. 16 Juli för dr Polén att från samma tid vara kollega vid lyceum i Kuopio med undervisningsskyldighet i geografi och historie på de två lägsta klasserna samt i finska språket från andra till och med sjetten klassen.

Den 18 Aug. 1874 förordnade Öfverstyrelsen fil. mag. Frans Henrik Alopæus att från d. 1 Sept. under ett års tid bestrida vikariatet för kollegatjänsten i svenska, finska och kalligrafi, samt dr Polén och fil. mag. J. J. Öhrbom att under samma tid bestrida vikariatet den förre vid en lektorstjänst i religion

och finska språket, den sednare vid en lektorstjänst i latin; s. d. fil. mag. C. M. Lindforss att från d. 1 Sept. bestrida läraretjensten i ryska språket och fil. mag Nils Theodor Savenius under ett års tid läraretjensten i tyska språket. Konstitutorial utfärdades för Savenius den 20 Oktober, och sedan han vunnit transport till enahanda tjänst vid lyceum i Kuopio, förordnades d. 11 Jan. 1875 lärareaspiranten Nikodemus Hauvonen att från läseterminens början tills vidare bestrida sagda läraretjenst. Den 4 Nov. 1874 utnämndes fil. mag. Adolf Wilhelm Lindholm till kollega i svenska, finska och kalligrafi (erhöll fullmakt d. 4 Jan. 1875), samt d. 22 Mars 1875 universitets-docenten fil. dr Karl Fredrik Eneberg till lektor i latin (befullmäktigad d. 21 Maj); d. 2 Aug. förordnades fil. mag. Adiel Bergroth att under tvenne profår bestrida en lektorstjänst i religion, logik och finska språket.

Den 8 April 1875 utnämnde Kejserliga Senaten på Öfverstyrelsens framställning rektorn Relander att vara rektor för lyceet, hvarefter Öfverstyrelsen d. 19 Maj tillförordnade lektorn W. G. Lagus att vara prorektor.

Om det staten tillhöriga läroverkshuset gäller det samma, som blifvit sagdt om skolhuset i Borgå, med hvilket det till sin plan nära öfverensstämmer. Såsom äfvenledes uppfördt för ett läroverk med tre klasser och dessutom afsedt att innehålla bostad för rektor, är huset för ett sjukklassigt läroverk visserligen tillräckligt, men ej i allo ändamålsenligt. De största olagenheterna kunna dock genom några mindre ändringar lätt afhjelpas.

Möblerna äro föråldrade och olämpliga, hvarför tillstånd utverkats att använda i läroverkets fonder disponibla medel till anskaffande af nya inventarier.

Sedan civilgymnasiets indragning har anslag saknats för anskaffande af böcker och undervisningsmateriel; isynnerhet den sednare är mycket knapp och alldeles otillräcklig. Det mest trängande behovet afhjelpes derigenom att för läsåren 1871—1872 och 1872—1873 400 mark af behållningen i fonden för elevernas afgifter till läroverkets kassa öfverfördes till biblioteksfonden och användes för bibliotekets räkning, äfvensom att Kejserliga Senaten d. 19 Juni 1873 beviljade ett extra anslag af 500 mark till uppköp af böcker och undervisningsmateriel. Sedan numera genom den nya statens införande ett stående anslag

för i fråga varande ändamål erhållits, torde bristerna småningom kunna fyllas.

Skolråd för tiden från d. 1 Sept. 1870 till d. 1 Sept. 1873: justitie-borgmästaren A. R. Frey, ordförande, hofrätts-assessorn J. K. Hornborg, lasarettsläkaren G. J. Strömborg, justitie-rådmannen S. W. Hougberg och slottspredikanten O. W. Segersvärd. — För tiden från d. 1 Sept. 1873 till d. 1 Sept. 1876: justitie-borgmästaren A. R. Frey, ordförande, hofrätts-assessorn J. K. Hornborg, lasarettsläkaren G. J. Strömborg, justitie-rådmannen S. W. Hougberg och konsult W. Hackman.

2. *Lägre elementarskolan. Realskolan.*

Undervisningen vid lägre elementarskolan har handhåfts af *läraren*, vice pastorn Klas Israel Joachim Molander och *tvenne lärareduplikanter*, hvartill 9 Aug. 1870 förordnades lärarinnan Selma Scheffer och studeranden Johan Waltonen. Den 12 Maj 1870 hade Kejsrerliga Senaten funnit godt tillåta, att från derpå följande 1 Sept. tills vidare finge vid skolan anställas en tredje lärareduplikant emot årligt arvode af 1,300 mark, samt att antingen samma privata lokal, som under föregående läseår varit upphyrd för skolans egna medel och begagnats till klassrum för en del af eleverna, eller annan dertill lämplig lokal för följande läseår finge för allmänna medel upphyras. Då emellertid svårigheter uppstodo vid anskaffandet af ytterligare lokal i skolans närhet och det slutligen till Kejsrerliga Senaten insända kontraktet icke godkändes, blef den omnämnda tredje duplikantsbefattningen icke besatt, utan anbefalldes föreståndaren att icke mottaga nya elever utöfver det antal utrymmet i det af skolan begagnade, kronan tillhöriga huset medgäfve.

Löneförhöjning tilldelades af Kejsrerliga Senaten pastorn Molander från d. 1 Okt. 1872.

Vårterminen vidtog af samma orsak som vid högre elementarskolan först den 15 Februari.

Sedan Wiborgs stadskommuns medlemmar förklarar sig vilige att, utöfver den årliga kontribution under namn af skolebidragsmedel, staden från äldre tider till kronan erlagt, för real-

skolan bekosta ved, belysning och betjening samt ansvara för kollegerne tillkommande hyresmedel i likhet med hvad 1872 års skolordning bestämmer för kolleger i Wiborgs stad, fann Eders Kejslerliga Majestät godt att i Nådigt bref till Öfverstyrelsen d. 20 Juni 1874 förordna, det skulle en *fyrklassig realskola* från d. 1 Sept. 1874 i Wiborgs stad inrättas och successivt organiseras samt inrymmas i den lokal, som dittills begagnats för lägre elementar- och mindre fruntimmersskolorna, hvilka komme att efter hand indragas. — I bref till Öfverstyrelsen af s. d. bestämde Kejslerliga Senaten att finskan skulle såsom undervisningsspråk vid realskolan begagnas samt förordnade, i anledning af hvad Öfverstyrelsen hemställt och föreslagit,

1:o att vid följande läseårs början den lägre afdelningen af lägre elementarskolan skulle indragas och endast den öfra afdelningen deraf, under ledning af skolans ordinarie lärare och den ena af de dervid anställde två lärareduplikanter, för det då ingående läseåret bibehålles samt derjemte första klassen af realskolan vid samma tid inrättas och dervid anställas en ordinarie kollega i elementär matematik och naturkunnighet med skyldighet för honom att tills vidare undervisa jemväl i de båda inhemska språken äfvensom i geografi och historie samt att handhafva rektorsvården;

2:o att från följande läseårs början skulle vid realskolan antagas lärare i religion, ryska, teckning och kalligrafi samt gymnastik emot arvoden, under första läseåret, af tillsammans 1,600 mark, hvaremot undervisningen i sång tills vidare åläge den vid lägre elementarskolan tjenstgörande sångläraren;

3:o att mindre fruntimmersskolan, såsom i följd af flera i Wiborgs stad inrättade folkskolor numera öfverflödigt, indrages d. 31 Aug. 1874;

4:o att den lokal, hvari lägre elementarskolan och mindre fruntimmersskolan varit inrymda, skulle tills vidare af real- och lägre elementarskolorna gemensamt begagnas;

5:o att det åläge Öfverstyrelsen att inkomma ej mindre med underdånig framställning rörande de åtgärder i öfrigt, som för denna reglerings genomförande blefve af nöden, än särskildt för hvarje läseår med förslag till den stat, som borde tillämpas.

Denna af Kejslerliga Senaten sålunda fastställda plan kunde

likväl icke i allo genomföras. Sedan nemligen ofvan nämnda kollegatjenst två särskilda gånger varit auslagen ledig till ansökning, utan att någon sökande anmält sig, uppdrog Öfverstyrelsen åt pastorn Molander, som på tillfrågan dertill förklarar sig villig, att öfvertaga vikariatet för en kollegatjenst vid realskolan i religion, svenska språket och kalligrafi samt tills vidare i geografi, historie och svenska språket, mot åtnjutande af sina förra löneförmöner jemte tvåhundra mark i ersättning för honom frångående inskrifningsafgifter, samt att vidtaga åtgärd om första klassens vid realskolan öppnande d. 1 Sept. och vid den samma handhafva rektorsvården. Vidare anbefalldes Molander att för bestridande af undervisningen i aritmetik, geometrisk formlära och naturkunighet använda så stor del, som funnes nödig, af den å stat upptagna kollegalönen, deraf hälften under första året tillfaller ecklesiastik- och skolstatens enke- och pupillkassa, och derjemte så anordna undervisningen å de åsterstående afdelningarne af lägre elementarskolan, att dessa kunde gemensamt undervisas af en enda lärareduplikant samt vid utgången af instundande läseår helt och hållet upphöra. Dessa af Öfverstyrelsen vidtagna åtgärder godkändes af Kejserliga Senaten d. 12 Nov. 1874, hvarjemte tillstånd meddelades att utnämna v. pastorn Molander till *kollega* vid realskolan med ofvan uppgifven undervisningsskyldighet jemte föreskrift, att den Molander tillfallande ersättning för bortmista inskrifningspenningar, 200 mark, skulle utgå af den besparing, 1,050 mark, som under läseåret komme att uppstå å realskolans stat, och återstoden 850 mark få användas till anskaffande af nödig undervisningsmateriel för det nya läroverket. — Den 25 Nov. utfärdades fullmakt för Molander.

Den 12 Mars 1875 fastställdes af Kejserliga Senaten stat för realskolan under läseåret 1875—1876, och hafva i enlighet dermed följande läraretjenster blifvit besatta:

Till vikarie vid kollegatjensten i elementär matematik m. m. förordnades d. 3 Juni fl. kand. Hugo Zilliacus, som d. 5 Juli äfven förordnades att under nästkommande läseår förestå gymnasistkläraretjensten; den 30 Juli utfärdades konstitutorial för lärarinnan S. Scheffer å *läraretjensten i teckning*. Sångläraretjensten har före läseårets ingång icke kunnat besättas.

Lägre elementarskolan och realskolans första klass hafva

varit inrymda uti ett kronan tillhörigt äldre stenhus inom f. d. fästningen. Den af mindre fruntimmersskolan i samma hus begagnade lokal har under läsåret 1874—1875 varit uthyrd åt enskild person och hyressumman anslagen för anskaffande af erforderlig gymnastikapparat till den af realskolan gemensamt med större fruntimmersskolan begagnade gymnastiksal. Till Öfverstyrelsen för allmänna byggnaderna, åt hvilken uppdragits att uppgöra och till Kejserliga Senaten insända planritning öfver de förändringar uti nämnda lokal, som för realskolan befunnas nödiga, insändes d. 18 Aug. 1874 för ändamålet äskadt program.

Lägre elementarskolans kassa, uppgående till 4,500 mark, har öfverförts till realskolan för att användas till förfärdigande af nya inventarier.

Läromaterielen är för realskolans behof tills vidare otillräcklig.

Skolråd för lägre elementarskolan det samma som för lyceum; för realskolan: lagmannen A. von Weissenberg, ordförande, kaptenen C. A. Ekström, borgmästaren F. W. Poppius, magistern N. A. Zilliacus och provincialläkaren A. E. Åkeson.

3. *Större fruntimmersskolan.*

Undervisningen har handhåfts af *lärarinnorna* Emma Kristina Perander (första lärarinna och föreståndarinna), Alexandra Wilhelmina Soldan och Margaretha Jakobina Lindebäck samt *lärarene* fil. mag. Nikolaus August Zilliacus och ped. kand. August Wilhelm Erik Modeen. Undervisningen i tyska och finska har derjemte meddelats af förste läraren Zilliacus och i franska af första lärarinnan Perander. Rysk språklärare var Kasimir Stråhlman och sånglärare är fortfarande Henrik Wächter.

Efter Stråhlmans afgang bestreds ryska språkundervisningen under vårterminen 1873 af d:lle Eugenie Boehm, och öfvertogs derefter af fil. mag. Karl Mårten Lindforss, som dertill förordnats den 6 Mars 1873. Den 15 Jan. 1874 beviljades tjänstledighet under vårterminen åt förste läraren Zilliacus och förordnades fil. mag. friherre K. H. B. af Schultén att derunder bestrida undervisningen i historie och geografi och kapellanen Johannes Witikka i religion; s. d. beviljades åt Zilliacus afsked från läraretjensten

i tyska och finska språken, hvilken mag. K. M. Lindforss förordnades att tills vidare bestrida. Under sednast förflutna läseår har tyska språkundervisningen handhafts af andra lärarinnan Soldan.

Den 1 Aug. 1874 erhöll förste läraren Zilliacus, hvilken Kejsrerliga Senaten tillagt en listidspension af 700 mark, afsked från sin innehafvande läraretjenst. Den 18 Sept. förordnades fil. mag. Lennart Hultin att under pågående läseår förestå nämnda tjenst, sedan Kejsrerliga Senaten d. 3 Sept. till den för vikariatet utgående aflöning beviljat ett tillskott af 800 mark. Till samma vikariat för 1875—1876 är fil. kand. A. H. Sallmén förordnad.

Jemlikt Nådigt förordnande af d. 26 April 1867 har en lärariinna i gymnastik äfven varit vid skolan anställd, och har andra lärarinnan Soldan i sådan egenskap handledt gymnastiköfningarne. Den 21 Dec. 1870 tillät Kejsrerliga Senaten att till upphyrande af särskild gymnastiklokal högst 500 mark för året finge användas af de medel, som årligen inflyta i hyror för de uti skolans hus i jordvåningen befintliga bodlokaler, och den 13 Mars 1873 beviljade Kejsrerliga Senaten till det arvode af 320 mark, som utgått från samma medel för gymnastiklärarinnan, ett årligt tillskott af 280 mark från d. 1 Jan. 1873. Den 11 Dec. 1873 förordnade Kejsrerliga Senaten att dessa hyresmedel, 1,600 mark, oafkortade skulle ifrån den 1 Jan. 1874 inlevereras till ländtränteriet, men deremot å skolans stat upptagas ett anslag af 600 mark för gymnastiklokal, 600 mark för gymnastiklärarinnan samt 720 mark till betjening och diverse.

Löneförhöjning beviljades af Kejsrerliga Senaten från d. 1 Okt. 1870 åt första lärarinnan Perander; från d. 1 Juli 1871 åt tredje lärarinnan Lindebäck och från 1 April 1873 åt andre läraren Modeen.

Skolan har från äldre tider disponerat ett tvåvånings-stenhus, angående hvilket dock alla åtkomsthandlingar saknas. Då det samma för det närvarande behovet erbjuder endast nödortfigt utrymme, hemställde Öfverstyrelsen d. 20 Nov. 1873, med hänsyn till skolans förestående utvidgning med ytterligare en klass, att nämnda stenhus måtte försälas och nytt hus för fruntimmersskolan uppföras, samt insände på Kejsrerliga Senatens befallning d. 27 Juni 1874 fullständigt program öfver de lokaler, som i

sist nämndt afseende blefve erforderliga. Anmälan har särskilda gånger derefter blifvit gjord om köpeanbud rörande det gamla huset. Som ett nytt hus, i händelse dess uppförande ofördröjligen vidtog, tidigast kunde upplåtas till begagnande vid läsårets början 1877, anhöll Öfverstyrelsen om tillstånd att för läsåret 1874—1875 få vidtaga åtgärder till förberedande af skolans successiva ombildning, så att en fjerde klass ej förr än vid först nämnde tidpunkt skulle tillkomma. Dessa förberedande åtgärder komme hufvudsakligast att bestå uti införande på första klassen i tillämpliga delar af de för fyrklassiga fruntimmersskolor fastställda lektionsplaner och lärokurser; och då för anordnande af alternativa språkkurser ett ytterligare rum blefve af nöden, föreslogs att den af tredje lärarinnan Lindebäck uti skolhuset begagnade bostad finge för berörda ändamål användas och lärarinnan Lindebäck tilläggas hyresersättning med 500 mark för året, räknadt från 1874 års början, genom hvilken anordning tillfälle till en högst behöflig utvidgning af tamburen till tredje klassens rum äfven kunde vinnas. Härtill biföll Kejsrerliga Senaten d. 15 Juli 1874, och hafva under sednast förflutna läseår ofvan nämnda anordningar varit satta i verket.

I följd af den på orten gängse koppepidemin vidtog vårterminen 1873 först den 15 Februari.

Den 18 Jan. 1875 inlemnades till Kejsrerliga Senaten fullständigt förslag till skolans successiva ombildning och den nya statens införande, men emedan brist på utrymme satte hinder i vägen för inrättande af en fjerde klass och ovisst vore, när nytt skolhus kunde blifva uppfördt, fann Kejsrerliga Senaten (enligt skrifvelse från Ecklesiastik-Expeditionen d. 8 Maj) den väckta frågan om provisorisk stat för läroverket böra för närvarande förfalla samt anbefallde Öfverstyrelsen att framdeles inkomma med sådan ny framställning i ämnet, hvartill omständigheterna kunde föranleda.

Skolmöblerna äro goda och läromaterielen, isynnerhet för undervisningen i naturkunnighet, fullt motsvarande behovet.

Skolråd för tiden från d. 1 Sept. 1870 till den 1 Sept. 1873: hofrättsrådet P. E. Forsman, ordförande, statsrådinnan H. Frankenhäuser, hofrättsrådinnan D. Grotenfelt, fil. doktorn G. Lagus och medicine doktorn A. J. Palmberg. För tiden från d.

1 Sept. 1873 till d. 1 Sept. 1876: hofrättsrådet P. E. Forsman, ordförande, med. doktorn A. J. Palmberg, fil. doktorn G. Lagus, statsrådinnan H. Frankenhäuser och hofrättsrådinnan D. Grotenfelt.

4. *Mindre fruntimmersskolan.*

Lärlarinna vid skolan var Augusta Thieme, uppförd på in-
dragningsstat vid skolans upphörande d. 31 Aug. 1874 i enlighet
med Kejslerliga Senatens ofvanför under lägre elementar- och
realskolan anförda bref af d. 20 Juni s. å. Säsom lärare var an-
ställd vice pastorn Otto Wilhelm Segersvärd intill den 1 Maj
1874, hvarefter hans undervisning handhades af kapellanssubsti-
tuten Bror Karl Masalin.

Den 27 Aug. 1873 förordnade Kejslerliga Senaten, att eme-
dan såväl fruntimmersskolan i Fredrikshamn som mindre frun-
timmersskolan i Wiborg uti 1856 års skolordning förklarats icke
utgöra föremål för deri meddelade stadganden samt den uti 72 §
af nämnda skolordning omförmälda terminsafgift till kronan i
följd deraf icke heller uppburits af eleverna vid dessa skolor,
den uti 24 § af nu gällande skolordning omnämnda större skol-
afgift icke heller borde uppbäras, utan endast den förut vanliga
afgiften, sex mark, som tillfallit föreståndarinnan, af eleverna er-
läggas, så länge dessa skolor fortföre med deras nuvarande, från
öfriga offentliga fruntimmersskolor afvikande organisation.

Den 3 Dec. 1874 bestämde Kejslerliga Senaten, att dåmera
indragna mindre fruntimmersskolans tillhörigheter finge å auktion
försäljas och den derfor inflytande auktionsskillingen afvensom
sagda skolas kassa, utgörande omkring 630 mark, öfverlemnas
till föreståndarinnan för större fruntimmersskolan, för att af henne
användas till uppköp af erforderlig möbel och undervisningsma-
teriel för nämnda skolas behof.

I fråga varande skola, hvilken helt och hållet gjort tjenst
såsom en folkskola för flickor med öfvervägande finskt undervis-
ningsspråk, har besökts af följande antal elever:

Läseåret 1870—1871	56
„ 1871—1872	59

Läseåret 1872—1873	47
„ 1873—1874	46.

Skolråd: det samma som för större fruntimmersskolan.

Fredrikshamn.

1. *Lägre elementarskolan.*

Undervisningen har handhafts af *rektorn* Evald Joachim Fredrik Streng och *läraren* Julius Fredrik Appelqvist. Åt den sednare beviljades löneförhöjning från den 1 Juli 1874. Säsom sånglärare är vid skolan anställd kantorn Gustaf Adolf Andersohn.

Lokal för skolan bekostas af statsverket, och har i sådant afseende kontrakt sednast stadfästs den 14 April 1875, på ett års tid, räknadt från den 1 Juni mot en hyra af 800 mark. Af den sålunda upphyrda lokalen hafva två rum och kök, såsom för skolan obehöfliga, uthyrts åt enskild person mot en hyresersättning af 150 mark.

Skolan skall enligt Kejserliga Senatens beslut af d. 27 Febr. 1874 (se ofvanför sid. 24) förvandlas till en tvåklassig realskola.

Skolråd för tiden från d. 1 Sept. 1870 till d. 1 Sept. 1873: lektorn J. E. Svahn, ordförande, friherrinnan W. v. Kothen, stadsläkaren A. G. Blomberg, handlanden J. K. Nybom och apotekaren A. F. Nymalm. För tiden från d. 1 Sept. 1873 till den 1 Sept. 1876: lektorn Uno Kurtén, ordförande, lektorskan M. Aminoff, tullförvaltaren A. von Nandelstadh, stadsläkaren A. G. Blomberg och lektorn O. Florell.

2. *Fruntimmersskolan.*

Vid skolan hafva varit och äro fortfarande anställda *lärarinnan* Blondina Stråhlman och *biträdande lärarinnan* Ida Londén. Till aflönande af timlärare har det i skolans stat upptagna lärarearvodet, ursprungligen stort 800 mark, användts. Detta arvode, till hvilket för höstterminen 1871 Kejserliga Senaten d. 8 Sept. beviljade ett tillskott af 100 mark, upptogs derefter från d. 1 Jan. 1872 i skolans stat till 1000 mark. För vårterminen

1873 beviljade Kejsrerliga Senaten ytterligare ett tillskott för religionsläraren af 96 mark 35 penni. Dessutom hafva särskilda gånger mindre poster blifvit beviljade till betäckande af uppkommen brist i anslaget till betjening och diverse.

Angående erläggandet af terminsafgifter gäller Kejsrerliga Senatens förordnande af den 27 Augusti 1873, för hvilket blifvit redogjort under mindre fruntimmersskolan i Wiborg.

Kontrakt godkändes d. 3 Febr. 1875 om lokal på ett års tid, från d. 1 Juni 1875, emot en årlig hyra af 1000 mark, deri äfven lärarinnans bostad inberäknad. Lokalen är rymlig och ändamålsenlig.

Läroplanen är i flera afseenden mindre lämplig. De ringa anslag skolan åtnjuter lägga emellertid hinder i vägen för hvarje förändring. Detta gäller, utom biträdande lärarinnans arvode 400 mark *), isynnerhet det omnämnda för timlärare anvisade arvodet. Svårigheter hafva derföre uppstått att få undervisningen ordentligt ombesörjd, och läromaterielen är högst obetydlig. I betraktande af dessa behjertansvärda omständigheter har Öfverstyrelsen, ifall skolan, som synes vara behöfzig för orten, fortfarande komme att bestå, varit betänkt att till Eders Kejsrerliga Majestät inlemna förslag till ny läroplan och någon förhöjning af den nu gällande staten.

Skolråd: det samma som för lägre elementarskolan.

Willmanstrand.

Lägre elementarskolan.

Undervisningen handhades af *rektorn* fil. kand., sedermera fil. doktorn August Reinhold Hirn och *läraren* Adolf Fredrik Mennander. Tjenstledighet för studiers fortsättande var beviljad rektorn Hirn under vår- och höstterminen 1871, då tjensten bestreds af pedagogie studeranden Alfred Wilhelm Appelroth. Från höstterminen 1874 tilträdde rektorn Hirn en kollegatjänst vid realskolan i Helsingfors.

---

*) Kommer att från den 1 Juli 1875 ökas med 200 mark i hyresmedel.

I Nådigt bref till Öfverstyrelsen d. 27 Aug. 1874 förordnade Eders Kejsrerliga Majestät att lägre elementarskolan i Willmanstrand skulle med utgången af samma månad indragas och läraren Menander från och med d. 1 Sept. 1874 uppföras å indragningsstat med åtnjutande af de förmoner, som enligt gällande författningar i sådant fall tillkomme honom. I följd häraf upphörde skolan vid sagde tid, och det kontrakt om lokal, som d. 27 förutgångne Februari stadfästas för två år från derpå följande 1 Juni, blef med husegarens bifall upphäfvat.

Genom Guvernören öfver Wiborgs län har Öfverstyrelsen anhållit att Magistraten i Willmanstrand måtte blifva förståndigad att efter anställande inventering om händer taga och förvalta skolans kassa och tillhörigheter, hvilka då innehades af skolrådet, intill dess en realskola kunde på anmälan af staden vardas derstädes inrättad.

Skolråd för tiden från d. 1 Sept. 1870 till d. 1 Sept. 1873: kronofogden A. Rönholm, ordförande, provincialläkaren J. I. Björkstén och handlanden W. Couper. För tiden från d. 1 Sept. 1873 till d. 1 Sept. 1876: prostén M. Hackzell, ordförande, provincialläkaren J. I. Björkstén och handlanden W. Couper.

Kexholm.

Lägre elementarskolan.

Ende ordinarie lärare vid skolan har varit *rektorn* Karl Johan. Moberg; lediga *läraresetjensten* har bestridits under läsåren 1870—1871 och 1871—1872 af studeranden Otto Emil Grönström; under läsåret 1872—1873 af studeranden Arvid Genetz; d. 19 Aug. 1873 förordnades lärarekandidaten Alfred Poppius att förestå i fråga varande läraresetjenst, men sedan Poppius sökt och erhållit annat förordnande till Nyslott, förordnades studeranden Gustaf Karjalainen d. 30 Aug. att förestå läraresetjensten i Kexholm, hvarmed han allt vidare på grund af skilda förordnanden fortfarit. Lediga sångläraresetjensten har bestridits af klockaren A. Komonen. Lokal bekostas af kronan. Kontrakt derom förnyades sednast den 14 April 1875 på ett års tid från den 1 Juni s. å. emot en hyra af 400 mark.

Lägre elementarskolan kommer, sedan folkskola i staden inrättats, att ombildas till en tvåklassig realskola.

Skolråd för tiden från d. 1 Sept. 1870 till d. 1 Sept. 1873: provincialläkaren J. M. J. af Tengström, ordförande, rådmannen M. T. Stenius, stadsläkaren A. Krogerus och häradsskrifvaren R. Melartin. För tiden från d. 1 Sept. 1873 till d. 1 Sept. 1876: provincialläkaren J. M. J. af Tengström, ordförande, borgmästaren M. T. Stenius och stadsläkaren A. Krogerus.

Sordavala.

Lägre elementarskolan. Realskolan.

Rektor vid skolan har varit ped. kand. Karl Wilhelm Alopæus. *Lediga läraretjensten* förestods under läseåret 1870—1871 af studeranden Leonard Boehm; under läseåren 1871—1872 och 1872—1873 af fil. kand. Gustaf Adolf Nyholm; under läseåret 1873—1874 af fil. kand. Hugo Zilliacus, samt under läseåret 1874—1875 af stud. Paul Poutiainen. Sångläraretjensten bestreds af Emil Tengén; d. 5 Febr. 1874 förordnades rektorn Alopæus att bestrida sagda tjänst.

Lokal är upphyrd på tre år från d. 1 Juni 1872 emot en hyra af 300 mark.

Den 13 Maj 1875 förordnade Kejserliga Senaten att i stället för lägre elementarskolan i Sordavala, som vid läseårets slut skulle indragas, en *tvåklassig realskola* derstädes skall inrättas med finskan såsom undervisningsspråk, att d. 1 Sept. 1875 öppnas med en klass, hvarjemte Öfverstyrelsen bemyndigades att utnämna rektorn Alopæus till kollega i elementär matematik, naturkunnighet och kalligrafi med undervisningsskyldighet under första året jemväl i religion, historie, geografi och de båda inhemska språken. Staten för realskolan under läseåret 1875—1876 uppgår till 5,400 mark, med inberäkning af hyresmedel för kollegan äfvensom hyra för lokal och de öfriga utgifter för ljus, ved och betjening, hvilka härförrinnan af kronan bekostats för lägre elementarskolan,

Skolråd för tiden från d. 1 Sept. 1870 till d. 1 Sept. 1873 och från sistnämnde tid till d. 1 Sept. 1876: provincialläkaren

H. A. Hällström, ordförande, apotekaren E. O. Relander, kyrkoherden G. Plathan och skoldirektorn F. M. Saukko.

S:t Michel.

1. *Lyceum.*

Uti Nädig Kungörelse angående organisation af elementarläroverken i Finland d. 30 Nov. 1871 förordnade Eders Kejsersliga Majestät, bland annat, att ett lyceum med sju klasser och svenskan till undervisningsspråk skulle inrättas i S:t Michels stad och d. 1 Sept. 1872 öppnas med två klasser samt sedan årligen utvidgas med en klass, i enlighet med för läroverket tillika fastställd stat. Sedan Öfverstyrelsen, jemte insändande af såväl en öfversigt af lärokursernas omfång, som ock särskilda förslag till lektionsplan och timfördelning emellan lärarene, hemställt ej mindre om vissa temporära åtgärder i afseende å läroverkets verksamhet under dess successiva utveckling, än ock om några från det i ofvan nämnda stat antydda syftet afvikande stadganden angående lärarepersonalen, fastställde Eders Kejsersliga Majestät i Nädigt bref d. 16 Maj 1872, med godkännande af omförmälda öfversigt af lärokursernas omfång, förslaget till lektions- och timfördelningsplan samt stat för läroverket och fann derjemte godt i nåder förordna:

1:o att lärokursen å lyceets sjunde klass skulle vara tvåårig;

2:o läroverket skulle öppnas med endast en ordinarie klass, den första, och derjemte en förberedande klass inrättas, hvilken dock efter första läsårets utgång borde indragas och dess elever då intagas i första klassen samt af de från sist nämnda klass uppflyttade en ny andra klass bildas;

3:o att efter anslag i vanlig ordning till en början två kolleger på ordinarie stat skulle tillsättas, den ene med undervisningsskyldighet i latin och svenska samt tills vidare i religion, den andra i matematik och geometrisk formlära samt tills vidare i geografi och förberedande historisk läsning, äfvensom efter behof och emot arvode lärare i ryska språket samt i sång och gymnastik tillförordnas;

1:o att rektorsvården vid läroverket till en början skulle

anförtros åt den bland kollegerne, som till handhafvande deraf befunnnes lämpligast, och egde denne af det i staten till 1000 mark upptagna rektorsarvodet uppbära för första året 300 mark, hvilket arvode årligen, i den mon nya klasser tillkomme, skulle höjas med 100 mark.

Ofvan nämnde lärokurser, lektions- och timfördelningsplaner samt stat voro af enahanda beskaffenhet, som de för sjukklassiga lyceer sedermera fastställda dylika.

Vikariatet vid kollegatjensten i matematik m. m. förestods under läseåret 1872—1873 af fil. mag. Anders Wilhelm Nordström, som derå erhöll fullmakt d. 13 Mars 1873. Vikariatet vid kollegatjensten i latin m. m. bestreds under läseåret 1872—1873 af fil. mag. Frans Henrik Alopaeus. Till denna tjänst utnämndes d. 10 Okt. 1872 kollegan vid högre elementarskolan i Heinola fil. mag. Anton Olof Streng, som derå erhöll fullmakt d. 12 Dec. Lärare i ryska språket var under läseåren 1872—1873 och 1873—1874 på grund af särskilda förordnanden studeranden Johannes Friman samt lärare i sång och gymnastik under samma tid folkskolläraren Alexander Ramstedt.

Sedan Kejserliga Senaten d. 7 Mars 1873 meddelat tillstånd att anställa från d. 1 Sept. 1873 en tredje kollega med undervisningsskyldighet i geografi och historie samt svenska och finska språken äfvensom tills vidare i religion, förordnades d. 15 Maj fil. kand. Karl Rikström att förestå vikariatet vid sagda tjänst; i följd af Rikströms sjukdom (han aflid d. 9 Jan. 1874) förordnades fil. kand. Anders Leonard Sundholm att under vårterminen förestå nämnda vikariat. Den 9 April 1874 utnämndes fil. kand. Kristian Oskar Forssell till tjensten, med skyldighet att framdeles utbyta de tre sistnämnda läroämnena emot naturalhistorie, och erhöll fullmakt d. 18 Aug. Vidare förordnades t. f. språkläraren Alfred Mollin att under läseåret 1874—1875 handhafva undervisningen i ryska språket; kollegan Streng att tills vidare bestrida läraretjensten i gymnastik; extra landskanslisten Bror Berndt Broms att under läseåret bestrida lediga läraretjensten i sång och, sedan Kejserliga Senaten d. 29 Okt. 1874 beviljat 300 mark för då pågående läseår till aflönande af en lärare i teckning, privatlärarinnan Aline Antell att under följande läsetermin handleda nämnda undervisning.

Rektorsvården har handhafts af kollegan Nordström. Den 11 Febr. 1875 beviljades Nordström tjenstledighet för sjuklighet under återstoden af läseterminen och förordnades kollegan Streng att bestrida rektorsvården, kollegan Forssell Nordströms och fil. mag. A. L. Sundholm Forssells lektioner.

Den 25 Febr. 1875 meddelade Kejsrerliga Senaten, på Öfverstyrelsens framställning, följande närmare föreskrifter för läseåret 1875—1876, från hvars början en fjerde klass skall tillkomma:

1:o från d. 1 Sept. 1875 anställas en kollega med undervisningsskyldighet i svenska och finska språken samt tills vidare jemväl i latin, lärare i tyska språket och i teckning äfvensom, enär en lektor i religion ännu kan undvaras, en särskild lärare för detta undervisningsämne mot arvode af 1000 mark för året;

2:o hela det i lyceets stat upptagna anslaget till böcker och undervisningsmateriel m. m. får från läseårets början tagas i anspråk;

3:o ett på dessa grunder uppgjort förslag till stat för läroverket under i fråga varande läseår slutande sig å 19,550 mark, fastställles.

Den 12 Maj 1875 utnämndes fil. mag Frans Henrik Alopaus till ofvan nämnda kollegatjenst (erhöll fullmakt d. 12 Juli) och förordnades derjemte att bestrida vikariatet vid den samma. Under nästa läseår kommer undervisningen i teckning fortfarande att bestridas af d:lle A. Antell, i ryska af t. f. läraren Mollin och i sång af t. f. läraren Broms. Undervisningen i tyska har öfvertagits af kollegan Forssell och i religion af kollegan Streng.

Sedan Kejsrerliga Senaten d. 26 Sept. 1872 funnit godt gilla hvad som blifvit tillgjort beträffande lyceets förseende med en del inventarier och undervisningsmateriel samt tillåtit att öfriga i afgifvet kostnadsförslag upptagna poster finge med iakttagande af behörig sparsamhet anskaffas, blef för ändamålet en summa af 2,120 mark utanordnad. För enahanda ändamål beviljades den 3 Sept. 1874 2,313 mark 62 penni och d. 8 April 1875 ytterligare 652 mark 50 penni. Den för höstterminen 1874 utgående andelen af arvodet för läraretjensten i teckning användes till anskaffande af materiel för denna undervisning.

Skolan är inrymd uti ett af staden upplåtet hus, hvilket för

ännu tvenne läseår framåt torde erbjuda tillräckliga lokaler. I skrifvelse från Ecklesiastik-Expeditionen d. 19 Nov. 1874 under rättades Öfverstyrelsen, att Kejsrerliga Senaten s. d. fastställt ritningar till lärohus i S:t Michel samt anbefallt Öfverstyrelsen för allmänna byggnaderna ombesörja byggnadsarbetets utförande.

Skolråd från läroverkets inrättande till d. 1 Sept. 1876: kyrkoherden dr A. J. Hornborg, ordförande, slotts- och lasarettsläkaren med. dr R. W. W. Salingre, vice landskamreraren E. J. Lagerstam, lasarettssysslomannen K. J. Lindholm och handlanden A. J. Häyrynen.

2. *Lägre elementarskolan.*

Undervisningen har handhåfts af *läraren* fil. mag. Elis Wilhelm Grenman. Sånglärare har varit Emanuel Hagelin.

Skolan begagnar en af staden upplåten lokal och torde, såsom numera mycket kient besökt, böra med det första indragas.

Skolråd för tiden från d. 1 Sept. 1870 till d. 1 Sept. 1873: vice pastorn E. F. Molander, ordförande, provincialläkaren dr H. G. Hällström och handlanden J. Pykkönen. För tiden från d. 1 Sept. 1873 till d. 1 Sept. 1876: länebokhållaren A. F. Hoffström, ordförande, häradshöfding J. E. Poppius och handlanden J. Pykkönen.

Heinola.

Högre elementarskolan, Lägre elementarskolan. Realskolan.

Vid högre elementarskolan hafva varit anställda *rektorn* mag. Bror Ernst Hannibal Schildt, *konrektorn* mag. Karl Paul Kollin Brunou samt *kollegerne*, magg. Petter Niklas Crohns (matematik och naturalhistorie), Karl Wilhelm Ferdinand Boisman (historie och geografi) och Anton Olof Streng (latin). *Lärare* voro: Karl Fredrik Wilhelm Forstén i ryska, konrektorn Brunou i sång och rektorn Schildt i gymnastik. Den 1 Sept. 1873 afgick kollegan Streng till enahanda befattning vid lyceum i S:t Michel, hvarefter kollegatjensten i latinet bestridts af fil. mag. Karl Oskar Lilius. Den 21 Nov. 1873 hade konrektorn Brunou blifvit utnämnd till kyrkoherde i Kristina pastorat, som han tillträdte den 1 Maj 1875.

Till upprätthållande till läseterminens slut af den Brunou tillkommande undervisning beviljade Kejsrerliga Senaten 270 mark; att från den 1 Maj tills vidare bestrida sånglärarebefattningen förordnades kollegan vid realskolan P. W. Hoffström. I Nådigt resolution af d. 27 Mars 1872 biföll Eders Kejsrerliga Majestät till språkläraren Forsténs underdåniga anhållan om ersättning för saknad fri bostad samt tillade honom från d. 20 Sept. 1869, då han åter infunnit sig i tjenstgöring, 200 mark för året. Forstén afled d. 19 Maj 1875; vikariatet vid hans tjenst till d. 1 Maj 1876 kommer att bestridas af majoren Knut Lind.

Vid lägre elementarskolan var ped. kand. Petter Wilhelm Hoffström *lärare* och bestred tillika sånglärarebefattningen.

I Nådigt bref till Öfverstyrelsen af d. 20 Jan. 1874 förordnade Eders Kejsrerliga Majestät, att i Heinola från följande läseårs början en *fyrklassig realskola* skulle inrättas, hvilken borde efter hand kompletteras med det bestämda antalet klasser i samma mon som de i nämnda stad befintliga högre och lägre elementarskolor successivt indroges, samt att det åläge stadskommunen, att för realskolan bestrida de kostnader §§ 105 och 107 af Nådiga skolordningen d. 8 Aug. 1872 omförmåla. I bref till Öfverstyrelsen af s. d. bestämde Kejsrerliga Senaten, att finskan skulle vara undervisningsspråk vid realskolan, samt förordnade d. 27 Mars 1874 på Öfverstyrelsens framställning följande:

1:o att såväl lägre elementarskolan som högre elementarskolans första klass skulle vid utgången af läseåret indragas och en första klass vid följande läseårs början öppnas vid realskolan, hvilken derefter årligen tillväxer med en klass, under det högre elementarskolan samtidigt minskas med motsvarande klass, intill dess realskolan vid utgången af läseåret 1876—1877 blifvit fullständigt organiserad;

2:o att kollegan Boismans och elementarläraren Hoffströms tjenester vid läseårets slut indragas och åt Boisman erbjudes, jemte rektorsvården, kollegatjensten i historie, geografi oah finska vid realskolan, med skyldighet att undervisa i nämnda ämnen äfven å de återstående klasserna af högre elementarskolan, samt åt Hoffström kollegatjensten i naturkunnighet och elementär matematik med undervisningsskyldighet under första året jemväl i teckning och kalligrafi;

3:o att undervisningen i religion, sång och gymnastik afvensom i ryska språket vid realskolan meddelas af lärarene i samma ämnen vid högre elementarskolan i ersättning för den minskning i undervisningstimmar, som i följd af sist nämnda skolas successiva indragning komme dem till godo;

4:o att undervisningen i det andra inhemska språket vid realskolan afvensom i svenska, latin, tyska, matematik och naturalhistorie å de återstående klasserna af högre elementarskolan fördelas, i enlighet med af Öfverstyrelsen fastställda lektionsplaner, på lämpligaste sätt emellan tjänstförrättande kollegan K. O. Lilius och öfrige vid sist nämnda skola qvarstående lärare;

5:o att vid utgången af läseåret 1874—1875, hvarunder konrektorn, utnämnde kyrkoherden Brunou från tjensten vid högre elementarskolan afgår, anställles vid realskolan en särskild lärare i teckning, hvilken i fall af behof undervisar jemväl i kalligrafi;

6:o att vid utgången af läseåret 1875—1876 tillsattes vid realskolan en ny kollega med undervisningsskyldighet i matematik och fysik, hvaremot den af t. f. kollegan Lilius bestridda tjenst samtidigt upphör;

7:o att vid utgången af läseåret 1876—1877 tillsattes ytterligare en kollega vid realskolan med undervisningsskyldighet i tyska och svenska språken, hvaremot rektorn Schildt, kollegan Crohns och läraren i ryska språket Forstén föras på indragningsstat, likväl sålunda att rektorn Schildt komme att fortfarande bestrida religionslärare-tjensten och Forstén läraretjensten i ryska vid realskolan, å hvars stat de för dessa tjenester upptagna arvoden, hvardera af 800 mark, komme att kronan besparas.

För öfrigt anbefalldes Öfverstyrelsen att under den successivt skeende läroverksregleringen särskildt för hvarje läseår inkomma med förslag till den stat, som borde tillämpas.

I enlighet med dessa föreskrifter utfärdades d. 16 Juli 1874 fullmakter från d. 1 nästföljande Sept. för kollegan Boisman och elementarläraren Hoffström, hvarjemte den förre förordnades att tills vidare handhafva rektorsvården. Åt kollegan Boisman, som förklarat sig villig att emottaga i fråga komme kollegabefattning med vilkor att under första läseåret, då halfva lönen ifrån den nybildade tjensten tillfölle ecklesiastik- och skolstatens enke- och pupillkassa, honom tillades motsvarande ersättning för påförd

undervisningsskyldighet under sagda år äfven vid högre elementarskolan, beviljade Kejsrerliga Senaten d. 20 Juni 1874 ett extra anslag af 820 mark. I den för läseåret 1875—1876 fastställda stat ingår äfven 400 mark såsom arvode för en religionslärare, emedan rektorn Schildt, på grund af otillräcklig bekantskap med det finska undervisningsspråket, anhållit att varda befriad från den honom åhvällda skyldigheten att undervisa i religion vid realskolan. Till denna befattning har för nästa läseår antagits stadspredikanteu A. E. Tarenius. Att under två profår bestrida läraretjensten i teckning förordnades d. 29 April 1875 fröken E. von Sticht; konstitutorial utfärdades d. 30 Juli för kollegan Hoffström å sångläraretjensten och d. 30 Aug. förordnades rektorn Boisman att under följande läseår bestrida läraretjensten i gymnastik.

Högre elementarskolan begagnar hyrd lokal; för realskolan har staden upplåtit lägre elementarskolans förra lokal, som erbjuder nödtorftigt utrymme endast för tvenne klasser, hvarföre huset kommer att genom tillbyggnad utvidgas. Möblerna äro olämpliga, och har anmärkning vid verkställda visitationer derom blifvit gjord, för att genom rektor bringas till kommunens kändedom. Läromaterielen har under det till ända gångna första året varit för behofvet otillräcklig.

Skolråd för tiden från d. 1 Sept. 1870 till d. 1 Sept. 1873 och från sist nämnda dag till d. 1 Sept. 1876: provincialläkaren dr F. Flodin, ordförande, kyrkoherden K. H. J. Gardberg och handlanden F. F. F. Lemström. I stället för kyrkoherden Gardberg, som aflidit, är kapellanen G. A. Holmström utsedd.

Nyslott.

Högre elementarskolan, Lägre elementarskolan. Realskolan.

Undervisningen vid högre elementarskolan har handhafts af *rektorn*, mag. Kristian Stenberg, *konrektorn*, mag. Karl Nylenius samt *kollegerne* Johan Wilhelm Nohrström (latin) och Paul Maconi (historie och geografi). Lediga kollegatjensten i matematik och naturkunnighet bestreds under läseåren 1870—1871 och 1871—1872 af fil. mag. Anders Wilhelm Nordström; under läseåret 1872—1873 af fil. mag. Henrik Eliel Hårdh; under läseåret 1873

—1874 af lärarekandidaten Alfred Poppius; under höstterminen 1874 af studeranden Karl Berthel Nohrström samt under vårterminen 1875 af lärarekandidaten A. Poppius.

Den 10 Okt. 1872 beviljades på begäran afsked åt kollegan Maconi, hvilken Kejslerliga Senaten tillagt en årlig listids pension af 1,660 mark. Kollegatjensten i historie och geografi bestreds derefter under vårterminen 1873 af fil. mag. Karl Rikström; under höstterminen 1873 af fil. mag. Jonathan Collander samt under vårterminen 1874 af stud. Axel Hyrkstedt, hvar efter tjensten indrogs.

Lärare i ryska språket var Konrad Gabriel Streng, som dock i följd af sjuklighet under en längre tid åtnjöt tjenstledighet. När den nya lektionsplanen under vårterminen 1873 infördes på de två lägsta klasserna, öfvertogs ryska språkundervisningen af rektorn Stenberg, som dermed fortfor till utgången af höstterminen 1874; under vårterminen 1875 bestreds den samma af studeranden Jakob Björkqvist. — Sång- och gymnastiklärarebefattningarne sköttes af kollegan Nohrström.

Lärare vid lägre elementarskolan var Karl Edvard Roschier, som tillika förrättade sångläraretjensten.

Uti Nådigt bref till Öfverstyrelsen d. 20 Jan. 1874 har Eders Kejslerliga Majestät i nåder förordnat, att i Nyslott, från och med följande läseår eller d. 1 Sept. 1874, skulle inrättas en *fyrklassig realskola*, hvilken borde efter hand kompletteras med det bestämda antalet klasser i samma mon som de i nämnda stad befintliga högre- och lägre elementarskolorna successivt indroges, och skulle staden, som derförinnan varit frikallad från afgifter till lägre elementarskolans underhåll, medgifvas sådan lindring, att den samma åläge att för det nya läroverket anskaffa endast lokal jemte värme och belysning, hvaremot hyresmedel för realskolans kolleger komme att af allmänna medel utbetalas. I bref till Öfverstyrelsen af s. d. bestämde Kejslerliga Senaten, att finskan skulle vid realskolan begagnas såsom undervisningsspråk, samt förordnade d. 27 Mars 1874, i enlighet med hvad Öfverstyrelsen i sådant afseende hemställt, följande:

1:o att såväl lägre elementarskolans som högre elementarskolans första klass skulle vid utgången af läseåret indragas och i stället vid nästa läseårs början en första klass vid realskolan

inrättas, hvilken sedan årligen komme att tillväxa med en ny klass, under det klassernas antal vid högre elementarskolan samtidigt minskades, till dess realskolan vid utgången af läseåret 1876—1877 vore fullständigt organiserad;

2:o att åt läraren vid lägre elementarskolan Roschier, som föres på indragningsstat, skulle från följande läseårs början kollegatjensten i historie och geografi samt finska vid realskolan erbjudas, med skyldighet för honom att undervisa i först nämnda ämnen äfven å de återstående klasserna af högre elementarskolan, hvarest vikariatet för kollegatjensten i historie och geografi samtidigt komme att upphöra; och anställas vid realskolan derjemte en kollega i naturkunnighet och elementär matematik med undervisningsskyldighet under första året äfven i teckning och kalligrafi;

3:o att undervisning i religion, sång och gymnastik vid realskolan meddelas af lärarene i samma ämnen vid högre elementarskolan i ersättning för den minskning i timmar, som i följd af sist nämnda skolas successiva indragning komme dem till godo;

4:o att undervisningen i svenska på realskolan äfvensom i svenska, finska, latin, tyska, matematik och naturalhistorie å de återstående klasserna af högre elementarskolan fördelas, i enlighet med fastställda lektionsplaner, på lämpligaste sätt emellan vikarierande kollegan i matematik och naturalhistorie samt öfrige vid sist nämnda skola kvarstående lärare;

5:o att vid utgången af läseåret 1874—1875 kollegan Nohrströms tjänst vid högre elementarskolan indrages och åt honom erbjudes kollegatjensten i tyska, svenska och kalligrafi vid realskolan, med skyldighet att undervisa i samma ämnen jemväl å de återstående klasserna af högre elementarskolan; och anställas vid realskolan samtidigt en särskild lärare i teckning, hvilken i fall af behof, åligger undervisa äfven i kalligrafi;

6:o att vid utgången af läseåret 1875—1876 vid realskolan tillsättes en ny kollega i matematik och fysik med skyldighet att derjemte undervisa i matematik och naturalhistorie på den återstående klassen af högre elementarskolan, der vikariatet för kollegatjensten i dessa ämnen tillika upphör; och anställas samtidigt en lärare i ryska språket vid realskolan;

7:o att vid utgången af läseåret 1876—1877 på indrag-

ningsstat uppföras rektorn Stenberg och konrektorn Nylenius, likväl sålunda att Stenberg fortfarande bestrider läraretjensten i religion vid realskolan, å hvars stat det för sagda tjänst upptagna arvode, 800 mark, sålunda besparas kronan; och skulle vid realskolan jemväl vid utgången af läseåret 1876—1877 anställas lärare i sång och gymnastik samt, i fall af behof, i engelska språket;

8:o att hyresmedlen för realskolans kolleger utgå till enahanda belopp, som för kolleger vid fyrklassigt lyceum, eller med 600 mark för hvarje;

9:o att rektorsvården vid realskolan finge af Öfverstyrelsen uppdragas åt den bland dess lärare, som finnes dertill lämpligast, samt arvodet därför utgå med 150 mark för första året och sedan årligen ökas med samma belopp, till dess det samma uppgår till det i stat bestämda anslag, 600 mark.

Derjemte anbefalldes Öfverstyrelsen att under den successivt skeende läroverksregleringen särskildt för hvarje läseår inkomma med förslag till den stat, som borde tillämpas.

Den 29 Maj 1874 utfärdades fullmakt för läraren K. E. Roschier å ofvan nämnda kollegatjänst vid realskolan och d. 1 Aug. 1874 afskedsbref för språkläraren Streng, hvilken Kejserliga Senaten tillagt en lifstidspension af 1,400 mark. Den 16 Juli förordnades Roschier att tills vidare handhafva rektorsvården vid skolan. Vikariatet vid kollegatjensten i naturkunnighet m. m. bestreds under höstterminen 1874 af lärarekandidaten Alfred Poppius och under vårterminen 1875 af till tjensten utnämnde rektorn vid lägre elementarskolan i Kajana fil. mag. Emil Frithiof Lackström, som derå erhöll fullmakt d. 2 Dec. 1874.

Den 1 April 1875 utfärdades fullmakt för kollegan Nohrström å en kollegatjänst i tyska, svenska och kalligrafi. Läraretjensten i teckning har före läseårets ingång icke blifvit besatt.

Högre elementarskolan har varit inrymd i hyrd lokal, hvarom kontrakt särskilda gånger förnyats mot en årlig hyressumma af 1,200 mark. Skild lokal för gymnastiköfningarne var upphyrd för 120 mark om året. För lägre elementarskolan upphyrdes likaledes lokal mot en årlig hyra af 300 mark. Att af realskolan begagnas har staden upplåtit en rymligare lokal samt an-

skaffar i mon af behof nya möbler. Läromaterielen torde motsvara de nödvändigaste fordringarne för det lägsta stadiet.

Skolråd för tiden från d. 1 Sept. 1870 till d. 1 Sept. 1873: provincialläkaren O. F. Hornborg, ordförande, stadsläkaren K. E. Inberg, handlanden A. Sopenen, tullförvaltaren A. Blomstedt och rådmannen J. Strömberg. För tiden från d. 1 Sept. 1873 till d. 1 Sept. 1876 för högre och lägre elementarskolorna: stadsläkaren P. F. Gahmberg, ordförande, provincialläkaren K. W. Envald, borgmästaren F. Lagerstam, handlanden A. Sopenen och rådmannen J. Strömberg.

För realskolan från d. 1 Sept. 1873 till d. 1 Sept. 1876: med. doktorn P. F. Gahmberg, ordförande, borgmästaren F. Lagerstam, häradshöfdingen M. Korhonen, apotekaren O. Hedlund och rådmannen J. Strömberg.

Kuopio.

Gymnasium, Högre elementarskolan (Sammanslagna elementarläroverket). Lyceum.

Vid utgången af läsåret 1869—1870 voro vid gymnasium anställda: *lektorerne*, magg. Joachim Zitting (grekiska), Henrik Gottlieb Perander (latin), Petter Adolf Aschan, (matematik), Ludvig Michael Runeberg (naturvetenskaper), Anders Helander (historie) och Johan Viktor Johnsson (teologi). *Gymnasiijadjunkt* var mag. Evert Winter, samt *lärare*: Otto Argillander (ryska), mag. Adolf Emil Frosterus (franska), Karl Elis Roos (tyska), Johan Reinhold Enckell (sång), Fredrik Wilhelm Nikander (ritning) och andre läraren vid fruntimmersskolan, mag. Karl Achates Aschan (gymnastik).

Vid högre elementarskolan tjenstgjorde *kollegerne*, mag. Karl Gabriel Savander (historie och geografi), Karl Arnold Therman (matematik), ped. kand. Kristoffer Emil Tavast (religion) mag. Anders Forsnäs (latin), *lärarne* Johan Paavilain (ryska), Johan Reinhold Enckell (sång) och andre läraren vid fruntimmersskolan Karl Achates Aschan (gymnastik), samt fem *lärareduplikanter*. Utnämnde kollegan i svenska och finska språken Karl Renfors tillträdde sin befattning från och med läsåret 1870—1871.

Jemlikt Nådigt förordnande af d. 28 April 1870 och i enlighet med föreskrifterna i Öfverstyrelsens skrivelse af den 11 Maj s. å. vidtog den successiva föreningen af gymnasium och högre elementarskola med ingången af läsåret 1870—1871. Dittills hade undervisning i högre elementarskolan meddelats äfven å en parallelafdelning af fem duplikanter, en hvar med årligt arvode af 1,200 mark, hvarjemte ett årligt anslag af 1,000 mark användts att, efter beräkning af $2\frac{1}{2}$ mark för timme, ersätta de bland gymnasiets lärare, som åtagit sig extra timmar å en vid sistnämnda läroverks lägsta klass bestående parallel afdelning. Med bibehållande af nämnda parallel afdelningar behöfde den ordinarie lärarepersonalen, enligt af Öfverstyrelsen d. 22 Juli 1870 fastställd timfördelning för det sammanslagna läroverket, förökas endast med en biträdande kollega, och d. 9 Sept. beviljade Kejserliga Senaten från d. 1 Sept. 1,700 mark till aflönande af nämnda kollega samt dessutom 1,500 mark till gratifikation för åt dem bland gymnasiets och högre elementarskolans lärare, hvilka utan att åtnjuta löneförhöjning fått större undervisningsskyldighet sig påförd, än med deras tjänster rätteligen vore förenad.

Derefter anmälde skolorådet för elementarläroverken i Kuopio att stora svårigheter yppat sig att bibehålla de båda gymnasialklasserna odelade, i det att den högre räknade 57 och den lägre 48 elever, af hvilka sednare förut vid pass halfva antalet blifvit undervisade på svenska, de öfrige på finska språket och dertill i flera de viktigaste läroämnena efter olika läroböcker. Med anledning häraf anhöll skolorådet framför allt om den lägre klassens klyfning i tvenne parallel afdelningar och föreslog att vederbörande gymnasiilärare måtte mot skildt arvode påföras erforderligt antal lärotimmar för de i fråga varande parallel afdelningarnes behof. Sedan gymnasii rektor insändt förslag till ny timfördelning för de båda gymnasialklasserna, i hvilket föreslogs delning af den lägre i en svensk och en finsk afdelning, men på den högre skild undervisning endast i fyra ämnen, beviljade Kejserliga Senaten d. 17 Nov. 1870 ytterligare ett anslag af 2,045 mark för lärarebiträde på de nämnda klasserna under tiden från d. 10 Okt. till utgången af vårterminen, hvarjemte Kejserliga Senaten fann den dåvarande fördelningen af läroverket på två skilda parallel afdelningar med olika undervisningsspråk böra för framtiden undvikas

och anbefallde Öfverstyrelsen inkomma med utlåtande om det framtida undervisningsspråket. Med anledning deraf hemställde Öfverstyrelsen d. 13 April 1871 „att den lägsta klassen från följande läseårs början borde blifva uteslutande finsk, men undervisningen med de nuvarande eleverne tills vidare på de öfriga klasserna fortgå efter omständigheterna, antingen på finska eller på båda språken.“

Då enligt detta förslag lägsta klassen från början af läseåret 1871—1872 skulle blifvit uteslutande finsk, men Öfverstyrelsen före läseårets början icke fått emottaga nådigt svar å nämnda förslag, ansåg Öfverstyrelsen det förra förhållandet böra fortfara och anmodade vederbörande föreståndare att insända förslag till klassernas fördelning under sagda läseår. Då enligt dessa till Öfverstyrelsen inkomna förslag af läroverkets sju klasser såväl de fyra lägsta som ock den högsta eller enda återstående gymnasialklassen komme att vara fördelade på parallel afdelningar, hvaremot den femte och den sjette klassen skulle blifva odelade, hemställde Öfverstyrelsen d. 14 Sept. 1871, att anslaget för en biträdande kollega fortfarande måtte utgå med 1,700 mark, samt derutöfver ersättning beviljas såväl åt särskilde lärare, hvilkas undervisningsskyldighet blifvit ökad, ehuru de ej åtnjoto löneförhöjning, som ock åt dem bland gymnasiets lärare, hvilka förklarar sig villige att, emot vedergällning af 2½ mark för timme, meddela undervisning under 24 timmar i veckan på den återstående gymnasialklassens parallel afdelning, hvilken sistnämnda klass då räknade 49 elever, deraf 23 tillhörde den svenska och 26 den finska afdelningen.

Med anledning häraf beviljade Kejsrerliga Senaten d. 27 Sept. 1871 1,700 mark för en biträdande lärare och 1,500 mark till gratifikation för vederbörande lärare att fortfarande upptagas på de sammanslagna läroverkens i Kuopio stater, samt derjemte för då pågående läseår högst 2,000 mark till aflöning af de lärare, som skulle meddela undervisning under 24 timmar i veckan på den högsta gymnasialklassens parallel afdelning.

Den 30 Nov. 1871 emanerade Eders Kejsrerliga Majestäts Nådiga Kungörelse angående reorganisation af elementarläroverken i Finland, enligt hvars mom. 1, c, den svenska afdelningen vid högre elementarskolan i Kuopio skulle indrögas sålunda, att från

början af läseåret 1872—1873 den lägsta klassen och sedermera ärligen en klass af sagda afdelning inginge.

Den 21 Juni 1872 utfärdades afskedsbref för lektorn Zitting, som hugnats med en lifstidspension af 3,400 mark; lektorstjensten i grekiska litteraturen förestods derefter af gymnasiadjunkten Winter, och dennes tjänst läseåret 1872—1873 af fil. kand. Karl Rikström samt under läseåret 1873—1874 af fil. mag. Uno Wilhelm Telén. — Den 25 Juli 1873 utnämndes lektorn Aschan till kyrkoherde i Sakkola imperiela pastorat, att tillträdas den 1 Maj 1874. — Den 1 Juli 1871 tillträdde tyske språkläraren Roos Kuhmoniemi pastorat, hvarefter fil. mag. Nils Theodor Savenius förestod tjensten till utgången af vårterminen 1874. — Den 4 April 1871 afled ritläraren Nikander; ritlektionerna bestredos såväl till utgången af vårterminen 1871 som derefter af arkitekten Karl Ferdinand Öhman.

Biträdande kollega var ifrån hösten 1870 till utgången af vårterminen 1874 fil. mag. Adolf Wilhelm Lindholm. — Sedan kollegan Forsnäs afgått till lektorstjensten i latin vid elementarläroverket i Uleåborg, förestods kollegatjensten i latin från vårterminen 1871 till utgången af vårterminen 1874 af fil. mag. Elis Adolf Blomstedt. — Den 23 Mars 1871 entledigades kollegan Renfors, hvars tjänst förestods till terminens slut af studeranden Josua Weisell samt derefter intill utgången af vårterminen 1874 af fil. mag. Gustaf Wilhelm Liljefors. — Den 10 Okt. 1872 beviljades afsked åt kollegan Savander, hvilken en lifstidspension tillagts af 1,860 mark; kollegatjensten i historie och geografi bestreds till utgången af vårterminen 1873 af fil. kand. N. Th. Savenius och kollegan Tavast, samt under läseåret 1873—1874 af fil. mag. Frans Henrik Alopaeus, som dertill erhållit förordnande redan d. 12 Dec. 1872, men under vårterminen 1873 qvarstod vid sitt förra vikariat vid lyceum i St Michel.

Tjenstledighet åtnjöts af lektorn Zitting för sjuklighet 1870—1872, sedan Kejsrerliga Senaten på Öfverstyrelsens förfrågan, d. 9 Febr. 1872 resolverat att Zitting, som åtnjutit oafbruten tjenstledighet sedan hösten 1867, icke vidare kunde komma i åtnjutande af dylik förmån; nämnda tid handhades lektionerna i grekiska af gymnasiadj. Winter och dennes tjänst af kand. Rik-

ström; af lektorn Johnsson i egenskap af representant vid landtdagen under vårterminen 1872, och ombesörjdes de med lektorstjensten i teologi förenade ämnen sålunda, att lektorn Runeberg undervisade i logik och psykologi samt tillförordnade läraren vid blindanstalten i Kuopio William Weckman i religion m. m.; af lektorn Aschan under Sept. månad 1872 för sjuklighet samt under vårterminen 1874 intill d. 1 Maj för enskilda angelägenheter, och förestods hans tjänst under sistnämnda termin af fys. math. kand. Axel Emil Brander; af gymnasiadjunkten Winter i egenskap af revisor vid ecklesiastik- och skolstatens enke- och pupillkassa från d. 20 Sept. till d. 20 Okt. 1872 samt derefter till läseterminens slut för att vid normalskolan taga kännedom om nyare undervisningsmetoder, och bestreds derunder lektorstjensten i grekiska af kand. Rikström och gymnasiadjunktstjensten af mag. Telén.

Löneförhöjning tillades ritläraren Nikander från d. 1 Jan. 1870 och lektorn Runeberg från d. 1 Okt. 1871. Åt f. d. lektorn i den Heliga Skrifts grundspråk vid gymnasium i Kuopio J. af Ursin tilldelade Eders Kejsrerliga Majestät d. 19 Jan. 1872 ett årligt lönetillskott af 360 mark, på grund af anhållan, att honom måtte i nåder beviljas någon del af den löneförhöjning, hvartill han skulle varit berättigad, om han hade fått kvarstå vid den tjänst, hvarå han d. 2 Febr. 1852 erhållit fullmakt och hvilken jemlikt Nåd. Kung. d. 28 Febr. 1857 indragits.

På grund af tidigare anställda val innehades rektorsembetet vid gymnasium af lektorn Aschan och vid högre elementarskolan af kollegan Therman. I enlighet med föreskrifterna i Öfverstyrelsens bref d. 11 April 1872 anställdes den 2 derpå följande Maj val af rektor och prorektor för det sammanslagna läroverket, der vid lektorn Johnsson utsågs att såsom rektor och lektor Helander att såsom prorektor tills vidare handhafva värden om läroverket.

I Nådigt bref till Öfverstyrelsen d. 4 Juni 1874 förordnade Eders Kejsrerliga Majestät, att sammanslagna elementarläroverket i Kuopio med finskt undervisningsspråk skulle från d. 1 Sept. 1874 ombildas till *sjukklassigt lyceum*, i hvilket afseende en öfvergångsstat, slutande sig å 51,540 mark, fastställdes. S. d. utfärdades af Kejsrerliga Senaten, i anledning af hvad Öfverstyrelsen hemställt och föreslagit, följande närmare föreskrifter:

1:o lektorstjensten i naturvetenskaper, ehuru enligt nu gällande skolordning öfverkomplett, bibehålles, så länge nuvarande innehafvaren deraf lektorn Runeberg vid tjensten qvarstår;

2:o af läroverkets öfriga lektorer och ordinarie lärare komma lektorerna Perander och Helander samt lärarna i franska språket Frosterus och i sång Enckell, enligt deras egen önskan, att bibehållas vid sina förra löneförmoner och rättigheter enligt gammal stat, äfvensom adjunkten vid förra gymnasium Winter och läraren i ryska språket vid samma läroverk Argillander, enligt deras medgifvande, att transporteras, den förre till en lektorstjänst i grekiska och latinska språken och den sednare till en kollegatjänst i ryska språket vid lyceet;

3:o läraren i ryska språket vid f. d. högre elementarskolan Paavilain, åt hvilken motsvarande tjänst icke kunnat anvisas, uppföres å indragningsstat med bibehållande af sin lön 2,000 mark, men med frivilligt åtagen förbindelse att tills vidare meddela undervisning i tyska språket å lyceets fyra högsta klasser, tillsammans tolf timmar i veckan;

4:o så länge läroverket, innan det nuvarande gymnasiehuset blifvit tillbyggt enligt redan meddeladt förordnande, forfore att vara förlagdt i två långt från hvarandra skilda lokaler, bibehållas de nuvarande två vaktmästarene, emot åtnjutande af ett sammanlagdt arvode af 540 mark, hvarjemte anslaget till ved och ljus, hvilket för de begge läroverken enligt gammal stat utgjort 1,920 mark, men för lyceum är enligt ny stat bestämdt till 900 mark, skall, intill dess förberörda läroverkshus blifvit till lokal för lyceet upplåtet, utgå med 1,200 mark för året;

5:o följande nya läraretjänster vid lyceum anslås lediga för att i vanlig ordning besättas, nemligen: en lektorstjänst i matematik och fysik, en kollegatjänst i latin och finska samt en kollegatjänst i geografi, historie och finska språket;

6:o efter ofvan uppgifna grunder uppgjord öfvergångsstat för lyceum i Kuopio skall från och med d 1 Sept. 1874 tillämpas, dock att deri efter hand sådana förändringar göras, som af omständigheterna påkallas, till dess den uti Nådiga skolordningen för sjukklassigt lyceum fastställda normalstat kan till alla delar göras gällande.

Fullmakter utfärdades d. 17 Juni 1874 för f. d. gymnasii

adjunkten Winter att från d. 1 Sept. vara lektor i latin och grekiska vid lyceum samt för språkläraren Argillander och d. 16 Juli för e. o. läraren fil. dr Fredrik Polén att från samma tid vara kolleger, den förre i ryska språket, den sednare i geografi och historie samt finska språket (se ofvan sid. 109). Den 18 Aug. förordnades t. f. kollegan Blomstedt att under ett års tid från d. 1 Sept. bestrida vikariatet vid en kollegatjänst i latin och finska, men tillträdde, sedan han erhållit fullmakt å tjensten d. 4 Jan. 1875, lönen oafkortadt redan från och med d. 1 Febr. enligt Kejsrerliga Senatens beslut d. 18 Febr., hvarigenom förklarades „att i fråga varande kollegatjänst ej vore så beskaffad ny tjänst, att enke- och pupillkassan vore berättigad att derifrån ovilkorligen erhålla ett års lönebesparing, men att, enär Kuopio lyceum blifvit d. 1 Sept. 1874 slutligen organiseradt och Nådiga brefvet af d. 31 Okt. 1872 således ej vore å förevarande fall tillämpligt, dylik lönebesparing borde tillkomma kassan för tiden från d. 1 Sept. 1874 intill första dagen i månaden näst efter den då tjensten blifvit besatt;“ d. 18 Aug. förordnades fil. mag. Herman Fredrik Öhrbom att bestrida vikariatet vid en lektorstjänst i matematik och fysik, å hvilken tjänst fullmakt utfärdades d. 27 Okt. för fil. mag. Alexander Streng.

Tjänstledighet åtnjöts under läseåret 1874—1875 af utn. kollegan Polén och bestreds hans tjänst af fil. mag. C. W. Cajander.

Sedan rektor tillkännagifvit, att språkläraren Paavilain vore sinnad att med utgången af höstterminen 1874 upphöra med den undervisning i tyska språket, som han frivilligt åtagit sig, utnämndes tyske språkläraren vid lyceum i Wiborg fil. mag. Nils Theodor Savenius till enahanda befattning vid lyceum i Kuopio och erhöill konstitutorial d. 25 Jan. 1875.

Till rektor för lyceum utnämndes af Kejsrerliga Senaten d. 8 April 1875 lektorn, prostén J. V. Johnsson; derefter tillförordnades af Öfverstyrelsen d. 26 i s. m. lektorn Helander att vara prorektor.

Den 6 Aug. 1874 biföll Kejsrerliga Senaten, att enär vid lyceet i Kuopio enligt Nådiga Kungörelsen d. 30 Nov. 1871 mom. c) ännu för följande läseår borde bibehållas en parallel afdelning med svenskt undervisningsspråk å fjerde klassen, samt en del-

ning af sjette klassen, som då komme att bestå af 40 elever, af hvilka en del måste undervisas på svenska språket vore oundgängligen nödvändig, till Öfverstyrelsens förfogande för nämnda läseår ställdes ett extraanslag af 3,200 mark, för att af läroverkets rektor användas till aflönande af timlärare för skild undervisning å fjerde och sjette klasserna i de ämnen, der sådant kunde finnas oundgängligen nödigt.

På Öfverstyrelsens framställning biföll Kejserliga Senaten d. 18 Mars 1875, att förra högre elementarskolans och gymnasiets fonder för uppköp af ryska böcker, utgörande tillsammans 4,049 mark 16 penni, afvensom behållningen i sist nämnda läroverks laboratoriefond, 131 mark 84 penni, finge öfverföras till lyceets fond för bibliotek och samlingar.

Gymnasium begagnade det kronan tillhöriga för det sammas räkning uppförda tvåvånings-stenhuset; dessutom var mot en årlig hyressumma af 350 mark skild lokal till utgången af läseåret 1871—1872 upphyrd för gymnasiets kemiska laboratorium.

Högre elementarskolan var inrymd uti hyrd lokal, hvilken såsom ursprungligen uppförd med ändamål att uthyras för skolans behof, erbjöd ovanligt vackra och rymliga lärum. Kontrakt om den samma mot en årlig hyra af 2,200 mark förnyades särskilda gånger på ett år i sender. Denna lokal begagnades nemligen, jemte förra gymnasiihuset, afven af det sammanslagna läroverket och lyceet till utgången af läseåret 1874—1875. Dessutom var till utgången af läseåret 1871—1872 skild lokal af fyra rum och tambur upphyrd för högre elementarskolans finska afdelning mot en årlig hyra af 650 mark.

Den 12 Juni 1873 godkändes af Kejserliga Senaten en af Öfverstyrelsen för allmänna byggnaderna uppgjord ritning öfver tillbyggnader vid förra gymnasiihuset, för hvilka kostnadsförslaget upptagits till 64,415 mark, och hade bemälda Öfverstyrelse tillika anbefallts att ombesörja byggnadsarbetets utförande. Då för sådant ändamål gymnasiihuset måste så tidigt som möjligt utrymmas, på det huset med dertill hörande byggnader skulle hinna iordningställas till följande läseårs början, och den hyrda lokalen ej fick begagnas längre än till den 1 Juni, då den samma skulle till stadens folkskolor öfverlemnas, biföll Kejserliga Senaten dertill, att läseåret finge vid lyceet afslutas den 29 Maj 1875,

samt att till rektors förfogande ställdes 500 mark för bekostande af nödig lokal till förvarande af lyceets bibliotek och samlingar under den tid af sommaren reparationerna pågingo, afvensom till effekternas transport fram och åter, tills de kunde å sina blifvande platser uppställas.

Möblerna äro till större delen af nyare och öfverhufvud andamålsenlig konstruktion, bibliotek, samlingar och läromateriel för behofvet tillräckliga.

Skolråd för tiden från d. 1 Sept. 1870 till d. 1 Sept. 1873: domprosten A. G. Borg, lagmannen A. J. Rudbäck, provincialläkaren A. E. Nylander, stadsläkaren K. P. Malmgren och härads-skrifvaren K. A. Malmberg, samt efter domprosten Borgs och lagmannen Rudbäcks afgång från hösten 1871 borgmästaren K. Fabritius och öfversten G. R. von Essen. Ordförande var domprosten Borg och efter honom doktor Nylander.

För tiden från d. 1 Sept. 1873 till d. 1 Sept. 1876: kontraktsprosten E. J. Andelin, ordförande, provincialläkaren A. E. Nylander, borgmästaren K. Fabritius, stadsläkaren K. P. Malmgren och handlanden L. Engström.

2. *Lägre elementarskolan. Realskolan.*

Undervisningen vid lägre elementarskolan har handhafts af *förste läraren* Aron Savolainen och *andre läraren* Hugo Alarik Ticcander, samt till utgången af läsåret 1870—1871 af fyra och derefter af tre *lärareduplikanter*. Under sistnämnda tid voro skolans tre klasser fördelade i tillsammans fem afdelningar. Förste lärareduplikant har under hela tiden studeranden Karl Edvard Olsoni varit; andre: 1870—1871 fil. mag. Karl Edvin Roos, 1871—höstterminen 1872 studeranden Georg Gotthard Grönberg, vårterminen 1873—vårterminen 1874 studeranden Pähl Pitkänen; tredje: 1870—1871 studeranden Grönberg, höstterminen 1871 studeranden Olof Fabian Sopanen, vårterminen 1872—vårt. 1874 studeranden Alfred Emil Fredman; sjerde: 1870—1871 studeranden Sopanen. Af duplikanterne qvarstod Olsoni ensam under läsåret 1874—1875.

I Nådigt bref d. 17 April 1874 förordnade Eders Kejsersliga Majestät att, sedan Kuopio stadsboer anhållit att i stället

för den der befintliga lägre elementarskola, hvilken blifvit öfverflödig, sedan stadens folkskoleinrättning fullständigt organiserats, en realskola med fyra klasser måtte inrättas, samt för denna läroanstalt iklädt sig de uppförringar 1872 års skolordning i dylikt fall stadgar, en *fyrklassig realskola* skulle d. 1 Sept. 1874 öppnas i Kuopio stad, i stället för den der befintliga lägre elementarskola, hvilken komme att indragas. Derefter föreskref Kejsrerliga Senaten d. 20 Juni 1874, att finskan skulle begagnas vid realskolan såsom undervisningsspråk, samt biföll till följande af Öfverstyrelsen gjorda förslag:

1:o att af den då varande högsta utaf lägre elementarskolans tre klasser skulle d. 1 Sept. bildas en första klass vid realskolan, som sedermera årligen komme att tillväxa med en klass, intill dess den vid utgången af läsåret 1876—1877 blifvit fullständigt organiserad;

2:o att de då varande första och andra klasserna af lägre elementarskolan skulle tills vidare bibehållas, dock utan parallelafdelningar, sålunda att vid utgången af läsåret 1874—1875 den lägre af dem samt vid slutet af det derpå följande året den återstående högre indroges;

3:o att vid realskolan från följande läsårs början tillsättas: en kollega i naturkunnighet och elementär matematik med undervisningsskyldighet under första året i religion, finska, svenska, geografi och historie, en lärare i teckning med undervisningsskyldighet tills vidare i kalligrafi, och en lärare i gymnastik, hvars arvode under första året utgår med blott 400 mark, medan under hvarje af de följande åren det samma ökas med en tredjedel, intill dess fulla beloppet af 800 mark uppnåtts, hvarutom läraren i sång vid lägre elementarskolan öfverföres till realskolan emot åtnjutande af 125 mark under första och lika mycket dertill för hvarje af de följande åren, intill dess fulla arvodet af 500 mark utgår, med skyldighet likväl för denne lärare att fortfarande äfven undervisa vid lägre elementarskolan;

4:o att vid utgången af läsåret 1874—1875 vid realskolan tillsättes en kollega i historie och geografi samt finska jemte undervisningsskyldighet tills vidare i svenska och religion; vid slutet af följande läsåret 1875—1876 en kollega i matematik och fysik med undervisningsskyldighet under första året i tyska, och

derjemte lärare i religion och ryska språket; samt vid slutet af läsåret 1876—1877 en kollega i svenska, tyska och kalligrafi, äfvensom lärare i engelska;

5:o att lärarene vid lägre elementarskolan Savolainen och Ticcander skulle vid slutet af läsåret 1875—1876 föras på in-dragningsstat, samt

6:o att under realskolans fortgående utveckling rektorsar-vodet skulle utgå med 150 mark för första året och ökas med samma belopp för hvarje af de följande åren, intill dess det i staten upptagna årliga arvodet af 600 mark uppnåts, men att der-emot hela anslaget till böcker och undervisningsmateriel från och med första året skulle utgå.

Derjemte anbefalldes Öfverstyrelsen att under den succes-sivt skeende läroverksregleringen särskildt för hvarje år inkomma med förslag till den stat, som borde tillämpas.

Den 18 Aug. 1874 förordnades fil. mag. Adolf Wilhelm Lindholm att bestrida vikariatet vid ofvan nämnda kollegatjänst i elementär matematik m. m. Den 16 Juli s. å. utfärdades kon-stitutorial för sångläraren Johan Reinhold Enckell att vara lärare i sång och d. 18 Aug. för arkitekten Karl Ferdinand Öhman att vara lärare i teckning vid realskolan; d. 25 Sept. förordnades t. f. kollegan Lindholm att tills vidare bestrida läraretjensten i gymnastik.

Den 19 Maj 1875 utnämndes fil. mag. Uno Wilhelm Telén till kollega i geografi, historie och finska samt d. 3 Juni fil. mag. Axel Ehnberg till kollega i elementär matematik och naturkunnig-het (befullmäkt. d. 19 Juli och d. 2 Aug.). Gymnastiköfnin-garne komma att ledas af läraren vid fruntimmersskolan Aschan (konst. d. 27 Aug.).

För lägre elementarskolan och realskolans första klass har staden tills vidare upplåtit lokal uti ett den samma tillhörigt två-vånings-trähus, i hvilket äfven lägre elementarskolan varit för-lagd. Den nödvändigaste läromaterielen har till en början an-skaffats för medel ur sist nämnda skolas kassa; ändamålsenliga möbler saknas tills vidare.

Skolråd: detsamma som för lyceet.

3. *Fruntimmersskolan.*

Undervisningen har handhåfts af *lärarinnorna* Amanda Krogerus (första lärarinna och föreståndarinna), Olga Godunoff och Lovisa Örn samt *lärarene* Petter Probus Heinrichius och fil. mag. Karl Achates Aschan. Undervisningen i franska har meddelats af läraren vid lyceet A. E. Frosterus, i finska af lektorn A. Helander och i tyska af gymnasiiläraren K. E. Roos samt efter dennes afgång med vårterminen 1871 af första lärarinnan Krogerus från höstterminen 1871 till och med höstt. 1873, samt under vårt. 1874 af läraren vid f. d. högre elementarskolan Johan Paa-vilain. Sånglärare har varit Johan Reinhold Enckell.

Tjenstledighet beviljades lärarinnan Krogerus för läsåret 1874—1875, och förordnades d. 27 Juni 1874 föreståndarinna vid privata fruntimmersskolan i Jyväskylä Augusta af Enehjelm att under samma tid förestå första lärarinne- och föreståndarinnebefattningen, hvarjemte åt lärarinnan Enehjelm öfverlemnades att bestrida tyska språkundervisningen.

Löneförhöjning beviljades af Kejsrerliga Senaten från d. 1 Okt. 1870 åt tredje lärarinnan Örn och från d. 1 Okt. 1874 åt första lärarinnan Krogerus.

Den 8 Maj 1875 förordnade Kejsrerliga Senaten, att fruntimmersskolan i Kuopio skulle slutligen organiseras medelst tillkomst af en fjerdje klass från och med d. 1 Sept. 1875, samt fastställde ny stat för läroanstalten att gälla från nämnde dag. Andre läraren Aschan kommer fortfarande att bibehållas vid sina förra löneförmåner såsom konrektor vid indragna högre elementarskolan i Helsingfors och, liktidigt som en fjerdje klass tillkommer, anställles vid skolan en kollega eller lärarinna i historie, geografi, svenska språket och kalligrafi äfvensom en lärarinna i gymnastik.

Den 19 Juli utnämndes språkläraren vid lyceet A. E. Frosterus till kollega i historie m. m. och d:lle Mimmi Kiljander till lärarinna i gymnastik; d. 9 Aug. förordnades fru A. af Enehjelm att tills vidare bestrida första lärarinnan Krogeri tjenst, hvilken hos Öfverstyrelsen anhållit om afsked.

Den hyrda lokal, som skolan begagnar, innehåller rymliga läsrum och har hittills erbjudit tillräckligt utrymme. Kontrakt

derom fastställdes sednast d. 21 Dec. 1871 på fem år ifrån d. 1 Juni 1872 emot en årlig hyressumma af 1,800 mark; deri är äfven föreståndarinnans bostad inbegripen, hvaremot andra och tredje lärarinnorna åtnjutit i hyresmedel 400 mark för året.

Läromaterielen är knapp och behöfver förstärkas, isynnerhet för undervisningen i naturkunnighet. Möblerna äro af nyare tillverkning och höra till de mera ändamålsenliga.

Skolråd för tiden från d. 1 Sept. 1870 till d. 1 Sept. 1873: det samma som för de båda föregående läroverken. För tiden från d. 1 Sept. 1873 till d. 1 Sept. 1876: prosten J. V. Johnson, ordförande, med. doktorn G. Avellan, handlanden G. Ranin, stadskapellanen A. F. Granit och öfverstinnan S. von Essen.

Joensuu.

1. Högre elementarskolan. Lyceum.

Vid högre elementarskolan voro anställda *kollegerne* Alexander Ferdinand Åkerblom (religion), som tillika var rektor, ped. kand. Fredrik Wilhelm Lindberg (matematik), fil. magg. Axel Daniel Walle (historie och geografi), Johan Magnus Alopaeus (latin) och ped. kand. Henrik Piiponen (svenska och finska). Sångläraretjensten bestreds af Anton Sandell, som skiljdes från tjensten d. 12 Juli 1871, då kollegan Lindberg erhöll förordnande att tills vidare vara sånglärare. Den 17 Aug. 1870 beviljades på begäran afsked från gymnastiklärarebefattningen åt läraren vid lägre elementarskolan B. A. Petrelius, hvarefter denna befattning, på grund af skilda förordnanden, handhafts af kollegan Piiponen och kollegan Lindberg. Såsom rysk språklärare var Axel J. J. Axelson anställd emot ett arvode tills vidare af 1,200 mark (enligt anm. till i Nåd. Kung. d. 30 Mars 1865 fastställd stat).

Den 4 Dec. 1871 utnämndes rektorn Åkerblom till kyrkoherde i Libelits pastorat, som han egde tillträda d. 1 Maj 1873, och åtnjöt tjenstledighet under vårterminen 1873, då kollegan Alopaeus, handhade rektorsvården. D. 26 April 1873 utnämnde Kejserliga Senaten Alopaeus till rektor från d. 1 derpå följande Maj, emot ett årligt arvode af 600 mark, och förordnade der-

jemte att det i skolans stat upptagna rektorsarvode skulle besparas kronan och inskrifningsagifterna tillfalla skolkassan.

Tjenstledighet för studiers fortsättande åtnjöts under vårterminen 1871 af kollegan Alopaeus, och bestreds derunder hans tjenst af fil. mag. Frans Henrik Alopaeus. Den 12 Dec. 1872 förordnades fil. kand. Karl Johan Herrgård att tills vidare förestå kollegatjensten i religion, hvarmed han fortfor till utgången af vårterminen 1874.

I Nådigt bref d. 4 Juni 1874 har Eders Kejserliga Majestät i nåder förordnat, att högre elementarskolan i Joensuu skulle ifrån d. 1 derpå följande Sept. ombildas till ett *fyrklassigt lyceum*, med den för dylikt läroverk uti skolordningen fastställda stat, slutande sig å 19,000 mark. I bref till Öfverstyrelsen af s. d. bestämde Kejserliga Senaten, att finskan skulle vara undervisningsspråk vid läroverket.

Sålunda blefvo vid skolan med aflöning enligt ny stat fortfarande anställda kollegerne Lindberg, Walle, Alopaeus och Piipponen, af hvilka Alopaeus öfvertagit religionsundervisningen. Den 1 Aug. 1874 förordnades t. f. språkläraren Axelsson att under ett års tid från d. 1 Sept. bestrida vikariatet vid en kollegatjenst i ryska och tyska språken och erhöill fullmakt å tjensten d. 19 Maj 1875; d. 30 Dec. 1874 konstituerades kollegan Lindberg att vara lärare i sång och kollegan Piipponen i gymnastik.

Skolan begagnar hyrd lokal, för hvilken, enligt tidigare uppgjortt kontrakt, en hyressumma af 1,000 mark erlägges.

Skolråd för tiden från d. 1 Sept. 1870 till d. 1 Sept. 1873 öfverförstmästaren K. J. Relander, ordförande, provincialläkaren H. Hällström, borgmästaren G. Ehnberg, handlanden F. Neppenström och guld- och silfverarbetaren G. Björklund; från d. 1 Sept. 1873 till d. 1 Sept. 1876, öfverförstmästaren K. J. Relander, ordförande, provincialläkaren H. Hällström, handlanden A. J. Mustonen, handlanden F. Neppenström och guld- och silfverarbetaren G. Björklund.

2. *Lägre elementarskolan.*

Undervisningen handhafves fortfarande af *läraren* Bror Axel Petrelius, som tillika är sånglärare.

Skolan är bestämd att indragas.

Skolråd: det samma som för lyceet.

Nikolaistad.

1. *Gymnasium, Högre elementarskolan (sammanslagna elementarläroverket). Lyceum.*

Vid utgången af läseåret 1869—1870 voro vid gymnasium anställda: *lektorerne* dr Johan Oskar Immanuel Rancken (historie), magg. Edvard Julius Mellberg (matematik) och Gottfrid Edvard Boehm (naturvetenskaper), Ludvig Leonard Laurén (teologi), dr Oskar August Toppelius (grekiska), mag. Johan Gabriel Friberg (latin), *gymnasiiadjunkten*, mag. Josef Magnus Limón, *lärarene* mag. Fabian Ludvig Martinson (ryska), lektorn Rancken, t. f. (tyska), grefve Gustaf Filip Armfelt (franska), Bror Wilhelm Palin (sång), Amanda Olivia Lindebäck (ritning) och Karl Johan Roman (gymnastik); vid högre elementarskolan: *rektorn* mag. Alexander Gustaf Julius Hallsten, *konrektorn* mag. Ludvig Björkman, *kollegerne* magg. Mathias Albert Laurén (latin) och Herman Julius Withander (historie och geografi), Otto Alfred Alcenius (matematik och naturalhistorie), samt *lärareduplikanten* mag. August Reinhold Pelander; dessutom tjänstgjorde vid skolan sångläraren Palin och gymnastikläraren Roman.

Jemlikt Nådigt förordnande af d. 28 April 1870 och i enlighet med föreskrifterna i Öfverstyrelsens skrivelse af d. 11 Maj s. å. vidtog den successiva föreningen af gymnasium och högre elementarskola från och med läseåret 1870—1871. Vid den nya timfördelning, som då uppgjordes, befans det möjligt att fördela de undervisningstimmar, hvilka ålegat vikarien för kollegan Alcenius, som för obotlig sjukdom år 1865 erhållit tjänstledighet och i nåder hugnats med ett understöd af 700 mark, på dem af skolans lärare, hvilka åtnjöto löneförhöjning. I följd deraf biföll Kejsrerliga Senaten d. 9 Sept. 1870 till Öfverstyrelsens framställning att berörda vikariat, som för tiden var ledigt, finge lemnas obesatt och de med det samma förenade löneförmoner, utgörande 1,200 mark i lön och 200 mark i hyresmedel, användas till aflönande af duplikanten Pelander, som

för finska språkundervisningen komme att vid läroverket kvarstå, hvaremot dennes till 1,360 mark uppgående arvode skulle från samma tid indragas. Läraretjensten i ryska språket vid högre elementarskolan förblef afvenledes obesatt till utgången af höstterminen 1872, och meddelades intill nämnda tid rysk språkundervisning på det sammanslagna läroverkets fyra lägsta klasser under tre extratimmar i veckan af gymnasiiläraren Martinson, i anseende till af honom innehafvande löneförhöjning utan särskild ersättning; sedan Martinson d. 7 Mars 1871 utnämnts till lektor vid Alexanders-Universitetet beviljade Kejserliga Senaten för nämnda undervisning åt vikarien en ersättning af 50 mark i månaden.

Den 22 Jan. 1871 afled gymnasiadjunkten Limón, och bestreds under följande termin hans undervisning af åtskillige bland läroverkets lärare, hvilken anordning förblef gällande under läsåret 1871—1872; d. 13 Juli 1872 förordnades fil. mag. Fredrik Richard Westlin att tills vidare bestrida vikariatet vid adjunktstjensten, med undervisningsskyldighet i matematik, och fortfor dermed till utgången af vårterminen 1874, då tjensten indrogs.

Den 26 Juni 1871 utnämndes franske språkläraren, greve Armfelt till lektor i samma språk vid Alexanders-Universitetet, hvarefter lektorn Laurén d. 31 Aug. förordnades att tills vidare förestå sagde lärarebefattning. Till grekisk-rysk religionslärare antogs d. 6 Nov. 1873 pastorn Nikolai Domaskinsky.

Tjenstledighet för studiers bedrifvande i Ryssland åtnjöts under vårterminen 1871 af ryske språkläraren Martinson, hvars tjenst då förestods af länetranslatoren mag. Niklas Hedvall, hvilken sedan Martinson afgått, dermed fortfor till utgången af läsåret 1873—1874. — Tjenstledighet beviljades vidare åt lektorn Mellberg för studiers fortsättande vårterminen 1871, då lektorstjensten i matematik förestods af fil. mag. F. R. Westlin, samt särskilda gånger åt sångläraren Palin under hela året 1873 och vårterminen 1874, hvarjemte musikläraren Mauritz Richard Hasselblatt förordnades att bestrida hans tjenst; afvensom åt lektorn Friberg under läsåret 1873—1874, då lektorstjensten i latin bestreds af fil. mag. Gustaf Alexander Cygnaeus. Under rektorn Hallstens frånvaro såsom representant vid landtdagen 1872 be-

sörjdes den honom tillkommande undervisning af lektorn Rancken och t. f. biträdande läraren vid lägre elementarskolan fil. kand. Kristian Oskar Forssell.

Sedan den nya lektionsplanen vårterminen 1873 till sina väsendtligaste delar införts på de två lägsta klasserna, förestods ryska språkläraretjensten vid f. d. högre elementarskolan af studeranden Michael Smirnoff intill utgången af vårterminen 1874.

Rektor vid gymnasium var på grund af tidigare anställt val lektorn Rancken och prorektor lektorn Laurén; samma val förnyades den 2 Maj 1871. I enlighet med föreskrifterna i Öfverstyrelsens bref d. 11 April 1872 anställdes d. 2 derpå följande Maj val af rektor och prorektor för det sammanslagna läroverket, i följd hvaraf dessa uppdrag lemnades åt rektorn Hallsten och konrektorn Björkman. Den förre qvarstod vid rektoratet till utgången af läsåret 1873—1874, då han på begäran derifrån entledigades och nämnda befattning öfvergick till lektorn Rancken, som af Kejslerliga Senaten d. 6 Febr. 1874 blifvit från sagda tid dertill utnämnd emot årligt arvode af 1,000 mark, jemte föreskrift att inskrifningsavgifterne för nya elever skulle tillfalla läroverkets kassa samt det å gällande stat för rektor upptagna arvode besparas kronan.

Löneförhöjning tillades af Kejslerliga Senaten från d. 1 Jan. 1872 lektorn Boehm och från d. 1 Juli s. å. lektorn Toppelius. Den 29 Okt. 1874 tillade Kejslerliga Senaten rektorn Hallstén en ersättning för de inskrifningspenningar, hvartill han såsom rektor vid högre elementarskolan varit berättigad, af 168 mark om året, räknadt ifrån d. 1 Sept. 1874, sålänge han fortfarande att vid läroverket tjenstgöra.

I Nådigt bref af d. 15 Maj 1874 fann Eders Kejslerliga Majestät godt bifalla till elementarläroverkets i Nikolaistad ombildning till ett *sjukklassigt lyceum* från och med d. 1 Sept. 1874, samt öfverlemnade åt Kejslerliga Senaten att, med tillämpning af en föreslagen öfvergångsstat, slutande sig å 50,400 mark, vidtaga de åtgärder, hvartill i fråga varande reglering kunde föranleda. I bref till Öfverstyrelsen af s. d. bestämde Kejslerliga Senaten, att svenskan skulle såsom undervisningsspråk vid lyceet begagnas, samt anbefallde, i anledning af hvad Öfverstyrelsen hemställt och föreslagit, för öfrigt följande åtgärder:

1:o lektorstjensten i naturvetenskaper, ehuru enligt nu gällande skolordning öfverkomplett, bibehålles sålänge då varande innehafvaren deraf lektorn Boehm vid tjensten kvarstår;

2:o af läroverkets öfrige lektorer och ordinarie lärare komma lektorerne Rancken, Laurén, Toppelius och Friberg samt läraren i sång Palin och läraren i gymnastik Roman, enligt deras egen önskan, att bibehållas vid sina löneförmoner och rättigheter enligt gammal stat;

3:o följande lärare vid högre elementarskolan, åt hvilka motsvarande tjänster icke kunnat anvisas, uppföras å indragningsstat, nemligen: a) rektorn Hallsten, som tills vidare åtagit sig religionsundervisningen å lyceets tre lägsta klasser, eller en undervisningsskyldighet af inalles tio timmar i veckan, hvarigenom det i lyceets stat för biträde vid rektors lektioner upptagna arvode, 800 mark, kunde kronan tills vidare besparas, och b) konrektorn Ludvig Björkman;

4:o kollegan Otto Alfred Alcenius bör af Öfverstyrelsen förståndigas att sednast inom utgången af Juni månad medelst vederbörligt läkarebevis hos Öfverstyrelsen styrka, huruvida hans helsotillstånd medgifver, att lärarebefattning vid läroverket kan honom vidare ombetros: egande Öfverstyrelsen derefter inkomma med sådan framställning i ämnet, hvartill omständigheterna kunna föranleda, äfvensom att vidtaga åtgärd till besättande af de ännu återstående lediga läraretjensterna vid lyceum;

5:o De prebende hemmans räntor, som från äldre tider varit fem af förra högre elementarskolans lärare såsom löneförbättring anvisade, indragas till kronan för de lärare, hvilka deraf nu äro i åtnjutande och öfvergå till ny stat;

6:o efter ofvan uppgifna grunder uppgjord öfvergångsstat för lyceum i Nikolaistad skall tillämpas från och med d. 1 Sept. 1874, dock att deri efter hand sådana ändringar göras, som omständigheterna påkalla, till dess den uti skolordningen för sjuklassigt lyceum fastställda normalstat kan till alla delar göras gällande.

Sedan Kejserliga Senaten d. 17 Sept. 1874 bifallit Öfverstyrelsens hemställan, att kollegan Alcenius' ställning till läroverket ännu ett år framåt måtte lemnas beroende äfvensom att tjensten derunder finge af vikarie bestridas och Alcenius fortfa-

rande bibehållas vid åtnjutande af det honom förunnade understöd, handhades kollegatjensten i matematik af fil. mag. Fredrik Richard Westlin under höstterminen 1874 och af fil. mag. Johan Lunelund under vårterminen 1875; d. 1 Aug. 1874 förordnades från d. 1 Sept. fil. mag. A. R. Pelander och länetranslatorn N. Hedvall att bestrida vikariaten, den förre vid en kollegatjenst i finska och latin, den sednare vid en kollegatjenst i ryska språket, äfvensom att jemte egen befattning bestrida lektorn Rancken läraretjensten i tyska och lektorn Laurén läraretjensten i franska språket vid lyceet.

Fullmakter å ofvan nämnda kollegatjenster utfärdades d. 13 Okt. 1874 för Hedvall, som af Kejserliga Senaten erhållit tillstånd att jemte sin befattning såsom länetranslator öfvertaga en kollegatjenst vid lyceet, och d. 2 Dec. för Pelander.

Tjenstledighet åtnjöts under vårterminen 1875 af lärarinnan Lindebäck, till hvars vikarie d:lle Anna Hägglund förordnades, samt under samma tid af lektorn Mellberg, som erhållit det pedagogiska resestipendiet, och bestreds derunder lektorstjensten i matematik och fysik af mag. Westlin.

Till rektor för lyceet utnämnde Kejserliga Senaten d. 8 April 1875 lektorn Rancken; till prorektor tillförordnades d. 26 i s. m. af Öfverstyrelsen lektorn Laurén.

För gymnasiets behof var lokal upphyrd emot en årlig hyressumma af 2,500 mark. Kontraktet upphörde, i följd af skedd uppsägning, att gälla ifrån d. 1 Juni 1872. Högre elementarskolan var inrymd uti öfra våningen af stadens rådhus; för det der behöfliga antalet rum jemte skild lokal för vaktmästaren och gymnastiköfningarne erlades en årlig hyra af 3,400 mark. För den nybildade femte klassen upphyrdes ytterligare ett rum i samma våning från d. 1 Sept. 1870 till d. 1 Juni följande år, emot en hyressumma af 200 mark. Äfven upplåt staden hyresfritt tvenne återstående rum derstädes under nämnda tid. Den 25 Maj 1871 fastställdes nytt kontrakt, dessmedelst på ett års tid, räknad ifrån den 1 Juni 1871, följande lägenheter upplåtos: 1:o öfra våningen af stadens rådhus med undantag af arkivrummet, att begagnas såsom lokal för högre elementarskolan; 2:o bostad för vaktmästaren; 3:o ett större rum jemte tambur till

gymnastiklokal för såväl gymnasium som högre elementarskolan, allt emot årlig hyra af 3,800 mark.

I anledning af Magistratens och borgerskapets i Nikolaistad gjorda anbud att antingen uppå fem års tid, emot en hyra af 6,000 mark för året, upplåta rådhusbyggnaderne i staden till lokal för det sammanslagna elementarläroverket eller ock att till kronan försälja nämnda byggnader emot en köpeskilling af 85,000 mark, förutom rättighet för staden att fortfarande åtnjuta den ännu oguldna delen af det till rådhusets uppförande af allmänna medel utgifna räntefria lån, stort 54,000 mark, samt att utan lösen få öfvertaga och använda den s. k. gymnasiitomten n:o 7 i 1:sta stadsdelen, förordnade Kejserliga Senaten d. 24 Maj 1872, sedan Öfverstyrelsens utlåtande inforrats, om inköp för kronans räkning af nämnda rådhusbyggnader. Till betäckande af åtskilliga reparations- och ändringsarbeten beviljades en sammanlagd summa af 3,775 mark, samt 2,995 mark 60 penni för gårdsplanens fyllande och planering.

Den af statsverket inlösta rådhusbyggnaden erbjuder öfverhufvud en för ett skolorhus fullt lämplig inredning samt flera rymliga läsrum. De gamla, delvis mycket föråldrade möblerna hafva ändrats eller ersatts med nya. Kostnaden derför har utgått från läroverkets reparationsfond. Med läroverkets egna medel har äfven läromaterielen under sednaste år blifvit förstärkt. Utom bibliotek finnas samlingar af olika slag.

Skolråd för tiden från d. 1 Sept. 1870 till d. 1 Sept. 1873: direktorn F. E. Conradi, ordförande, landssekreteraren O. J. Ekström, stadsläkaren C. A. Strengell, handlanden J. Kurtén och rådmannen J. K. Svanljung. För tiden från d. 1 Sept. 1873 till d. 1 Sept. 1876: stadsläkaren C. A. Strengell, ordförande, hofrättsassessorerne J. E. Heikel och E. W. Tegengrén, hofrättssekreteraren J. Stenbäck och handlanden J. Hartman.

2. *Lägre elementarskolan. Realskolan.*

Vid lägre elementarskolan hafva varit anställda *läraren* Gustaf Adolf Bäckman samt tvenne *lärareduplikanter*. I sist nämnde egenskap hafva vid skolan tjenstgjort: fil. mag. Magnus Kjellman 1870—1872, studeranden Edvard Eliel Levón 1872—

1873, studeranden Erik Gustaf Hasselgrén 1873—1874; fil. mag. Fredrik Richard Westlin höstterminen 1870, studeranden Otto Robert Burman vårterminen 1871, fil. kand. Kristian Oskar Forssell 1872—1874. Sånglärare var läraren vid fruntimmersskolan mag. Alexander Fredrik Roos, åt hvilken afsked beviljades d. 7 Nov. 1872, hvarjemte folkskolläraren Henrik Anton Westerlund förordnades att handhafva sånglärarebefattningen.

Sedan Magistraten i Nikolaistad, jemlikt vederbörande stadsboers vid allmänt sammanträde fattade beslut, hos Öfverstyrelsen anhållit om åtgärd derhän, att lägre elementarskolan måtte, såsom otidsenlig, utbytas mot en fyrklassig realskola, med förbindelse för stadskommunen att fullgöra de i sådant afseende uti skolordningen fastställda villkor, förordnade Eders Kejserliga Majestät i Nådigt bref d. 15 Maj 1874, att lägre elementarskolan i Nikolaistad skulle vid utgången af då pågående läseår efter hand indragas och en *fyrklassig realskola* der inrättas. I bref till Öfverstyrelsen af s. d. bestämde Kejserliga Senaten, att svenskan skulle såsom undervisningsspråk vid det nya läroverket begagnas, samt godkände d. 15 Juli följande af Öfverstyrelsen föreslagna åtgärder:

1:o att af den dåvarande högsta af lägre elementarskolans trenne afdelningar bildades vid följande läseårs början en första klass af realskolan, hvilken sedan årligen skulle tillväxa med en klass, intill dess den samma vid utgången af läseåret 1876—1877 blifvit fullständigt organiserad.

2:o att de två återstående afdelningarne vid lägre elementarskolan tills vidare bibehölles såsom förberedande till realskolan, sålunda likväl att den lägre af dem skulle vid utgången af läseåret 1874—1875 och den högre vid slutet af derpå följande läseår indragas;

3:o att vid realskolan från följande läseårs början tillsättas en kollega i naturkunnighet och elementär matematik med undervisningsskyldighet under första året i religion, svenska, finska, geografi och historie, lärare i teckning med undervisningsskyldighet tills vidare i kalligrafi samt lärare i gymnastik och i sång, hvilka sist nämndes arvoden dock under första året skulle utgå med 400 och 250 mark, men under hvarje af de följande åren ökas med en tredjedel, intill dess det fulla beloppet af 800 mark

för gymnastikläraren och 500 för sångläraren, hvilken jemväl borde undervisa uti lägre elementarskolans återstående klasser, uppnåts;

4:o att vid utgången af läsåret 1874—1875 vid realskolan tillsattes en kollega i historie och geografi samt svenska jemte undervisningsskyldighet tills vidare i finska och religion; vid slutet af följande läseår 1875—1876 en kollega uti matematik och fysik med undervisningsskyldighet under första året i tyska, och dessutom lärare i religion och ryska språket; samt vid utgången af läseåret 1876—1877 en kollega i finska, tyska och kalligrafi äfvensom lärare i engelska;

5:o att läraren vid lägre elementarskolan G. A. Bäckman vid slutet af läseåret 1875—1876 föres på indragningsstat; samt

6:o att under realskolans fortgående utveckling rektorsarvodet skulle utgå med 150 mark för första året och ökas med samma belopp för hvarje af de följande åren, tilldess det i staten upptagna arvodet 600 m. uppnåts, men deremot hela anslaget till böcker och undervisningsmateriel från och med första året utgå.

Derjemte anbefalldes Öfverstyrelsen att under den successivt skeende läroverksregleringen särskildt för hvarje läseår inkomma med förslag till den stat, som borde tillämpas.

Den 18 Aug. 1874 förordnades studeranden Alexander Wacklin att från d. 1 Sept. under ett års tid bestrida vikariatet vid kollegatjensten i elementär matematik och naturkunnighet m. m., men öfverfördes till den lediga duplikantsbefattningen vid lägre elementarskolan, hvarefter Kejsrerliga Senaten till upprätthållande af den med berörda vikariat förbundna undervisningsskyldighet d. 15 Okt. beviljade ett tillskott af 600 mark. Rektorsvärden jemte religionsundervisningen vid realskolan under första läseåret hade före dess öppnande uppdragits åt rektorn A. G. J. Hallsten, som jemväl förordnats att fortfara med rektorsvärden äfven under läseåret 1875—1876. Den 18 Aug. 1874 konstituerades till läraretjensten i teckning fru Alexandra Sältin och till den i gymnastik fil. mag. Erik Emanuel Ingman; d. 27 Okt. förordnades sångläraren B. W. Palin att under läseåret förestå läraretjensten i sång. Fullmakt utfärdades d. 8 Febr. 1875 för Ingman å kollegatjensten i elementär matematik och naturkunnighet.

Den 29 April 1875 utnämndes fil. mag. Torsten Oswald

Ilmoni till kollega i historie, geografi oah svenska, med undervisningsskyldighet tills vidare i religion och finska, samt förordnades derjemte att förestå vikariatet vid samma tjänst; erhöll fullmakt d. 28 Juni.

Afsked erhöll på begäran fru Sältin d. 21 Juni 1875, och d. 16 Aug. förordnades d:lle Anna Hägglund att under tvenne profår från d. 1 Sept. bestrida läraretjensten i teckning.

Den 15 Okt. 1874 tillade Kejsrerliga Senaten läraren Bäckman för de två läseår, räknadt från d. 1 Sept. 1874, under hvilka han komme att fortfarande bestrida sin läraretjänst vid lägre elementarskolan, godtgörelse för bortmista inskrifningsafgifter med 140 mark för året.

Lokal för lägre elementarskolan har varit upplåten af staden uti ett den samma tillhörigt stenhus, i hvilket äfven en del af dess folkskolor är inrymd. Skolans enda återstående klass kommer att under läseåret 1875—1876 förläggas till den af staden för realskolans behof upplåtna lokal, hvilken åtminstone tills vidare är för behofvet tillräcklig; nya möbler äro äfven anskaffade.

Skolråd för lägre elementarskolan det samma som för lyceet; för realskolan ifrån dess inrättande intill d. 1 Sept. 1876: provincialläkaren A. E. Bodén, ordförande, lektorn J. E. Mellberg, handlanden J. Kurtén, vice landssekreteraren A. Berger och fabrikanter F. Bäckström.

3. *Fruentimmersskolan.*

Vid skolan hafva varit anställda: Albertina Westersträhle (första lärarinna och föreståndarinna), Augusta Mathilda Charlottä Grunér, *läraren*, fil. mag. Alexander Fredrik Roos och *biträdande läraren* fil. mag. Erik Emanuel Ingman; undervisningen i franska har meddelats af gymnasiiläraren, grefve G. F. Armfelt och från höstterminen 1871 af lärarinnan Grunér, i ryska af gymnasiiläraren F. L. Martinson och från vårterminen 1871 af länetranslatoren och sedermera kollegan vid lyceet N. Hedvall, i finska af gymnasiijadjunkten J. M. Limön och från vårterminen 1871 till och med höstterminen 1872 af fil. mag. F. R. Westlin samt efter sist nämnda tid af privatlärarinnan Anna Hellman.

Löneförhöjning tillades af Kejserliga Senaten från d. 1 Juli 1872 lärarinnan Westerstråhle.

Den 2 Okt. 1873 biföll Kejserliga Senaten till lärarinnorna Westerstråhles och Grunérs underdåniga anhållan, att af alla de elever, som dittills erlagt endast den mindre terminsafgiften och vid företagen ny pröfning icke ansetts kunna påföras den enligt 1872 års skolordning gällande terminsafgift 20 mark, få fortfarande uppbära den mindre afgiften af 6 mark.

Jemlikt Kejserliga Senatens bref d. 8 Maj 1875 skall skolan från nästkommande läseårs början utvidgas med en fjerde klass och från samma tid den i 1872 års skolordning fastställda normalstat tillämpas. Sålunda komma ytterligare en lärarinna och två kolleger att anställas.

I stället för den af skolan förut begagnade hyrda lokal, som innehöll trånga och mindre ändamålsenliga läsrum, upphyrdes från d. 1 Juni 1872 ny lokal. Kontraktet fastställdes d. 21 Dec. 1871 ifrån sagda tid på tio år emot en årlig hyra af 1,600 mark. Derjemte beviljades åt lärarinnan Grunér i hyresmedel 300 mark för året.

Den 29 Okt. 1874 beviljade Kejserliga Senaten 1,100 mark till anskaffande af nya möbler. Läromaterielen är knapp och motsvarar icke behovet.

Skolråd för tiden från d. 1 Sept. 1870 till d. 1 Sept. 1873 och ifrån nästnämnde dag till d. 1 Sept. 1876: rektorn A. G. J. Hallsten, ordförande, lagmanskan E. Ekström och lyceirektorn J. O. I. Rancken.

Kristinestad.

Lägre elementarskolan. Realskolan.

Lediga *rektorstjensten* har föreståtts af fil. kand. Richard Edvard Gabriel Holmberg. *Lärare* var Carl Mauritz Corell, sånglärare Johan Magnus Lundberg.

Sedan Kristinestads stadsboer i underdånighet anhållit om inrättande af en fyrklassig realskola i stället för lägre elementarskolan, hvilken såsom obehöflig kunde indragas, samt förbundet sig att fullgöra de i sådant afseende uti skolordningen fastställda villkor, förordnade Eders Kejserliga Majestät i Nådigt bref d. 16 Jan.

1874, att sist nämnda skola skulle ombildas till en *realskola med två klasser*. Med afseende å fullgörandet häraf bestämde Kejserliga Senaten d. 27 Mars 1874, att realskolan d. 1 Sept. s. å. skulle öppnas med svenskt undervisningsspråk samt föreskref i öfrigt:

1:o att lägre elementarskolan vid utgången af läseåret skulle indragas och i dess ställe en första klass vid realskolan inrättas, samt vid den samma tillsättas en kollega i naturkunnighet och elementär matematik med undervisningsskyldighet under första året i religion, svenska, finska, geografi och historie, äfvensom mot arvode anställas lärare i sång, gymnastik och teckning, den sist nämnde med undervisningsskyldighet jemväl i kalligrafi:

2:o att vid utgången af läseåret 1874—1875 skulle vid realskolan tillsättas en kollega i historie och geografi, religion, samt svenska och finska språken;

3:o att rektorsarvodet skulle under första året utgå med hälften och sedermera till fulla beloppet, 300 mark, men hela anslaget till böcker och undervisningsmateriel från och med första läseåret.

Derjemte anbefalldes Öfverstyrelsen att under läroverkets utbildning, särskildt för hvardera läseåret, inkomma med förslag till den stat, som borde tillämpas.

Den 17 Juni 1874 förordnades fil. kand. R. E. G. Holmberg att från d. 1 Sept. bestrida vikariatet vid ofvan nämnda kollegatjenst i matematik och naturkunnighet m. m. samt erhöll d. 30 Apr. 1875 fullmakt derå.

Den 18 Aug. 1874 förordnades Ebba Lovisa Lundgren att under ett års tid bestrida läraretjensten i teckning samt d. 28 Juni 1875 att under tvenne profår dermed fortfara; d. 31 Aug. konstituerades director cantus J. M. Lundberg till sånglärare.

Den 28 Juni 1875 förordnades fil. mag. Anders Leonard Sundholm att bestrida vikariatet vid kollegatjensten i historie, geografi m. m., hvarå han erhöll fullmakt d. 27 Aug. Sundholm bestrider under nästkommande läseår äfven gymnastikbefattningen.

Den af staden åt realskolan upplåtna lokal, hvilken förut användts för lägre elementarskolans behof, kommer att utvidgas, och erbjuder sålunda tillräckligt utrymme. De gamla möblerna,

som begagnats af lägre elementarskolan, äro odugliga och skola ersättas af nya.

Läromateielen är tills vidare otillräcklig.

Skolråd för tiden från d. 1 Sept. 1870 till d. 1 Sept. 1873 och ifrån sist nämnde dag till skolans indragning: provincialläkaren A. L. Linsén, ordförande, borgmästaren C. Aspelund, stadsläkaren L. Runeberg samt handlanderne O. Wendelin och E. A. Tötterman.

Skolråd för realskolan från dess inrättande till d. 1 Sept. 1876: provincialläkaren A. L. Linsén, ordförande, borgmästaren C. Aspelund, handlanderne O. Wendelin och E. A. Tötterman samt apotekaren F. Jurvelius.

Kaskö.

Lägre elementarskolan.

Läraretjensten har varit ledig och föreståts under läsåret 1870—1871 af stadspredikanten Esaias Severin Cronström, 1871—1874 af studeranden Axel Wilhelm Ingman och 1874—1875 af stadspredikanten Cronström. Sånglärare var till utgången af höstterminen 1874 Karl Johan Ludén, under vårterminen 1875 t. f. orgelnisten Nordman.

Enligt Eders Kejsrerliga Majestäts Nådiga bref d. 19 Nov. 1874 har skolan med utgången af läsåret 1874—1875 uphört.

Skolråd för tiden från d. 1 Sept. 1870 till d. 1 Sept. 1873: häradshöfdingen G. G. Aminoff, ordförande, kronofogden O. F. Söderström och apotekaren A. Becker. För tiden från d. 1 Sept. 1873 till skolans indragning: stadspredikanten E. S. Cronström, ordförande, tullförvaltaren A. Kyntzell och handlanden F. G. Thuring.

Nykarleby.

Lägre elementarskolan.

Undervisningen har handhafts af *rektorn* ped. kand. Johan Fredrik Thurman och *läraren* Johan Kaldén. Sånglärarebefattningen bestrides af fru Mathilda Sofia Petterson, åt hvilken tjänst-

ledighet särskilda gånger beviljats, hvarvid hennes syster Maria Sandström förordnats att förestå den samma. — Löneförhöjning tillades af Kejserliga Senaten rektorn Thurman från d. 1 April 1873.

Den af staden upplåtna lokal är ändamålsenlig och för behovet tillräcklig; möblerna äro delvis af nyare konstruktion. — Skolan är bestämd att indragas utan att ersättas af realskola.

Skolråd för tiden från d. Sept. 1870 till d. 1 Sept. 1873 och ifrån sistnämnde dag till d. 1 Sept. 1876: provincialläkaren K. F. Forsius, ordförande, handlanden G. M. Hedström, rådmannen C. Grundfeldt, tullförvaltaren O. Lindbohm samt borgmästaren F. Wilander.

Jakobstad.

Lägre elementarskolan.

Rektor har varit fil. mag. August Benjamin Hückert, som afled d. 20 Aug. 1874, och derefter fil. mag. Torsten Oswald Ilmoni till utgången af läsåret 1874—1875, samt *lärare* Peder August Granberg och *läraresuppliktant* Rosina Hückert, hvilken sist nämnda åtnjöt tjänstledighet ifrån d. 10 Okt. 1871 till terminens slut, då hennes befattning förestods af studeranden Karl Appelberg, samt under följande läsetermin till d. 1 Mars, då tjänsten bestreds af studeranden Erik Gustaf Hedström. Sångundervisningen har handhåfts från höstterminen 1870 till och med höstterminen 1871 af orgelnisten Petter Brännäs och derefter af Rosina Hückert.

Skolan kommer att indragas och ersättas af en tvåklassig realskola. Till Jakobstads stadsboers underdåniga anhållan om inrättande af en fyra klassig realskola förvägrades bifall genom Kejserliga Senatens resolution d. 29 Okt. 1874.

Skolråd för tiden från d. 1 Sept. 1870 till d. 1 Sept. 1873: kyrkoherden V. L. Helander, ordförande, apotekaren O. L. Schaudman och rådmannen E. J. Björkman. För tiden från d. 1 Sept. 1873 till d. 1 Sept. 1876: kyrkoherden V. L. Helander, ordförande, stadsläkaren G. F. Borg och rådmannen E. J. Björkman.

Gamlakarleby.*1. Högre elementarskolan. Lyceum.*

Vid ingången af läsåret 1870—1871 voro vid högre elementarskolan anställde *kollegerne* magg. Konstantin Ervast (latin), Frans August Canth (historie och geografi), Johan Adrian Hansson (finska och svenska) samt ped. kand. Anselm Ebeling (matematik och naturalhistorie); lediga kollegatjensten i religion förestods af nådårspredikanten August Wilhelm Bergman; sång- och gymnastiklärare var Karl Rudolf Sjögren.

Efter utgången af nämnda läseår afgick kollegan Hansson till enahanda tjänst vid högre elementarskolan i Tavastehus, hvarefter fil. mag. Frans Henrik Alopaeus under läsåret 1871—1872 och ped. kand. Karl Oskar August Appelroth under läsåren 1872—1874 förestod kollegatjensten i svenska och finska; kollegatjensten i religion bestreds 1871—1874 af fil. mag. Karl Jakob Gummerus.

Då lärare i ryska språket icke var vid skolan anställd och aflöning för en sådan ej heller i staten upptagen, kunde den nya lektionsplanen icke införas under vårterminen 1873. Sedan Kejserliga Senaten d. 27 Febr. 1873 för aflönande af en rysk språklärare beviljat ett årligt arvode af 2,000 mark, förordnades d. 18 Juli fil. kand. Samuel Wilhelm Hellgren att under följande hösttermin handhafva nämnda lärarebefattning, hvarmed han fortfor till utgången af vårterminen 1874, då den samma upphörde.

Rektor var på grund af tidigare anställdt val kollegan Canth; tiden för detta uppdrag utgick med vårterminen 1873, hvarefter Canth, på Öfverstyrelsens framställning, af Kejserliga Senaten d. 2 Okt. 1873 utnämndes till rektor mot åtnjutande af det arvode, 600 mark, som enligt 1872 års skolordning är rektorer vid fyrtklassiga lyceer tillförsäkradt, hvaremot inskrifningsavgifterna för intagna nya elever skulle tillfalla läroverkets kassa och det förra rektorsarvudet 800 mark kronan besparas.

Löneförhöjning tilldelades från d. 1 Jan. 1872 sångläraren Sjögren.

I Nådigt bref d. 4 Juni 1874 fann Eders Kejserliga Majestät godt i nåder förklara högre elementarskolan i Gamlakarleby för

ett *fyrklassigt lyceum*, för hvilket den för dylikt läroverk nådigt fastställda stat med ett provisoriskt tillskott af 600 mark skulle från och med d. 1 Sept. 1874 tillämpas, hvarjemte Kejserliga Senaten i bref till Öfverstyrelsen s. d. bestämde att svenskan skulle vara undervisningsspråk vid lyceet och godkände, i enlighet med hvad Öfverstyrelsen föreslagit, följande:

1:o att alldenstund kollegan i matematik och naturalhistorie Ebeling, enligt den för fyrklassiga lyceer fastställda lektionsplan, erhöle fullt antal undervisningstimmar i matematik och någon annan af de vid skolan anställde ordinarie lärare icke ansetts lämplig att meddela undervisning i naturalhistorie, åt kollegan Ebeling, som förklarar sig villig att öfvertaga äfven sist nämnda undervisning emot skild ersättning, skulle beviljas ett extra anslag af 400 mark för året, att tills vidare utgå, så länge han handhade undervisningen i naturalhistorie vid lyceum;

2:o att sångläraren Sjögren, enligt hans uttalade önskan, blefve bibehållen vid sin aflöning enligt gammal stat;

3:o att vid lyceum finge besättas två kollegatjenster, den ena med undervisningsskyldighet i religion, latin och svenska språket och den andra i ryska och tyska språken samt kalligrafi, äfvensom lärarebefattningen i teckning.

Härjemte föreskrefs, att uti den efter ofvan uppgifna grunder uppgjorda öfvergångsstat af omständigheterna påkallade förändringar efter hand skulle göras, till dess den uti skolordningen för fyrklassiga lyceer fastställda stat kunde till alla delar göras gällande.

Den 18 Aug. 1874 förordnades fil. kand. S. W. Hellgren att under ett år ifrån d. 1 Sept bestrida vikariatet vid kollegatjensten i ryska, tyska och kalligrafi, men afgick redan med höstterminen; för vårterminen 1875 uppdrogs nämnda vikariat åt föreståndaren för telegrafstationen i Gamlakarleby J. R. Sandström; s. d. förordnades vidare fil. mag. Gustaf Wilhelm Liljefors att förestå vikariatet vid kollegatjensten i religion, latin och svenska; konstitutorial utfärdades s. d. för privatlärarinnan A. Olivia Kyntzell å läraretjensten i teckning.

Den 8 April 1875 utnämnde Kejserliga Senaten kollegan Canth att vara rektor för lyceet.

Lokalen bekostas af staden, som för ändamålet uppfört ett

stort och rymligt skolhus, innehållande utom läsrummen samlings- och gymnastiksal.

Skolråd för tiden från d. 1 Sept. 1870 till d. 1 Sept. 1873: borgmästaren M. Jaatinen, ordförande, tullförvaltaren F. Winter, provincialläkaren F. Hällström, rådmannen G. Lithén och apotekaren C. H. Wichman. För tiden från d. 1 Sept. 1873 till d. 1 Sept. 1876: kyrkoherden B. Wegelius, ordförande, stadsläkaren F. E. Aspelin, apotekaren W. Alftan, tullförvaltaren E. A. G. Brander och handlanden W. Hermansson.

2. *Lägre elementarskolan.*

Undervisningen handhafves af *rektorn* Julius Fredrik Reinus och *läraren* Fredrik Engelbrecht Chydenius; sånglärare är Karl Rudolf Sjögren.

Den 10 Sept. 1874 hemställde Öfverstyrelsen på anförda skäl, huruvida icke lägre elementarskolan i Gamlakarleby kunde med då pågående läsårs utgång indragas samt rektorn Reinus och läraren Chydenius från samma tid uppföras på indragningsstat. Sedan stadskommunen genom guvernören i Wasa län af fordrats yttrande rörande fortfarande utbetalning af hyresmedel till förbemälda lärare, i händelse de uppfördes på indragningsstat, hvilket yttrande, innefattande vägran till dylik utbetalning, till Kejsrerliga Senaten insändts, underrättades Öfverstyrelsen i skrifvelse från Ecklesiastik-Expeditionen d. 8 April 1875, att Kejsrerliga Senaten för närvarande icke velat till Öfverstyrelsens förberörda hemställan bifalla.

Skolråd det samma som för lyceet.

Jyväskylä.

Elementarläroverket. Lyceum.

Vid utgången af läsåret 1870—1871 voro vid läroverket anställda: *lektorerne* magg. Gottlieb Leopold Pesonius (grekiska och hebreiska), Karl Henrik Kahelin (matematik och naturalhistorie), Emil Fredrik Maconi (historie), samt vice pastorn Otto Henrik Cleve (teologi) och fil. kand. Henrik Helligren (latin);

kollegerne: f. d. konrektorn Klas Fredrik Corander (svenska och finska), mag. Fredrik Wilhelm Boucht (historie och geografi), ped. kandd. Karl Robert Bonsdorff (matematik och naturalhistorie) och Moses Marttinen (latin); *lärarene*: Alexander Georg Weilin (ryska), hist. fil. mag. Richard Engelbrecht Hirn (tyska och franska språken), kollegan Marttinen (sång) och kollegan Bonsdorff (gymnastik) samt Lars Richard Forssell (teckning).

Tjänstledighet för sjuklighet åtnjöts af lektorn Pesonius från d. 9 Mars 1871 till terminens slut samt under höstterminen s. å.; derunder förordnades studeranden Karl Emil Fabian Brummer att förestå lektorstjensten i grekiska, dock med vilkor att lektor Pesonius sjelf skulle anställa tentamen med de till Universitetet afgående eleverne. Den 9 Mars 1872 afled kollegan Corander, som åtnjutit tjänstledighet från terminens början; kollegatjensten i svenska och finska språken förestods af fil. kand. Otto Ludvig Corander till början af Mars månad 1873, och derefter till terminens slut af fil. kand. Gustaf Gideon Brummer, samt under läsåret 1873—1874 af fil. kand. Karl Emil Fabian Brummer och 1874—1875 af fil. kand. Karl Jakob Gummerus.

Rektor för elementarläroverket var enligt tidigare anställt val lektorn Pesonius och prorektor lektorn Kahelin, hvilken sist nämnde förestod rektorsvården under den Pesonius beviljade tjänstledighet. Då den tid af tre år, för hvilken desse varit utsedde, med läsåret 1872—1873 utgick och lektorn Pesonius anhållit att rektorsbefattningen måtte åt annan person anförtrös, blef på Öfverstyrelsens framställning lektorn Kahelin af Kejsrerliga Senaten d. 23 Maj 1873 utnämnd till rektor för elementarläroverket från d. 1 derpå följande Sept., emot åtnjutande af 1,000 mark i årligt arvode; deremot skulle inskrifningsavgifterne af inkommande nya elever tillfalla läroverkets kassa samt det å staten för rektor upptagna arvodet kronan besparas. Den 19 Aug. tillförordnades af Öfverstyrelsen lektorn Cleve att vara prorektor.

Från och med vårterminen 1873 gjordes början med den nya lektionsplanens tillämpande, hvilken då till sina väsentligaste delar infördes på läroverkets fyra lägsta klasser. I följd af den ökade undervisningsskyldighet, som derigenom åhvälfvits ryske språkläraren Weilin, beviljades honom af Kejsrerliga Senaten d. 2 Okt.

1873 ett lönetillskott af 300 mark, att utgå ifrån den 1 i samma månad.

Löneförhöjning tillades af Kejserliga Senaten från d. 1 Jan. 1871 lektorn Kahelin, från d. 1 Okt. 1871 språkläraren Hirn, från d. 1 Juli 1872 lektorn Cleve, från d. 1 April 1873 kollegan Bonsdorff och från d. 1 Jan. 1874 kollegan Marttinen.

Uti Nådigt Bref d. 20 Juni 1874 täcktes Eders Kejserliga Majestät bifalla till elementarläroverkets ombildande till *sjukklassigt lyceum*. I bref till Öfverstyrelsen af s. d. fann Kejserliga Senaten godt fastställa följande närmare föreskrifter:

1:o Lektorn Pesonius samt lärarene i tyska och franska språken Hirn och i teckning Forssell komma, enligt deras egen önskan, att bibehållas vid sina löneförmoner och rättigheter enligt gammal stat, hvarigenom en besparing af 1,080 mark i äldste lektorslönen samt af 180 mark i näst äldste kollegans lön, så länge nästnämnda lön utgår till förmån för aflidne konrektorn K. F. Coranders sterbhus, eller sammanlagdt 1,260 mark tillsvidare uppstår.

2:o Ryske språkläraretjensten vid läroverket, hvars nuvarande innehafvare A. G. Weilin utnämnes till äldste kollega vid lyceet, dertill han jemväl lemnat sitt samtycke, skall indragas.

3:o Sedan aflidne konrektorn Coranders sterbhus' rätt till nådår upphört, tillsättes en kollega vid lyceum med undervisningsskyldighet i svenska och finska språken.

4:o Den efter ofvan uppgifna grunder uppgjorda öfvergångsstat för lyceum i Jyväskylä, uppgående till 45,420 mark, skall från och med d. 1 Sept. 1874 tillämpas, dock att deri efter hand sådana förändringar göras, som omständigheterna påkalla, till dess den uti skolordningen för sjukklassigt lyceum fastställda normalstat kan till alla delar göras gällande.

Fullmakt utfärdades d. 30 Juni 1874 för språkläraren Weilin å kollegatjensten i ryska språket. — Den 22 Jan. 1875 afled kollegan Boucht, och d. 1 Mars förordnades fil. mag. O. W. V. Hohenthal att intill d. 1 Maj 1876 bestrida vikariatet vid kollegatjensten i historie och geografi. — Den 1 April utnämndes fil. kand. K. J. Gummerus till kollega i svenska och finska språken (fullmakt d. 31 Maj). Tjenstledighet beviljades d. 15 April

åt kollegan Bonsdorff till terminens slut och förestods derunder hans tjänst af fil. kand. Gustaf Gideon Brummer.

Till rektor för lyceet utnämnde Kejsrerliga Senaten d. 8 April 1875 lektorn Kahelin; till prorektor förordnade Öfverstyrelsen den 26 i s. m. lektorn Cleve.

Lokalen, som till vissa delar blifvit för skolans ändamål särskildt apterad, är äfven öfverhufvud rymlig och ändamålsenlig. Kontrakt derom förnyades d. 18 Juli 1872 på tio år från d. 1 Sept. emot en årlig hyressumma af 4,000 mark.

Skolråd för tiden från d. 1 Sept. 1870 till d. 1 Sept. 1873: provincialläkaren W. S. Schildt, ordförande, doktorinnan M. F. W. Schildt, kommissionslandtmätaren A. F. Tavaststjerna, stadsläkaren J. G. Forsten och häradshöfdingen A. F. Flander. För tiden från d. 1 Sept. 1873 till d. 1 Sept. 1876: häradshöfdingen O. Grünblad, ordförande, doktorinnan M. F. W. Schildt, sem. lektorn d:r E. A. Hagfors, stadspredikanten G. O. Schöne-man och häradsskrifvaren G. A. Rönneberg.

2. *Lägre elementarskolan.*

Såsom *lärare* är vid skolan anställd Herman Evert Lindbohm; sånglärare har varit under läseåren 1870—1872 klockaren Anders Juntunen och derefter kollegan vid lyceet M. Marttinen.

Löneförhöjning tilldelades läraren Lindbohm ifrån d. 1 Okt. 1873.

Uti underdånig skrifvelse af d. 9 Jan. 1873 hemställde Öfverstyrelsen att lägre elementarskolan i Jyväskylä måtte indragas, såsom icke vidare behöflig för orten, sedan den med folkskollärareseminariet i samma stad förenade normalskola blifvit fullständigt organiserad. I anledning häraf tillfrågades Jyväskylä stadsboer, som bekosta lokal jemte ved, ljus och betjening för lägre elementarskolan samt utgifva hyresmedel åt läraren, huruvida de äfven efter skolans indragning ville vidkännas åtminstone enahanda omkostnader, hvilkas motsvarande penningebelopp skulle af staden årligen inbetalas till statsverket såsom en ringa ersättning för de stora fördelar staden åtnjuter derigenom att ett fullständigt elementarläroverk och ett sammansatt folkskollärare- och lärarinneseminarium samt dermed förenade normalskolor vore der-

förlagda; och enär bemålde stadsboer undandragit sig all dylik utbetalning och derjemte uttalat den önskan att lägre elementarskolan måtte bibehållas, förklarade Kejslerliga Senaten d. 30 Okt. att den väckta frågan om indragning skulle tills vidare förfalla, samt anbefalldes Öfverstyrelsen att efter den nuvarande lärarens afgång från tjensten till Kejslerliga Senaten inkomma med sådan framställning i ämnet, hvartill omständigheterna då kunde för-
anleda.

Skolråd det samma som för lyceet.

Uleåborg.

1. *Elementarläroverket. Lyceum.*

Vid ingången af läseåret 1870—1871 voro vid läroverket anställda: *lektorerne*, magg. Johan Mathias Kalm (grekiska), Gustaf Marelus (historie), Pehr Gustaf Hällfors (matematik) och Karl Ervast (teologi); lediga lektorstjensten i latin förestods under höstterminen 1870 af fil. mag. Elis Adolf Blomstedt och tillträdde från d. 1 Jan. 1871 af kollegan vid högre elementarskolan i Kuopio mag. Anders Forsnäs; *kollegerne*: Johan Bernhard Schlüter (historie och geografi), Konrad Wilhelm Dahlström (matematik), magg. Johan Gustaf Albert Saxbäck (svenska och finska) och Emil Löwenmark (latin); *lärarne*: Karl Alexander Abraham Hintze (ryska), Arno Wilhelm Heikel (tyska och franska), Ernst August Biese (engelska), Anton Bernhard Kunelius (sång), Börje Kristian Hesse (gymnastik) och Charlotta Elisabeth Lundström (teckning).

Lektionsplanen företedde här den egendomlighet, att språkundervisningen på lägsta klassen omfattade endast de båda inhemska språken, hvarefter tyskan inträdde på andra och latinet på tredje klassen. Med afseende å den då tillernade nya lektionsplanens allmänna införande vidtogos från och med läseåret 1871—1872 några jemkningar sålunda, att latinet under nämnda läseår infördes på andra och under följande läseår på tredje klassen, hvaremot tyskan likaledes successivt uppflyttades till fjerde klassen. För öfrigt var engelska språket valbart med hebreiskan. Den nya lektionsplanen tillämpades fullständigt på för-

sta klassen från och med vårterminen 1873, och i följd af läraren i ryska språket derigenom åhvälfd större undervisningsskyldighet beviljade Kejsrerliga Senaten d. 27 Febr. 1873 språkläraren Hintze en lönstillökning af 600 mark att utgå från början af nämnda år.

Då vid tillämpningen af merberörda nya lektionsplan skiljaktiga åsigter uttalat sig bland lärarne om hvilketdera språket, svenskan eller finskan, borde betraktas såsom modersmål och förty vid undervisningen begagnas, uttalade sig flertalet af lärarekollegiets medlemmar uti till Öfverstyrelsen insänt protokoll för det sednare språket. Med anledning häraf öfverlemnades d. 20 Mars 1873 detta ärende på grund af stadgandet i 2 mom. af Nåd. Kung. d. 30 Nov. 1871 till Eders Kejsrerliga Majestäts Nådiga pröfning, hvarvid Öfverstyrelsen för sin del i underdånighet afgaf följande utlåtande: „Uti den förra högre elementarskolan i Uleåborg utgjorde svenskan uteslutande undervisningsspråk och Nådiga brevet af d. 28 April 1863, enligt hvilket nämnda skola utvidgades till fullständigt elementarläroverk, innehåller i mom. 1 det stadgande att undervisningen komme att meddelas eleverne uti några läroämnen på svenska och uti andra på finska språket, eftersom skolstyrelsen pröfvade lämpligt; dock erhöill läroverket samtidigt en från andra likartade skolor något afvikande organisation, hvilken syntes förutsätta svenskan såsom det egentliga modersmålet, i det att undervisningen i fremmande språk skulle börja med tyska på andra klassen. Med stöd af ofvan nämnda stadgande har finska språket begagnats såsom undervisningsspråk i allt flera ämnen, så att, då Öfverstyrelsen vidtog inseendet öfver skolorna, det förhållande egde rum, att endast på de tre högsta klasserna svenskan vid undervisningen användes i de flesta vigtigare läroämnen med undantag af latinet. Vid den senast verkställda visitationen vårterminen 1871 voro af 172 elever 28 endast finska språket mäktige, fördelade på de fyra lägsta klasserna, och vid samma tillfälle uttalade sig skolrådets pluralitet för svenskan såsom undervisningsspråk“. — Med hänsyn till dessa omständigheter hemställde Öfverstyrelsen i underdånighet att närmare bestämning måtte utfärdas angående undervisningsspråket vid elementarläroverket i Uleåborg samt uttalade såsom sin underdåniga mening, att svenskan i förenämndt afseende måtte tilläm-

pas från den tid en fyrklassig finsk realskola kunde på orten öppnas, men det hittills följda förfaringssättet intill dess bibehållas, med skyldighet likväl för lärarene att från och med fjerde klassen fullständigt öfvergå till svenskan såsom undervisningsspråk“.

Derpå anbefalldes Öfverstyrelsen i skrifvelse från Ecklesiastik-Expeditionen den 17 påföljande April att till Kejserliga Senaten insända såväl lärarekollegiets protokoll som ock protokollet vid omförmälda visitation, eller att, derest protokoll vid sistnämnda tillfälle icke förts, infordra skolrådets utlåtande i ämnet, äfvensom uti särskild remiss af samma dag, att i anledning af åtskillige Uleåborgs stadsboers till Eders Kejserliga Majestät ingifna underdåniga ansökning, att undervisningen vid elementarläroverket derstädes framdeles måtte bedrivas på svenska, affordra skolrådet utlåtande öfver nämnda ansökning och dermed sedan, jemte eget utlåtande till Kejserliga Senaten inkomma. Sedan skolrådet slika yttranden aflemnat och tillika insändt protokoll öfver den vid ärendets behandling i skolrådet förelupna omröstning, hvarvid af fem ledamöter tre förordat finskan såsom undervisningsspråk, öfverlemnades ärendet änyo, med bifogande af de infordrade protokollen, jemte anmälan att vid visitationen 1871 sammantråde med skolrådet inför protokoll icke hållits, till Eders Kejserliga Majestäts nådiga pröfning, hvarvid Öfverstyrelsen återhemtade sitt förut afgifna underdåniga yttrande.

Kejserliga Senatens den 21 Nov. 1873 till Öfverstyrelsen aflättna skrifvelse angående undervisningsspråket vid elementarläroverket i Uleåborg är af följande lydelse:

„Emedan vid tillämpningen af den nya lektionsplanen vid elementarläroverket i Uleåborg skiljaktiga åsigter bland lärarene förspotts derom, hvilketdera språket, svenskan eller finskan, borde betraktas såsom modersmål och förty vid undervisningen i läroverket begagnas, samt flertalet af lärarekollegiets medlemmar uti till Eder insändt protokoll uttalat sig för det sednare språket, så hafven I, uti underdånig skrifvelse af den 20 Mars 1873, på grund af stadgandet i mom. 2 af Nådiga Kungörelsen den 30 November 1871, till nådig pröfning öfverlemnadt detta ärende; och jemte det I vid handen gifvit, att uti den förra högre elementarskolan i Uleåborg svenskan utgjort uteslutande undervisningsspråk och att i mom. 1 af Nådiga brefvet den 28 April 1863,

enligt hvilket nämnda skola utvidgades till fullständigt elementarläroverk, stadgats att undervisningen borde meddelas eleverne uti några läroämnen på svenska och i andra på finska språket, eftersom skolstyrelsen pröfvade lämpligt, hafven I upplyst att, med stöd af ofvan nämnda stadgande, finskan begagnats såsom undervisningsspråk i allt flera ämnen och att vid den sednast skedda skolvisitationen vårterminen 1871, dervid skolrådets pluralitet uttalat sig för svenskan såsom undervisningsspråk, af 172 elever 28 voro endast finska språket mäktige, fördelade på de fyra lägsta klasserna, med hänsyn hvartill i hemställt, att närmare bestämning måtte utfärdas angående undervisningsspråket vid i fråga varande elementarläroverk samt tillika föreslagit, att svenskan måtte i förenämndt afseende tillämpas från den tid en fyrklassig finsk realskola kunde på orten öppnas, men det hittills följda förfaringssättet intill dess bibehållas, dock med skyldighet för lärarene att från och med fjerdte klassen fullständigt öfvergå till svenskan såsom undervisningsspråk.

Härefter hafva åtskillige tjenstemän samt medlemmar af borgerskapet i Uleåborgs stad uti ingifven skrift på anförda skäl i underdånighet anhållit, att svenskan måtte uteslutande införas såsom undervisningsspråk vid ofta nämnda läroverk; i anledning hvaraf Eder anbefallts att insända lärarekollegiets ofvan omförmälda samt det vid skolvisitationen den 31 Maj 1871 förda protokoll, äfvensom ej mindre skolrådets och vederbörande medlemmars i Uleåborgs stadskommun än edert och tjenstförrättande Guvernörens i Uleåborgs län underdåniga yttranden öfver förberörda underdåniga ansökning blifvit infordrade och till Kejsrerliga Senaten inkommit.

Då Kejsrerliga Senaten i dag till slutlig pröfning förehafte detta ärende, har hos Senaten i betraktande kommit, hurusom erfarenheten under den tid elementarläroverket i Uleåborg egt bestånd, visat att endast ett fåtal af de samhällsklassers barn, hvilka hafva finskan till modersmål och som sökt och vunnit inträde i nämnda, för den lärda bildningen afsedda skola, afslutat kurserna i den samma, och att, då enligt den af Eder uppgjorda dislokationsplan en fyrklassig realskola med finskt undervisningsspråk komme att förläggas i sagde stad, för dessa samhällsklassers bildningsbehof blefve bättre sörjdt genom inrättande af en

dylik för realistisk och allmän medborgerlig bildning afsedd läroinrättning, till hvilken elever hufvudsakligen kunna påräknas från ortens folkskolor med finskt undervisningsspråk. Kejsrerliga Senaten har icke heller kunnat förbise obilligheten deraf att, derest finskan beständes till undervisningsspråk vid nu i fråga varande elementarläroverk, den i Uleåborgs stad och län bosatta talrika ståndspersonsklass, hvars barn i hemmen inhemtat den första undervisningen på svenska språket och hvarifrån de flesta af de elever, som besökt läroverket, varit utgångne, skulle tvingas antingen utesluta sina barn från att anlita ortens skola eller ock insätta dem i en skola, der undervisningsspråket vore ett annat än deras modersmål, hvarigenom det blefve dem svårt, om ej omöjligt, att inhemta kunskap och vetande, äfvensom att en lärdomsskola, hvori undervisningen skulle meddelas å svenska språket, hvilket dock står i samband med landets kultur, och tills vidare ännu utgör dess egentliga bildnings tungomål, sålunda komme att saknas i den del af landet, som ligger norr om Wasa och S:t Michel.

I betraktande häraf och med afseende å de skäl sökanderne i deras omsförmälda skrift framhållit, har Kejsrerliga Senaten funnit godt att, i öfverensstämmelse med hvad I jemväl föreslagit, förordna, att svenska språket skall såsom undervisningsspråk tillämpas vid elementarläroverket i Uleåborg från den tid en fyrtklassig finsk realskola kan varda derstädes inrättad, hvaremot det hittills följda förfaringssättet intill dess bibehålles, med skyldighet likväl för lärarene vid elementarläroverket att från och med fjerd klassen uteslutande begagna svenskan såsom undervisningsspråk.

Hvilket Eder till svar och efterrättelse samt vederbörandes förståndigande meddelas“.

Under läsåret 1871—1872, då lektorn Hållfors, som erhållit det pedagogiska resestipendiet, vistades utomlands, förestod fil. mag. Henrik Eliel Hårdb lektorstjensten i matematik. Tjänstledighet åtnjöts, för undergående af pastorexamen, från d. 23 Okt. 1873 till terminens slut af kollegan Schlüter, hvars tjänst derunder bestreds af studeranden J. F. Sjögren. I stället för kollegan Dahlström, som blifvit utnämnd till kollega vid realskolan i Uleåborg samt förordnad att handhafva vikariatet vid samma tjänst under läsåret 1874—1875, bestreds under nämnda

tid kollegatjensten i matematik af studeranden August Snellman. — Den 16 Juli 1875 utnämndes lektorn Ervast af Kejserliga Senaten till öfverlärare i religion vid normallyceum i Tavastehus samt förordnades af Öfverstyrelsen att förestå vikariatet vid samma tjänst under läsåret 1875—1876; till vikarie vid lektorstjensten i religion under denna tid antogs kollegan Schlüter, hvars tjänst kommer att handhafvas af studeranden Oskar Snellman.

Löneförhöjning beviljades från d. 1 April 1871 åt lektorn Forsnäs, från d. 1 Juli 1872 åt lektorn Marelus samt från d. 1 Jan. 1873 åt lektorn Ervast.

Rektor för elementarläroverket var på grund af tidigare anställt val lektorn Marelus och prorektor lektorn Hällfors; samma val förnyades d. 1 Maj 1872.

I Nådigt bref d. 15 Maj 1874 fann Eders Kejserliga Majestät godt i nåder förklara elementarläroverket i Uleåborg för ett *sjukklassigt lyceum* med tillämpning från och med d. 1 Sept. 1874 af den för dylikt läroverk uti Nådiga Skolordningen fastställda stat, 46,400 mark, jemte ett temporärt tillskott af 500 mark, påkalladt deraf att tre af lärarepersonalen vid elementarläroverket enligt gammal stat åtnjöte något högre aflöning än dem enligt lyceets stat tillkomme.

Den 29 Maj 1874 utfärdades fullmakt för språkläraren K. A. A. Hintze å kollegatjensten i ryska språket från d. 1 derpå följande September.

Till rektor för lyceet utnämnde Kejserliga Senaten den 8 April 1875 lektorn Marelus; till prorektor förordnades af Öfverstyrelsen den 26 i s. m. lektorn Hällfors.

Läroverket är inrymdt i förra högre elementarskolans krogan tillhöriga hus. Den för husets ombyggnad och utvidgning af Byggnadsöfverstyrelsen uppgjorda ritning godkändes med vissa ändringar af Kejserliga Senaten d. 13 Mars 1873 och sagda styrelse anbefalldes att ombesörja byggnadsarbetets utförande. Med afseende å dessa arbeten tillät Kejserliga Senaten att vårterminen 1874 afslutades d. 1 Juni. I följd af den stränga vintern i förening med husets till vissa delar ofulländade skick blef det nödigt att från d. 23 Jan. till d. 1 Maj 1875 upphyra en provisionel lokal; för detta ändamål beviljade Kejserliga Senaten d. 8 April 1875 en summa af 550 mark. Möblerna äro af nyare tillverk-

ning, men icke ändamålsenlig konstruktion, bibliotek och samlingar obetydliga; läromaterielen har intill sednaste tid varit ofullständig.

Skolråd för tiden från d. 1 Sept. 1870 till d. 1 Sept. 1873: borgmästaren G. W. Nylander, ordförande, handlanden S. I. Hedman, lasaretsläkaren L. Olsoni, landssekreteraren K. Hildén och kapellanen K. E. Järnefelt. För tiden från d. 1 Sept. 1873 till d. 1 Sept. 1876: landssekreteraren K. Hildén, ordförande, kommerserådet J. G. Bergbom, borgmästaren I. F. Gummerus, konsuln L. Kandelin och handlanden S. I. Hedman.

2. *Lägre elementarskolan. Realskolan.*

Undervisningen vid lägre elementarskolan handhades af *rektorn* Johan Adrian Hällberg och *läraren* Thor Otto Stenbäck samt tre *lärareduplikanter*. I sist nämnde egenskap tjänstgjorde vid skolan såsom förste duplikant: vice pastorn Johan Gustaf Snellman 1870—1874, såsom andre: studeranden Johan Krank 1870—1872, fil. mag. Johan Albert Bergman 1872—1874, och såsom tredje: studeranderne Karl Gustaf Elfving 1870—1871, Johan Gustaf Snellman 1871—1872, Gustaf Ferdinand Westerstråhle 1872—1873, Oskar Wilhelm Snellman höstterminen 1873 och Gustaf Wilhelm Snellman vårterminen 1874.

Tjänstledighet åtnjöts af läraren Stenbäck för sjuklighet höstterminen 1870, vårterminen 1872 och vårterminen 1874, vid hvilka tillfällen haas tjänst bestreds af stud. J. G. Snellman, fil. mag. J. A. Bergman och stud. J. F. Sjögrén.

Sedan Magistraten i Uleåborgs stad uti en till Öfverstyrelsen ingifven, till Eders Kejsrerliga Majestät i underdånighet ställd skrift, jemlikt derom vid rådhusstämma fattadt beslut, anhållit om inrättande i nämnde stad af en fyrklassig realskola, för hvilken stadskommunen iklädt sig de i sådant afseende den samma åliggande kostnader, fann Eders Kejsrerliga Majestät godt i Näddigt bref d. 4 Juni 1874 förordna, att en *fyrklassig realskola* skulle inrättas från och med d. 1 Sept. 1874, i stället för lägre elementarskolan, hvilken vid samma tid komme att indragas, samt att Öfverstyrelsen, jemlikt 107 § i Nädiga Skolordningen, egde bestämma beloppet af kollegernes vid realskolan hyresmedel. Uti

breff af s. d. bestämde Kejserliga Senaten, att finskan skulle såsom undervisningsspråk vid det nya läroverket begagnas, samt anbefallde Öfverstyrelsen inkomma med framställning angående närmare åtgärder i afseende å i fråga varande läroverksreglering. I sådant afseende hemställde Öfverstyrelsen den 16 Juli, jemte anhållan att i anseende till den långt framskridna tiden framdeles få afgifva fullständigt förslag i ämnet, att till en början endast följande åtgärder skulle vidtagas, nemligen:

1:o att vid följande läseårs början lägre elementarskolans första klass indroges och första klassen af realskolan inrättades;

2:o att från samma tid vid realskolan anställdes en kollega i elementär matematik och naturkunnighet med skyldighet att tills vidare undervisa jemväl i geografi och historie samt de båda inhemska språken, äfvensom att handhafva rektorsvården, en lärare i teckning med undervisningsskyldighet äfven i kalligrafi, samt lärare i sång och gymnastik;

3:o att utom yngste kollegans lön, arvodet för läraren i teckning genast skulle utgå till fulla beloppet, men arvodet under första året för sångläraren med 200 och för gymnastikläraren med 500 mark, för att sedan årligen ökas med 100 mark, intill dess de i staten för dessa tjänster bestämde arvoden uppnåts, äfvensom rektorsarvodet för hvarje år med 150 mark;

4:o att af det i staten upptagna arvodet för en religionslärare 500 mark, i händelse af behof, måtte för första året samt hela anslaget till böcker och undervisningsmateriel genast utgå.

Härtill biföll Kejserliga Senaten d. 23 Juli 1874 samt fastställde ett efter ofvan uppgifne grunder uppgjort förslag till stat för realskolan i Uleåborg under läseåret 1874—1875.

Den 18 Aug. 1874 förordnades kollegan vid lyceet i Uleåborg Konrad Wilhelm Dahlström att från d. 1 Sept. bestrida vikariatet vid ofvan nämnda kollegatjänst, hvarå han d. 2 Dec. erhöll fullmakt. Den 18 Aug. utfärdades konstitutorial för sångläraren Anton Bernhard Kunelius å läraretjensten i sång och för lärarinnan Charlotta Elisabeth Lundström å läraretjensten i teckning. Den 10 Sept. förordnades att tills vidare bestrida: vice pastorn J. G. Snellman läraretjensten i religion och lektorn Karl Ervast läraretjensten i gymnastik.

Vid lägre elementarskolan qvarstod under läseåret 1874—1875, utom de båda ordinarie lärarene, lärareduplikanten Bergman.

Den 27 Maj 1875 förordnade Kejserliga Senaten om följande ytterligare åtgärder för realskolans organisation, nemligen:

1:o att den återstående andra klassen af lägre elementarskolan skulle med dåvarande läseårs utgång indragas samt rektorn Hällberg och läraren Stenbäck vid samma tid uppföras på indragningsstat med bibehållande af deras nuvarande löneförmöner;

2:o att från d. 1 Sept. 1875 vid realskolan anställas en kollega i historie, geografi och finska språket med skyldighet för honom att tills vidare undervisa äfven i svenska språket, vid utgången af läseåret 1876—1877 ej mindre två nya kolleger, den ena med undervisningsskyldighet i matematik och fysik samt den andre i svenska och tyska språken jemte kalligrafi, än ock en lärare i ryska språket, hvilken egde redan under första året åtnjuta hela det för denna tjänst å stat upptagna arvode; samt lärare i engelska språket från början af läseåret 1877—1878;

3:o att lägre elementarskolans inventarier, bibliotek och kassa finge vid pågående läseårs utgång till realskolan öfverlemnas.

Skolråd för lägre elementarskolan och realskolan det samma som för lyceet.

3. *Fruntimmersskolan.*

Vid skolan äro anställda *lärarinnorna* Maria Junelius (första lärarinna och föreståndarinna), Elise Nylander, Selma Granstedt, Pauline Hallfors (i stället för andre läraren) samt förste *läraren* hist. fil. mag. Anton Erik Snellman. Undervisningen i franska bestrides af första lärarinnan Junelius, i tyska af E. A. Biese och i sång af A. B. Kunelius; undervisningen i finska har handhåfts under höstterminen 1870 af fil. mag. E. A. Blomstedt samt der- efter af lektorn K. Ervast.

Lägst klassen var fördelad i tvenne afdelningar i anseende till det stora antalet elever och deras på denna klass mycket ojemna kunskaper, då enligt 1856 års skolordning för inträde i fruntimmersskola fordrades endast innanläsning. Den lägre af

dessa afdelningar var inrymd uti ett rum i skollokalen, som egentligen hörde till den för andra lärarinnan bestämda bostad. I följd häraf tillade Kejsrerliga Senaten för läseåret 1870—1871 lärarinnan Nylander en hyresersättning af 225 mark, hvilken sedermera öfvertogs af staden intill dess nämnda tudelning af första klassen upphörde med utgången af läseåret 1873—1874. Men då äfven derefter det af den förra lägre afdelningen begagnade lärummet befans för skolans behof nödigt, beviljades åt lärarinnan Nylander, från och med den 1 Juni 1874 och så länge skolan med sin då varande organisation fortbestode en hyresersättning af 225 mark för året. Skildt arvode för undervisningen å den uppkomna parallel afdelningen har icke blifvit beviljadt.

Den 16 Jan. 1873 beviljade Kejsrerliga Senaten ett årligt arvode af 600 mark att upptagas å skolans stat från d. 1 Sept. till aflönande af en gymnastiklärarinna, samt 100 mark till anskaffande af nya gymnastikredskap. Kontrakt afslöts från d. 1 Juni s. å. på fem år om en gymnastiklokal mot årlig hyra af 200 mark. Den 21 Nov. beviljades särskilda anslag till ett sammanlagdt belopp af 866 mark 56 penni för gymnastiklokalens istandsättande, gymnastikredskap m. m. Att under minst 12 timmar i veckan från följande läsetermin meddela undervisning i gymnastik förordnades d. 30 Jan. 1873 lärarinnan Mimmy Fogelholm, som med ingången af höstterm. 1874 lemnade denna befattning; d. 17 Sept. 1875 konstituerades till den samma fru Naëma Granberg.

Tjenstledighet beviljades tredje lärarinnan Granstedt under September månad 1870, då hennes befattning sköttes af fru Thérèse Wickman, samt från d. 1 Mars 1874 till terminens slut, och förordnades till tjenstens bestridande under sagda tid privatlärarinnan Naima Liljeblad.

Löneförhöjning tillades lärarinnan Granstedt från den 1 April 1873.

I bref af den 8 Maj 1875 förordnade Kejsrerliga Senaten, att skolan skulle ifrån d. 1 Sept. s. å. ombildas till en *fyrklassig* fruntimmersskola.

Skolan har begagnat hyrd lokal. Kontraktet förnyades d. 3 Sept. 1874 på tre år mot en årlig hyra af 2,600 mark. Gården har sedermera genom köp öfvergått i statsverkets ego, och är förslag gjordt att derstädes inreda gymnastiklokal, sedan den

gård, i hvilken dylik lokal för skolan var upphyrd, ombytt egare och kontraktet i följd deraf brutits.

Möblerna äro ändamålsenliga, men läromaterielen knapp.

Skolråd för tiden från d. 1 Sept. 1870 till d. 1 Sept. 1873: borgmästaren J. F. Gummerus, ordförande, häradshöfdingskan W. Krank, dille C. Bergbom, landskamreraren F. Flodin och rektorn G. Marelius. För tiden från d. 1 Sept. 1873 till 1 Sept. 1876: lektorn J. M. Kalm, ordförande, dille C. Bergbom, fru R. Snellman, borgmästarinnan A. Hasselblatt och rektorn G. Marelius.

Brahestad.

Lägre elementarskolan. Realskolan.

Undervisningen har handhåfts af *rektorn* Nils Gustaf Emeleus och *läraren* Viktor Wilhelm Wichman. Rektorn Emeleus har derjemte bestridt sånglärarebefattningen.

Den 8 Dec. 1873 utnämndes läraren Wichman till kapellan i Salo, hvilken lägenhet han egde tillträda den 1 Maj 1874. Den 3 Aug. 1874 förordnades fil. kand. Michael Grönfors att tills vidare bestrida läraretjensten i skolan.

Sedan Magistraten i Brahestad hos Öfverstyrelsen anhållit, att lägre elementarskolan, såsom icke vidare behöflig, sedan stadens folkskoleinrättning blifvit ordnad, måtte indragas och i dess ställe inrättas en tvåklassig realskola, för hvars underhåll stadskommunen iklädt sig fullgörandet af i lag stadgade villkor, fann Eders Kejsrerliga Majestät godt d. 8 Okt. 1874 i nåder förordna, att i stället för lägre elementarskolan, som komme att indragas, skulle från d. 1 Sept. 1875 inrättas en *realskola med två klasser*. Med afseende å verkställandet häraf biföll Kejsrerliga Senaten, som d. 10 Dec. 1874 bestämt att finskan skall som undervisningsspråk vid realskolan begagnas, d. 11 Febr. 1875 till följande åtgärder, nemligen:

1:o att lägre elementarskolan med då pågående läseårs utgång skulle helt och hållet indragas och första klassen af realskolan träda i verksamhet d. 1 Sept. 1875, från hvilken tid derstädes skulle tillsättas en kollega med undervisningsskyldighet i elementär matematik och naturkunnighet, äfvensom tills vidare i

historie, geografi och kalligrafi, hvarutom lärare borde anställas i teckning mot åtnjutande af hela det i stat härför upptagna arvode och i gymnastik mot ett arvode under första året af 300 mark;

2:o att rektorn vid lägre elementarskolan N. G. Emeleus från d. 1 Sept. 1875 uppföres å indragningsstat med bibehållande af sina förra löneförmoner, likväl med skyldighet att vid realskolan undervisa i religion, de begge inhemska språken och sång, hvaremot det i realskolans stat bestämda sånglärarearvodet skulle kronan besparas;

3:o att vid utgången af läsåret 1875—1876 skulle vid realskolan anställas en kollega i historie och geografi med skyldighet att efter rektorn Emelei afgång från skolan meddela undervisning äfven i religion och de begge inhemska språken;

4:o att rektorsarvodet vid realskolan finge utgå under första året med 150 mark, men derefter med hela det uti staten i sådant afseende upptagna belopp, hvaremot hela anslaget till böcker och undervisningsmateriel m. m. skulle från och med första läsåret ställas till skolans förfogande;

5:o att lägre elementarskolans inventarier, bibliotek och kassa finge till realskolan öfverlemnas och kostnaden för den första uppsättningen af nödig undervisningsmateriel från nämnda kassa bestridas.

Den 22 April 1875 förordnades Franciska Elisabeth Montin att under två profår bestrida läraretjensten i teckning vid realskolan och d. 2 Aug. fil. mag. P. J. W. Keckman att jemte rektorsvården handhafva vikariatet vid kollegatjensten i elementär matematik m. m.

Skolråd för tiden från d. 1 Sept. 1870 till d. 1 Sept. 1873: kyrkoherden E. W. Borg, ordförande, provincialläkaren K. R. Ehrström, handlanderna Z. Durchman senior, J. G. Rein och S. Lundberg junior, samt från sistnämnde dag till skolans indragning: häradshöfding J. Krank, ordförande, handlanden J. Candelin och garfvaremästaren H. Korholin.

För realskolan från dess inrättande: kapellanen Abel Nyholm, ordförande, rådmannen Alfred Roos och garfvaren Henrik Korholin.

Kajana.

Lägre elementarskolan.

Vid utgången af läseåret 1869—1870 voro vid skolan anställde *rektorn* mag. Emil Frithiof Lackström och *läraren* Johan Gustaf Sipilä. Åt den sednare beviljades afsked d. 9 Aug. 1870, då studeranden Karl Algott Hanell förordnades att förestå läraretjensten, hvarmed han fortfor under läseåret 1870—1871. Der- efter bestreds tjensten af fil. kand. Viktor Ferdinand Brotherus 1871—1873 och af studeranden Otto Emil Grönström från höst- termen 1873.

Tjenstledighet åtnjöts under hela året 1874 af *rektorn* Lackström, som d. 30 Sept. sagda år från d. 1 Sept. 1875 utnämndes till kollega vid realskolan i Nyslott och d. 14 Jan. 1875 förordnades att under vårterminen 1875 förestå vikariatet vid samma tjenst.

Rektorstjensten har bestridits under året 1874 af studeranden E. Kyander och under vårterminen 1875 af stud. Karl Herlin.

Skolråd för tiden från d. 1 Sept. 1870 till d. 1 Sept. 1873: kontraktsprosten A. Andelin, ordförande, provincialläkaren A. F. Procopé, kommissionslandmätaren K. Harlin och gårdsegaren H. Korholin. För tiden från d. 1 Sept. 1873 till d. 1 Sept. 1876: pastorn N. Salenius, ordförande, öfverförstmästaren O. Wænerberg, kronofogden A. Theslöf och borgmästaren H. Wiklund.

Torneå.

Lägre elementarskolan.

Vid skolan anställde *rektorn* mag. Johan Alfred Keckman åtnjöt tjenstledighet 1870—1872, hvarefter åt honom afsked beviljades d. 12 Sept. 1872. Rektorstjensten bestreds 1870—1871 af folkskolläraren Petter Jurva, 1871—1873 af fil. kand. Paul Johan Wilhelm Keckman, 1873—1874 af studeranden Alexander Wacklin och 1874—1875 af studeranden Johan Gideon Cajan. Ordinarie *läraren* Fredrik Mellenius, hvilken Kejsrerliga Senaten tillagt en listidspension af 1,300 mark, erhöi afsked d. 5 Febr. 1874; läraretjensten förrättades vårterminen 1874 af studeranden

Robert Montin och 1874—1875 af stud. O. Tiilikainen. Läraren Mellenius åtnjöt tjänstledighet vårterminen 1871, hvarunder till tjänstens bestridande förordnades stud. A. Wacklin.

Skolråd för tiden från d. 1 Sept. 1870 till d. 1 Sept. 1873: borgmästaren K. J. Boström, ordförande, prosten E. U. Castrén, provincialläkaren C. G. Fogelholm, handlanden P. Heickel junior och fabrikören J. Åström junior. För tiden från d. 1 Sept. 1873 till d. 1 Sept. 1876: borgmästaren C. J. Boström, ordförande, prosten E. U. Castrén, rådmannen E. Bergman, handlanden P. Heickel junior och fabrikören J. Åström junior.

III. Privata skolor.

Nedan stående uppgifter angående privata skolor, till hvilkas inrättande öfverhetligt tillstånd i föreskrifven ordning meddelats, äro sammanställda efter vid Öfverstyrelsen tillgängliga handlingar.

Helsingfors.

Privat-Lyceum förestås af Universitets-docenten Emil Bök och besöktes under läsåret 1874—1875 af 233 elever. Med anstalten är numera förenad den förskola, till hvars inrättande tillstånd meddelades magistrarne C. G. Svahn och W. Wegelius genom Kejsrerliga Senatens resolution d. 27 Juni 1867.

Finskspråkiga elementarläroverket, inrättadt på grund af särskilda Kejsrerliga Senatens resolutioner d. 8 Juni 1871, d. 27 Juni 1872 och d. 19 Juni 1873, förestås af fil. mag. K. W. Forsman och omfattade under läsåret 1874—1875 fyra klasser med inalles 102 elever.

Finskspråkiga fruntimmersskolan, inrättad på grund af Kejsrerliga Senatens resol. d. 1 April 1869, förestås af d:lle Minna Lindroos och omfattade under läsåret 1874—1875 sex klasser med inalles 79 elever. Åt skolan beviljade Kejsrerliga Senaten d. 1 Maj 1873 ett anslag af 2,000 mark för läsåret 1872—1873, hvilket anslag ökas med 300 mark för hvarje tillkómmande ny klass och, sedan 7:de klassen organiserats, utgår med 3,000 mark, med vilkor att, om elevantalet nedgår under 40, anslagets belopp

nedsattes i förhållande dertill samt att kostnadsfri undervisning meddelas minst en elev på hvarje klass.

Tyska församlingens fruntimmersskola, inrättad på grund af Kejsrerliga Senatens resol. d. 12 Aug. 1869, har under läseåret 1874—1875 haft sex klasser med inalles 88 elever.

D:lle Johanna Maria Sahlbergs fruntimmersskola, inrättad på grund af Kejsrerliga Senatens resol. den 16 Febr. 1870, erhöå d. 22 Okt. 1874 ett årligt understöd af 1,600 mark i tre års tid, räknadt från d. 1 Jan. 1874 med vilkor att kostnadsfri undervisning meddelas 8 elever. Skolan hade under sednaste läseår fem klasser. Elevernas antal var under läseåret 1874—1875 nittiofyra.

D:llerna A. Blomqvists och R. Thitz' med vederböråligt tillstånd inrättade småbarnsskolor besöktes under sednaste läseår den förras af 76 och den sednares af 5 elever.

I resolution af d. 23 Maj 1873 meddelade Kejsrerliga Senaten tillstånd för schweiziske medborgaren Leon Gabriel Biaudet att inrätta en fruntimmersskola, hvilken under läseåret 1874—1875 haft fyra klasser med 32 elever.

I resol. af d. 13 Aug. 1875 meddelade Kejsrerliga Senaten tillstånd åt rektorn för realskolan i Helsingfors mag. M. Brenner och kollegan vid samma skola E. Amnell att inrätta en förberedande klass, der eleverne skulle bibringas de kunskaper, som erfordras till inträde i realskolans första klass.

Borgå.

D:lle Wilhelmina Nordströms fruntimmersskola omfatter fyra klasser med under sednaste läseår inalles 78 elever. Enligt Kejsrerliga Senatens resol. d. 17 Jan. 1863 åtnjuter skolan ett årligt statsanslag af 1,600 mark.

Lovisa.

Fruntimmersskolan inrättades, på grund af Kejsrerliga Senatens resol. d. 14 April 1863, af ett aktiebolag, som d. 13 Juli s. å. erhöå ett årligt statsbidrag af 1,200 mark med vilkor att kostnadsfri undervisning meddelades åt minst 10 medellösa elever.

Skolan öfvertogs sedermera af rektorn G. O. T. Nordström och d. 6 Nov. 1873 meddelade Kejslerliga Senaten tillstånd, att dille Elisabeth Stenbäck, som öfvertagit ledningen af den samma, finge åtnjuta det för skolan bestämda statsanslaget. Undervisningen meddelas på tvenne klasser, hvardera fördelad i två afdelningar, och var elevernas antal under läseåret 1874—1875 tjugutre.

Åbo.

Dille Augusta Heurlins fruntimmersskola, inrättad på grund af Kejslerliga Senatens resol. d. 3 Maj 1861, omfattade under läseåret 1874—1875 fyra klasser med inalles 51 elever.

Fru Emma Wiléns läroanstalt, äfven inrättad med vederbörligt tillstånd, utgör en småbarns- eller förberedande skola med tre klasser för barn af hvardera könet, hvilka undervisas gemensamt på de två lägre klasserna och i skilda afdelningar på den tredje. Elevantalet uppgick under sednaste läseår till 106.

Dille Olga Ahllöfs småbarnsskola, inrättad på grund af Kejslerliga Senatens resol. d. 14 Mars 1867, har besökts af omkring 100 elever.

Dille Siri Ringboms fruntimmersskola, som enligt Kejslerliga Senatens resol. d. 23 Nov. 1874 erhållit vederbörligt tillstånd, hade under läseåret 1874—1875 fyra klasser med inalles 98 elever.

Björneborg.

Fruntimmersskolan, som inrättades på grund af Kejslerliga Senatens resol. d. 25 Sept. 1866, öfvertogs med vederbörligt tillstånd från hösten 1868 af rektorn K. F. Nordlund och åtnjuter fortfarande det enligt Kejslerliga Senatens resol. d. 24 Juli 1867 beviljade statsbidraget af 1,000 mark med vilkor af kostnadsfri undervisning för sju medellösa elever. Skolan är fördelad i tre klasser, hvarje med tvåårig kurs, och besöktes under sednaste läseår af 60 elever.

Fru Sofia Murins småbarnsskola, inrättad enligt Kejslerliga Senatens resol. d. 25 April 1857, har besökts af omkring 20 elever.

Tavastehus.

Fröken Anna Tavaststjerna erhöll för sin fruntimmersskola Kejsrerliga Senatens tillstånd d. 20 Mars 1873 samt enligt Kejsrerliga Senatens resol. d. 26 Nov. s. å. ett årligt statsanslag för fem år, räknadt från d. 1 Jan. 1873, att utgå för första året med 1,200 mark och för hvarje af de följande åren med 1,600 mark, med villkor att minst 8 elever erhålla kostnadsfri undervisning. Skolan har fyra klasser och besöktes under sednaste läseår af 47 elever.

Tammerfors.

Fruntimmersskolan, till hvars inrättande tillstånd meddelades kollegerne J. Stolpe och F. E. Jernberg genom Kejsrerliga Senatens resol. d. 28 Juni 1862, förestås fortfarande af dessa och åtnjuter ett d. 13 Juli 1865 beviljadt årligt statsanslag af 1,200 mark mot villkor att tio medellösa elever årligen erhålla kostnadsfri undervisning. Under sednaste läseår hade skolan 41 elever, fördelade på tvenne klasser, hvardera med två afdelningar.

Den 11 Dec. 1873 meddelade Kejsrerliga Senaten tillstånd för rektorn E. Karsten att inrätta en lärdomsskola för gossar. I denna, som trädde i verksamhet från början af sednaste läseår, uppgick elevantalet då till 16.

Wiborg.

Den läroanstalt för gossar med tyskt undervisningsspråk, till hvars inrättande theol. kand. Karl Behm erhöll Hans Excel-lens Generalguvernörens tillstånd d. 17 (29) Mars 1853 och som enligt af Kejsrerliga Senaten d. 10 Okt. 1857 meddeladt tillstånd öfvertogs af enkefru Behm samt, enligt Kejsrerliga Senatens resol. d. 28 Febr. 1867, af dokt. F. Zeidler, som för närvarande förestår den samma, omfattar sex klasser, de tre högre med lärd- och realafdelning. Elevernas antal uppgick under läseåret 1874—1875 till 85, af hvilka 50 voro bosatta inom inrättningen, som tillika är internat.

Den fruntimmersskola med tyskt undervisningsspråk, till hvars inrättande kyrkoherden G. J. N. Steger undfick Hans Excel-

lens Generalguvernörens tillstånd d. 24 Nov. (6 Dec.) 1855, förestås af enkefru Ida Behm på grund af Kejslerliga Senatens resol. d. 25 Jan. 1872. Skolan har fyra klasser och besöktes under sednaste läseår af 40 elever.

Fredrikshamn.

Aktiebolagets fruntimmersskola, inrättad enligt af Kejslerliga Senaten d. 1 Maj 1873 meddeladt tillstånd, omfattade under läseåret 1874—1875 tre klasser med inalles 44 elever.

D:lle Frida Sjöbloms skola för barn af hvardera könet, till hvars inrättande Kejslerliga Senaten meddelade tillstånd d. 23 Juli 1874, besöktes under läseåret 1874—1875 af 15 gossar och 18 flickor, fördelade på två klasser.

Sordavala.

Fruntimmersskolan förestås af d:lle Hilda Fabritius, som dertill undfick tillstånd genom Kejslerliga Senatens resol. d. 14 Juli 1863. Ett årligt statsbidrag af 600 mark beviljades d. 20 April 1864; härtill kom för år 1872, enligt Kejslerliga Senatens beslut d. 27 Juni s. å. ett extra anslag af 400 mark, hvilket, enligt Kejslerliga Senatens resol. d. 26 Nov. 1873, bestämdes att från d. 1 Jan. 1873 utgå med 600 mark i fem års tid och mot vilkor att minst sex elever erhålla kostnadsfri undervisning. Eleverna, hvilkas antal under sednaste läseår uppgick till 46, hafva varit fördelade på en förberedande och en första klass, hvardera med ettårig, samt en andra och tredje klass, båda med tvåårig kurs.

S:t Michel.

D:llerna Alexandra och Alina Antells läroanstalt, inrättad på grund af Hans Excellens Generalguvernörens d. 27 April (9 Maj) 1854 meddelade tillstånd, omfattar för närvarande en småbarnsskola jemte barnträdgård och en förberedande klass för barn af hvardera könet samt en fruntimmersskola med tvenne klasser, hvardera i två afdelningar. Ett statsbidrag af 1,600 mark i fem års tid från d. 1 Jan. 1873 beviljades, enligt Kejslerliga Senatens

resol. d. 26 Nov. 1873, med vilkor att 8 elever erhålla kostnadsfri undervisning. Elevernas antal var under sednaste läseår 72.

Heinola.

Fruntimmersskolan, till hvars inrättande genom Kejsrerliga Senatens resol. d. 2 Juni 1863 tillstånd meddelades konrektorn K. P. Brunou och kollegerne F. Boisman och P. N. Crohns, förestås fortfarande af de båda sist nämnde. Genom samma resol. beviljades äfven ett årligt statsbidrag af 1,200 mark att utgå så länge inrättningen väl motsvarade sitt ändamål. År 1868 utvidgades den samma med en förberedande klass för barn af hvardera könet. De egentliga skolklasserna äro tvenne, hvardera med tvåårig kurs. Elevantalet uppgick under läseåret 1874—1875 till 53.

Nyslott.

Fruntimmersskolan, som inrättades på grund af Kejsrerliga Senatens resol. d. 10 Dec. 1858 och numera åtnjuter ett årligt statsbidrag af 1,000 mark med vilkor af kostnadsfri undervisning för fyra elever, förestods af d:lle Hilda Stadius intill hösten 1871 och derefter af fröken Eva von Essen till d. 1 Sept. 1875. Skolan, som, enligt Kejsrerliga Senatens resol. d. 20 Aug. 1875, framdeles kommer att förestås af d:lle Aura Maria Harlin, har två klasser och besöktes under sednaste läseår af 36 elever.

Kuopio.

Genom Kejsrerliga Senatens resol. d. 9 Sept. 1874 beviljades slotts- och lasarettsläkaren G. Avellan, stadsläkaren K. P. Malmgren och fil. mag. A. E. Frosterus å egna och åtskilliga andra Kuopio stadsboers vägnar i underdånighet ansökt tillstånd att, med tillämpning af den för landets offentliga lyceer fastställda läroplan, i Kuopio stad inrätta ett fyrklassigt lyceum med en förberedande klass och svenskt undervisningsspråk, hvarjemte förunnades de lärare vid i fråga varande läroanstalt, hvilka efter aflagd filosofie- eller lärarekandidatexamen, derstädes meddela undervisning minst 24 timmar i veckan, enahanda tjänsteårs beräk-

ning å ecklesiastik befördringsväg, som den, hvaraf lärare vid landets offentliga läroverk äro i åtnjutande. — Anstalten öppnades d. 1 Sept. 1875 och är till föreståndare antagen fil. mag. H. F. Öhrbom.

Joensuu.

Fruntimmersskolan förestås, enligt Kejsrerliga Senatens resol. d. 11 Aug. 1868, af kollegerne F. W. Lindberg och J. M. Alopæus och åtnjuter ett d. 4 Juni 1869 beviljadt årligt anslag af 1,200 mark. Undervisningen meddelas i fyra klasser.

Nykarleby.

Genom Kejsrerliga Senatens resol. d. 17 April 1874 erhöil fil. kand. Erik Gustaf Hedström tillstånd att i Nykarleby stad inrätta en privat fruntimmersskola med fyra klasser och svenskt undervisningsspråk, i hvilken skola undervisning komme att meddelas i hufvudsaklig öfverensstämmelse med den för de offentliga fyklassiga fruntimmersskolorna i landet fastställda läroplan. Skolan har under sednaste läseår varit i verksamhet.

Gamlakarleby.

Fruntimmersskolan, till hvars inrättande genom Kejsrerliga Senatens resol. d. 19 Febr. 1859 tillstånd meddelades d:lle Augusta Olivia Kyntzell, förestås fortfarande af d:lle Kyntzell och åtnjuter ett d. 6 Maj 1864 beviljadt statsbidrag af 600 mark. Skolan har två klasser och elevernas antal var under sednaste läseår 19.

Jyväskylä.

Fruntimmersskolan, som undfick tillstånd genom Kejsrerliga Senatens resol. d. 21 Maj 1864 äfvensom d. 13 Juli 1865 ett årligt anslag af 1,200 mark, förestås af seminarii lektorn N. Järvinen. Undervisningen meddelas på finska språket i fyra klasser; elevernas antal uppgick under läseåret 1874—1875 till 44.

Uleåborg.

Genom Kejserliga Senatens resol. d. 3 Aug. 1874 erhöill kapellanen i Uleåborgs stad W. Lindstedt tillstånd att derstädes inrätta ett privat-lyceum med fyra klasser och finskt undervisningsspråk, och i resol. d. 8 Mars 1875 beviljade Kejserliga Senaten rättighet till tjänsteårs beräkning i ecklesiastik befördringsväg åt de lärare vid i fråga varande privata lyceum, hvilka efter att hafva fullgjort hvad för erhållande af läraretjenst vid de offentliga lyceerna i landet är eller kan varda föreskrifvet, vid läroanstalten meddela undervisning minst 24 timmar i veckan.

Skolråd.

Sedan Öfverstyrelsen, af förekommen anledning, uti underdånig skrifvelse för d. 13 Dec. 1873 hemställt att Öfverstyrelsen måtte berättigas att, i den ordning 15 § i Eders Kejserliga Majestäts Nådiga Förordning d. 24 Nov. 1869, angående inrättande af en Öfverstyrelse för skolväsendet föreskrifver, utse skolråd jemväl för alla med behörigt tillstånd inrättade privata undervisningsanstalter i landet, hvilka skolråd skulle med afseende å dessa anstalter ega utföra det inseende 2 § i Nådiga Förordningen d. 7 April 1856 angående enskilda undervisningsanstalters ställande under styrelsens tillsyn omförmäler, eller ock att, der så pröfvades lämpligt, åt de redan invalda skolråden uppdraga i fråga varande inseende, och Kejserliga Senaten d. 16 Jan. 1874 funnit godt till denna Öfverstyrelsens framställning bifalla, har, sedan vederbörande kommuner i omförmäldt afseende blifvit hörda, följande skolråd för de privata läroanstalterna i landet af Öfverstyrelsen utsetts:

Nylands län. Helsingfors. Finska elementarläroverket: Öfversten A. Järnefelt, docenten dr O. Donner, docenten J. Krohn, pastorn K. G. Tötterman och mag. K. A. Slöör.

Finska fruntimmersskolan: Pastorn O. A. Stenroth, fru E. Melander och doktorinnan A. Ignatius.

Tyska fruntimmersskolan: Professorn A. Krüger, statsrådinnan S. von Willebrand och statsrådinnan S. Andersin.

D:lle Sahlbergs fruntimmersskola: Ingeniören J. C. Lihr, professorskan H. Elmgren och kaptenskan E. Krogius.

D:llerna A. Blomqvists och R. Thitz' småbarnsskolor: Kollegan V. R. Kockström, professorskan F. Ehrström och kaptenskan A. Lagerborg.

Herr Biaudet's fruntimmersskola: Professorn C. G. Estlander, friherrinnan S. von Kothén och bergmästarinnan F. Furuhjelm.

Borgå, Ekenäs och Lovisa: samma skolråd som för de publika elementarläroverken.

Tavastehus län. Tavastehus och Tammerfors: de samma som för de publika läroverken.

Åbo och Björneborgs län. Björneborg: samma skolråd som för lyceet; Åbo: hofrättsrådinnan F. Granfelt, lektorskan A. Reuter, lektorn dr C. A. Krook (ordf.), doktor C. Paqvalin och vice pastorn K. R. Malmström.

Wasa län. Gamlakarleby och Jyväskylä: samma skolråd som för lyceerna.

S:t Michels län. Nyslott: samma skolråd som för real-skolan; Heinola: öfverstelöjtnant R. A. Charpentier, provincial-läkaren dr F. Flodin och handlanden F. Lundström; S:t Michel: friherrinnan von Ammondt, fru R. Kiseleff och f. d. kollegan D. Poppius.

Kuopio län. Joensuu: öfverforstmästaren J. Relander, doktorinnan S. L. Hällström, rådman A. J. Mustonen, fru M. Neppenström och guldsmiden G. Björklund.

Wiborgs län. Sordavala: samma skolråd som för lägre elementarskolan.

Då det, jemlikt 10 § 1 mom. af Eders Kejserliga Majestäts Nådiga Förordning angående inrättande af en Öfverstyrelse för skolväsendet m. m. d. 24 Nov. 1869 åligger Öfverstyrelsen att, när sådant prövas nödigt, till Eders Kejserliga Majestät inkomma med förslag till sådana åtgärder, som anses nödvändiga för befrämjande af undervisningens gång, har Öfverstyrelsen trott sig böra begagna detta tillfälle, då till Eders Kejserliga Majestät inlemnas en berättelse öfver ett viktigt skede af skolväsendets i

landet utveckling, att derjemte i underdånighet frambålla följande omständigheter, hvilka för närvarande äro förtjenta af uppmärksamhet.

Någon tillräcklig och säker erfarenhet har visserligen ännu icke kunnat vinnas rörande läroverkens nya lektionsplaner öfverhufvud och särskildt de i lyceernas lektionsplan förekommande frivilliga läroämnen, med afseende å hvilka Öfverstyrelsen för närvarande endast anser sig böra omnämna, att eleverna hittills icke så allmänt deltagit i sång- och gymnastiköfningarne, som med hänsyn till dessa öfningars vikt för ungdomens bildning önskligt vore; dock har vid tillämpandet af lyceernas lektionsplan icke alldeles oförutsedda svårigheter visat sig uppstå i följd af latinets och ryskans samtidiga införande på första klassen. Då i de af Eders Kejsarliga Majestäts Senat för Finland d. 4 Jan. 1873 fastställda lärokurser för lyceerna stadgas rörande kursen i ryska språket på första klassen, att den samma skall omfatta endast öfningar i uttal, innanläsning och skrifning jemte memorering af alla såsom exempel begagnade ord, så blir det visserligen möjligt, att inskränka undervisningen i nämnda språk till de tre skoltimmarne på klassen utan att hemläsning i någon nämnvärd grad behöfver anlitas; men om också i fråga varande undervisning icke synnerligen tager elevernas arbete utom skolan i anspråk, så har dock ett samtidigt inlärande af tvenne för dem så fullkomligt obekanta och i och för sig så svåra språk, som latinet och ryskan, framkallat andra olägenheter. Vid den tidiga och outvecklade ålder, hvori eleverna på första klassen befinna sig, kan det nemligen icke undvikas, att en betänkelig förvirring uppstår, i det att ljud, ord och former från hvardera språket sammanblandas, hvilket förhållande icke blott måste verka störande på undervisningens gång, utan äfven framkalla berättigade farhågor angående elevernas allmänna utveckling. Med hänsyn härtill vågar Öfverstyrelsen i underdånighet såsom högst önskvärdt frambålla, att den ryska språkundervisningen på lyceernas första klass finge framskjutas till vårterminen, hvilket synes kunna ske så mycket hellre, som de för ryska språket fastställda kurser härigenom icke komme att till sitt omfång minskas, ity att ofvan nämnda, för första klassen stadgade förberedande öfningar kunna på en läsetermin medhinnas.

Beträffande lärokurserna för de skilda ämnena, hafva de samma icke lemnat rum för anmärkningar af större vikt, med undantag af kurserna i religion, hvilka kräfva en snar jemkning både med hänsyn till omfånget och fördelningen på de olika klasserna, hvarjemte det torde blifva nödigt, att den ena timme, som är föreskrifven för religionsundervisningen på högsta klassen, ökas med ytterligare en. Tillfälle dertill kan beredas genom en motsvarande minskning af de för det andra inhemska språket på samma klass anslagna timmar, hvaremot från geometrisk form-lära på andra klassen en timme skulle öfverföras till nämnda språk; derigenom vunnas äfven den fördel, att undervisningen i det andra inhemska språket kunde påbörjas med ett större antal timmar.

Då, jemlikt mom. 4 af Eders Kejsrerliga Majestäts Nådiga Kungörelse angående reorganisation af elementarläroverken, ryska språket infördes såsom ett obligatoriskt läroämne i de nya läroverken, och det sålunda blef nödigt, att infoga nämnda språk i lyceernas lektionsplan äfven på de lägre klasserna, befans sådant, oaktadt stora inskränkningar och uteslutningar, icke möjligt med mindre än att en, äfven af andra orsaker önskvärd förlängning med ett år af den dittills sjuåriga lärotiden kunde vinnas. För att emellertid icke göra denna så viktiga åtgärd, hvilken Öfverstyrelsen för sin del fortfarande måste betrakta såsom en lifsfråga för de fullständiga lyceerna, beroende af finansiella svårigheter, föreslogs att sjunde klassen skulle hafva tvåårig kurs, så att de båda årsafdelningarne samtidigt komme att undervisas af en och samma lärare. Ett sådant förfaringssätt har äfven visat sig tillämpligt och lemnar någorlunda tillfredsställande resultat, der elevantalet är litet. Men der de båda afdelningarne tillsammans omfatta 40 elever eller till och med öfverstiga detta antal, uppresas sig ööfvervinneliga svårigheter, i följd hvaraf äfven nådigt tillstånd erhållits till de båda afdelningarnes temporära åtskiljande vid härvarande normallyceum och lyceum i Åbo, samt delvis vid lyceum i Kuopio. I betraktande häraf vågar Öfverstyrelsen till Eders Kejsrerliga Mejestäts landsfaderliga omsorg i djupaste underdånighet öfverlemnas, huruvida icke medel kunde beredas till fördelande af lyceernas sjunde klass i tvenne skilda klasser.

För öfrigt synes den vunna erfarenheten gifva vid handen nödvändigheten deraf, att tillfälle med det snaraste måtte beredas blifvande lärarinnor till utbildning för deras kall, i synnerhet i praktiskt hänseende, äfvensom åtgärder vidtagas för utbildande af lärare i teckning.

Helsingfors den 11 November 1875.

L. LINDELÖF.

August Nybergh.

C. J. Jägerhorn.

Uno Cygnæus.

G. Frosterus.

J. E. Bergroth.

Carl Synnerberg.

Carl Svibergson.

